

Εισαγωγή από τους λόγους του Γέροντα.

«Για να πάσης στην βουλή τού Θεού, πρέπει να γίνεις "βουλευτής" τού Θεού, όχι "βουλευτής" τού εαυτού σου».

- Γέροντα, πώς τα βλέπετε τα πράγματα;
- Εσείς πώς τα βλέπετε;
- Εμείς τι να πούμε, Γέροντα; Εσείς να μας λέγατε.
- Ή ησυχία πού επικρατεί με ανησυχία. Κάτι ετοιμάζεται. Δεν έχουμε καταλάβει

καλά σε τι χρόνια ζούμε ούτε σκεφτόμαστε ότι θα πεθάνουμε. Δεν ξέρω τι θα γίνει· πολύ δύσκολη κατάσταση! Ή τύχη τού κόσμου κρέμεται από τα χέρια μερικών, αλλά ακόμη ο Θεός κρατά φρένο. Χρειάζεται να κάνουμε πολλή προσευχή με πόνο, για να βάλει ο Θεός το χέρι Του. Να το πάρουμε στα ζεστά και να ζήσουμε πνευματικά. Είναι πολύ δύσκολα τα χρόνια. Έχει πέσει πολλή στάχτη, σαβούρα, αδιαφορία. Θέλει πολύ φύσημα, για να φύγει. Οι παλιοί έλεγαν ότι θα έρθει ώρα πού θα κλωτσήσουν οι άνθρωποι. Πετάνε τους φράκτες, δεν υπολογίζουν τίποτε. Είναι φοβερό! Έγινε μία βαβυλώνια. Να κάνουμε προσευχή να βγουν οι άνθρωποι από αυτήν την βαβυλώνια. Διαβάστε την προσευχή των Τριών Παίδων¹, να δείτε με πόση ταπείνωση προσεύχονταν και τον 82° Ψαλμό: «*Ο Θεός, τις όμοιωθήσεται σοι, μή σιγήσης...*». Αυτό πρέπει να γίνει, αλλιώς δεν γίνεται χωριό. Θέλει θεϊκή επέμβαση.

Μπαίνουν μερικές αρρώστιες ευρωπαϊκές και προχωρούν όλο προς το χειρότερο. Μου είπε ένας Κύπριος οικογενειάρχης πού μένει στην Αγγλία: «Κινδυνεύουμε πνευματικά. Πρέπει να φύγω από την Αγγλία οικογενειακώς». Βλέπεις εκεί ο πατέρας να παίρνει την κόρη, ή μάνα τον γιό. Όλους τους στεφανώνουν, όλους τους ευλογούν. Κάτι πράγματα..., ντρέπομαι να τα πω. Και εμείς κοιμόμαστε με τα τσαρούχια. Δεν λέω να πάρουμε πλακάτ, αλλά να στρέψουμε την προσοχή μας στον μεγάλο κίνδυνο πού περιμένουμε και να υψώνουμε τα χέρια στον Θεό. Να κοιτάξουμε πώς να αμυνθούμε κατά τού κακού. Χρειάζεται να κρατάμε λίγο φρένο, γιατί όλα πάνε να τα ισοπεδώσουν. Τώρα είναι να λείει κανείς το ψαλμικό: «*Θοῦ τους ἀρχοντας αὐτῶν ὡς τὸν Ὠρήβ καὶ Ζήβ καὶ Ζεβεέ καὶ Σαλμανά..., οἵτινες εἶπαν κληρονομήσωμεν ἑαυτοῖς τὸ ἁγιαστήριον τοῦ Θεοῦ*»².

Σύγχυση μεγάλη υπάρχει. Μύλος γίνεται· είναι ζαλισμένοι οι άνθρωποι. Ο κόσμος είναι όπως οι μέλισσες. Αν χτυπήσεις την κυψέλη, οι μέλισσες βγαίνουν έξω και αρχίζουν «βούου...» και γυρίζουν γύρω από την κυψέλη αναστατωμένες. Ύστερα ή κατεύθυνση τους θα εξαρτηθεί από τον άνεμο πού θα φυσήσει. Αν φυσήσει βοριάς, θα πάνε μέσα. Αν φυσήσει νοτιάς, θα φύγουν. Έτσι και τον κόσμο τον φυσάει... «Εθνικός Βοριάς», «Εθνικός Νοτιάς», και είναι ο καημένος ζαλισμένος. Όμως, αν και γίνεται τέτοιο βράσιμο, νιώθω μέσα μου μία παρηγοριά, μία σιγουριά. Μπορεί να ξεράθηκε ή ελιά, αλλά θα πετάξει νέα βλαστάρια. Υπάρχει μία μερίδα Χριστιανών, στους οποίους αναπαύεται ο Θεός. Υπάρχουν ακόμη οι άνθρωποι τού Θεού, οι άνθρωποι της προσευχής, και ο Καλός Θεός μας ανέχεται, και πάλι θα οικονομήσει τα πράγματα. Αυτοί οι άνθρωποι της

---

¹ Βλ. Δαν.2-2, Προσευχή Ἀζαρίου και Ὕμνος των Τριών Παίδων

² Ψαλμ. 82,12-13 καὶ βλ. Κριτ. 7 καὶ 8.

προσευχής μάς δίνουν ελπίδα. Μή φοβάσθε. Περάσαμε σαν έθνος τόσες μπόρες και δεν χαθήκαμε, και θα φοβηθούμε την θύελλα πού πάει να ξεσπάσει; Ούτε τώρα θα χαθούμε. Ό Θεός μας αγαπά. Ό άνθρωπος έχει μέσα του κρυμμένη δύναμη για ώρα ανάγκης. Θα είναι λίγα τα δύσκολα χρόνια. Μία μπόρα θα είναι.

Δεν σάς τα λέω αυτά, για να φοβηθείτε, άλλα για να ξέρετε πού βρισκόμαστε. Για μάς είναι μία μεγάλη ευκαιρία, είναι πανηγύρι οι δυσκολίες, το μαρτύριο. Να είστε με τον Χριστό, να ζείτε σύμφωνα με τις εντολές Του και να προσεύχεσθε, για να έχετε θείες δυνάμεις και να μπορέσετε να αντιμετωπίσετε τις δυσκολίες. Να αφήσετε τα πάθη, για να έρθει ή θεία Χάρις. Αυτό πού θα βοηθήσει πολύ είναι να μπει μέσα μας ή καλή ανησυχία: πού βρισκόμαστε, τι θα συναντήσουμε, για να λάβουμε τα μέτρα μας και να ετοιμασθούμε. Η ζωή μας να είναι πιο μετρημένη. Να ζούμε πιο πνευματικά. Να είμαστε πιο αγαπημένοι. Να βοηθούμε τους πονεμένους, τους φτωχούς με αγάπη, με πόνο, με καλωσύνη. Να προσευχώμαστε να βγουν καλοί άνθρωποι.

Ο Θεός θα δώσει τη λύση.

Ό Καλός Θεός όλα θα τα οικονομήσει με τον καλύτερο τρόπο, αλλά χρειάζεται πολλή υπομονή και προσοχή, γιατί πολλές φορές, με το να βιάζονται οι άνθρωποι να ξεμπλέξουν τα κουβάρια, τα μπλέκουν περισσότερο. Ό Θεός με υπομονή τα ξεμπλέκει. Δεν θα πάει πολύ αυτή ή κατάσταση. Θα πάρει σκούπα ό Θεός! Κατά το 1830, επειδή υπήρχε στο Άγιον Όρος πολός τουρκικός στρατός, για ένα διάστημα δεν είχε μείνει στην Μονή Ιβήρων κανένας μοναχός. Είχαν φύγει οι Πατέρες, άλλοι με τα άγια Λείψανα, άλλοι για να βοηθήσουν στην Επανάσταση. Ερχόταν στο μοναστήρι μόνον ένας μοναχός από μακριά πού άναβε τα κανδήλια και σκούπιζε. Μέσα και έξω από το μοναστήρι ήταν τουρκικός στρατός, και αυτός ό καημένος σκούπιζε και έλεγε: «Παναγία μου, τι θα γίνει μ' αυτήν την κατάσταση;». Μία φορά πού προσευχόταν με πόνο στην Παναγία, βλέπει να τον πλησιάζει μία γυναίκα - ήταν ή Παναγία - πού έλαμπε και το πρόσωπο της ακτινοβολούσε. Τού παίρνει την σκούπα από το χέρι και τού λέει: «Εσύ δεν ξέρεις να σκουπίζεις καλά· εγώ θα σκουπίσω». Και άρχισε να σκουπίζει. Υστέρα εξαφανίσθηκε μέσα στο Ιερό. Σε τρεις μέρες έφυγαν όλοι οι Τούρκοι! Τους έδιωξε ή Παναγία.

Ό Θεός άτι δεν είναι σωστό θα το πετάξει πέρα, όπως το μάτι πετάει το σκουπιδάκι. Δουλεύει ό διάβολος, άλλα δουλεύει και ό Θεός και αξιοποιεί το κακό, ώστε να πρόκυψη από αυτό καλό. Σπάζουν λ.χ. τα πλακάκια και ό Θεός τα παίρνει και φτιάχνει ωραίο μωσαϊκό. Γι' αυτό μή στενοχωρήσθε καθόλου, διότι πάνω από όλα και από όλους είναι ό Θεός, πού κυβερνά τα πάντα και θα καθίσει τον καθέναν στο σκαμνί, για να απολογηθεί για το τι έπραξε, οπότε και θα τον ανταμείψει ανάλογα. Θα αμειφθούν αυτοί πού θα βοηθήσουν μία κατάσταση και θα τιμωρηθεί αυτός πού κάνει το κακό. Τελικά ό Θεός θα βάλει τα πράγματα στην θέση τους, αλλά ό καθένας μας θα δώσει λόγο για το τι έκανε σ' αυτά τα δύσκολα χρόνια με την προσευχή, με την καλωσύνη.

Σήμερα προσπαθούν να γκρεμίσουν την πίστη, γι' αυτό αφαιρούν σιγά-σιγά από καμιά πέτρα, για να σωριασθεί το οικοδόμημα της πίστεως. Όλοι όμως ευθυνόμαστε για το γκρέμισμα αυτό· όχι μόνον αυτοί πού αφαιρούν τις πέτρες και το γκρεμίζουν, άλλα και όσοι βλέπουμε να γκρεμίζεται και δεν

προσπαθούμε να το υποστυλώσουμε. Οποίος σπρώχνει στο κακό τον άλλον θα δώσει λόγο στον Θεό γι' αυτό. Και ο διπλανός όμως θα δώσει λόγο, γιατί έβλεπε εκείνον να κάνει κακό στον συνάνθρωπο του και δεν αντιδρούσε. Ο κόσμος εύκολα πιστεύει έναν άνθρωπο που έχει τον τρόπο να πείθει.

- Ό λαός, Γέροντα, είναι σαν θηρίο.

- Εγώ από τα θηρία δεν έχω παράπονο. Βλέπεις, τα ζώα δεν μπορούν να κάνουν μεγάλο κακό, γιατί δεν έχουν μυαλό, ενώ ο άνθρωπος που φεύγει μακριά από τον Θεό γίνεται χειρότερος από το μεγαλύτερο θηρίο! Κάνει μεγάλο κακό. Το δυνατό ξίδι γίνεται από το χαλασμένο κρασί. Τα άλλα Τα τεχνητά ξίδια δεν είναι τόσο δυνατά... Πιο φοβερό είναι, όταν ο διάβολος συμμαχήσει με έναν άνθρωπο διεστραμμένο· τότε κάνει διπλό κακό στους άλλους, όπως ο σαρκικός λογισμός, όταν συμμαχήσει με την σάρκα, τότε κάνει μεγαλύτερο κακό στην σάρκα. Για να συνεργασθεί ο διάβολος με έναν τέτοιο άνθρωπο, πρέπει αυτός να είναι υπολογίσιμος, να έχει κακή προαίρεση, κακία.

Στην συνέχεια, Θεός φυλάξοι, αυτοί θα φέρουν δυσκολίες, θα στριμώξουν ανθρώπους, μοναστήρια. Η Εκκλησία, ο Μοναχισμός, θα τους κάνει κακό, γιατί θα τους εμποδίσει στα σχέδια τους. Μόνον πνευματικά μπορεί να αντιμετωπισθεί ή σημερινή κατάσταση, όχι κοσμικά. Θα σηκωθεί ακόμη λίγη φουρτούνα, θα πετάξει έξω κονσερβοκούτια, σκουπίδια, όλα Τα άχρηστα, και μετά θα ξεκαθαρίσουν Τα πράγματα. Σ' αυτήν την κατάσταση θα δείτε, άλλοι θα έχουν καθαρό μισθό και άλλοι θα ξοφλούν χρέη. Θα γίνουν έτσι Τα πράγματα, που δεν θα στενοχωριέται κανείς για την ταλαιπωρία που θα περνάνε - δεν θα λείει φυσικά «δόξα σοι ό Θεός».

Πόσο ό Θεός μας αγαπά! Αυτά που γίνονται σήμερα³ και αυτά που σκέφτονται να κάνουν, αν γίνονταν πριν από είκοσι χρόνια που είχε περισσότερη πνευματική άγνοια ό κόσμος, θα ήταν πολύ δύσκολα. Τώρα ξέρει ό κόσμος· ή Εκκλησία δυνάμωσε. Ό Θεός αγαπάει τον άνθρωπο, το πλάσμα Του, και θα φροντίσει γι' αυτά που τού χρειάζονται, φθάνει ό άνθρωπος να πιστεύει και να τηρεί τις εντολές Του.

«Επικατάρατος ό ποιών τα έργα Κυρίου άμελώς»⁴

Παλιά, αν ένας ευλαβής ασχολείτο με την κατάσταση στον κόσμο, δεν πρέπει να ήταν καλά· ήταν για κλείσιμο στον Πύργο⁵. Σήμερα αντίθετα, αν ένας ευλαβής δεν ενδιαφέρεται και δεν πονάει για την κατάσταση που επικρατεί στον κόσμο, είναι για κλείσιμο στον Πύργο. Γιατί τότε αυτοί που κυβερνούσαν είχαν Θεό μέσα τους, ενώ σήμερα πολλοί από αυτούς που κυβερνούν δεν πιστεύουν. Είναι πολλοί τώρα εκείνοι που επιδιώκουν να τα διαλύσουν όλα, οικογένεια, νεολαία, Εκκλησία.

Το να ενδιαφέρεται κανείς τώρα και να ανήσυχη για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται το έθνος μας είναι ομολογία, γιατί ή Πολιτεία τα βάζει με τον θείο νόμο. Ψηφίζει νόμους ενάντιους στον νόμο τού Θεού.

³ Ειπώθηκε τον Ιούνιο τού 1985.

⁴ Ίερ.3, 10.

⁵ Ψηλό οχυρωματικό οικοδόμημα των μονών τού Άγιου Όρους, που χρησίμευε για την απόκρουση των πειρατών.

Είναι και μερικοί αδιάφοροι πού ούτε στον θεσμό της Εκκλησίας πιστεύουν ούτε Έθνος παραδέχονται και, για να έχουν το χουζούρι τους, λένε «ό Απόστολος Παύλος λέει να μην ενδιαφέρεσαι για τα πράγματα τού κόσμου», και έτσι αδιαφορούν! Άλλά ό Απόστολος Παύλος άλλο εννοούσε. Τότε τα ειδωλολατρικά έθνη είχαν εξουσία. Μερικοί ξέκοψαν από το κράτος και πίστεψαν στον Χριστό. Έλεγε λοιπόν ό Απόστολος Παύλος σ' αυτούς «εσείς μην ασχολήσθε με τα πράγματα τού κόσμου», για να ξεχωρίζουν από τον κόσμο, γιατί όλος ό κόσμος ήταν ειδωλολατρικός⁶. Από την στιγμή όμως πού ανέλαβε την εξουσία ό Μέγας Κωνσταντίνος και επικράτησε ό Χριστιανισμός, δημιουργήθηκε σιγά-σιγά ή μεγάλη χριστιανική παράδοση με τις Εκκλησίες, τα μοναστήρια, την τέχνη, το τυπικό της λατρείας κ.λπ. Έχουμε λοιπόν ευθύνη να τα διατηρήσουμε όλα αυτά και να μην αφήσουμε τους εχθρούς της Εκκλησίας να τα διαλύσουν. Έχω ακούσει και Πνευματικούς να λένε: «Εσείς μην ασχολήσθε μ' αυτά»! Αν είχαν μεγάλη αγιότητα και έφθαναν με την προσευχή σε τέτοια κατάσταση, πού να μην τους ενδιαφέρει τίποτε, να τους φιλούσα και τα πόδια. Άλλά τώρα αδιαφορούν, γιατί θέλουν να τα έχουν καλά με όλους και να καλοπερνούν.

Ή αδιαφορία δεν επιτρέπεται ούτε στους κοσμικούς, πόσο μάλλον στους πνευματικούς ανθρώπους. Ένας άνθρωπος τίμιος, πνευματικός, δεν πρέπει να κάνει τίποτε με αδιαφορία.« Έπικατάρατος ό ποιών τα έργα Κυρίου άμελώς», λέει ό Προφήτης Ιερεμίας.

Να αναπαύουμε τους ανθρώπους πνευματικά

Παλιά στους δέκα οι έξι ήταν θεοφοβούμενοι, οι δύο μέτριοι και οι δύο αδιάφοροι, άλλα και αυτοί είχαν μέσα τους πίστη. Σήμερα δεν είναι έτσι. Δεν ξέρω πού θα πάει αυτή ή κατάσταση. Να προσπαθήσουμε τώρα, όσο μπορούμε, Να βοηθήσουμε πνευματικά τους ανθρώπους· όπως έγινε τότε με τον κατακλυσμό, με την κιβωτό τού Νώε, έτσι και τώρα Να γλυτώσουν μερικοί, Να μή σακατευθούν πνευματικά. Θέλει πολλή προσοχή, πολλή διάκριση, Να δει κανείς τα πράγματα από πολλές πλευρές και Να ανάπαυση τους ανθρώπους. Μήπως έμενα με αναπαύει Να μαζεύονται οι άνθρωποι ή ήθελα Να βλέπω τόσο κόσμο; Όχι, αλλά σ' αυτήν την κατάσταση πού βρισκόμαστε, θέλουν λίγη βοήθεια οι καημένοι οι άνθρωποι. Εγώ δεν έγινα παπάς, για να μην έχω να κάνω με κόσμο, και τελικά περισσότερο ασχολούμαι με τον κόσμο. Άλλά ό Θεός ξέρει την διάθεση μου και μου δίνει περισσότερα από όσα θα μου έδινε αν έκανα αυτό πού με ανέπαυε. Πόσες φορές παρακαλώ την Παναγία Να μου οικονομήσει έναν τόπο μακρινό, ήσυχο, Να μή βλέπω, Να μην ακούω τίποτε, Να κάνω προσευχή για όλον τον κόσμο, άλλα δεν μ' ακούει- σε άλλα τιποτένια μ' ακούει. Βλέπω ότι τώρα ό Θεός, όταν πρόκειται Να έχω κόσμο, με βιδώνει στο κρεβάτι με κάποια αρρώστια, για Να ξεκουρασθώ. Δεν μού δίνει την γλυκύτητα πού ένιωθα παλιότερα στην προσευχή, γιατί δεν θα μπορούσα Να αποχωρισθώ από αυτήν. Τότε, όταν ερχόταν κανείς στο Καλύβι, ζοριζόμουν Να βγώ από εκείνη την κατάσταση την πνευματική⁷.

⁶ Πρβ. Β' Τιμ. 2,4.

⁷ Ό Γέροντας μετά από μιά έντονη πνευματική κατάσταση πού έζησε - ένιωθε Να λειώνει από την αγάπη προς τον

Εκεί στο Καλύβι γίνομαι πρόγραμμα των ανθρώπων. Διαβάζω μέσα Ψαλτήρι, άπ' έξω χτυπούν. Τους λέω «περιμένετε ένα τέταρτο» και αυτοί φωνάζουν: «Ε, Πάτερ, σταμάτα την προσευχή· ό Θεός δεν παρεξηγείται». Κατάλαβες; Μέχρις εκεί φθάνουν! Δεν είναι μόνον πού θα σταματήσω, αλλά αν βγω, μετά πάει, τέλειωσε. Ό,τι κάνω μέχρι τότε. Το πρωί, στις έξημισι-επτά ή ώρα πρέπει να έχω τελειώσει και τον Εσπερινό, για να είμαι σίγουρος. «Φως... πρωϊνόν αγίας δόξης» Την ώρα πού τελειώνετε εσείς τον Όρθρο, εγώ έχω τελειώσει και τα κομποσχοίνια του Εσπερινού. Αν προλάβω να πάρω αντίδωρο το πρωί, καλά- μετά ούτε τσάι- γίνομαι πτώμα, πέφτω κάτω. Ακόμη και το Πάσχα, την Διακαινήσιμο, είχα κάνει ένατες, τριήμερα⁸. Μπορείς δεν μπορείς, πρέπει να μπορείς. Μία μέρα, δεν ξέρω τι εμπόδια είχε ό κόσμος -ίσως είχε φουρτούνα ή θάλασσα και δεν είχε καράβι -και δεν ήρθε κανείς στο Καλύβι. Πά, πά, έζησα μία σιναϊτική μέρα, όπως τότε στην σπηλιά της Αγίας Επιστήμης!⁹ Όταν ή θάλασσα έχει φουρτούνα, εγώ έχω μπουνάτσα· όταν έχει μπουνάτσα, τότε έχω φουρτούνα.

Έχω βέβαια την δυνατότητα να πάω κάπου να ησυχάσω. Ξέρετε πόσοι μού έχουν πει να μού κάνουν τα έξοδα, για να πάω στην Καλιφόρνια, στον Καναδά; «Έχουμε Ησυχαστήριο, λένε, να 'ρθής». Αν βρεθώ σε άγνωστο τόπο, θα είναι σαν να βρίσκωμαι στον Παράδεισο. Δεν θα με ξέρει κανείς, θα έχω το πρόγραμμα μου, θα ζήσω καλογερικά, όπως θέλω. Βλέπεις όμως, όταν τελειώνει ό πόλεμος, τότε απολύεται κανείς. Τώρα έχουμε πόλεμο, πνευματικό πόλεμο. Πρέπει να είμαι στην πρώτη γραμμή. Τι μαρξιστές υπάρχουν, τι μασόνοι, τι σατανιστές και τόσοι άλλοι! Πόσοι δαιμονισμένοι, πόσοι αναρχικοί, πόσοι πλανεμένοι έρχονται, για να τους επισφραγίσω την πλάνη τους! Και πόσους μού τους στέλνουν, χωρίς να τους προβληματίσουν, άλλοι για να τους ξεφορτωθούν, άλλοι για να μη βγάλουν αυτοί το φίδι από την τρύπα... Να ξέρατε πόσο στριμώχνωμαι και από πόσες μεριές! Πίκρα το στόμα μου από τον πόνο των ανθρώπων. Μέσα μου όμως νιώθω παρηγοριά. Αν φύγω, το θεωρώ σαν να φεύγω από την πρώτη γραμμή, σαν να οπισθοχωρώ. Το θεωρώ προδοσία. Έτσι το νιώθω. Μήπως ξεκίνησα για τέτοια πράγματα ή ξεκίνησα για να βοηθάω μοναστήρια; Για άλλου ξεκίνησα και άλλου βρέθηκα, και τώρα πώς παλεύω! Και βλέπεις, ό άλλος δεν μιλάει. Δεν πάει να διαλύσουν την Εκκλησία; «Δεν πειράζει!», λέει. Πηγαίνει και με τον έναν και με τον άλλον, αρκεί να βολευτεί. Τι να βολευτεί! Αυτόν τον βολεύει ό διάβολος τελικά. Αυτά είναι άτιμα πράγματα. Αν ήθελα εγώ να κάνω αυτό πού με ευχαριστεί, ου, ξέρετε πόσο εύκολο ήταν; Σκοπός όμως είναι να κάνω όχι αυτό πού βολεύει εμένα, άλλα αυτό πού βολεύει τον άλλον. Αν σκεφτόμουν πώς να βολευτώ εγώ, έχω την δυνατότητα να βολευτώ σε πολλές μεριές. Για να πέρασης όμως στην βουλή τού Θεού, πρέπει να γίνεις «βουλευτής» τού Θεού, όχι «βολευτής» τού εαυτού σου.

Θεό και τον άνθρωπο σαν την λαμπάδα πού βρίσκεται σε θερμό χώρο - έλαβε την πληροφορία ότι δεν πρέπει Να άρνηθή την βοήθεια του προς τους ανθρώπους. Από τότε διέθετε την ήμερα στους ανθρώπους πού τον επισκέπτονταν και την νύχτα προσευχόταν για τα ποικίλα προβλήματα τού κόσμου. Όταν όμως το πλήθος των προσκυνητών αυξήθηκε κατά πολύ, είχε τον λογισμό Να απομακρυνθεί σε άγνωστο τόπο, για Να διαθέτη όλον τον χρόνο του στην προσευχή. Τότε για δεύτερη φορά είχε πληροφορία Να παραμείνει στο Κελλί του, στην «Παναγούδα», και να αναπαύει τον κόσμο.

⁸ Αποχή από φαγητό και νερό μέχρι την ενάτη ώρα βυζαντινή (3 μ.μ.) ή για τρεις ημέρες.

⁹ Ο Γέροντας ασκήτεψε στο Σίνα, στο ασκητήριο της Άγιας Επιστήμης, τα χρόνια 1962-1964.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η γενιά της αδιαφορίας

‘Η αδιαφορία για τον Θεό φέρνει την αδιαφορία και για όλα τα άλλα.

- Τι είναι αυτό πού ακούγεται;
- Αεροπλάνο, Γέροντα!
- Κλείσε το παράθυρο, μην μπει μέσα! Έτσι πού είναι παλάβωσε ο κόσμος, και αυτό σιγά-σιγά μπορεί να γίνει!... Έχουν διαλυθεί όλα, οικογένεια, παιδεία, υπηρεσίες... Α, δεν τους καίγεται καρφί! Τίποτε δεν έχουν μεσάτους...
- Γέροντα, ποιος φταίει πού φθάσαμε σ' αυτήν την κατάσταση;
- Μιλάω γενικά· θέλω να πω, μέχρι πού έχει φθάσει ή αδιαφορία! Πήγαινε σε μια σχολή και θα δεις· αν λ.χ. χτυπούν τα παράθυρα από τον αέρα, ζήτημα να βρεθεί ένα παιδί να τα κλείσει, για να μή σπάσουν. Αλλά θα χαζεύουν, άλλα θα κοιτάζουν πώς χτυπούν, άλλα θα περνούν από 'κει σαν να μή συμβαίνει τίποτε. Αδιαφορία! Μού έλεγε ένας αξιωματικός πού ήταν υπεύθυνος στις αποθήκες: «Τρομάζω να βρω έναν στρατιώτη σωστό, να τον βάλω φρουρό στην αποθήκη πετρελαίων, για να μή βάλουν οι άλλοι καμιά φωτιά ή ό ίδιος μην πετάξει κανένα τσιγάρο απρόσεκτα».

Υπάρχει ένα πνεύμα χλιαρό, καθόλου ανδρισμός. Χαλάσαμε τελείως! Πώς μας ανέχεται ό Θεός! Παλιά τι αξιοπρέπεια υπήρχε! Τι φιλότιμο! Στον πόλεμο τού '40, στα σύνορα, οι Ιταλοί είχαν πότε-πότε κάποια επικοινωνία με τους Έλληνες φρουρούς και έκαναν καμιά επίσκεψη στο ελληνικό φυλάκιο. Και να δείτε τι φιλότιμο οι Έλληνες! Μια φορά πού πήγαν οι Ιταλοί στο ελληνικό φυλάκιο, οι Έλληνες έβαλαν να τους φτιάξουν καφέ. Βγάζει τότε μπροστά τους ένας Έλληνας αξιωματικός ένα μάτσο χρήματα, πενηντάρικα, εκατοστάρικα - και είχαν αξία τότε αυτά τα χρήματα - και τα ρίχνει για προσάναμμα στην φωτιά, για να δείξει στους Ιταλούς ότι είναι πλούσιο το ελληνικό κράτος! Οι Ιταλοί τα έχασαν. Βλέπετε θυσία!

Σήμερα μπήκε και σ' εμάς το πνεύμα πού συναντάει κανείς στα κομμουνιστικά κράτη. Στην Ρωσία, παρόλο πού φέτος¹⁰ είχαν σοδειά, ξέρετε τι πείνα θα έχουν; Δεν θέρισαν το σιτάρι στον καιρό του· πήγαν το φθινόπωρο να θερίσουν. Θερίζουν το φθινόπωρο; Αν δεν είναι δικό τους, πώς να το πονέσουν και να πάνε να το θερίσουν; ‘Η ζωή τους είναι μία αγγαρεία. Δεν έχουν τον ζήλο να δημιουργήσουν κάτι, γιατί τόσα χρόνια δεν δημιουργούσαν. Με αυτό το ρέμπελο πνεύμα πού μπήκε, με αυτήν την αδιαφορία, πάει, βούλιαξε όλο το κράτος. Βρέχει και είναι απλωμένο το σιτάρι; Δεν τους νοιάζει. ‘Ηρθε ή ώρα να φύγουν; Φεύγουν. Το παίρνει το σιτάρι ή βροχή. Την άλλη μέρα θα πάνε στην ώρα τους να μαζέψουν όσο έμεινε! Όταν όμως είναι δικό σου το σιτάρι και το έχεις απλωμένο στο αλώνι, αν βρέξει, το αφήνεις να χαθεί; Δεν θα κοιμηθείς, για να το σώσεις. Και νιώθεις χαρά, αγαλλίαση από την κούραση.

‘Η αδιαφορία για τον Θεό φέρνει την αδιαφορία και για όλα τα άλλα-

---

¹⁰ Ειπώθηκε το 1990.

φέρνει την αποσύνθεση. Ή πίστη στον Θεό είναι μεγάλη υπόθεση. Λατρεύει ο άνθρωπος τον Θεό και υστέρα αγαπάει και τους γονείς του, το σπίτι του, τους συγγενείς του, την δουλειά του, το χωριό του, τον νομό του, το κράτος του, την πατρίδα του. Ένας πού δεν αγαπάει τον Θεό, την οικογένεια του, δεν αγαπάει τίποτε· και φυσικά δεν αγαπάει ούτε την πατρίδα του, γιατί και ή πατρίδα είναι μία μεγάλη οικογένεια. Θέλω να πω, όλα από εκεί ξεκινάνε. Δεν πιστεύει ο άνθρωπος στον Θεό, και μετά ούτε γονείς ούτε οικογένεια ούτε χωριό ούτε πατρίδα υπολογίζει. Και αυτά είναι πού πάνε τώρα να διαλύσουν, γι' αυτό δημιουργούν μία κατάσταση ρεμπελιό. Μού έγγραφε ένας αστυνομικός: «Δεν μπόρεσα να έρθω, γιατί μού έπεσε πολλή δουλειά. Μείναμε δύο στην περιοχή, ενώ έπρεπε να είμαστε οκτώ». Ακούς πράγματα; Αντί τώρα να προσθέσουν άλλους δύο, αφήνουν μόνο δύο!

Ευτυχώς υπάρχουν και εξαιρέσεις. Ήρθε μία φορά ένας πατέρας και μού λέει: «Κάνε προσευχή για τον Άγγελο, γιατί θα τον σκοτώσουν». Τον ήξερα τον γιό του από μικρό παιδί. Τότε υπηρετούσε την θητεία του. «Γιατί, τού λέω, τι συμβαίνει;». «Πήγε μία φορά, μού λέει, και βρήκε τους άλλους να παίζουν χαρτιά, ενώ είχαν υπηρεσία. Τους έκανε παρατήρηση· δεν τον άκουσαν. Τους έκανε μετά αναφορά, και ένας από εκείνους τον απείλησε ότι θα τον σκοτώσει». «Κοίταξε, τού λέω, για να τον σκοτώσουν, δεν τον σκοτώνουν. Εγώ θα κάνω προσευχή, για να μην περάσουν τον Άγγελο στρατοδικείο, πού δεν έπαιζε και αυτός χαρτιά...»!

Έμαθα και κάτι άλλο και είπα: «Δόξα τω Θεό, υπάρχουν ακόμη Έλληνες πού πονούν για την πατρίδα». Ένας αεροπόρος, επειδή είχαν παραβιάσει τα σύνορα τουρκικά αεροπλάνα, έκανε προσπάθεια να τα προσπέραση λίγο, για να βγάλει φωτογραφία και να αποδείξει ότι παραβίασαν τα σύνορα. «Παράτησε το», τού φώναζε ο άλλος από τον ασύρματο, άλλα εκείνος επέμενε, προσπαθούσε... Ο Τούρκος εν τω μεταξύ είχε μεγαλύτερο αεροπλάνο και έτρεχε πιο πολύ και το πήγαινε πιο χαμηλά, μέχρι πού ο Έλληνας, ο καημένος, βούλιαξε στην θάλασσα! Και είναι άλλοι πού μόνο βόλτες κάνουν με το αεροπλάνο! Πόσο διαφέρει δηλαδή!

Χρειάζεται να μπει κανείς στο νόημα, να αισθανθεί το καλό ως ανάγκη, αλλιώς είναι ένα ρέμπελο πράγμα. Άντε τώρα να βάλεις κάποιον αग्γαρεία να πάει να πολεμήσει! Θα κοιτάει να φύγει από 'δώ, να γλυτώσει από 'κει. Όταν καταλάβει όμως τι κακό θα κάνει ο εχθρός, πάει εθελοντής μετά.

Σήμερα οι άνθρωποι γυρίζουν γύρω από τον εαυτό τους.

Παλιά στην πατρίδα μου, στα Φάρασα, έλεγαν: «Αν έχεις καμμιά δουλειά, μην την αφήνεις για αύριο. Αν έχεις καλό φαγητό, άσ' το για αύριο, μήπως έρθει κανένας μουσαφίρης». Τώρα σκέφτονται: «Να αφήσουμε την δουλειά, μήπως έρθει κανείς αύριο και μας βοηθήσει. Το καλό φαγητό, ας το φάμε εμείς απόψε!». Οι περισσότεροι σήμερα γυρίζουν γύρω από τον εαυτό τους. Μόνον τον εαυτό τους σκέφτονται. Ας υποθέσουμε ότι βρέχει, γίνεται κατακλυσμός. Θα δείτε, οι περισσότερες από σάς θα σκεφθούν μήπως έχουν ρούχα απλωμένα, να πάνε να τα μαζέψουν. Κακό δεν είναι αυτό, άλλα δεν θα πάνε πιο πέρα. Τα ρούχα και να βραχούν, πάλι θα στεγνώσουν. Αυτοί όμως πού αλωνίζουν τι θα γίνουν; Πονάτε γι' αυτούς, για να κάνετε καμμιά ευχή; Ή πέφτουν κεραυνοί-

ζήτημα πέντε-έξι ψυχές να θυμηθούν τους καημένους τους γεωργούς ή αυτούς που έχουν θερμοκήπια. Δεν σκέφτεται δηλαδή τον άλλον ό άνθρωπος, δεν βγαίνει από τον εαυτό του, άλλα γυρίζει συνέχεια γύρω από τον εαυτό του. Όταν όμως γυρίζει γύρω από τον εαυτό του, κέντρο έχει τον εαυτό του· δεν έχει τον Χριστό. Είναι έξω από τον άξονα που είναι ό Χριστός. Για να φθάσει να σκέφτεται τον άλλον, πρέπει ό νους του πρώτα να είναι στον Χριστό. Τότε σκέφτεται και τον πλησίον και μετά σκέφτεται και τα ζώα και όλη την φύση. Έχει τον σταθμό του ανοιχτό και, μόλις πάρει το μήνυμα, τρέχει να βοηθήσει. Άν ό νους του δεν είναι στον Χριστό, δεν δουλεύει ή καρδιά του, γι' αυτό δεν αγαπάει ούτε τον Χριστό ούτε τον συνάνθρωπο του, πόσο μάλλον την φύση, τα ζώα, τα δένδρα, τα φυτά. Έτσι όπως κινείσθε, πού να φθάσετε στο σημείο να έχετε επικοινωνία με τα ζώα, με τα πουλιά! Αν πέσει κανένα πουλί από την σκεπή, θα το ταΐσετε. Αν δεν πέσει από την σκεπή, δεν σκέφτεσθε να το ταΐσετε. Εγώ βλέπω τα πουλιά· λέω «θέλουν ταΐσμα, τα καημένα»· ρίχνω ψίχουλα κ.λπ., βάζω και νεράκι να πιούν. Βλέπω άρρωστα κλαδιά στα δένδρα· αμέσως σκέφτομαι να τα κόψω, για να μην κολλήσουν και τα άλλα. Η χτυπάει μία πόρτα, ένα παράθυρο, πάει εκεί ό νους μου. Θα ξεχάσω τον εαυτό μου, αν μού χρειάζεται κάτι, άλλα θα κοιτάξω την πόρτα, το παράθυρο, να μη σπάσει, να μη γίνει καμιά ζημιά. Παρεμπιπτόντως σκέφτομαι για μένα. Και αν κανείς σκέφτεται και πονάει για τα δημιουργήματα, πόσο μάλλον θα σκέφτεται τον Δημιουργό τους! Αν δεν κινείται έτσι ό άνθρωπος, πώς να συντονισθεί με τον θεό;

Έπειτα, και όταν βγαίνετε έξω, ρίξτε καμιά ματιά γύρω. Μπορεί κάποιος έστω και από απροσεξία ή από κακότητα - εύχομαι κανείς να μην κάνει κακό - κάτι να πετάξει και να βάλει φωτιά· γι' αυτό ρίξτε μία ματιά. Και αυτό στα πνευματικά ανήκει, γιατί και αυτό το βλέμμα έχει αγάπη. Εγώ βγαίνω έξω από το Καλύβι, ρίχνω μία ματιά προς τα κάτω, μία ματιά προς την σκεπή, να δω μήπως μυρίζει καμένο. Άλλο αν έχεις τέτοια πίστη πώς, αν πιάσει φωτιά και κάνης προσευχή, θα σβήσει ή φωτιά. Διαφορετικά, πρέπει να ενεργήσεις. Η, όταν ακούω κρότο, προσέχω να δω τι είναι· πυροβόλο; άσκηση κάνουν; φουρνέλλο; Ένα και ένα ό νους μου πηγαίνει εκεί, για να κάνω κομποσχοίνι. Όποιος αδιαφορεί για τον εαυτό του, από αγάπη προς τους άλλους, το μεγάλο ενδιαφέρον του Θεού βρίσκεται μαζί του, και όλοι οι άνθρωποι ενδιαφέρονται γι' αυτόν.

Άλλα ή σημερινή γενιά είναι ή γενιά της αδιαφορίας! Οι περισσότεροι μόνο για παρελάσεις είναι! Μην τους πεις, αν συμβεί κάτι, να αμυνθούν! Τώρα όμως και παρελάσεις δεν θέλουν! Παλιότερα πήγαιναν στις παρελάσεις, άκουγαν και ένα εμβατήριο, κάτι μέσα τους σκιρτούσε! Σήμερα υπάρχει ένα ρεμπελιό σε μας τους Έλληνες. Βέβαια άλλοι λαοί είναι ακόμη χειρότερα, γιατί δεν έχουν ιδανικά. Βλέπεις, οι Έλληνες μπορεί να έχουν ένα σωρό κουσούρια, άλλα έχουν και ένα δώρο από τον Θεό, το φιλότιμο και την λεβεντιά· όλα τα πανηγυρίζουν. Οι άλλοι λαοί ούτε στα λεξικά τους δεν έχουν αυτές τις λέξεις.

Έχουμε ευθύνη.¹¹

Είχε έρθει στο Καλύβι ένας άθεος μέχρι το κόκκαλο. Αφού είπε διάφορα,

¹¹ Ειπωθήκαν το 1992

μετά μου λέει: «Εγώ είμαι εικονομάχος». Από εκεί πού δεν πίστευε τίποτε, ύστερα έλεγε ότι είναι εικονομάχος. «Βρε αθεόφοβε, τού λέω, εσύ αφού δεν πιστεύεις σε τίποτε, τι μου λες ότι είσαι εικονομάχος; Τότε, τον καιρό τής Εικονομαχίας¹², μερικοί Χριστιανοί Από υπερβολικό ζήλο έπεσαν σε πλάνη, έφθασαν στην άλλη άκρη, και μετά ή Εκκλησία τοποθέτησε το θέμα· δεν είναι ότι δεν πίστευαν». Υποστήριζε εν τω μεταξύ όλη την σημερινή κατάσταση. Μαλώσαμε εκεί πέρα. «Καλά, του λέω, κατάσταση είναι αυτή; Δικαστικοί να φοβούνται να δικάσουν, να κάνουν μηνύσεις για εγκληματίες και να τους απειλούν ό ένας και ό άλλος και να αναγκάζονται να τις αποσύρουν; Και τελικά ποιοί κυβερνούν; Σε αναπαύει αυτή ή κατάσταση; Υποστηρίζεις αυτούς; Εσύ είσαι εγκληματίας. Γι' αυτό ήρθες; Άντε, φύγε Από εδώ!». Τον έδιωξα.

- Γέροντα, δεν φοβάστε έτσι πού μιλάτε;

- Τι να φοβηθώ; Τον τάφο μου Τον έχω ανοίξει. Αν δεν Τον είχα ανοίξει, θα με απασχολούσε πού θα κουραζόταν ό άλλος να σκάψει. Τώρα θα χρειασθεί να ρίξει μόνο λίγους τενεκέδες χώμα...

- Έχω ύπ' όψιν μου έναν άλλον άθεο, έναν βλάσφημο, πού Τον αφήνουν στην τηλεόραση και μιλάει, ενώ έχει πεί τά πιο βλάσφημα λόγια για Τον Χριστό και την Παναγία. Δεν παίρνει και ή Εκκλησία μιά θέση να άφοριση μερικούς. Αυτούς έπρεπε να τους άφοριζή ή Εκκλησία. Λυτούνται Τον αφορισμό!

- Γέροντα, τι θα καταλάβουν με Τον αφορισμό, αφού τίποτε δεν παραδέχονται;

- Τουλάχιστον να φανεί ότι ή Εκκλησία παίρνει μιά θέση.

- Ή σιωπή της, Γέροντα, είναι σαν να τά αναγνωρίζει;

- Ναι. Έγραψε ένας κάτι βλάσφημα για την Παναγία και κανείς δεν μίλησε.

Λέω σε κάποιον: «Δεν είδες τι γράφει εκείνος;». «Ε, τι να τους κάνης, μου λέει. Θα λερωθείς, αν ασχοληθείς μαζί τους». Φοβούνται να μιλήσουν.

- Τι είχε να φοβηθεί, Γέροντα;

- Να μη γράψουν τίποτε γι' αυτόν και εκτεθεί, και ανέχεται να βλασφημηθεί ή Παναγία! Να μη θέλουμε να βγάλει ό άλλος το φίδι από την τρύπα, για να έχουμε εμείς την ησυχία μας. Αυτό είναι έλλειψη αγάπης. Υστέρα αρχίζει ό άνθρωπος να κινείται από συμφέρον. Γι' αυτό βλέπεις ένα πνεύμα σήμερα: «Με τον τάδε να έχουμε σχέσεις, για να μας λέει καλά λόγια. Με τον άλλο να τά έχουμε καλά, για να μη μας διασύρει κ.λπ. Να μη μας πάρουν για κοροΐδα, να μη γίνουμε θύματα». Άλλος αδιαφορεί και δεν μιλάει. «Να μη μιλήσω, λέει, για να μη με γράψουν οι εφημερίδες». Οι περισσότεροι δηλαδή είναι τελείως αδιάφοροι. Τώρα άρχισε λίγο κάτι να γίνεται. τόσον καιρό δεν έγραφε κανένας τίποτα. Είχα βάλει τις φωνές πριν από χρόνια σε κάποιον στο Άγιον Όρος. «Πολύ πατριωτισμό έχεις», μου λέει. Πριν από λίγο καιρό ήρθε και με βρήκε: «Όλα τά διέλυσαν, μου λέει, οικογένεια, παιδεία...». Τού λέω και εγώ με την σειρά μου: «Πολύ πατριωτισμό έχεις!».

Όλη αυτή ή κατάσταση έχει κάνει ένα κακό και ένα καλό. Το κακό είναι ότι και εκείνοι πού είχαν κάτι μέσα τους, άρχισαν να αδιαφορούν, γιατί λένε: «Εγώ θα σιάξω την κατάσταση;». Το καλό είναι ότι πολλοί άρχισαν να προβληματίζονται και να αλλάζουν. Μερικοί έρχονται και με βρίσκουν και

¹² Θρησκευτική έρις που συντάραξε επί έναν αιώνα και πλέον την Βυζαντινή Αυτοκρατορία (726-843) και έληξε αρχικά με την Ζ' Οικουμενική Σύνοδο το 787. Την αναζωπύρωση της έριδος από τον Λέοντα Ε' τον Αρμένιο κατέπαυσε ο Πατριάρχης Μεθόδιος το 843. Εικονομάχοι ονομάζονταν οι Χριστιανοί που αρνούσαν την απόδοση τιμής στις εικόνες.

προσπαθούν να δικαιολογήσουν ένα κακό πού έκαναν προηγουμένως, γιατί έχουν προβληματισθεί.

- Δηλαδή, Γέροντα, πρέπει πάντα να ομολογούμε το «πιστεύω» μας;
- Χρειάζεται διάκριση. Είναι φορές πού δεν πρέπει να μιλήσουμε και άλλες φορές πού πρέπει να ομολογούμε με παρρησία το «πιστεύω» μας, γιατί φέρουμε ευθύνη, αν δεν μιλήσουμε. Σ' αυτά τά δύσκολα χρόνια ό καθένας μας πρέπει να κάνη ότι γίνεται ανθρωπίνως και ότι δεν γίνεται ανθρωπίνως να Το αφήνει στον Θεό. Έτσι θα έχουμε ήσυχη την συνείδηση μας ότι κάναμε εκείνο πού μπορούσαμε. Αν δεν αντιδράσουμε, θα σηκωθούν Οι προγονοί μας από τους τάφους. Εκείνοι υπέφεραν τόσα για την πατρίδα και εμείς τι κάνουμε γι' αυτήν; Ή Ελλάδα, ή Ορθοδοξία, με την παράδοση της, τους Αγίους και τους ήρωες της, να πολεμήται από τους ίδιους τους Έλληνες και εμείς να μη μιλάμε! Είναι φοβερό! Είπα σε κάποιον. «Γιατί δεν μιλάτε; Τι είναι αυτά πού κάνει ό τάδε;». «Τι να πεις, μού λέει, αυτός όλος βρωμάει». «Αν βρωμάει όλος, γιατί δεν μιλάτε; Χτυπήστε τον». Τίποτε, τον αφήνουν. Έναν πολιτικό τον έφτυσα. «Πες, τού λέω, "δεν συμφωνώ μ' αυτό". Τίμια πράγματα. Θέλεις να εξυτηρηθείς εσύ και να ρημάξουν όλα;».

Αν οι Χριστιανοί δεν ομολογήσουν, δεν αντιδράσουν, αυτοί θα κάνουν χειρότερα. Ενώ, αν αντιδράσουν, θα το σκεφθούν. 'Αλλά και οι σημερινοί Χριστιανοί δεν είναι για μάχες. Οι πρώτοι Χριστιανοί ήταν γερά καρύδια· άλλαξαν όλο τον κόσμο. Και στην βυζαντινή εποχή μιά εικόνα έβγαζαν Από την Εκκλησία και αντιδρούσε ό κόσμος. Εδώ ό Χριστός σταυρώθηκε, για να αναστηθούμε εμείς, και εμείς να αδιαφορούμε! Αν ή Εκκλησία δεν μιλάει, για να μην έρθει σε ρήξη με το κράτος, αν οι μητροπολίτες δεν μιλούν, για να τά έχουν καλά με όλους, γιατί τους βοηθάνε στα ιδρύματα κ.λπ., οι Αγιορείτες πάλι αν δεν μιλούν, για να μην τους κόψουν τα επιδόματα¹³, τότε ποιος θα μιλήσει; Είπα σε κάποιον ηγούμενο: «Αν σας πουν ότι θα σας κόψουν τα επιδόματα, να πείτε: "Θα κόψουμε και εμείς την φιλοξενία", για να προβληματισθούν». Οι καθηγητές της Θεολογίας κ.λπ. δεν φωνάζουν, γιατί λένε: «Είμαστε υπάλληλοι· θα χάσουμε τον μισθό μας, και μετά πώς θα ζήσουμε;». Τά μοναστήρια εν τω μεταξύ τά έπιασαν με τις συντάξεις. Γιατί εγώ δεν θέλω να πάρω ούτε αυτήν την ταπεινή σύνταξη τού Ο.Γ.Α.; Ακόμη και ασφαλισμένο σε μιά ασφάλεια τού Ο. Γ. Α. να Τον έχουν Τον μοναχό, και αυτό δεν είναι τίμιο. Να Τον έχουν ασφαλισμένο ως άπορο, Ναι· αυτό Τον τιμά. "Αλλά να Τον έχουν ασφαλισμένο στον Ο.Γ.Α., γιατί; Ό μοναχός άφησε μεγάλες συντάξεις, έφυγε από Τον κόσμο και ήρθε στο μοναστήρι, και να πάρει πάλι σύνταξη! Και να φθάνουμε για την σύνταξη να προδώσουμε Τον Χριστό!

- Δεν εννοείτε, Γέροντα, αν λ.χ. μιά μοναχή δούλεψε ως δασκάλα μερικά χρόνια και δικαιούται κάποια σύνταξη;

- Καλά, αυτή τέλος πάντων. Τώρα όμως να σου πω, αν και αυτήν την σύνταξη την διάθεση κάπου, θα πάρει μιά γερή σύνταξη από Τον Χριστό.

Βλέπω τι μας περιμένει, γι' αυτό πονάω.

---

¹³ Ο Γέροντας εννοεί την οικονομική χορηγία (η τα μετοχιακά μισθώματα), δηλαδή ένα ποσό χρημάτων το οποίο το Ελληνικό κράτος ανέλαβε την υποχρέωση από το 1924 να δίνει κάθε χρόνο στις Ιερές Μονές του Αγίου Όρους, επειδή οι Μονές έδωσαν στους πρόσφυγες τα μετόχια τους, από τα οποία είχαν το λάδι, το σιτάρι, το κρασί κ.λπ. της χρονιάς.

Περνούν τά χρόνια καί τι δύσκολα χρόνια! Δεν τελείωσαν τά θέματα. Βράζει το καζάνι. Αν δεν είναι λίγο δυναμωμένος κανείς, πώς θα μπόρεση να αντιμετωπίσει μιά δύσκολη κατάσταση; Ό Θεός δεν έκανε ανεπρόκοπους ανθρώπους. Πρέπει να καλλιεργήσουμε το φιλότιμο. Αλήθεια, Θεός φυλάξει, αν γίνει ένα τράνταγμα, πόσοι θα σταλθούν όρθιοι; Πριν από τον πόλεμο τού '40, στην Κόνιτσα, εκεί πού είχα το μαραγκούδαδικο ήταν ή αγορά καί έφερναν οι χωρικοί καλαμπόκι, σιτάρι κ.λπ. Μερικοί πλούσιοι - τι πλούσιοι, αυτοί δηλαδή πού έπαιρναν κάποιους τόκους από τις Τράπεζες, όταν πήγαιναν οι καημένοι οι χωρικοί το καλαμπόκι στην αγορά, για να το πουλήσουν, αυτοί το κλωτσούσαν με το πόδι καί ρωτούσαν πόσο έχει. Όταν ήρθε ό πόλεμος καί αναγκάστηκαν να τά πουλήσουν όλα, «καλημέρα» έλεγε ό ένας, «έχεις καλαμπόκι;» ρωτούσε ό άλλος. Γι' αυτό τώρα να ευχαριστείτε τον Θεό για όλα. Κοιτάξτε να ανδρωθείτε. Σφιχτήτε λιγάκι. Βλέπω τι μας περιμένει, γι' αυτό πονάω. Μην αφήνετε τον εαυτό σας χαλαρό. Ξέρετε τι τραβάνε άλλου οι Χριστιανοί¹⁴; Στην Ρωσία μέσα στα κάτεργα. Τι δυσκολίες! Που πνευματικά βιβλία! Αφήστε την Αλβανία. Δυστυχία! Δεν έχουν να φάνε. Ούτε Εκκλησίες άφησαν ούτε μοναστήρια. Τά ονόματα τους τά άλλαξαν καί αυτά, γιατί δεν ήθελαν να ακούγονται χριστιανικά ονόματα. Καί στην Αμερική ακόμη, οι Ορθόδοξοι είναι λίγοι, σκορπισμένοι σε διάφορα μέρη, καί ξέρετε τι τραβάνε; Να μην υπάρχει ορθόδοξη κοινότητα, να πηγαίνουν με το τραίνο ώρες μακριά, για να εκκλησιασθούν, να έρχονται στο Άγιον Όρος να συμβουλευθούν για ένα θέμα! Είναι μεγάλη αχαριστία αυτό το χαλαρό πνεύμα πού υπάρχει στην Ελλάδα.

Πόσους Άγιους θα παρουσίαση ό Θεός στα κράτη πού υπήρχε κομμουνισμός! Μάρτυρες! Εκείνοι είχαν αποφασίσει τον θάνατο. Είχαν μεγάλες θέσεις καί δεν συμφωνούσαν με τους νόμους, όταν ήταν αντίθετοι με τον νόμο του Θεού. «Δεν συμφωνώ- σκοτώστε με, κλείστε με φυλακή», έλεγαν, για να μην παρασυρθούν καί οι άλλοι. Εδώ πολλοί, χωρίς να ζορίζονται, δείχνουν τέτοια αδιαφορία! Λίγο αν περνούσαν μιά δυσκολία, έναν πόλεμο ή δύσκολα χρόνια, θα ήταν διαφορετικά. Γιατί τώρα είναι σαν να μη συμβαίνει τίποτε. Είναι - πώς να το πει κανείς; - σαν ένας να έρχεται από την Αυστραλία με το αεροπλάνο την άνοιξη στην Ελλάδα καί να φεύγει από 'δω το φθινόπωρο για την Αυστραλία, οπότε φθάνει εκεί πάλι άνοιξη. Από άνοιξη σε άνοιξη, καί χειμώνα δεν βλέπει· δεν ξέρει ούτε τι γίνεται τον χειμώνα ούτε από κακοκαιρίες ούτε τίποτε.

- Γέροντα, πώς μπορούμε να βοηθήσουμε έναν άνθρωπο αδιάφορο;
- Να του βάλουμε την καλή ανησυχία, να τον προβληματίσουμε, για να θέληση ό ίδιος να βοηθηθεί. Με το ζόρι δεν γίνεται. Πρέπει να διψάει ό άλλος, για να να του δώσεις να πει νερό. Δώσε σε έναν πού δεν έχει όρεξη, να φάει μέ τό ζόρι· θα το κάνη εμετό. Όταν ό άλλος δεν θέλει, δεν μπορώ να του στερήσω την ελευθερία, το αυτεξούσιο.

Αγνοία δεν δικαιολογείται.

¹⁴ Ειπώθηκε τον Μάιο του 1987.

-Μήπως, Γέροντα, μερικοί είναι αδιάφοροι, επειδή έχουν άγνοια;

-Τι άγνοια; Να σου πω μιά άγνοια; Φιλολογος από την Χαλκιδική δεν ήξερε τι είναι το Άγιον Όρος. Ένας Γερμανός δάσκαλος τού μίλησε για το Άγιον Όρος και ήρθαν μαζί. Ο Γερμανός ήξερε ακόμη και πόσα μοναστήρια υπάρχουν στο Άγιον Όρος. Και παρόλο που ήταν Προτεστάντης, ήξερε και τι άγια Λείψανα υπάρχουν, πού βρίσκονται κ.λπ. Αυτή η άγνοια δικαιολογείται; Άλλος από την Αμερική είπε σε κάποιον από την Χαλκιδική να 'ρθει για ένα πρόβλημα του να τον βοηθήσω. Από την Αμερική! Να σας πω και κάτι ακόμη. Ήρθε ένας στο Καλύβι πού ήταν από την Φλώρινα. «Μέσα από την Φλώρινα, τού λέω, είσαι;». «Ναι, από μέσα», μού λέει. «Εσείς εκεί έχετε και καλό μητροπολίτη», τού λέω. «Σε ποια ομάδα παίζει;», μου λέει. Αυτός νόμιζε ότι ήταν ποδοσφαιριστής! Ήταν προσηλωμένος στο ποδόσφαιρο. Ούτε τον δεσπότη ήξερε τουλάχιστον τον Καντιώτη τον ξέρουν. Αυτά δεν δικαιολογούνται.

Όχι, άγνοια δεν δικαιολογείται σήμερα στον κόσμο. Λείπει ή καλή διάθεση, το φιλότιμο. Εκείνος πού έχει καλή διάθεση για να γνωρίσει τον Χριστό, θα τον γνωρίσει. Θα πάρει στροφή. Και αν δεν βρεθεί ούτε ένας θεολόγος ούτε ένας καλόγερος, και δεν ακούσει τον λόγο του Θεού, άμα έχει καλή διάθεση, θα πάρει στροφή ή από ένα φίδι ή από ένα θηρίο ή από μια αστραπή, από έναν κατακλυσμό, ή από κάποιο άλλο γεγονός. Θα τον οικονομήσει ο Θεός. Ένα παιδί αναρχικό είχε πάει στην Γερμανία. Εκεί το έκλεισαν σε αναμορφωτήριο, γιατί είχε μπλέξει με ναρκωτικά κ.λπ. Δεν είχε βοηθηθεί από πουθενά. Στο αναμορφωτήριο του έδωσε κάποιος ένα Ευαγγέλιο. Το διάβασε και άλλαξε αμέσως. «Θα πάω στην Ελλάδα, είπε· εκεί είναι ή Ορθοδοξία». Γύρισε στο χωριό του. Οι συγγενείς του βάλθηκαν να τον παντρέψουν. Τον πάντρεψαν απέκτησε και ένα παιδάκι. Διάβαζε το Ευαγγέλιο, πήγαινε στην Εκκλησία, τηρούσε τις αργίες. Οι άλλοι πού τον έβλεπαν να ζει έτσι έλεγαν: «Αυτός, για να διάβαση Ευαγγέλιο, πάσχει, τρελλάθηκε!» Μετά από λίγο τον εγκατέλειψε και ή γυναίκα του· πήρε μαζί της και το παιδάκι. Όταν έφυγε ή γυναίκα του, εκείνος άφησε όλα όσα είχε στο χωριό, χωράφια, τρακτέρ κ.λπ. και πήγε στις σπηλιές και ασκήτευε. Ένας Πνευματικός όμως τού είπε: «Πρέπει να βρεις την γυναίκα σου, να συνεννοηθείτε, και ύστερα να αποφασίσεις τι θα κάνης». Ξεκίνησε λοιπόν να πάει στην Θεσσαλονίκη, για να βρει την γυναίκα του. Πίστευε ότι, αφού έτσι τού είπε ο Πνευματικός, θα τού την παρουσίαση ο Χριστός. Στην Θεσσαλονίκη δεν την παρουσίασε την γυναίκα του ο Χριστός. Έν τω μεταξύ, βρήκε κάτι Γερμανούς, τους κατήχησε· ο ένας βαπτίσθηκε. Αυτοί τού έβαλαν τά ναύλα και πήγε στην Αθήνα. Ούτε εκεί τού την παρουσίασε. Τού έβαλαν πάλι τά ναύλα και πήγε στην Κρήτη. Έπιασε Εκεί μιά δουλειά και πήγε σε έναν Πνευματικό. Εκείνος, όταν άκουσε το πρόβλημα του, τού είπε: «Μήπως ή γυναίκα σου και το παιδάκι είναι έτσι και έτσι; Εδώ κάπου δουλεύει μιά γυναίκα. Δεν έχει πολύ καιρό πού ήρθε». Και τού περιέγραψε πώς ήταν αυτή ή γυναίκα. «Αυτή πρέπει να είναι», λέει. Την ειδοποίησε ο Πνευματικός. Εκείνη, μόλις τον είδε, τά έχασε. «Με μάγια με βρήκες, του είπε. Μάγος είσαι». Και τον άφησε και έφυγε, πριν προλάβει να της μιλήσει. Την έχασε πάλι. Έμαθε και για μένα και ήρθε στο Καλύβι. Χτύπησε μια φορά και περιμένε. Τραβήχθηκε στην άκρη και, ώσπου να ανοίξω, έκανε μετάνοιες. Φορούσε κάτι παλιά ρούχα. Μού τά διηγήθηκε όλα. Είχα μερικά ξερά σύκα και τού έδωσα. «Θέλεις σύκα;», τού λέω. «Δεν έχω δόντια», μού λέει. «Και εγώ δεν έχω», τού λέω. «Εσύ πονάς; με ρωτάει. Εγώ πονώ. Μέσα από τον πόνο βγαίνει ή χαρά τού Χριστού», μού λέει. «Θέλεις καμμιά φανέλλα;», τον ρωτάω. «Έχω δυό, μού

λέει. Αν ζεστάνει ο καιρός, θα την δώσω την μία». «Κοίταξε, τού λέω, μέχρι να ξεκαθαρίσεις και να συνεννοηθείς με την γυναίκα σου, να προσέξεις την υγεία σου, γιατί έχεις ευθύνη και για το παιδάκι». Τέτοια αυταπάρνηση! Τέτοια πίστη! Δεν ήταν ούτε είκοσι επτά χρονών. Πού να είχε γνωρίσει αυτός την μοναχική ζωή! Άγνοια τελεία είχε, άλλα είχε καλή διάθεση και ο Θεός τον βοήθησε και προχώρησε βαθιά ευαγγελικά.

Γι' αυτό λέω ότι άγνοια δεν δικαιολογείται με τίποτε σήμερα. Μόνον αν είναι κανείς λειψός ή μικρό παιδί, δικαιολογείται να έχει άγνοια. Αλλά και τά μικρά παιδιά σήμερα είναι σπέρτα! Άμα θέλει κανείς, υπάρχουν πολλές δυνατότητες, για να γνωρίσει την αλήθεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η παρουσία του Χριστιανού είναι ομολογία πίστης

- Γέροντα, τα διάφορα κινήματα, οι διαμαρτυρίες που γίνονται από τους Χριστιανούς έχουν κάποιο αποτέλεσμα;

- Η παρουσία των Χριστιανών είναι πλέον ομολογία πίστεως. Μπορεί κανείς με την προσευχή να βοηθήσει περισσότερο, αλλά την σιωπή του θα την εκμεταλλευθούν οι άλλοι και θα πουν. «Ό τάδε και ό τάδε δεν διαμαρτυρήθηκαν, επομένως είναι με το μέρος μας· συμφωνούν μαζί μας». Αν δεν αρχίσουν μερικοί να χτυπούν το κακό, να ελέγχουν δηλαδή αυτούς που σκανδαλίζουν τους πιστούς, θα γίνει μεγαλύτερο κακό. Έτσι θα τονωθούν λίγο οι πιστοί, άλλα και θα εμποδιστούν λίγο όσοι πολεμούν την Εκκλησία. Η Εκκλησία δεν είναι δικό τους καΐκι, να κάνουν βόλτες· είναι το σκάφος τού Χριστού. Αυτοί είναι κατακριτέοι. Το μόνο που τους ενδιαφέρει είναι να έχουν μεγάλο μισθό, πολυτελές αυτοκίνητο, να τρέχουν στις διασκεδάσεις... Και ύστερα κάνουν νόμο να παντρεύονται με πολιτικό γάμο, νομιμοποιούν τις αμβλώσεις... Τι θα κάνη ό Θεός, άλλο θέμα.

Και με τις βλάσφημες ταινίες που παρουσιάζουν, θέλουν να γελοιοποιήσουν τον Χριστό. Το κάνουν, για να πουν «αυτός ήταν ο Χριστός, τώρα θα έρθει ό Μεσσίας», και να παρουσιάσουν μετά τον «Μεσσία» τους. Εκεί το πάνε.

- Οι άνθρωποι, Γέροντα, τα πιστεύουν και βλάπτονται!

- Ό βλαμμένος βλάπτεται. Τα πιστεύει, γιατί θέλει να δικαιολογήσει τα αδικαιολόγητα και να ανάπαυση τον λογισμό του. Με όλα αυτά τα βλάσφημα πάνε να δικαιολογήσουν ηθικές αταξίες. Το έχουν παρακάνει. Είχαν κάνει μήνυση ότι ή ταινία «Ό τελευταίος πειρασμός»¹⁵ προσβάλλει την θρησκεία και οι εισαγγελείς είπαν. «Δεν είναι τίποτε». Τέτοιες βλασφημίες δεν ακουστήκαν ποτέ! Για μας ή διαμαρτυρία για την βλάσφημη εκείνη ταινία ήταν ομολογία πίστεως. Βέβαια με όλα αυτά τα βλάσφημα γίνεται και ένα καλό· χωρίζει ή ήρα από το σιτάρι, κοσκινίζεται ό κόσμος.

- Υπάρχουν, Γέροντα, κάποια θέματα για τα όποια πρέπει να αμύνεται κανείς, είτε ως άτομο είτε ως ομάδα, και κάποια για τα όποια δεν πρέπει; Π.χ. εσείς, όταν σας είπαν ότι είστε αιρετικός, απαντήσατε, ενώ σ' άλλες κατηγορίες σιωπήσατε.

- Αυτό το λένε οι Άγιοι Πατέρες¹⁶, δεν είναι ότι το λέω εγώ. Οποιαδήποτε άλλη κατηγορία με βοηθάει στην πνευματική ζωή, ενώ το «αιρετικός» με χωρίζει από τον Χριστό.

---

¹⁵ Η βλάσφημη ταινία «Ό τελευταίος πειρασμός», ή οποία σκηνοθετήθηκε από τον Μάρτιν Σκοτσέζε, παίχθηκε για λίγο σε κινηματογράφους των Αθηνών το 1988 και προκάλεσε θύελλα διαμαρτυριών από μέρους των πιστών και της Ελλαδικής Εκκλησίας, ώστε να σταματήσει ή προβολή της. Ό Γέροντας, παρ' όλη την δυσκολία που είχε από τον πόνο λόγω τής κήλης, βγήκε από το Άγιον Όρος με άλλους Αγιορείτες και παραβρέθηκε στο συλλαλητήριο που έγινε στην Θεσσαλονίκη, ενισχύοντας με την παρουσία του τον πιστό λαό.

¹⁶ Πρβ. *Το Γεροντικόν*, εκδ. «Αστήρ», Αθήνα 1981, Άββας Αγάθων ε', σελ. 12.

Κοιμίζουν τον κόσμο

- Γέροντα, πώς θα βοηθηθούν οι άνθρωποι με τόσα πού γίνονται στον κόσμο;

- Εκείνος πού θέλει να βοηθηθεί, βοηθιέται με τιποτένια πράγματα. Π.χ. κουνιέται ένα κανδήλι ή κουνιέται ο ίδιος ολόκληρος με έναν σεισμό και συνέρχεται. Όσοι δεν πιστεύουν, γίνονται χειρότεροι, όταν ακούν ότι θα γίνει πόλεμος ή κάποια καταστροφή. «Δώσ' του, σου λέει, να γλεντήσουμε, γιατί χάνουμε την ζωή», οπότε το ρίχνουν τελείως έξω. Άλλοτε ακόμη και οι αδιάφοροι, όταν άκουγαν λ.χ. ότι θα γίνει πόλεμος, συνέρχονταν και άλλαζαν ζωή. Τώρα είναι πολύ λίγοι αυτοί. Παλιά το έθνος μας ζούσε πνευματικά, γι' αυτό και ο Θεός το ευλογούσε και οι Άγιοι μάς βοηθούσαν με θαυμαστό τρόπο, και νικούσαμε τους εχθρούς μας, οι όποιοι πάντοτε ήταν περισσότεροι από εμάς. Σήμερα λέμε πώς είμαστε Ορθόδοξοι, άλλα δυστυχώς συχνά μόνον το όνομα «Ορθόδοξος» έχουμε και όχι ζωή ορθόδοξη. Ρώτησα έναν Πνευματικό με κοινωνική δράση, με ένα σωρό πνευματικοπαίδια κ.λπ.: «Τι ξέρεις για μία βλάσφημη ταινία;». «Δεν ξέρω τίποτε», μού είπε. Δεν ήξερε τίποτε και είναι σε μεγάλη πόλη. Κοιμίζουν τον κόσμο. Τον αφήνουν έτσι, για να μη στενοχωριέται και να διασκεδάζει. Μην τυχόν πεις ότι θα γίνει πόλεμος ή ότι θα γίνει ή Δευτέρα Παρουσία και γι' αυτό πρέπει να ετοιμασθούμε, μην τυχόν στενοχωρηθούν οι άνθρωποι. Σαν μερικές γριές πού λένε «μη μιλάς για θάνατο· μόνο για χαρές και για βαφτίσια να μιλάς», σαν να μην τις περιμένει θάνατος. Έτσι νιώθουν μία ψεύτικη χαρά. Ενώ, αν σκέφτονταν ότι το τάδε γεροντάκι πού έμενε λίγο πιο κάτω πέθανε χθες, ο άλλος είναι στα τελευταία του και θα πεθάνει, μεθαύριο θα γίνει τού τάδε το μνημόσυνο πού ήταν και πολύ νεότερος από αυτές, θα σκέφτονταν τον θάνατο και θα έλεγαν: «Πρέπει να εξομολογηθώ, να ετοιμασθώ πνευματικά, γιατί μπορεί κι εμένα σε λίγο να με καλέσει ο Χριστός για την άλλη ζωή». Διαφορετικά, έρχεται ύστερα ο θάνατος και τις παίρνει ανέτοιμες. "Άλλοι πάλι από... «καλωσύνη» λένε: «Στους αιρετικούς μη λέτε ότι είναι στην πλάνη, για να δείξουμε αγάπη». Και έτσι τα ισοπεδώνουν όλα. Αν ζούσαν αυτοί στα πρώτα χρόνια τού Χριστιανισμού, δεν θα είχαμε ούτε έναν Άγιο. Έλεγαν τότε στους Χριστιανούς: «Ρίξε μόνο λιβάνι στην φωτιά και μην άρνήσαι τον Χριστό». Δεν το δέχονταν. «Κάνε μόνον πώς ρίχνεις». Δεν το δέχονταν. «Μη μιλάς για τον Χριστό και πήγαινε ελεύθερος σε άλλο μέρος», και δεν το δέχονταν. Σήμερα βλέπεις έναν νερόβραστο κόσμο.

- Γέροντα, όταν λέει ο Απόστολος Παύλος «*Ο καρπός τον Πνεύματος εστίν αγάπη, χαρά*»¹⁷, εννοεί ότι ή χαρά είναι τεκμήριο σωστής ζωής;

- Ναι, γιατί υπάρχει κοσμική χαρά και θεϊκή χαρά. Όταν κάτι δεν είναι πνευματικό, καθαρό, δεν μπορεί να υπάρχει αληθινή χαρά και ειρήνη στην καρδιά. Ή χαρά πού αισθάνεται ένας πνευματικός άνθρωπος δεν είναι ή κοσμική χαρά πού επιζητούν πολλοί σήμερα. Να μην τα μπλέκουμε τα πράγματα. Οι Άγιοι είχαν τέτοιου είδους χαρά πού ζητάμε εμείς; Ή Παναγία είχε τέτοια χαρά; Ο Χριστός γελούσε; Ποιος Άγιος πέρασε από αυτήν την ζωή χωρίς πόνο; Ποιος Άγιος είχε τέτοια χαρά πού επιδιώκουν πολλοί Χριστιανοί της εποχής μας, πού δεν θέλουν να ακούσουν τίποτε δυσάρεστο, για να μη

¹⁷ Γαλ. 5,22

στενοχωρηθούν, να μη χάσουν την ηρεμία τους; Αν θέλω να μη στενοχωρηθώ, για να είμαι χαρούμενος, να μη χαλάσω την ησυχία μου, για να είμαι πράος, τότε είμαι αδιάφορος! Άλλο πράότητα πνευματική και άλλο πράότητα από αδιαφορία. Λένε μερικοί: «Πρέπει να είμαι χαρούμενος, γιατί είμαι Χριστιανός. Να είμαι ήρεμος, γιατί είμαι Χριστιανός». Αυτοί δεν είναι Χριστιανοί. Το καταλάβατε; Αυτό είναι αδιαφορία, είναι κοσμική χαρά. Όποιος έχει αυτά τα κοσμικά στοιχεία, δεν είναι πνευματικός άνθρωπος. Ο πνευματικός άνθρωπος είναι όλος ένας πόνος. Πονάει δηλαδή για καταστάσεις, για ανθρώπους, αλλά ανταμείβεται γι' αυτόν τον πόνο με θεία παρηγοριά. Νιώθει πόνο, αλλά νιώθει μέσα του θεία παρηγοριά, γιατί κάνει ρίψεις με ευλογίες ο Θεός από τον Παράδεισο στην ψυχή και αγάλλεται ο άνθρωπος από την θεική αγάπη. Αυτή είναι ή χαρά, ή πνευματική χαρά, πού δεν εκφράζεται και πλημμυρίζει την καρδιά.

Το παράδειγμα μιλάει

- Γέροντα, οι άνθρωποι πού ζουν πνευματικά στον κόσμο πρέπει να δείχνουν στους κοσμικούς ότι νηστεύουν;

- Όταν πρόκειται για διατεταγμένες νηστείες της Εκκλησίας μας, Τετάρτη, Παρασκευή, Σαρακοστές κ.λπ., τότε πρέπει, γιατί αυτό είναι ομολογία πίστεως. Οι άλλες όμως νηστείες, δηλαδή αυτές πού γίνονται από άσκηση, για την αγάπη τού Χριστού ή για να εισακουσθεί ή προσευχή μας σε ένα αίτημα μας, πρέπει να γίνονται κρυφά. Σκοπός είναι να ζούμε ορθόδοξα, όχι απλώς να μιλούμε ή να γράφουμε ορθόδοξα. αυτό, βλέπεις, ένα κήρυγμα δεν πληροφορεί, δεν αλλοιώνει τον άλλον, όσο καλό και αν είναι, αν ο ιεροκήρυκας δεν έχει βίωμα.

Αν, Γέροντα, ο ακροατής ή ο αναγνώστης έχει καλή διάθεση;

- Έ, τότε αυτός έχει ήδη την θεία Χάρη, γι' αυτό και Τελείται. Ένας όμως πού δεν έχει καλή διάθεση θα πάρει και θα εξέταση αυτά πού λέει ο ιεροκήρυκας και δεν θα /η καμιά ωφέλεια. Το να σκεφτόμαστε ορθόδοξα είναι εύκολο· το να ζούμε όμως ορθόδοξα θέλει κόπο. Μια φορά ένας θεολόγος είχε κάνει μια ομιλία και είχε πει να πάνε να δώσουν αίμα, γιατί υπήρχε ανάγκη. Και πράγματι πολλοί παρακινήθηκαν και έδωσαν πολύ αίμα. Εκείνος Όμως δεν έδωσε ούτε μία σταγόνα, αν και είχε... μπόλικο. Οι άλλοι τότε σκανδαλίσθηκαν. «Εγώ, τους είπε εκείνος, με την ομιλία πού έκανα και παρακίνησα τον κόσμο να δώσει αίμα, είναι σαν να έδωσα το περισσότερο αίμα»! Έτσι ανέπαυε τον λογισμό του. Καλύτερα ήταν να μην έκανε την ομιλία και αθόρυβα να πήγαινε να δώσει λίγο αίμα. Η ζωή μετράει. «Εγώ είμαι δεξιός», μού είπε ένας πού δεν είχε καμιά σχέση με την Εκκλησία. «Άμα δεν κάνης σταυρό, τι ωφελεί; τού είπα. Το χέρι πού δεν κάνει σταυρό τι ωφελεί πού είναι δεξί; Σε τι διαφέρει από το αριστερό πού δεν κάνει σταυρό; Εκείνο έτσι και αλλιώς δεν κάνει σταυρό». Αν εσύ είσαι δεξιός και δεν κάνης σταυρό, σε τι διαφέρεις από τους αριστερούς; Ο σκοπός είναι να είσαι άνθρωπος πνευματικός, να ζεις κοντά στον Χριστό, τότε βοηθάς και τους άλλους.

Όταν ο άνθρωπος έχει ζωή σωστή, το έργο του πληροφορεί. Σε μία πόλη ήταν ένας Προτεστάντης πού όλους τους κατηγορούσε- τι κληρικούς, τι

δεσποτάδες. Εκεί κοντά σε ένα μοναστήρι ασκήτευε και ένας μοναχός. Μία φορά ρώτησε τον Προτεστάντη ένας άθεος: «Καλά, όλους τους δεσποτάδες, τους παπάδες τους κατηγορείς. Γι' αυτόν τον καλόγερο τι έχεις να πεις;». «Αυτόν τον παραδέχομαι, τού λέει, γιατί διαφέρει από τους άλλους». Ένας πιστός, όπου και αν είναι, πόσο βοηθάει, όταν ζει σωστά! Θυμάμαι, ένας γνωστός μου αστυνομικός υπηρετούσε στα σύνορα. Εκεί ήταν και Σέρβοι κομμουνιστές, και μάλιστα από τους πιο άθεους, τους πιο έμπιστους τού κόμματος. Όταν έρχονταν Σέρβοι παπάδες στα σύνορα Ελλάδος και Σερβίας, ο αστυνομικός τους φιλούσε το χέρι. Οι κομμουνιστές το πρόσεξαν. Έλληνας αστυνομικός να φιλάει το χέρι των Σέρβων παπάδων! Έκανε μεγάλη εντύπωση στους κομμουνιστές και προβληματίσθηκαν στο θέμα της πίστεως.

Πόσο βοηθούν αυτοί που έχουν μία θέση, όταν κρατάνε λίγο! Γι' αυτό και εγώ κοιτάω μετρικούς μεγάλους να τους δω, όταν έρχονται, για να τους βοηθήσω, γιατί αυτοί μπορεί να βοηθήσουν πολύ θετικά με το παράδειγμα. Να, ένας στρατάρχης που γνωρίζω, είναι παράδειγμα. Και ότι κάνει, το κάνει από μέσα του, με την καρδιά του· δεν το κάνει εξωτερικά. Οι άλλοι που τον βλέπουν προβληματίζονται και βοήθιούνται. Παλιά και οι άρχοντες τού τόπου είχαν αρχές, πίστευαν. Ξέρετε τι είχε πει μία αρχόντισσα σε κάποιον βουλευτή σε μία πόλη; Είχε πάει με τον σύζυγο της την περίοδο της νηστείας τού Δεκαπενταύγουστου σε ένα γεύμα και είχαν εκεί ψάρια, κρέατα... Αυτή δεν έτρωγε, γιατί νήστευε. Το πρόσεξε ο βουλευτής και της είπε: «Ασθενείς και οδοιπόροι νηστεία δεν κρατούν». «Ναι, οδοιπόροι με ρόδες!», τού απάντησε εκείνη και δεν άγγιξε τίποτε από τα αρτύσιμα. Στο γεύμα εν τω μεταξύ ήταν και ένας κληρικός που τους προσφώνησε: «Μεγάλη μου τιμή που βρίσκομαι μαζί σας κλπ.», έλεγε-έλεγε ένα σωρό εγκώμια. Όποτε τον διέκοψε ο άνδρας της αρχόντισσας και τού είπε: «*Μη πεποιθάτε επί άρχοντας, επί νιούς ανθρώπων, οίς ουκ εστί σωτηρία!*»¹⁸. Γιατί εκείνος πήγε να τους κολακεύσει. Άλλοτε πάλι είχε πει αυτή ή αρχόντισσα σε έναν καθηγητή Πανεπιστημίου τής Θεολογίας: «Μην κοιτάτε λεπτομέρειες και κόβετε στις εξετάσεις τους παπάδες. Κοιτάξτε να τους περνάτε, γιατί οι επαρχίες δεν έχουν παπά!». Θέλω να πω ότι παλιά οι τοπικοί άρχοντες ενδιαφέρονταν για την Εκκλησία, ήταν παράδειγμα για τον λαό.

Αυτό που θα βοηθήσει θετικά τους ανθρώπους σήμερα είναι το παράδειγμα μας το χριστιανικό και ή ζωή μας ή χριστιανική. Τους Χριστιανούς πρέπει να τους διακρίνει ή πνευματική λεβεντιά και ή αρχοντιά, ή θυσία. Γι' αυτό λέω στους λαϊκούς: «Να αγαπάτε τον Χριστό, να έχετε ταπεινωση, να κάνετε το καθήκον σας, και ο Χριστός θα προδώσει την αρετή σας στα μάτια των ανθρώπων». Η αρετή έχει τυπικό να προδίδει τον άνθρωπο, οπού κι αν βρίσκεται αυτός. Ακόμη και να κρυφθεί, και να υποκριθεί με την διά Χριστόν σαλότητα, ή αρετή θα τον προδώσει, έστω και αργότερα, και ο αποθηκευμένος του θησαυρός, που θα ανακαλυφθεί τότε μαζεμένος, θα βοηθήσει πάλι πολλές ψυχές· ίσως τότε περισσότερο.

Ό Θεός μας υπομένει

---

¹⁸ Ψαλμ. 145,3.

Σήμερα ο Θεός ανέχεται την κατάσταση. Ανέχεται, ανέχεται, για να είναι αναπολόγητος ο κακός. Είναι περιπτώσεις που ο Θεός επεμβαίνει άμεσα και αμέσως, ενώ σε άλλες περιπτώσεις περιμένει· δεν δίνει αμέσως την λύση και περιμένει την υπομονή των ανθρώπων, την προσευχή, τον αγώνα. Τι αρχοντιά έχει ο Θεός! Ένας πόσους είχε σφάξει τότε με τον πόλεμο και ακόμη ζει. Θα τού πει στην άλλη ζωή ο Θεός: «Σ' άφησα να ζήσης περισσότερο και από τους καλούς». Δεν θα έχει ελαφρυντικά.

- Γέροντα, μερικοί τέτοιοι άνθρωποι, ενώ είναι βαριά άρρωστοι, πώς δεν πεθαίνουν;

- Φαίνεται έχουν βαρείες αμαρτίες, γι' αυτό δεν πεθαίνουν. Περιμένει ο Θεός μήπως μετανοήσουν.

- Και τον κόσμο που παιδεύουν;

- Αυτοί που παιδεύονται και δεν φταίνε, αποταμιεύουν. Αυτοί που φταίνε, εξοφλούν.

- Γέροντα, τι θα πει «*Πονηροί άνθρωποι και γόητες προκόψουσιν επί τό χειρόν, πλανώντες και πλανώμενοι*»¹⁹;

- Κοίταξε· υπάρχουν άνθρωποι που έχουν κάποιον εγωισμό και ο Θεός τους δίνει ένα σκαμπίλι να πάνε παρακάτω. Άλλοι έχουν λίγο παραπάνω εγωισμό και ο Θεός τους δίνει ένα σκαμπίλι και πάνε ακόμη παρακάτω. Αυτούς όμως που έχουν εωσφορική υπερηφάνεια, ο Θεός τους αφήνει. Μπορεί να φαίνεται ότι κάνουν προκοπή, άλλα τι προκοπή είναι αυτή; Μαύρη προκοπή. Και μετά δεν πέφτουν απλώς κάτω, αλλά πέφτουν κατ'ευθείαν στο βάραθρο. Ο Θεός να φυλάει!

Η υπεράσπιση τον δικαίου

- Γέροντα, λέει σε ένα τροπάριο: «*Θυμόν κινήσαντες τον δικαιοτάτον*»²⁰. Ποιος θυμός είναι δικαιοτάτος;

- Όταν αδικούνται άλλοι και φωνάζει κανείς και θυμώνει από πόνο πραγματικό, τότε είναι «*δικαιοτάτος ο θυμός*». Όταν αδικείται ο ίδιος και θυμώνει, τότε δεν είναι καθαρός ο θυμός. Όταν βλέπεις έναν να υποφέρει για Ιερά πράγματα, αυτός έχει θείο ζήλο. Από αυτό μπορείς να καταλάβεις και τον διά Χριστόν σαλό. Αν πάρεις λ.χ. μια εικόνα και την βάλεις μπροστά του ανάποδα, θα τιναχθεί επάνω ο διά Χριστόν σαλός· έτσι τού κάνεις τεστ. Υπάρχει

¹⁹ Β' Τιμ. 3,13

²⁰ Απόσπασμα από το στιχηρό των Αϊώνων της εορτής των Αγίων Πατέρων της Α' Οικουμενικής Συνόδου.

δηλαδή και δικαία, θεία αγανάκτηση, και μόνον αυτή η αγανάκτηση δικαιολογείται στον άνθρωπο. Ο Μωυσής, όταν είδε τον λαό να θυσιάζει στο χρυσό μοσχάρι, αγανάκτησε και πέταξε κάτω τις πλάκες με τις εντολές που του έδωσε ο Θεός, και έσπασαν²¹. Ο Φινεές, ο εγγονός του αρχιερέα Ααρών, δύο φόνους έκανε και ο Θεός έδωσε εντολή από την γενιά του να βγαίνουν οι ιερείς του Ισραήλ!

Όταν είδε τον Ισραηλίτη Ζαμβρί να αμαρτάνει με την Μαδιανίτιδα Χασβί μπροστά στον Μωυσή και σε όλους τους Ισραηλίτες, δεν κρατήθηκε· σηκώθηκε από την συναγωγή και τους φόνευσε, και έτσι σταμάτησε ή οργή του Θεού. Αν δεν τους σκότωνε και τους δύο, θα έπεφτε οργή Θεού σε όλον τον λαό του Ισραήλ²². Φοβερό! Εγώ, όταν διαβάζω στο Ψαλτήρι τον στίχο «Και εστη Φινεές και έξιλάσατο, και έκόπασεν ή θραυσις»²³, ασπάζομαι πολλές φορές το όνομα του. Άλλα και ο Χριστός, όταν είδε να πουλούν μέσα στον περίβολο του Ναού βόδια, πρόβατα, περιστέρια, και τους κερματιστές να ανταλλάσσουν χρήματα, πήρε τό φραγγέλιο και τους έδιωξε²⁴.

Ένας πνευματικός άνθρωπος, όταν πάει με αγανάκτηση να υπεράσπιση τον εαυτό του για ένα ατομικό του θέμα, αυτό είναι καθαρά εγωιστικό, είναι ενέργεια του πειρασμού. Δέχεται επιδράσεις δαιμονικές εξωτερικές. Αν κάποιον τον αδικούν ή τον κοροϊδεύουν, αυτόν πρέπει οι άλλοι να τον υπερασπίζονται, για το δίκιο, όχι για προσωπικό τους συμφέρον. Δεν ταιριάζει να μαλώνεις για τον εαυτό σου. Άλλο το να αντίδρασης, για να υπερασπισθείς σοβαρά πνευματικά θέματα, θέματα που αφορούν την πίστη μας, την Ορθοδοξία. Αυτό είναι καθήκον σου. Όταν σκέφτεσαι τους άλλους και αντιδράς, για να τους βοηθήσεις, τότε αυτό είναι καθαρό, γιατί γίνεται από αγάπη. Όταν πήγα στο Σινά, κατέβαινα στο μοναστήρι κάθε εβδομάδα, κάθε δεκαπέντε μέρες, για να κοινωνήσω. Μία φορά μου λέει ένας πολύ απλός δίκαιος που ήταν εκεί: «Α, όχι κάθε εβδομάδα-τέσσερις φορές τον χρόνο πρέπει να κοινωνούν οι καλόγεροι». Τότε είχαν τυπικό να μην κοινωνούν συχνά. Φορούσα και το έπανωκαλύμμαχο. «Ούτε έπανωκαλύμμαχο», λέει. Αυτοί το έβαζαν μόνο στις τελετές. «Να' ναι ευλογημένο», λέω. Και το είχα και εγώ ριγμένο στον ώμο σαν κασκόλ και δεν με απασχόλησε ξανά. Τι; να μαλώσω; Ετοιμαζόμουν εν τω μεταξύ κάθε φορά για την Θεία Κοινωνία και πήγαινα στην Εκκλησία. Την ώρα που ο παπάς έλεγε «Μετά φόβου Θεού...», έσκυβα το κεφάλι και έλεγα «Εσύ γνωρίζεις, Χριστέ μου, πόση ανάγκη έχω», και ένιωθα τέτοια αλλοίωση, που δεν ξέρω αν θα την ένιωθα, αν κοινωνούσα. Αφού πέρασαν κάμποσοι μήνες, ήρθαν στο μοναστήρι τέσσερα-πέντε παιδιά, που από μένα παρακινήθηκαν να έρθουν

---

²¹ Βλ. Εξ. 32, 1-20.

²² Βλ. Αριθμ. 25, 1-15.

²³ Ψαλμ. 105, 30.

²⁴ Βλ. Ιω. 2, 14-15

στο Σινά. Είπαν λοιπόν και σ' αυτά να μην κοινωνούν. Έ, τότε μίλησα και τακτοποιήθηκε το θέμα.

Αντιμετώπιση υβριστών

- Γέροντα, στην Αγία Γραφή λέει ότι ή βλασφημία κατά τού Αγίου Πνεύματος δεν συγχωρείται²⁵. Ποια είναι ή βλασφημία αυτή;

- Βλασφημία κατά τού 'Αγίου Πνεύματος γενικά είναι ή περιφρόνηση στα θεία, όταν ό άνθρωπος έχει, εννοείται, τα λογικά του. Τότε είναι και ένοχος. Π.χ. έναν πού μου είπε «άντε κι εσύ και οι θεοί σου...», τού έδωσα μία σπρωξιά και τον τίναξα πέρα, γιατί αυτό ήταν βλασφημία. Ή περνάνε δύο έξω από μία Εκκλησία. Ό ένας κάνει τον σταυρό του καί λέει καί στον άλλο «κάνε, ευλογημένε, κι εσύ τον σταυρό σου...» καί αυτός αντιδρά: «Άντε κι εσύ πού θα κάνω τον σταυρό μου!». Αυτή ή περιφρόνηση είναι βλασφημία. "Αδύνατον επομένως σε έναν ευλαβή άνθρωπο να υπάρχει βλασφημία. Άλλα και ή αναιδεια είναι βλασφημία κατά του Άγιου Πνεύματος. Ό αναιδής διαστρέφει ή καταπατάει λ.χ. μία ευαγγελική αλήθεια, για να δικαιολογήσει την πτώση του. Δεν σέβεται την αλήθεια, την πραγματικότητα, άλλα την τσαλακώνει εν γνώσει του· τσαλαπατάει ένα ιερό πράγμα. Και αυτό σιγά-σιγά γίνεται πλέον κατάσταση. Στην συνέχεια απομακρύνεται ή Χάρις τού Θεού καί ό άνθρωπος δέχεται επιδράσεις δαιμονικές. Και αν δεν μετανοήσει, τι εξέλιξη θα έχει... Θεός φυλάξοι! Όταν όμως ένας θυμώσει καί βλασφημήσει ακόμη καί το Άγιο Πνεύμα, αυτή ή βλασφημία δεν είναι ασυγχώρητη, γιατί ό άνθρωπος δεν πιστεύει την βρισιά πού είπε, άλλα την είπε, επειδή εκείνη την στιγμή, πάνω στον θυμό του, έχασε τον έλεγχο τού εαυτού του, καί αμέσως μετανοιώνει. Ό αναιδής όμως δικαιολογεί το ψέμα, για να δικαιολογήσει την πτώση του. Όποιος δικαιολογεί την πτώση του, δικαιολογεί τον διάβολο.

- Γέροντα, πώς δικαιολογεί την πτώση του;

- Μπορεί να θυμηθεί κάτι πού λέχθηκε πριν από δέκα χρόνια για άλλη περίπτωση και να το παρουσίαση σαν παράδειγμα, για να δικαιολογήσει τον εαυτό του. Ούτε ό διάβολος, ό μεγαλύτερος δικηγόρος, δεν θα μπορούσε να σκεφθεί κάτι τέτοιο εκείνη την ώρα.

- Και πώς νιώθει αυτός ό άνθρωπος;

- Πώς νιώθει; Δεν έχει ανάπαυση ποτέ. Εδώ και δίκαιο να έχει κανείς, όταν πάει να δικαίωση τον εαυτό του, πάλι ανάπαυση δεν έχει, πόσο μάλλον να μην έχει δίκαιο και να δικαιολογεί την πτώση του με αναιδέστατο τρόπο. Γι' αυτό, όσο μπορούμε, να προσέχουμε την αναιδεια και την περιφρόνηση όχι μόνον προς

---

²⁵ Βλ. Ματθ. 12,31

τα θεία άλλα και προς τον πλησίον μας, διότι είναι εικόνα Θεού. Οι αναιδείς άνθρωποι βρίσκονται στο πρώτο στάδιο της βλασφημίας κατά τού Αγίου Πνεύματος. Εκείνοι πού περιφρονούν τα θεία βρίσκονται στο δεύτερο, και στο τρίτο βρίσκεται ο διάβολος.

- Γέροντα, όταν μιλούν κατά της Εκκλησίας ή κατά τού Μοναχισμού κ.λπ., τι πρέπει να κάνη κανείς;

- Κατ' αρχάς, αν κάποιος μιλάει άσχημα λ.χ. για σένα ως άτομο, δεν πειράζει. Να σκεφθείς: «Τον Χριστό, πού ήταν Χριστός, Τον έβριζαν, και δεν μιλούσε· εμένα πού είμαι αμαρτωλός τι μου αξίζει;». Αν έρχονταν να βρίσουν εμένα ως άτομο, δεν θα με πείραζε καθόλου. Άλλα, όταν με βρίζουν ως μοναχό, βρίζουν και όλο τον θεσμό τού Μοναχισμού, γιατί ως μοναχός δεν είμαι ανεξάρτητος, και πρέπει να μιλήσω. Σε τέτοιες περιπτώσεις πρέπει κανείς να τους αφήσει λίγο να ξεσπάσουν και ύστερα να τους πει δύο κουβέντες. Κάποτε στο λεωφορείο μία γυναίκα έβριζε τους παπάδες. Την άφησα να ξεσπάσει και, όταν σταμάτησε, τής είπα: «Έχουμε απαιτήσεις από τους παπάδες, άλλα και αυτούς δεν τους έρριξε ό Θεός με τα αλεξίπτωτα. Είναι άνθρωποι και έχουν ανθρώπινες αδυναμίες. Μπορείς όμως να μου πεις, μία μητέρα σαν εσένα βαμμένη, με κάτι νύχια σαν το γεράκι, τι παιδί θα γέννηση και πώς θα το αναθρέψει; Και παπάς και καλόγερος να γίνει, πώς θα είναι;». Θυμάμαι, μία άλλη φορά, όταν ταξίδευα με το λεωφορείο από την Αθήνα για τα Γιάννενα, ήταν ένας πού δεν σταμάτησε σε όλο τον δρόμο να κατηγορεί έναν μητροπολίτη πού είχε δημιουργήσει τότε κάτι προβλήματα. Τού είπα κανα-δυό κουβέντες και μετά έκανα ευχή. Εκείνος συνέχιζε. Όταν φθάσαμε στα Γιάννενα και κατεβήκαμε, τον πήρα λίγο παράμερα και τού λέω: «Με γνωρίζεις ποιος είμαι;». «Όχι», μου λέει. «Πώς τότε κάθεσαι και λες τέτοια πράγματα; Εγώ μπορεί να είμαι πολύ χειρότερος από τον τάδε πού βρίζεις, μπορεί όμως να είμαι και ένας άγιος. Πώς κάθεσαι εσύ και λες μπροστά μου πράγματα πού δεν μπορώ να φανταστώ ότι τα κάνουν ούτε και οι κοσμικοί άνθρωποι; Κοίταξε να διορθωθείς, γιατί θα φας σκαμπίλι δυνατό από τον Θεό - για το καλό σου φυσικά». Τον είδα μετά, άρχισε να τρέμει. Άλλα και οι άλλοι κατάλαβαν, όπως είδα από μία αναταραχή πού δημιουργήθηκε.

- Βλέπεις να βρίζουν τα άγια και ό άλλος δεν λέει τίποτε. Σ' αυτήν την περίπτωση ή πραότητα είναι δαιμονική. Μία φορά πού έβγαινα από το Άγιον Όρος, συνάντησα στο καράβι και έναν πού είχε φύγει ό καημένος από το Ψυχιατρείο και είχε έρθει στο Όρος. Φώναζε και έβριζε συνέχεια όλους τους μεγάλους, τους κυβερνήτες, τους γιατρούς... «Τόσα χρόνια, έλεγε, με τάραξαν στα ηλεκτροσόκ και στα χάπια. Εσείς περνάτε καλά. Έχετε την καλοπέραση σας, τα αυτοκίνητα σας. Έμενα από δώδεκα χρονών ή μάνα μου μ' έστειλε σ' ένα νησί. Είκοσι πέντε χρόνια γυρίζω από τρελλοκομείο σε τρελλοκομείο». Έβριζε όλα τα κόμματα και μετά άρχισε να βρίζει Χριστό και Παναγία. Σηκώνομαι επάνω, «πάψε, τού λέω· δεν υπάρχει καμμιά αρχή εδώ μέσα;». Θίχθηκε, φαίνεται, ό

συνοδός του - πρέπει να ήταν χωροφύλακας - και τον σύμμασε λίγο. Είχε πει όλο το πρόβλημα του φωνάζοντας και βρίζοντας. Τον πόνεσα. Μετά ήρθε, μού φίλησε το χέρι. Τον φίλησα. Είχε δίκαιο. Όλοι λίγο-πολύ έχουμε το μερίδιο μας. Ήμουν και εγώ αιτία πού έβριζε ό καημένος. Αν είχα πνευματική κατάσταση, θα τον είχα κάνει καλά.

- Πόσο είχαν απογοητευθεί οι Φαρασιώτες, τότε με την Ανταλλαγή, όταν έρχονταν με το καράβι στην Ελλάδα! Δυο ναύτες μάλωναν και έβριζαν τον Χριστό και την Παναγία. Τους φάνηκε πολύ βαρύ! Σού λέει: «Έλληνες, Χριστιανοί, να βρίζουν τον Χριστό καί την Παναγία!». Τους άρπαξαν και τους πέταξαν στην θάλασσα. Ευτυχώς ήξεραν κολύμπι καί γλύτωσαν. Ακόμη και όταν βρίζουν κάποιον άνθρωπο, πρέπει να τον υπερασπίσουμε, πόσο μάλλον τον Χριστό! Ήρθε ένα παιδί στο Καλύβι πού κούτσαινε, άλλα λαμποκοπούσε το προσωπάκι του. Λέω: «Κάτι γίνεται εδώ, για να λάμπει έτσι ή θεία Χάρις!». Τον ρώτησα «τι κάνεις κ.λπ.» και μού είπε τι συνέβη. Κάποιος, ένα θηρίο μέχρι εκεί πάνω, έβριζε τον Χριστό καί την Παναγία και το παιδί όρμησε επάνω του, για να σταματήσει. Εκείνος το έβαλε κάτω, το τσαλαπάτησε, τού σακάτεψε τα πόδια, και μετά το καημένο κούτσαινε. Ομολογητής! Τι τράβηξαν οι Ομολογητές, οι Μάρτυρες!

- Γέροντα, μερικοί ευλαβείς νέοι δυσκολεύονται στον στρατό με αυτούς πού βρίζουν. Τι να κάνουν;

- Θέλει διάκριση και υπομονή. Ό Θεός θα βοηθήσει. Ό ασυρματιστής πού υπηρετούσαμε μαζί στον στρατό ήταν ένας γιατρός άπιστος, βλάσφημος. Κάθε μέρα ερχόταν στην μονάδα Διοικήσεως, να μού κάνη πλύση εγκεφάλου! Μού έλεγε την θεωρία τού Δαρβίνου κ.λπ., κάτι πράγματα χαμένα, βλάσφημα τελείως. Μετά όμως από κάποιο περιστατικό κατάλαβε μερικά πράγματα. Μία φορά ήμασταν σε μία επιχείρηση και είχαμε φορτωμένα σε ένα μεγάλο μουλάρι τον ασύρματο και το φορείο. Σε έναν κατήφορο, επειδή γλιστρούσε πολύ, εγώ έπιανα από την ουρά το ζώο και ό γιατρός τραβούσε το καπίστρι. Σε μία στιγμή, πώς άγγιξε το φορείο λίγο τα αυτιά τού ζώου, και δίνει μία το ζώο και με χτυπάει δυνατά με τα πισινά του πόδια· με πέταξε πέρα. Σε λίγο συνήλθα και είδα ότι περπατούσα! Το μόνο πού θυμόμουν ήταν ότι φώναξα «Παναγία μου!». Τίποτε άλλο. Τα σημάδια από τα πέταλα τού ζώου ήταν πάνω μου. Εδώ το στήθος ήταν όλο μαύρο. Με τόση δύναμη με χτύπησε το ζώο! Τα έχασε ό γιατρός πού με είδε να περπατώ! Συνεχίσαμε τον δρόμο μας. Λίγο πιο πέρα στραβοπάτησε ό γιατρός σε μία πέτρα, έπεσε κάτω καί δεν μπορούσε να σηκωθεί να περπατήσει. Άρχισε να φωνάζει: «Παναγία μου, Χριστέ μου!»! Σού λέει: «Τώρα όλοι θα με εγκαταλείψουν πάει, τι θα γίνω; Ποιος θα με βοηθήσει;». Φοβόταν μην τον πιάσουν. «Μη στενοχωριέσαι, τού λέω, θα καθήσω μαζί σου. Αν πιάσουν εμένα, θα πιάσουν κι εσένα». Ό καημένος μετά σκέφθηκε: «Ό Αρσένιος²⁶ ενώ τον πέταξε πέρα το ζώο, δεν έπαθε τίποτε, και εγώ λίγο στραβοπάτησα και δεν μπορώ να περπατήσω!». Σε λίγο σηκώθηκε, άλλα κούτσαινε και τον κρατούσα, για να περπατήσει. Οι άλλοι είχαν προχωρήσει. Πήρε ένα μάθημα και συνήλθε μετά. Κάθε μέρα έλεγε κάτι βλασφημίες, καί τότε, πάνω στον κίνδυνο, φώναζε «Παναγία μου! Παναγία μου!». Τον βόλεψε ή Παναγία! Ένας άλλος

²⁶ Το κατά κόσμον όνομα του Γέροντα.

μοτοσικλετιστής ήταν στον στρατό, δύο φορές είχε σπάσει το πόδι του και πάλι συνέχιζε να βρίζει.

- Δεν τού λέγατε τίποτε, Γέροντα;

- Τι να τού πω; Εδώ δεν τού έλεγα τίποτε και εκείνος έβριζε συνεχώς τον Χριστό και την Παναγία επίτηδες, για να με στενόχωρη. Μετά το κατάλαβα και έκανα μόνον ευχή. Και να δείτε, ενώ πρώτα έβριζαν και αυτός και οι άλλοι στα καλά καθούμενα, ύστερα, όταν δυσκολεύονταν σε κάτι και πήγαιναν να βρίσουν, δάγκωναν την γλώσσα τους! Είναι καλύτερα, αν ένας βρίζει, βλασφημεί κ.λπ. και είναι αναιδής, να κάνης ότι είσαι απασχολημένος και δεν ακούς και να λες την ευχή. Γιατί αν καταλάβει ότι τον παρακολουθείς, μπορεί να βρίζει συνέχεια, και έτσι γίνεσαι αιτία να δαιμονισθεί. Όταν όμως δεν είναι αναιδής αλλά ευσυνείδητος, και βρίζει από κακή συνήθεια, μπορείς κάτι να τού πεις. Αν πάλι είναι ευσυνείδητος, άλλα έχει πολύ εγωισμό, πρέπει να προσέξεις να μην τού μιλήσεις αυστηρά άλλα ταπεινά, όσο μπορείς, και με πόνο. Τι λέει ο Άββας Ισαάκ; «Έλεγχον διά της δυνάμεως των αρετών σου τους φιλονεικούντας μετά σου... και άποστόμωσον αυτούς διά της πραότητος και της γαλήνης των χειλέων σου. Έλεγχον τους μεν ακόλαστους διά της ενάρτου συμπεριφοράς σου, τους δε αναίσχυντους κατά τας αισθήσεις διά της συστολής των ομμάτων σου»²⁷

---

²⁷ Άββα Ισαάκ του Σύρου, *Οι Ασκητικοί Λόγοι*, Λόγος ΚΓ', εκδ. «Αστήρ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

«Πάντα καθαρὰ τοῖς καθαροῖς»²⁸

Ὁ πνευματικός ἄνθρωπος εἶναι «πῦρ καταναλίσκον»

- Γέροντα, πώς μπορεί να ζήση σήμερα κανείς μέσα στην κοινωνία σωστά, χριστιανικά, χωρίς να σκανδαλίζεται από τους ανθρώπους πού ζουν μακριά από τον Θεό;

- Γιατί να σκανδαλίζεται από τους άλλους πού δεν είναι κοντά στον Θεό; Εάν ήταν μέσα σε μία οικογένεια και είχε ξι-όκτώ αδέλφια και ένα-δύο από αυτά τα παρέσυρε ὁ σατανάς και ζούσαν αμαρτωλή ζωή, θα τον σκανδάλιζε ἢ αμαρτωλή ζωή τους;

- Όχι, θα πονούσε, γιατί θα ήταν αδέλφια του.

- Έ, λοιπόν, το κακό βρίσκεται μέσα μας. Δεν έχουμε αγάπη, γι' αυτό δεν νιώθουμε ὅλους τους ανθρώπους αδελφούς μας και σκανδαλιζόμαστε από την ζωή τους. Όλοι είμαστε μία μεγάλη οικογένεια και είμαστε μεταξύ μας αδέλφια, γιατί ὅλοι οι ἄνθρωποι εἶναι παιδιὰ του Θεού. Εάν νιώσουμε πραγματικά ὅτι είμαστε αδέλφια με ὅλους τους ανθρώπους, θα πονούμε για ὅσους ζουν μέσα στην αμαρτία και δεν θα μας σκανδαλίζει ἢ αμαρτωλή ζωή τους, ἄλλα θα προσευχόμαστε γι' αυτούς.

Άρα, αν σκανδαλιζώμαστε, το κακό βρίσκεται μέσα μας· δεν εἶναι ἔξω από μάς. Να λέμε στον εαυτό μας, ὅταν σκανδαλίζεται: «Εσύ πόσους σκανδαλίζεις; Για ὄνομα του Θεού, να μην ανέχεσαι τον αδελφό σου; Εσένα πώς σε ανέχεται ὁ Θεός με τόσα πού κάνεις;». Σκεφθείτε τον Θεό, την Παναγία, τους Αγγέλους, πού βλέπουν στην γη ὅλους τους ανθρώπους - σαν να βρίσκονται σε ένα μπαλκόνι και βλέπουν στην πλατεία τους ανθρώπους πού εἶναι συγκεντρωμένοι εκεί - ἄλλους να κλέβουν, ἄλλους να μαλώνουν, ἄλλους να αμαρτάνουν σαρκικά κ.λπ. Πώς τους ανέχονται! Πώς ανέχονται ὅλη την κακία και την αμαρτία πού υπάρχει στον κόσμο και εμεῖς να μην ἀνεχώμαστε τον αδελφό μας! Εἶναι φοβερό!

- Γέροντα, τι σημαίνει αυτό πού λέει ὁ Απόστολος Παῦλος «Ὁ Θεός ημῶν πῦρ καταναλίσκον»²⁹;

- Σε ένα καμίνι ἄμα πετάξεις χαρτιά, σκουπίδια, τι θα γίνουν; Δεν θα καούν; Έτσι και στον πνευματικό ἄνθρωπο, ὅτι και αν τού πετάξη ὁ πειρασμός, καίγεται. «Πῦρ καταναλίσκον»\ Ὅταν ἀνάψη στον ἄνθρωπο ἢ θεία φλόγα, ὅλα καίγονται. Δέν κολλοῦν οι ἄσχημοι λογισμοί μετά. Δηλαδή δέν παύει ὁ διάβολος νά τού πετάη ἄσχημους λογισμούς, ἄλλα ὁ πνευματικός ἄνθρωπος εἶναι «πῦρ» καί τους καίει. Ὅποτε κουράζεται μετά ὁ διάβολος καί σταματάει. Γι' αυτό καί ὁ Απόστολος Παῦλος πάλι λέει: «Πάντα καθαρὰ τοῖς καθαροῖς». Στους καθαρούς εἶναι ὅλα καθαρὰ· δέν υπάρχει τίποτε ἀκάθαρτο. Τους καθαρούς καί μέσα στον βούρκο νά τους ρίξης, θά παραμείνουν καθαροί σάν τις ακτίνες τού ἡλίου πού, ὅπου καί αν πέσουν, παραμένουν φωτεινές καί καθαρές.

---

²⁸ Τίτ. 1, 15.

²⁹ Έβρ. 12,29.

Ο πνευματικός άνθρωπος από τον άγιο αλλοιώνεται με την καλή έννοια και από τον σαρκικό άνθρωπο δεν ερεθίζεται. Τόν βλέπει, τον πονάει, άλλα δεν παθαίνει κακό. Ένας άνθρωπος σε μέση πνευματική κατάσταση από έναν πνευματικό άνθρωπο αλλοιώνεται προς το καλό· από έναν σαρκικό άνθρωπο αλλοιώνεται πάλι, άλλα προς το κακό. Ο σαρκικός άνθρωπος τον άγιο δεν τον καταλαβαίνει και από τον σαρκικό ερεθίζεται. Και ενώ ο δαιμονισμένος βλέπει τον άγιο και φεύγει, ο σαρκικός άνθρωπος πάει προς τον άγιο, για να τον πειράξει και να τον σκανδαλίση. Ένας που έχει φθάσει σε κατάσταση Σοδομιτών σκανδαλίζεται και από τους Αγγέλους ακόμη³⁰. Ο ταπεινός άνθρωπος, ακόμη και άπειρος πνευματικά να είναι, διακρίνει τον Άγγελο του Θεού από τον δαίμονα, γιατί έχει πνευματική καθαρότητα και συγγενεύει με τον Άγγελο. Ενώ ο εγωιστής και σαρκικός, εκτός που πλανιέται εύκολα από τον πονηρό διάβολο, μεταδίδει και αυτός πονηριά και προκαλεί με την σαρκικότητά του και βλάπτει τις φιλάσθενες ψυχές με τα πνευματικά του μικρόβια.

- Γέροντα, πώς φθάνει κανείς στην κατάσταση να τα βλέπη όλα καθαρά;

- Πρέπει να καθαρισθή ή καρδιά, για να αναπαύεται μέσα του ή Χάρις του Θεού. «Καρδίαν καθαραν κτίσον εν εμοί, ό Θεός»³¹ δέν λέει ό Ψαλμός; Όταν καθαρισθή ή καρδιά, ή ανδρική ή ή γυναικεία, κατοικεί μέσα της ό Χριστός και ούτε σκανδαλίζουν τότε οί άνθρωποι ούτε σκανδαλίζονται, άλλα μεταδίδουν Χάρη και ευλάβεια. Ο άνθρωπος που προσέχει και διατηρεί την πνευματική του καθαρότητα, διατηρεί και την θεία Χάρη. Έτσι βλέπει τα πάντα καθαρά, άλλα και τα ακάθαρτα τα αξιοποιεί. Τα κάνει και αυτά καλά στο πνευματικό του καλό εργοστάσιο. Τα άχρηστα χαρτιά τα κάνει καθαρές χαρτοπετσέτες, κόλλες, τετράδια κ.λπ., τα σπασμένα μπροϋντζα τα κάνει κηροπήγια και μανουάλια κ.λπ. Αντίθετα, ό άνθρωπος που δέχεται την πονηριά και σκέφτεται πονηρά, και τα καλά τα μετατρέπει στο κακό, όπως τό εργοστάσιο που κάνει πολεμικό υλικό, και τό χρυσάφι τό κάνει σφαίρες και κάλυκες κανονιού, γιατί έτσι είναι φτιαγμένες οι μηχανές του.

Όταν αρχίζη κανείς να κάνη υποχωρήσεις στην αμαρτία, εσωτερικά μαυρίζει, θολώνουν τα μάτια της ψυχής του και βλέπει θολά. Υστερα, είναι μολυσμένος από την αμαρτία και ή αμαρτία τον μπερδεύει. Ακόμη και τα καθαρά μπορεί να τα δή αμαρτωλά. Υπάρχουν άνθρωποι που δέν μπορούν να πιστέψουν λ.χ. ότι μερικοί νέοι ή νέες ζουν αγνή, καθαρή ζωή. «Αδύνατο, λένε, σήμερα να συμβαίνη αυτό». Οι καημένοι είναι τόσο βουτηγμένοι μέσα στην αμαρτία που όλα τα βλέπουν αμαρτωλά. Οί άνθρωποι που κοιμούνται με τα ταγκαλάκια³², δέν μπορούν να σκεφθούν ότι υπάρχουν άλλοι που κοιμούνται με τα αγγελάκια. Να μή ζητάμε όμως από τους χοίρους να εύλαβούνται τα

---

³⁰ Βλ. Γεν. 19, 1-5.

³¹ Ψαλμ. 50, 12.

³² Έτσι αποκαλούσε ό Γέροντας τον διάβολο.

κρίνα. Βλέπεις, και ό Χριστός είπε : «Μή βάλητε τους μαργαρίτας υμών έμπροσθεν των χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αυτούς»³³. Γι' αυτό όποιος ζή πνευματικά, καθαρά, καλά είναι νά προσεχή πολύ νά μήν ξεθαρρεύη ποτέ στους κοσμικούς ούτε και νά τους δίνη πνευματικά δικαιώματα, για νά μή βλαφθή και για νά μήν τους βλάψη, διότι οί κοσμικοί άνθρωποι άλλο τυπικό έχουν και άλλον κανονάρχη³⁴ και δέν μπορούν νά διακρίνουν τό άγιο Μύρο από τήν κολώνια.

- Μπορεί, Γέροντα, κάποιος πού θέλει νά ζήση κοντά στον Χριστό νά έμποδισθή από εξωτερικούς πειρασμούς;

- Όχι. Από τόν Χριστό μπορεί νά μας χωρίση μόνον ή μή πνευματική ζωή μας. Τό ταγκαλάκι αυτήν τήν δουλειά έχει: νά δημιουργή σκάνδαλα και νά σκορπάη κακότητα· νά μάχεται τους ανθρώπους πότε σκληρά, πότε πονηρά.

Ό Χριστός μας αγαπάει και βρίσκεται κοντά μας, όταν ζούμε σύμφωνα μέ τό θέλημα Του. Γι' αυτό, όταν βλέπετε νά δημιουργούνται σκάνδαλα, μή φοβάσθε και μήν πανικοβάλλεσθε. Έάν δεν αντιμετώπιζη κανείς τά πράγματα πνευματικά, δεν θά χαρή ούτε μία ήμερα, διότι θά τού βρη ό διάβολος τόν στόχο, δηλαδή τό ευαίσθητο σημείο, και θά δημιουργή συνέχεια σκάνδαλα, για νά τόν στενάχωρη, σήμερα μ' αυτό, αύριο μ' εκείνο, μεθαύριο μέ τό άλλο.

Να μή δημιουργούμε εμείς σκάνδαλα

Όσο μπορούμε, νά προσέχουμε νά μή δίνουμε εμείς αφορμές και δημιουργούνται άσχημες καταστάσεις. Νά μήν ανοίγουμε χαραμάδες στον πονηρό, γιατί οί ψυχές πού έχουν βλαμμένο λογισμό βλάπτονται και αφορμή ζητάνε νά δικαιολογήσουν τόν εαυτό τους. Ετσι από τήν μιά χτίζουμε και από τήν άλλη γκρεμίζουμε.

Είχαν έρθει μιά φορά στο Καλύβι μερικοί νέοι, μοντέρνα παιδιά, και συζητήσαμε. Εκείνη τήν ήμερα θά έβγαινα από τό Άγιον Όρος. Όταν τό έμαθαν, βγήκαν και εκείνα από τό Όρος και στο караβάκι ήρθαν και κάθησαν κοντά μου. Μέ πολύ ενδιαφέρον μέ ρωτούσαν για διάφορα πνευματικά θέματα. Μερικοί όμως τό παρεξήγησαν και μάς κοίταζαν πολύ ύποπτα. Έάν μπορούσα νά προβλέψω ότι θά τό παρεξηγούσαν αυτό οί άλλοι, θά φρόντιζα νά λάβω τά μέτρα μου.

Ό κόσμος είναι πονηρός. Πρέπει νά φροντίζουμε νά μη δημιουργούμε σκάνδαλα. Δέν ευθυνόμαστε για όσα δέν μπορούμε νά πάρουμε τά μέτρα μας ή για όσα δέν έχουμε πείρα. Νά μήν περιμένουμε μισθό από τον Θεό, όταν εμείς από απροσεξία δημιουργούμε προβλήματα. Μισθό έχουμε, όταν εμείς είμαστε προσεκτικοί, αλλά δημιουργή ό εχθρός προβλήματα. Μού λέει λ.χ. κάποιος ότι είμαι πλανεμένος. Πρώτα θά δω αν είμαι πλανεμένος ή όχι. «Για νά το πή αυτός, κάτι θά είδε. Δέν μπορεί νά το είπε στά καλά καθούμενα· κάτι θά παρεξήγησε», σκέφτομαι και ψάχνω νά βρω πού μέ παρεξηγεί, για νά το

³³ Ματθ. 7, 6.

³⁴ Κανονάρχης: ό διατεταγμένος νά προαναγγέλλει αυτό πού θά ψάλουν οί χοροί των ψαλτών. Έδώ εννοεί ό Γέροντας ότι ό διάβολος «κανοναρχεί» τόν άνθρωπο πού ζή κοσμικά, δηλαδή του υπαγορεύει τι νά κάνη.

διορθώσω. Αν λήη ότι είμαι πλανεμένος, είμαι μάγος, γιά μένα είναι κέρδος, γιατί δέν θά μαζεύεται κόσμος και θά ησυχάσω. Άλλα αυτός ό καημένος θά κολασθή, γιατί κάνει κακό στην Εκκλησία- κρίμα δέν είναι; Και φταίω εγώ, γιατί κάτι δέν πρόσεξα. Π.χ. έρχονται μερικοί νά μού φιλήσουν τό χέρι και τους χτυπάω ελαφρά στό κεφάλι. Ό άλλος τό βλέπει και λέει: «Τους ευλογεί, ενώ είναι μοναχός! Τί είναι αυτός;». Δέν φταίνε αυτοί, πρέπει έγώ νά μήν τό ξανακάνω.

- Γέροντα, όταν κανείς από απροσεξία δημιουργή κάποιο σκάνδαλο, μερικοί λένε: «Άσ' τον αυτόν, έχει τό ακαταλόγιστο».

- Τό ακαταλόγιστο έχει ένας πού δέν μπορεί νά σκεφθή, όχι αυτός πού δέν προσέχει. Ό απρόσεκτος ανάβει φωτιά και δέν σκέφτεται ότι θά πιάση πυρκαγιά εκεί πού τήν άναψε. Όταν καμμιά φορά βάζη φωτιά ένας τέτοιος άνθρωπος και καψαλίζη και άλλες ψυχές, έχουμε καθήκον νά εύχώμαστε και νά ρίχνουμε και κανέναν κουβά νερό. Είναι και άλλοι πού είναι ορμητικοί, έχουν και ευλάβεια μαζί μέ βλάβη και, όταν ακούσουν κάτι μέ τό όποιο δέν συμφωνούν, χωρίς νά εξετάσουν αν είναι σωστό ή όχι, τά κάνουν όλα γυαλιά καρφιά. Τότε πρέπει με τρόπο άλλοτε νά πατάμε λίγο φρένο και άλλοτε, όταν σταματάνε, νά βάζουμε πάλι με τρόπο καμμιά πέτρα στον τροχό τους, γιατί μπορεί νά πάρουν και ανάποδα στροφές και νά πάρουν και άλλους σβάρνα.

Οι σκανδαλοποιοί είναι μερικοί

Εύκολα μην πιστεύετε σε ό,τι ακούτε, γιατί είναι και μερικοί πού τά λένε όπως εκείνοι τά καταλαβαίνουν. Πήγε μιά φορά ένας στον Χατζεφεντή³⁵ και τού λέει: «Νάχω την ευχή σου, Χατζεφεντή, εκατό φίδια μαζεύτηκαν εκεί επάνω». «Εκατό φίδια; Πού βρέθηκαν;», απόρησε ό Άγιος Αρσένιος. «Έ, αν δέν ήταν εκατό, πενήντα θά ήταν σίγουρα». «Πενήντα φίδια!». «Είκοσι πέντε πάντως θά ήταν!». «Είκοσι πέντε φίδια άκουσες νά μαζεύτηκαν ποτέ;», τού λέει πάλι ό Άγιος. Μετά τού λέει ότι ήταν δέκα οπωσδήποτε. «Καλά, τού λέει ό Άγιος, συνέδριο είχαν και μαζεύτηκαν δέκα φίδια; Πάψε· δέν είναι δυνατόν!». «Πέντε θά ήταν», λέει τότε εκείνος. «Πέντε;». «Έ, δύο θά ήταν». Ύστερα τον ρωτάει ό Άγιος Αρσένιος: «Τά είδες;». «Όχι, λέει, τά άκουσα νά κάνουν μέσα στά κλαδιά "σσσ..."». Μπορεί δηλαδή νά ήταν και καμμιά σαύρα!... Έγώ από όσα ακούω ποτέ δέν βγάζω συμπεράσματα, χωρίς νά εξετάσω. Άλλος μπορεί νά λήη κάτι, γιά νά κατηγορήση, άλλος νά το λήη άπλα και άλλος σκόπιμα.

Τι σκανδαλοποιοί είναι μερικοί! Ήταν δύο φίλοι στην Κόνιτσα πολύ αγαπημένοι. Τις γιορτές και τις Κυριακές δέν γύριζαν μέσα στην πόλη· έρχονταν στό μοναστήρι, στό Στόμιο· έψελναν κιόλας. Ύστερα ανέβαιναν στό βουνό, στην Γκαμήλα³⁶. Μιά μέρα ένας διεστραμμένος τύπος τους έβαλε σκάνδαλα. Πάει στον έναν και τού λέει: «Ξέρεις τί είπε για σένα αυτός; Αυτό και αυτό». Πάει μετά και στον άλλον και τού λέει: «Ξέρεις τί είπε για σένα αυτός πού τον έχεις φίλο;

³⁵ Έτσι αποκαλούσαν τόν Άγιο Αρσένιο τόν Καππαδόκη οι κάτοικοι της περιοχής των Φαράσων.

³⁶ Βουνοκορφή της Πίνδου πού έχει τό σχήμα της γκαμήλας (Γιάπιγγο Τύμφη).

Αυτό και αυτό». Αμέσως έγιναν και οι δυό θηρία και πιάνουν έναν καυγά μέσα στο μοναστήρι! Έν τω μεταξύ εκείνος που έβαλε τό φυτίλι έφυγε, και αυτοί δώσ' του νά μαλώνουν. Ο μικρότερος ήταν και λίγο νευρικός και έβριζε τον μεγαλύτερο. «Τώρα, λέω, τί νά κάνω; Βρέ τον πειρασμό, τί κάνει!». Πάω και λέω στον μεγάλο: «Κοίταξε, μικρός είναι· άφού είναι και λίγο νευρικός, μην τον παρεξηγής- ζήτησε του συγγνώμη». «Πάτερ, τί συγγνώμη νά ζητήσω, μού λέει, δέν βλέπεις πώς μέ βρίζει; Έγώ ούτε καν έχω ιδέα από αυτά που λέει». Πάω και στον μικρό και του λέω: «Κοίταξε, μεγάλος είναι· δέν είναι έτσι που τά βλέπεις τά πράγματα· πήγαινε, ζήτησε του συγγνώμη». Αρπάχθηκε εκείνος· έβαλε τις φωνές: «Θά μαλώσουμε και μαζί, Πάτερ!». «Ε, νά μαλώσουμε, ρέ Παντελή! Άφησε με όμως νά ετοιμασθώ λίγο...», του είπα και έφυγα. Έξω από τό μοναστήρι είχα κάτι ξύλα μακριά, για νά φράξω τόν κήπο. Πάω, παίρνω από τετρακόσια μέτρα μακριά ένα ξύλο κοντά πέντε μέτρα και τό σβάρνιζα σιγά-σιγά, για νά τόν κάνω νά γελάση. Εκείνος άκουγε που τό σβάρνιζα, άλλα που νά φαντασθή τί τό ήθελα! Μπήκα μέσα στην αυλή σβαρνίζοντας τό ξύλο, μέχρι που έφθασα κάτω από τόν νάρθηκα. «Σταμάτα, ρέ Παντελή, νά μαλώσουμε!», λέω. Έσकाσαν στά γέλια και οι δυό, μόλις κατάλαβαν τί τό ήθελα τό ξύλο! Αυτό ήταν. Έσπασε ο πάγος. Έσκασε ο διάβολος. «Είστε στά καλά σας; τους λέω· τί είναι αυτά;». Και αγαπήθηκαν πάλι.

- Η διαβολή τήν ίδια μέρα έγινε;

- Ναι, και βρίζονταν άσχημα! Βλέπεις ο διάβολος τί κάνει; Ο άλλος ίσως τους ζήλευε που ήταν τόσο αγαπημένοι σαν αδελφια, διέβαλε τον έναν στον άλλον και έφυγε. Η διαβολή είναι πολύ κακό. Γι' αυτό και ο πειρασμός λέγεται διάβολος. Διαβάλλει- άλλα λέει στον έναν, άλλα στον άλλον και δημιουργεί σκάνδαλα. Και ειδές, τά πίστεψαν οι καημένοι και πιάστηκαν!

- Επίτηδες τά είπε εκείνος;

- Ναι, για νά τους χωρίση από... αγάπη, ήγουν από φθόνο...

Δημοσιοποίηση αμαρτημάτων

Όταν βλέπουμε κάτι άσχημο, νά τό σκεπάζουμε και όχι νά τό διαπομπεύουμε. Δέν είναι σωστό νά γίνωνται γνωστά τά ηθικά παραπτώματα. Άς υποθέσουμε ότι στον δρόμο υπάρχει μιά ακαθαρσία. Ένας συνετός άνθρωπος, άν περάση από εκεί, θά πάρη μιά πλάκα και θά τήν σκεπάση, για νά μήν προξενη αηδία. Ένας ασύνετος όμως, αντί νά τήν σκεπάση, μπορεί νά άρχιση νά τήν άνακατεύη και νά σκορπίση περισσότερο τήν δυσωδία της. Έτσι, και όταν αδιάκριτα δημοσιοποιούμε τίς αμαρτίες των άλλων, προξενούμε μεγαλύτερο κακό.

Τό «είπε τη Εκκλησία»³⁷ δέν έχει τήν έννοια ότι πρέπει όλα νά γίνωνται γνωστά, γιατί σήμερα δέν είναι όλοι Εκκλησία. Εκκλησία είναι οι πιστοί πού ζουν όπως θέλει ό Χριστός καί όχι οι άλλοι πού πολεμούν τήν Εκκλησία. Στά πρώτα χρόνια τού Χριστιανισμού πού ή εξομολόγηση γινόταν μπροστά σέ όλα τά μέλη της Εκκλησίας, τότε είχε αυτό τό νόημα τό «είπε τη' Εκκλησία».

Ένώ στην εποχή μας πού σπάνια βρίσκεται οικογένεια νά εχη τον ίδιο Πνευματικό, άς μη μάς ξεγελάη ό «εξω από εδώ» μέ τό «είπε τη' Εκκλησία», γιατί, όταν δημοσιοποιούμε ένα ηθικό λ.χ. παράπτωμα, τό κοινοποιούμε στους πολεμίους της Εκκλησίας και τους δίνουμε αφορμή νά αρχίσουν τον πόλεμο εναντίον της, οπότε κλονίζεται ή πίστη των αδυνάτων ψυχών.

Μιά μάνα, όταν εχη μία κόρη πού είναι πόρνη, δέν τήν διασύρει και δέν τήν εξευτελίζει μπροστά στους άλλους, άλλα κάνει ό,τι μπορεί, γιά νά άποκαταστήση τό όνομα της. Θά πούληση ό,τι έχει και δέν έχει, θά τήν πάρη νά πάνε σέ άλλη πόλη, θά κοιτάξη νά τήν παντρέψη, γιά νά διόρθωση έτσι τήν παλιά της ζωή. Αυτός ακριβώς είναι και ό τρόπος τής Εκκλησίας. Βλέπεις, ό Καλός Θεός μάς ανέχεται μέ αγάπη και δέν θεατρίζει κανέναν, άν και γνωρίζη τά χάλια μας ως Καρδιογνώστης· και οι Άγιοι ποτέ δέν πρόσβαλαν αμαρτωλό άνθρωπο μπροστά στον κόσμο, άλλα μέ αγάπη, μέ λεπτότητα πνευματική καί μέ τρόπο μυστικό βοηθούσαν γιά τήν διόρθωση τού κακού. Εμείς όμως, αν καί είμαστε αμαρτωλοί, κάνουμε τό αντίθετο, σάν υποκριτές. Πρέπει νά προσέχουμε νά μήν παρεξηγούμε εύκολα καί νομίζουμε πώς ό,τι κάνουν οι άλλοι είναι κακό.

- Γέροντα, αναφερθήκατε στην δημοσιοποίηση των ηθικών παραπτωμάτων. Άλλου είδους αμαρτίες ή αρρωστημένες καταστάσεις χρειάζεται σέ μερικές περιπτώσεις νά γνωστοποιούνται;

- Κοίταξε νά σου πώ. Έγώ τό κάνω αυτό σέ μερικούς γνωστούς. Βλέπω π.χ. κάποιον νά κάνη μία αταξία καί νά σκανδαλίζη καί τους άλλους. Τού λέω μία, πέντε, δέκα, είκοσι, τριάντα φορές νά διορθωθή, άλλα αυτός δέν διορθώνεται. Δέν έχει όμως δικαίωμα νά συνεχίζη μία αταξία μετά από επανειλημμένες υποδείξεις, γιατί παρασύρονται καί οι άλλοι καί τον μιμούνται. Τό κακό, βλέπεις, μπορούν εύκολα να τό μιμηθούν οι άνθρωποι, όχι όμως και τό καλό. Γι' αυτό αναγκάζομαι υστέρα νά τό πω και σέ άλλους πού βλέπουν την αταξία αυτή, γιά νά τους προφυλάξω.

Όταν δηλαδή λέω «αυτό πού κάνει ό τάδε δέν μέ αναπαύει», δέν τό λέω γιά νά κατακρίνω - αφού τό έχω πει πεντακόσιες φορές στον ίδιο -, αλλά γιατί οί άλλοι πού βλέπουν τό κουσούρι του επηρεάζονται, τό μιμούνται και μάλιστα λένε: «Αφού ό Γέροντας Παΐσιος δέν τού λέει τίποτε, άρα είναι καλό». Αν δέν πώ τον λογισμό μου, ότι δέν μέ αναπαύει αυτή ή κατάσταση, δίνω τήν εντύπωση ότι τό ευλογώ, ότι και έγώ αναπαύομαι σ' αυτήν τήν κατάσταση. Έτσι

---

³⁷ Ματθ. 18, 17.

καταστρέφεται τό σύνολο, γιατί μπορεί νά νομίσουν ότι είναι σωστή ή τακτική τού άλλου και νά τήν εφαρμόσουν και τί βγαίνει μετά; Νομίζουν έν τω μεταξύ ότι δέν τό έχω πει στον ίδιο. Δέν ξέρουν ότι μέ έσκασε ό άλλος τόσον καιρό. Έχουμε και τον διάβολο πού λέει: «Δέν πειράζει και νά τό κάνης. Βλέπεις, και ό άλλος τό κάνει και ό Γέροντας Παΐσιος δέν τού λέει τίποτε». Γι' αυτό, όταν βλέπω ότι κάποιος συνεχίζει τό τυπικό του κάνοντας μιά αταξία, ενώ τού έχω πει νά τήν διόρθωση, μετά λέω πάνω σέ μιά συζήτηση σ' όποιον τον γνωρίζει «αυτό πού κάνει ό τάδε δέν μέ αναπαύει», γιά νά τον προφυλάξω και νά μή βλαφθή. Αυτό δέν είναι κατάκριση. Νά μήν τά μπλέκουμε τά πράγματα.

Ύστερα μερικοί έρχονται και λένε: «Γιατί τό είπες στον άλλο; Ήταν απόρρητο». «Τί απόρρητο; τού λέω. Τό είπα χίλιες φορές σ' εσένα και δέν διορθώθηκες. Δέν έχεις δικαίωμα νά βλάψης και τους άλλους πού θά νομίζουν ότι έγώ συμφωνώ μέ αυτήν τήν κατάσταση». Ακόμα αυτό έλειψε νά μήν τό πώ, αφού κάνει ζημιά στους άλλους! Ιδίως όταν έρχεται ένα παιδί από μιά οικογένεια πού τήν γνωρίζω και βλέπω ότι μέ τήν τακτική του καταστρέφει τήν οικογένεια, τού λέω: «Κοίταξε, άν δεν διορθωθείς, θά τό πω στην μητέρα σου. Δεν έχεις δικαίωμα εσύ να έρχεσαι σ' έμένα να μου τό λές καί πάλι νά συνεχίζης τό βιολί σου. Θα τό πω στην μάνα σου, για νά προφυλάξω την οικογένεια σας». Όταν έχη κανείς μετάνοια, καλά. Άλλα, όταν συνεχίζει την τακτική του, πρέπει νά μιλήσω· έχω ευθύνη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ενέργειες με σύνεση και αγάπη

Εργασία στον εαυτό μας

Εάν θέλεις να βοηθήσεις την Εκκλησία, είναι καλύτερα να κοιτάξεις να διορθώσεις τον εαυτό σου, παρά να κοιτάς να διορθώσεις τους άλλους. Αν διορθώσεις τον εαυτό σου, αμέσως διορθώνεται ένα κομματάκι της Εκκλησίας. Εάν φυσικά αυτό το έκαναν όλοι, ή Εκκλησία θά ήταν διορθωμένη. Άλλα σήμερα οι άνθρωποι ασχολούνται με όλα τά άλλα θέματα εκτός από τον εαυτό τους. Γιατί τό νά ασχολήσαι με τον εαυτό σου έχει κόπο, ενώ τό νά ασχολήσαι με τους άλλους είναι εύκολο.

Εάν ασχοληθούμε μέ τήν διορθωση του εαυτού μας και στραφούμε πιο πολύ στην «εσωτερική» δράση παρά στην εξωτερική, δίνοντας τά πρωτεία στην θεία βοήθεια, θά βοηθήσουμε τους άλλους περισσότερο καί θετικώτερα. Επιπλέον θά έχουμε καί τήν εσωτερική μας γαλήνη, ή οποία θά βοηθήη αθόρυβα τις ψυχές πού θά συναντάμε, γιατί ή εσωτερική, πνευματική κατάσταση προδίδει τήν αρετή τής ψυχής καί αλλοιώνει ψυχές. Όταν επιδίδεται κανείς στην εξωτερική δράση, πριν φθάση στην λαμπικαρισμένη εσωτερική πνευματική κατάσταση, μπορεί νά κάνη κάποιον πνευματικό αγώνα, άλλα έχει στενοχώρια, άγχος, έλλειψη εμπιστοσύνης στον Θεό, και συχνά χάνει τήν ηρεμία του. Εάν δέν κάνη καλό τον εαυτό του, δέν μπορεί να πη ότι τό ενδιαφέρον του για τό κοινό καλό είναι καθαρό. Όταν έλευθερωθή από τόν παλαιό του άνθρωπο και από καθετί κοσμικό, έχει πλέον τήν θεία Χάρη, οπότε και ό ίδιος αναπαύεται, αλλά και κάθε είδους άνθρωπο αναπαύει. Αν όμως δέν έχη Χάρη Θεού, δέν μπορεί ούτε στον εαυτό του νά έπιβληθή ούτε τους άλλους νά βοηθήση, για νά φέρη θείο αποτέλεσμα. Πρέπει νά βουτηχθή στην Χάρη καί ύστερα νά χρησιμοποιηθούν οι αγιασμένες πλέον δυνάμεις του για τήν σωτηρία των άλλων.

Τό καλό νά γίνεται με καλό τρόπο

- Γέροντα, πώς σκέφτεσθε, όταν έχετε νά αντιμετωπίσετε ένα πρόβλημα;
- Σκέφτομαι τί γίνεται, τί δέν γίνεται ανθρωπίνως. Τό εξετάζω από όλες τις πλευρές. «Θά κάνω αυτό- τί αντίκτυπο θά έχη εκεί, εκεί;... Τί κακό μπορεί νά κάνη ή σέ τί μπορεί νά ώφελήση;». Έγώ πάντα ένα πρόβλημα προσπαθώ νά τό δώ από πολλές πλευρές, ώστε ή λύση πού θά δώσω νά είναι, όσο γίνεται, πιο σωστή. Γιατί μπορεί νά γίνουν πολλά λάθη, άν δέν προσέξη κανείς. Αν καταλάβη εκ τών ύστερων τί έπρεπε νά κάνη, δέν ωφελεί, γιατί πάει, πέταξε, όπως λένε, τό πουλί! Ας πούμε, δέν πρόσεξε κάποιος καί έκαψε ένα σπίτι. Καλά, εντάξει, δέν τόν κρεμάει κανείς, άλλα τό κακό έγινε.

Κάπου είχαν ένα πρόβλημα. Έρθε ό υπεύθυνος καί μού λέει: «Ε, τώρα τακτοποιήθηκε τό θέμα. Πήγα, βρήκα τόν τάδε, τόν τάδε, τους είπα αυτό καί αυτό καί τακτοποιήθηκε ή υπόθεση!». «Τώρα άρχισε τό πρόβλημα, τού λέω. Εκείνο πού υπήρχε, δέν ήταν πρόβλημα. Τώρα άναψε ή φωτιά. Πρώτα δυο

καρβουνάκια ήταν, καί αυτά θά έσβηναν μόνα τους». Αυτός νόμιζε ότι μέ τις ενέργειες του είχε τακτοποιήσει τήν υπόθεση και ήθελε νά τόν επαινέσουμε κιόλας. Ένώ, μέ αυτό πού έκανε, δημιούργησε μεγάλη φασαρία και μεγάλωσε τό πρόβλημα.

Χρειάζεται πολλή προσοχή, σύνεση και διάκριση, γιά νά γίνεται τό καλό μέ καλό τρόπο και νά ώφελή, γιατί αλλιώς, αντί νά ώφελή, δαιμονίζει τόν άλλον. Ύστερα, κάτι πού σκέφτεται κανείς νά κάνη, καλύτερα νά τό αφήνη νά ώριμάση· γιατί, αν τό άγουροκόψη, άποφασίση δηλαδή βεβιασμένα, ίσως νά έχη προβλήματα αργότερα και νά βασανίζεται. Τά σοβαρά πράγματα, όταν καθυστερούν λίγο, προχωρούν μετά γρήγορα και σωστά. Μπορεί κάποιος νά έχη εξυπνάδα, άλλα νά έχη και κενοδοξία και εγωισμό, και νά προπορεύωνται αυτά στις ενέργειες του και νά μήν προσεχή. Ένα σκυλί π.χ. στο κυνήγι, όταν προχωράη προσεκτικά, και άπό ράτσα νά μήν είναι, βρίσκει τά ίχνη τού λαγού. Ένώ άλλο πού είναι άπό πολύ καλή ράτσα και έχει όλα τά προσόντα, όταν βιάζεται, τρέχει δεξιά και αριστερά χωρίς αποτέλεσμα. Ενέργεια πριν άπό σκέψη έχει υπερηφάνεια. Γι' αυτό νά μή βιάζεται κανείς νά ενεργήση, άλλα νά σκέφτεται και νά προσεύχεται προηγουμένως. Όταν προπορεύεται ή προσευχή, δέν ενεργεί ό αφρός τού μυαλού, ή ελαφρότητα, άλλα τό αγιασμένο μυαλό.

Οι πνευματικοί άνθρωποι μερικές φορές κάνουμε σάν νά μήν ύπάρχη Θεός· δέν αφήνουμε τόν Θεό νά ενεργήση. Ο Θεός ξέρει πώς δουλεύει. Ένώ υπάρχουν δηλαδή πνευματικά μέσα, γιά νά τακτοποιούνται οι δύσκολες καταστάσεις μέ πνευματικό τρόπο, έμείς πάμε νά ενεργήσουμε κοσμικά. Όταν ήμουν στο Σινά, ένας Χότζας πήγαινε κάθε Παρασκευή μέσα στο μοναστήρι, ανέβαινε στον μιναρέ ενός τζαμιού πού ήταν εκεί και φώναζε! Και είχε μιά φωνή!... μέχρι επάνω στο άσκητήριο τής Αγίας Επιστήμης ακουγόταν. Ύστερα τό μοναστήρι βρήκε σαν λύση να κλείνουν την πόρτα την Παρασκευή πού πήγαινε ο Χότζας, για να μήν μπαίνει μέσα - εγώ δεν τό ήξερα. Μια μέρα πού κατέβηκα κάτω, βλέπω τον Χότζα οργισμένο. «Τώρα θά τους δείξω εγώ, μού λέει, πού μού 'κλεισαν τήν πόρτα, γιά νά μήν μπαίνω μέσα...». «Τήν έκλεισαν, του λέω, γιά νά μήν μπουν οι γκαμήλες. Δεν πιστεύω ότι τήν έκλεισαν, γιά νά μήν μπής εσύ!». Μετά είπα κάτι γι' αυτό στους Πατέρες. Λέει ένας γραμματέυς: «Θά τού δείξω εγώ τού Χότζα! Θά τού βάλω μιά φλούδα. Θά γράψω στην Κυβέρνηση ότι ό Χότζας μας πιέζει». «Κοίταξε, τού λέω, ή Όρθοδοξία δεν είναι φλούδα. Νά κάνουμε μιά αγρυπνία, νά 'ψάλουμε τήν Ακολουθία τών Σιναϊτών Πατέρων, τής Αγίας Αικατερίνης, και νά αφήσουμε νά μιλήση ό Θεός. Θά πάω και εγώ επάνω νά προσευχηθώ». Είπα και σε μερικούς Πατέρες νά προσευχηθούν, καί έτσι τού ήρθε ένα σκαμπίλι τού Χότζα· σηκώθηκε, έφυγε, εξαφανίσθηκε! Γιατί καί τήν πόρτα νά έκλειναν, μετά ή Κυβέρνηση θά εξακρίβωνε ότι δέν είναι αλήθεια πώς τους πίεζε ό Χότζας καί θά είχαν φασαρίες. Θά έλεγε ό Χότζας ότι έκλεισαν τήν πόρτα, επειδή πήγαινε κάθε Παρασκευή, καί θά έκανε κακό στο μοναστήρι. Ένας άλλος παλιότερα είδε τό βουνό καί θέλησε νά κάνη εξοχικό πάνω στην κορυφή τής Αγίας Αικατερίνης!... Επαθε μιά αρρώστια, πάει, πέθανε. Ήρθε τελευταία καί άλλος νά φτιάξη κάτι εκεί, πάει, πέθανε καί αυτός. Γι' αυτό καλύτερα είναι νά μή στηριζώμαστε μόνο στίς δικές μας ανθρώπινες προσπάθειες, άλλα νά προσευχώμαστε καί νά αφήνουμε τον Θεό νά ενεργή.

Συμπεριφορά με διάκριση

- Γέροντα, όταν βλέπουμε κάποιον νά συμπεριφέρεται άσχημα, πρέπει νά τού πούμε κάτι;

- Ανάλογα μέ το τί άνθρωπος είναι. Χρειάζεται πολλή διάκριση και θείο φωτισμό στην εποχή μας. Δεν είναι εύκολο νά σας πω. Σέ μιά περίπτωση, όπως έχω δει, υπάρχουν πεντακόσιες υποπεριπτώσεις. Είναι μερικοί πού μπορούν νά διορθωθούν και άλλοι πού δεν διορθώνονται, και μέ μιά δική μας παρατήρηση μπορεί νά αντιδράσουν. Ιδίως αν κάποιος εχη εγωισμό και τον θίξης, αντιδρά άσχημα. Ένώ καταλαβαίνει πολλές φορές ότι σφάλει, από εγωισμό δέν υποχωρεί. Και όταν τά ελατήρια μας δέν είναι αγνά, δηλαδή μαζί μέ το ενδιαφέρον ύπαρχη και υπερηφάνεια, και ή αγάπη δέν εΐναι καθαρή, δημιουργείται στον άλλο μεγάλη αντίδραση.

Όταν ελέγχουμε κάποιον από αγάπη, μέ πόνο, είτε τήν καταλαβαίνει ό άλλος τήν αγάπη μας είτε όχι, ή αλλοίωση γίνεται στην καρδιά του, επειδή κινούμαστε από καθαρή αγάπη. Ένώ ό έλεγχος πού γίνεται χωρίς αγάπη, μέ εμπάθεια, τόν κάνει τόν άλλο θηρίο, γιατί ή κακία μας προσκρούει στον εγωισμό του, και τότε βγάζει σπίθες, και ανάβει ή φωτιά, όπως όταν χτυπήση ό πυριόβολος -τό ατσάλι - στην στουρναρόπετρα. Όταν άνεχώμαστε τόν αδελφό μας από αγάπη, εκείνος τό καταλαβαίνει. Και όταν δέν εκδηλώνεται ή κακία μας, άλλα είναι εσωτερική, πάλι τήν καταλαβαίνει, γιατί τού προκαλεί ταραχή-όπως ό διάβολος, ακόμη και όταν παρουσιάζεται σαν άγγελος φωτός, φέρνει ταραχή, ενώ ό πραγματικός Άγγελος φέρνει μιά απαλή ανέκφραστη αγαλλίαση.

- Δηλαδή, Γέροντα, όταν λέμε κάτι και δημιουργούνται αντιδράσεις, ξεκινάμε από εγωισμό;

- Γίνονται και πολλές παρεξηγήσεις· άλλα καταλαβαίνει ό ένας, άλλα ό άλλος. Νά έξετάζη όμως κανείς πάντοτε τόν εαυτό του: «Γιατί θέλω νά τό πώ αυτό; Από πού ξεκινώ; Πονάω γι' αυτό ή θέλω νά τό πώ, γιά νά φανώ καλός, νά επιδειχθώ;». Αν κανείς έξαγνισθή, τότε, είτε θυμώση είτε φωνάξη είτε κάνη μιά παρατήρηση, τά έλατήριά του θά είναι αγνά. Μετά πάνε όλα κανονικά, επειδή κινείται με διάκριση. Γιατί διάκριση είναι ό εξαγνισμός, ό θείος φωτισμός, ή πνευματική διαύγεια. Επομένως πώς νά ύπαρχη εγωισμός εκεί μέσα; Και όταν τά ελατήρια είναι αγνά, ό άνθρωπος έχει ανάπαυση. Από αυτό θά διακρίνετε αν ή κάθε ενέργεια σας είναι καλή.

Πολλές φορές δέν καταλαβαίνετε ότι ό τρόπος με τον όποιο λέτε κάτι στον άλλον έχει ύφος διευθυντού: «Έτσι και έτσι πρέπει νά γίνη αυτό». Μπαίνει ό εγωισμός και τον τινάζετε τον άλλο στον αέρα. Αν υπάρχουν αγνά ελατήρια και ταπεινώση, ή παρατήρηση βοηθάει τον άλλο· διαφορετικά, μπαίνει ό εγωισμός και φέρνει αντίθετο αποτέλεσμα. Νά βγάλετε τον εαυτό σας, τον εγωισμό σας, από τις ενέργειες σας. Τότε θά κινήσθε όλο από αγνά ελατήρια. Η αδιάκριτη συμπεριφορά τις περισσότερες φορές κάνει μεγαλύτερο κακό από τήν συμπεριφορά των τρελλών πού έχουν το ακαταλόγιστο και σπάζουν κεφάλια, διότι οι αδιάκριτοι με τά κοφτερά τους λόγια πληγώνουν ευαίσθητες ψυχές και πολλές φορές τις τραυματίζουν θανάσιμα, γιατί τις φέρνουν σε απόγνωση.

Είναι και μερικοί πού συμπεριφέρονται μέ τον ίδιο τρόπο προς όλους. Δεν μπορούμε όμως σέ μιά δακτυλήθρα νά βάλουμε όσο βάζουμε σέ ένα βαρέλι· ή νά φορτώσουμε ένα βόδι όσο ένα άλογο. Το βόδι είναι γιά νά τραβάη το αλέτρι δέν γίνεται νά τού βάλουμε σαμάρι και νά τό φορτώσουμε. Το άλογο πάλι κακώς το βάζουμε στό αλέτρι, γιατί είναι γιά νά σηκώνη βάρος. Γιά άλλη

δουλειά είναι τό ένα, γιά άλλη τό άλλο. Νά μή θέλουμε νά βάλουμε όλον τον κόσμο στό δικό μας καλούπι. Ό καθένας έχει τό δικό του. Νά παραβλέπουμε και μερικά, όταν δέν βλάπτουν. Έάν μπορούσαν νά μπουν σέ τάξη όλοι οι άνθρωποι σ' αυτήν τήν ζωή, δέν θά γίνονταν αταξίες και θά ήταν και εδώ Παράδεισος. Νά μήν έχουμε λοιπόν απαιτήσεις παράλογες από τους άλλους.

Η πνευματική ειλικρίνεια χαρακτηρίζεται από την αγάπη

Ό κόσμος πάει άσχημα σήμερα, γιατί όλοι λένε μεγάλες «αλήθειες», πού δεν ανταποκρίνονται όμως στην πραγματικότητα. Τά γλυκά λόγια και οι μεγάλες αλήθειες έχουν αξία, όταν βγαίνουν από αληθινά στόματα, και πιάνουν τόπο μόνο στους καλοπροαίρετους ανθρώπους και σ' εκείνους πού έχουν καθαρό νου.

- Γέροντα, υπάρχει ειλικρίνεια κοσμική και ειλικρίνεια πνευματική;
- Ναι, βέβαια. Η κοσμική ειλικρίνεια έχει άδιακρισία.
- Μιλάει δηλαδή κανείς εύκαιρως-άκαιρως;
- Έκτος από αυτό· ή αλήθεια είναι αλήθεια· άλλα, αν πής καμιά φορά τήν αλήθεια χωρίς διάκριση, αυτό δεν είναι αλήθεια. Π.χ. είναι αλήθεια ότι ό τάδε είναι βλαμμένος. Αν πάς όμως νά το πής αυτό, δεν ωφελείς. Η άλλος λέει: «Γιά νά είμαι ειλικρινής, θά πάω νά αμαρτήσω στην πλατεία». Αυτό δεν είναι ειλικρίνεια. Οποιος έχει πολλή διάκριση, έχει αρχοντική αγάπη, θυσία και ταπείνωση, και τήν πικρή ακόμη αλήθεια τήν λέει με πολλή απλότητα και τήν γλυκαίνει με τήν καλωσύνη του, με αποτέλεσμα νά ώφελή πιό θετικά από τά γλυκά λόγια, όπως τά πικρά φάρμακα ωφελούν περισσότερο από τά γλυκά σιρόπια.

Η αλήθεια, όταν χρησιμοποιήται χωρίς διάκριση, μπορεί νά κάνη έγκλημα. Μερικοί ενεργούν εν ονόματι της αληθείας και εγκληματούν. Όταν κανείς έχη ειλικρίνεια χωρίς διάκριση, μπορεί νά κάνη διπλό κακό· πρώτα στον εαυτό του και ύστερα στους άλλους, γιατί αύτη ή ειλικρίνεια δέν έχη σπλάχνα. Όποιος θέλει νά είναι πράγματι ειλικρινής, ας ξεκινήση νά είναι ειλικρινής πρώτα με τόν εαυτό του, γιατί από 'κει ξεκινάει ή πνευματική ειλικρίνεια. Όταν κανείς δέν είναι ειλικρινής με τόν εαυτό του, κοροϊδεύει και αδικεί τουλάχιστον μόνον τον εαυτό του. Όταν όμως συμπεριφέρεται χωρίς ειλικρίνεια προς τους άλλους, άμαρτάνει θανάσιμα, γιατί κοροϊδεύει τους άλλους.

- Μπορεί, Γέροντα, νά κινήται κανείς έτσι από απλότητα;
- Τί απλότητα! Πού την βρήκες σε έναν τέτοιο άνθρωπο την απλότητα! Αν είναι παιδάκι, θά έχη απλότητα. Αν είναι Άγιος, θά έχη απλότητα. Αν είναι

μεγάλος και δέν είναι καθυστερημένος στο μυαλό και κινήται έτσι, θά είναι διάβολος.

- Και πώς αισθάνεται αυτός;
- Κόλαση σωστή. Ό ένας πειρασμός διαδέχεται τόν άλλο. Συνέχεια πειρασμοί.
- Γέροντα, δέν πρέπει όμως νά φέρεται κανείς με ευθύτητα;
- Ή ευθύτητα, έτσι όπως τήν χρησιμοποιούν πολλοί, έχει ένα νομικό πνεύμα. «Είμαι ευθύς, λένε, "κηρύττω επί των δωμαίων"³⁸», και κάνουν τόν άλλον ρεζίλι, άλλα τελικά γίνονται οί ίδιοι ρεζίλι.

«Το γράμμα του νόμου αποκτείνει»³⁹

Είπα σε κάποιον μιά φορά: «Τί είσαι εσύ; Μαχητής του Χριστού ή μαχητής τού πειρασμού; Ξέρεις πώς υπάρχουν και μαχητές τού πειρασμού;». Ό Χριστιανός δέν πρέπει νά είναι φανατικός, άλλα νά έχη αγάπη γιά όλους τους ανθρώπους. Όποιος πετάει λόγια αδιάκριτα, και σωστά νά είναι, κάνει κακό. Γνώρισα έναν συγγραφέα πού είχε ευλάβεια πολλή, άλλα μιλούσε στους κοσμικούς, μέ μιά γλώσσα ωμή, πού προχωρούσε Όμως σε βάθος, και τους τράνταζε. Μιά φορά μου λέει: «Σε μιά συγκέντρωση είπα αυτό και αυτό σέ μιά κυρία». Άλλα μέ τον τρόπο πού της τό είπε, την είχε σακατέψει. Την πρόσβαλε μπροστά σέ όλους. «Κοίταξε, τού λέω, εσύ πετάς στους άλλους χρυσά στεφάνια μέ διαμαντόπετρες, έτσι όμως πού τά πετάς, σακατεύεις κεφάλια, Όχι μόνον ευαίσθητα άλλα καί γερά». Ας μην πετροβολάμε τους ανθρώπους... χριστιανικά. Όποιος ελέγχει μπροστά σέ άλλους κάποιον πού αμάρτησε ή μιλάει μέ εμπάθεια γιά κάποιο πρόσωπο, αυτός δέν κινείται από τό Πνεύμα τού Θεού· κινείται από άλλο πνεύμα. Ό τρόπος της Εκκλησίας είναι ή αγάπη- διαφέρει από τόν τρόπο των νομικών. Ή Εκκλησία βλέπει τά πάντα μέ μακροθυμία και κοιτάζει νά βοηθήση τόν καθέναν, ο,τι καί άν έχη κάνει, όσο αμαρτωλός καί άν είναι.

Βλέπω σέ μερικούς ευλαβείς ένα είδος παράξενης λογικής. Καλή είναι ή ευλάβεια πού έχουν, καλή καί ή διάθεση γιά τό καλό, άλλα χρειάζεται καί ή πνευματική διάκριση καί ευρύτητα, γιά νά μή συνοδεύη την ευλάβεια ή στενοκεφαλιά, ή γεροκεφαλιά (τό γερό δηλαδή αρβανίτικο κεφάλι). Όλη ή βάση είναι νά έχη κανείς πνευματική κατάσταση, γιά νά έχη τήν πνευματική διάκριση, γιατί αλλιώς μένει στο «γράμμα τον νόμου», καί τό «γράμμα τον νόμον αποκτείνει». Αυτός πού έχη ταπείνωση, δεν κάνει ποτέ τόν δάσκαλο· ακούει καί, όταν τού ζητηθη ή γνώμη του, μιλάει ταπεινά. Ποτέ δέν λέει «εγώ», άλλα «ό

³⁸ Βλ. Λουκ. 12,3. 2.

³⁹ Βλ. Β ' Κορ. 3, 6.

λογισμός μου λέει» ή «οί Πατέρες είπαν». Μιλάει δηλαδή σάν μαθητής. Όποιος νομίζει ότι είναι ικανός νά διορθώνη τους άλλους έχει πολύ εγωισμό.

- Όταν, Γέροντα, ξεκινάη κανείς από καλή διάθεση νά κάνη κάτι καί φθάνη στά άκρα, λείπει ή διάκριση;

- Είναι ό εγωισμός μέσα στην ενέργεια του αυτή καί δέν το καταλαβαίνει, γιατί δέν γνωρίζει τόν εαυτό του, γι' αυτό πιάνει τα άκρα. Πολλές φορές από ευλάβεια ξεκινούν μερικοί, αλλά που φθάνουν! Όπως οι είκονολάτρες και οι εικονομάχοι. Άκρη το ένα, άκρη το άλλο! Οι μόν έφθασαν στο σημείο νά ζύνουν την εικόνα του Χρίστου και νά ρίχνουν την σκόνη μέσα στό Άγιο Ποτήριο, γιά νά γίνη καλύτερη ή Θεία Κοινωνία· οι άλλοι πάλι έκαιγαν τις εικόνες, τίς πετούσαν... Γι' αυτό ή Εκκλησία αναγκάστηκε νά βάλη ψηλά τις εικόνες καί, όταν πέρασε ή διαμάχη, τίς κατέβασε χαμηλά, γιά νά τίς προσκυνούμε καί νά απονέμουμε τιμή στά εικονιζόμενα πρόσωπα.

Ότι κάνουμε νά τό κάνουμε γιά τον Θεό

- Γέροντα, συνήθως κινούμαι από φόβο νά μή στενοχωρήσω τους άλλους ή νά μήν ξεπέσω στά μάτια τους· δέν σκέφτομαι νά μή στενοχωρήσω τόν Θεό. Πώς θά αύξηθή ό φόβος του Θεού;

- Εγρήγορη χρειάζεται. Ό,τι κάνει ό άνθρωπος, νά τό κάνη γιά τόν Θεό. Ξεχνάμε τόν Θεό καί μπαίνει μετά ό λογισμός ότι κάνουμε κάτι σπουδαίο, μπαίνει καί ή ανθρωπαρέσκεια καί κοιτάμε νά μήν ξεπέσουμε στά μάτια τών ανθρώπων. Ένώ, αν ενεργή κανείς μέ τήν σκέψη ότι ό Θεός τόν βλέπει, τόν παρακολουθεί, τότε ο,τι κάνει είναι σίγουρο· αλλιώς, αν κάνη κάτι, γιά νά φανή καλός στους ανθρώπους, όλα τά χάνει, όλα χαραμίζονται. Γιά κάθε ενέργεια του ό άνθρωπος πρέπει νά ρωτάη τόν εαυτό του: «Καλά, εμένα αυτό πού κάνω μέ αναπαύει· τόν Θεό Τόν αναπαύει;» καί νά έξετάζη αν είναι εύαρεστο στον Θεό. Άν ξεχνάη νά τό κάνη αυτό, ξεχνάει καί τόν Θεό μετά. Γι' αυτό παλιά έλεγαν «προς Θεού» ή «τόν αθεόφοβο, δέν φοβάται τόν Θεό;». Η έλεγαν: «Άν θέλη ό Θεός, αν έπιτρέψη ό Θεός». Ενωθαν τήν παρουσία του Θεού παντου, είχαν συνέχεια μπροστά τους τον Θεό και πρόσεχαν. Ζούσαν αυτό πού λέει ό Ψαλμός, «*Πρωρώμην τον Κύριον ενώπιον μου διαπαντός, ίνα μη σαλευθώ*»⁴⁰ και δεν σαλεύονταν. Τώρα, βλέπεις, μπαίνει σιγά-σιγά τό ευρωπαϊκό τυπικό και πολλοί δεν κάνουν τό στραβό από ευγένεια κοσμική. Ότι κάνει κανείς, να τό κάνη καθαρό για τόν Χριστό, νά εχη τόν νου του ότι ό Χριστός τόν βλέπει, τόν παρακολουθεί· σε κάθε του κίνηση κέντρο νά είναι ό Χριστός. Νά μην εχη τό ανθρώπινο στοιχείο μέσα του. Αν κινούμαστε μέ σκοπό νά αρέσουμε στους ανθρώπους, αυτό δεν μάς ωφελεί σε τίποτε. Χρειάζεται πολλή προσοχή.

---

⁴⁰ Βλ. Ψαλμ. 15, 8.

Πάντοτε νά εξετάζω τά ελατήρια από τά όποια κινούμαι καί, μόλις αντιληφθώ ότι κινούμαι από άνθρωπαρέσκεια, νά την χτυπώ αμέσως. Γιατί, όταν πάω νά κάνω ένα καλό καί μπαίνη στην μέση ή άνθρωπαρέσκεια, ε, τότε βγάζω νερό από τό πηγάδι μέ τρύπιο κουβά.

Τους περισσότερους πειρασμούς συχνά τους δημιουργεί ό ίδιος ό εαυτός μας, όταν έχουμε τόν εαυτό μας μέσα στην συνεργασία μας μέ τους άλλους. Όταν δηλαδή κινούμαστε από ιδιοτέλεια, θέλουμε νά εξυψώνουμε τόν εαυτό μας καί επιδιώκουμε τήν προσωπική μας ικανοποίηση. Στον Ουρανό δεν ανεβαίνει κανείς μέ τό κοσμικό ανέβασμα άλλα μέ τό πνευματικό κατέβασμα. Όποιος βαδίζει χαμηλά, βαδίζει πάντα μέ σιγουριά καί ποτέ δέν πέφτει. Γι' αυτό, όσο μπορούμε, νά ξερριζώνουμε τήν κοσμική προβολή καί τήν κοσμική επιτυχία, ή οποία είναι πνευματική αποτυχία. Νά σιχαινώμαστε τόν κρυφό καί φανερό εγωισμό καί τήν άνθρωπαρέσκεια, γιά νά αγαπήσουμε ειλικρινά τόν Χριστό. Τήν εποχή μας δέν τήν χαρακτηρίζει τό αθόρυβο άλλα τό εντυπωσιακό, τό κούφιο. Η πνευματική ζωή όμως είναι αθόρυβη. Καλά είναι νά κάνουμε αυτά πού είναι γιά τά μέτρα μας σωστά άθόρυβα, χωρίς επιδιώξεις πάνω από τις δυνάμεις μας, γιατί αλλιώς θά εἶναι εις βάρος της ψυχής μας και του σώματος, και συχνά εις βάρος και τής Εκκλησίας.

Μέσα στην γνήσια ευαρέστηση του πλησίον μας υπάρχει και ή ευαρέστηση στον Χριστό. Εκεί χρειάζεται νά προσέξη κανείς, πώς νά έξαγνίση τήν ευαρέστηση προς τόν πλησίον, νά βγάλη δηλαδή τήν άνθρωπαρέσκεια, γιά νά πάη και αυτή ή ανθρώπινη προσφορά στον Χριστό. Όταν προσπαθή κάποιος νά τοποθέτηση τά εκκλησιαστικά θέματα δήθεν μέ ορθόδοξο τρόπο, και ό σκοπός του εἶναι νά τοποθέτηση καλύτερα τόν εαυτό του, άποβλέπη δηλαδή στο συμφέρον του, πώς θά εύλογηθή από τόν Θεό; Όσο μπορεί κανείς νά κάνη τήν ζωή του τέτοια πού νά συγγενεύη μέ τόν Θεό. Πάντα νά έλέγχη τόν εαυτό του και νά κοιτάξη πώς νά κάνη τό θέλημα τού Θεού. Όταν κάνη τό θέλημα του Θεού, τότε συγγενεύει μέ τόν Θεό, και τότε, χωρίς νά ζητάη από τόν Θεό, λαμβάνει· δέχεται συνέχεια νερό από τήν πηγή.

Νά αποκτήσουμε αισθητήριο πνευματικό

Τό Άγιο Πνεύμα είναι ένα και έχει πολλά χαρίσματα. Δεν είναι άλλο εδώ και άλλο εκεί. Δέν είναι πνεύμα συγχύσεως, άλλα αγάπης, ειρήνης... Όταν οί πνευματικοί άνθρωποι χτυπιούνται, αυτό σημαίνει ότι βρίσκονται υπό τήν επίδραση πολλών άλλων πνευμάτων, πού δέν έχουν καμμιά σχέση μέ τό ένα Άγιο Πνεύμα. Παλιά τό Άγιο Πνεύμα φώτιζε, υπαγόρευε. Μεγάλη υπόθεση! Σήμερα δέν βρίσκει προϋποθέσεις, γιά νά κατεβή. Η βαβυλώνια στην Παλαιά Διαθήκη ήταν αθώα. Ζητούσες λ.χ. λάσπη και σου έφερναν άχυρα. Τώρα έχουμε βαβυλώνια μέ πάθη. Ζητάς λάσπη και σου ρίχνουν τούβλο στό κεφάλι. Αν όμως

ό άνθρωπος βγάζη τόν εαυτό του από κάθε ενέργεια του και κόβη τό θέλημα του, τότε δουλεύει σωστά, και τότε θά εχη οπωσδήποτε θείο φωτισμό και θά ύπάρχη πνεύμα συνεννοήσεως. Γιατί, όταν βγάζη την δική του ιδέα, έρχονται θείες ιδέες.

Πρέπει νά απόκτηση κανείς αισθητήριο πνευματικό, για νά έχη και τον θείο φωτισμό. Είναι βασικό νά γίνη αυτή ή δουλειά, για νά καταλάβουν οι άνθρωποι μερικά πράγματα. Ιδίως στην εποχή μας αυτό μάς τό επιβάλλουν οί περιστάσεις. Βλέπετε, και στην Μικρά Ασία, τότε σ' εκείνα τά δύσκολα χρόνια, τους ανάγκαζε ή κατάσταση και έπαιρνε στροφές τό μυαλό τους. Μπορεί δύο Έλληνες νά ήταν μπροστά σέ Αρμενίους και Τούρκους και συνεννοούνταν, χωρίς νά καταλάβουν τίποτε ούτε οί Αρμένιοι ούτε οί Τούρκοι. Για έναν λόγο παραπάνω σήμερα πού βλέπεις σέ τί κατάσταση ζούμε, είναι ανάγκη οί πνευματικοί άνθρωποι νά συνεννοούνται. Θα έρθουν δύσκολα χρόνια. Πρέπει νά παίρνη στροφές τό μυαλό. Αν δέν παίρνη στροφές τό μυαλό τού άνθρωπου και δέν ύπάρχη και θείος φωτισμός, τότε σέ κάθε περίπτωση πρέπει νά παίρνη εντολή πώς νά κινηθή. Μήν περιμένετε νά σας τά πουν όλα. Μερικά πράγματα, χωρίς νά σας τά πουν, μόνες σας πρέπει νά τά καταλαβαίνετε. Θυμάμαι, μιά φορά στην Κόνιτσα, πριν πάω στρατιώτης, είχαμε μάθει ότι έρχονταν οί αντάρτες. Ημασταν τέσσερις - οί τρεις ήταν Μουσουλμάνοι - και κρυφτήκαμε σέ ένα τούρκικο σπίτι πού ήταν στην άκρη της πόλης. Ενα Τουρκάκι πέντε χρονών κατάλαβε και μάς λέει: «Πάτε μαγειρειό, βγώ έξω 'γώ». Μπήκαμε λοιπόν στό μαγειρείο, βγήκαμε πίσω από τό σπίτι και έτσι προλάβαμε νά κρυφτούμε σέ κάτι αποθήκες πιο κάτω. Αυτό βγήκε έξω και είπε στους αντάρτες ότι δέν είναι κανείς μέσα και έφυγαν. Παιδάκι πέντε χρονών, τόσο δά, νά μήν ξέρη νά μιλήση, και είδατε πόσο συνετά φέρθηκε! Πά, πά, σπίρτο ήταν! Βλέπεις, παρατηρούσε, αγαπούσε, ενώ ένας μεγάλος μπορεί από απερισκεψία νά έκανε κακό. Εμείς βαπτισμένοι, μυρωμένοι, μέ κατηχήσεις, με μελέτες, νά μη μένουμε σέ υπανάπτυκτη, νηπιώδη κατάσταση. Νά είστε ξεφτέρια. Ξέρετε ποια είναι ξεφτέρια; Τα Έξαπτέρυγα. Έχουν έξι φτερά και τά χτυπούν ψάλλοντας τό «Άγιος, Άγιος, Άγιος». Νά πετάτε, νά έχετε έξι φτερά!

Ο θείος φωτισμός είναι τό πάν.

Πολλές φορές λέω σέ μερικούς: «Κανόνισε όπως σέ φωτίση ό Θεός». Όταν λέω «όπως σέ φωτίση ό Θεός», εννοώ ό άνθρωπος νά δη τά πράγματα μέ θείο φωτισμό και όχι μέ την ανθρώπινη λογική. Νά μη νομίζη πώς ότι αναπαύει εκείνον είναι και ή φώτιση τού Θεού.

- Γέροντα, πώς έρχεται ό θείος φωτισμός;

- Αν ξεσκουριάσουμε τά καλώδια, ό παλαιός άνθρωπος γίνεται καλός αγωγός καί τότε περνάει ή Χάρις του Θεού καί δέχεται τό θείο φώς της Χάριτος. Αλλιώς γίνονται βραχυκυκλώματα καί δέν ενεργεί ή Χάρις. Όλη ή βάση εἶναι νά προσέξη ό άνθρωπος νά μὴν τόν εγκατάλειψη ή Χάρις τού Θεού, γιά νά ἔχη τόν θείο φωτισμό. Γιατί, αν δέν ὑπάρχη θείος φωτισμός, όλα χαμένα εἶναι.

Τί τράβηξε ό Χριστός μέ τους Μαθητές, πριν τους επισκίαση ή Χάρις, γιατί ἦταν γήινοι! Πριν ἀπό την Πεντηκοστή εἶχε δοθή εξουσία ἀπό τόν Θεό στους Μαθητές νά βοηθούν τόν κόσμο. Δέν εἶχαν ὅμως ἀκόμη τόν θείο φωτισμό πού πήραν τήν Πεντηκοστή. Ἐνώ τους ἔλεγε ό Χριστός ότι θά πάη στά Ιεροσόλυμα καί θά σταυρωθῆ ό Υἱός τού ἀνθρώπου κ.λπ., εκείνοι νόμιζαν ότι, όταν πάη στά Ιεροσόλυμα, θά Τόν κάνουν βασιλιά. Σκέφτονταν ανθρώπινα. Γι' αυτό τους απασχολούσε ποιος θά καθῆση δεξιά καί ποιος αριστερά ἀπό τόν Χριστό. Πήγε ή μητέρα των υἱών του Ζεβεδαίου και Τον παρακάλεσε να βάλῃ στην βασιλεία Του τό ενα παιδί της ἀπό τά δεξιά Του και τό ἄλλο ἀπό τά αριστερά Του!⁴¹ Ἀπό την ημέρα ὅμως της Πεντηκοστής πού ό Χριστός τους ἔστειλε τόν Παράκλητο, τό Ἅγιο Πνεῦμα, εἶχαν πλέον οι Απόστολοι μόνιμα την θεία Χάρη. Προηγουμένως μόνο μερικές φορές εἶχαν θείο φωτισμό· ἦταν σάν νά γέμιζε ή μπαταρία τους και πάλι εξαντλείτο. Πάλι ἔπρεπε νά τήν βάλουν στην μπρίζα, νά φορτισθῆ! Πάλι ἐξηντλεῖτο, πάλι στην μπρίζα! Ὅταν τους ἔστειλε τόν Παράκλητο, δεν χρειαζόταν πιά ή... μπρίζα. Ὅχι ότι εμεῖς τώρα εἴμαστε καλύτεροι και εκείνοι ἦταν χειρότεροι, ἀλλά εμεῖς ζούμε στον καιρό της Χάριτος, γι' αυτό δέν ἔχουμε ελαφρυντικά. Εἴμαστε βαπτισμένοι, ἔχουμε καί τόν Παράκλητο, τά ἔχουμε όλα. Τότε δέν εἶχε σταυρωθῆ ἀκόμη ό Χριστός, καί εἶχε, κατά κάποιον τρόπο, εξουσία ό διάβολος καί εύκολα παρέσυρε τους ανθρώπους. Μετά τήν Σταύρωση δόθηκε σ' όλους ή δυνατότητα ἀπό τόν Χριστό νά ἔχουν τόν θείο φωτισμό. Θυσιάσθηκε ό Χριστός καί μας ελευθέρωσε. Βαπτισθήκαμε στό ὄνομα Του. Τήν μπρίζα τήν ἔχει συνέχεια βαλμένη. Τώρα ἐμεῖς γινόμαστε αἰτία νά μὴν περνάη τό ρεύμα τῆς θείας Χάριτος, γιατί αφήνουμε τά καλώδια μας σκουριασμένα.

- Γέροντα, τί προϋποθέσεις χρειάζονται, γιά νά κατοίκηση στον ἄνθρωπο τό Ἅγιο Πνεῦμα;

- Αγωνιστικό πνεῦμα, ταπείνωση, φιλότιμο, αρχοντιά, θυσία. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀχρηστος, ἀμα λείψη ή Χάρις τού Ἁγίου Πνεύματος. Τό Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι τό φώς, τό θείο φώς. Όλη ή βάση ἐκεῖ εἶναι. Αν κανείς δέν βλέπη, μπορεί νά χτυπήση πάνω στό τζάμι, νά πέση σέ κανέναν γκρεμό ή σέ λάκκο ή σέ ἀκαθαρσίες, καί σέ βόθρο ἀκόμη. Δέν βλέπει πού πάει, γιατί στερεῖται τό φώς. Ἀμα ὅμως βλέπη λίγο, προφυλάγεται· ἀμα βλέπη πιο πολύ, αποφεύγει όλους αυτούς τους κινδύνους καί βαδίζει μέ ασφάλεια στον δρόμο του. Καί γιά νά' ρθῆ τό Φως, πρέπει νά θέλῃς νά βγῆς ἀπό τό σκοτάδι. Καί λίγο θαμπά ἂν βλέπουν οι ἄνθρωποι, δέν θά πέφτουν, καί ό Θεός δεν θά στενοχωριέται. Ἄν ένας πατέρας

---

⁴¹ Βλ. Δαν. 45-63, Σωσάννα.

στενοχωριέται, όταν τα παιδιά του πέφτουν στίς λάσπες, στά αγκάθια, στον γκρεμό, πόσο μάλλον ό Θεός!

Όλο τό κακό πού γίνεται στον κόσμο, είναι γιατί λείπει ό θείος φωτισμός. Καί όταν λείπη ό θείος φωτισμός, βρίσκεται στο σκοτάδι ό άνθρωπος. Τότε ό ένας λέει «άπό 'δύ θά πάμε», ό άλλος λέει «όχι, εγώ ξέρω καλά- άπό 'δύ θά πάμε», ό άλλος «άπό 'δύ», ό άλλος «άπό 'κεϊ». Ό καθένας νομίζει ότι είναι καλό νά πάνε άπό εκεί πού λέει αυτός. Όλοι δηλαδή ενδιαφέρονται για τό καλό, άλλα βρίσκονται σέ μιά θαμπομάρα καί δέν μπορούν νά συνεννοηθούν. Άν δέν υπήρχε θαμπομάρα, δέν θά μάλωναν θά έβλεπαν τόν καλύτερο δρόμο καί θά τραβούσαν προς τά εκεί. Θέλω νά πώ ότι όλοι μπορεί νά κινούνται μέ καλή διάθεση, άλλα, επειδή υπάρχει θαμπομάρα, δημιουργούνται πολλά καί στην κοινωνία καί στην Εκκλησία. Τουλάχιστον στην Εκκλησία οι περισσότεροι δέν έχουν κακή διάθεση, άλλα λείπει ό θείος φωτισμός. Για τό καλό αγωνίζονται, άλλα τελικά πού καταλήγουν; Γι' αυτό νά ζητάμε άπό τόν Θεό νά μάς δίνη έστω καί λίγο θείο φωτισμό, γιατί αλλιώς σάν τόν τυφλό θά σκοντάφτουμε. Στην Θεία Λειτουργία, όταν λέη ό Ιερέας «*Τά σά εκ των σων...*», προσεύχομαι στον Θεό νά φώτιση τόν κόσμο, για νά βλέπη. Λίγο νά φωτίση ό Θεός, νά φύγη τό σκοτάδι, για νά μή σακατεύωνται πνευματικά οι άνθρωποι. Καί στον δεύτερο Ψαλμό, πού ό Άγιος Αρσένιος ό Καππαδόκης τόν διάβαζε «για νά φωτίση ό Θεός αυτούς πού πηγαίνουν σέ συνέδρια», λέω: «Νά φωτίση ό Θεός όλους τους άρχοντες, μετά νά φωτίση την Ιεραρχία και όλους τους Πατέρες τής Εκκλησίας, νά δέχονται το Άγιο Πνεύμα, για νά βοηθούν τόν κόσμο». Καί λίγο έναν νά φωτίση και τους άλλους νά τους κάνη δεκτικούς, ξέρετε τί καλό μπορεί νά γίνη; Μιά κουβέντα νά πή ένας άρχοντας, όλα αλλάζουν. Έχουν ανάγκη άπό θείο φωτισμό οι άνθρωποι.

Ό Καλός Θεός δίνει τόν θείο φωτισμό Του σ' αυτούς πού έχουν αγαθή προαίρεση. Ένας δικαστικός μού διηγήθηκε μιά περίπτωση πού αντιμετώπισε ό ίδιος. Έναν μοναχό τόν έστειλε το μοναστήρι του μέ πεντακόσιες λίρες νά αγοράση ένα κτήμα. Πήγε νά ρωτήση κάποιον έμπορο καί εκείνος τού είπε: «Άσ' τα σ' έμένα, για νά μήν τά κουβαλάς». Τού άφησε τά χρήματα. «Τί καλός άνθρωπος, είπε ό μοναχός μέ έναν καλό λογισμό, μού πήρε καί το βάρος». Όταν επέστρεψε, δέν τού έδινε τις πεντακόσιες λίρες καί επιπλέον έλεγε ότι τού έδωσε καί οκτώ εκατομμύρια! Ό καημένος ό μοναχός σκεφτόταν πώς θά γυρίση στο μοναστήρι. Έδωσε τις πεντακόσιες λίρες καί δέν πήρε τίποτε, καί επιπλέον ό άλλος τού ζητούσε καί οκτώ εκατομμύρια. Τό θέμα κατέληξε στο δικαστήριο. Στην δίκη, ό δικαστικός άπό μιά έμπνευση πού είχε, έκανε μιά σειρά ερωτήσεων καί αποδείχθηκε ότι ό έμπορος όχι μόνο δέν έδωσε τίποτε στον μοναχό, άλλα καί ότι τού πήρε καί τις λίρες. Διέκρινα σ' αυτόν τόν δικαστικό μιά κατάσταση σάν τού Προφήτη Δανιήλ!⁴² Επειδή είχε φόβο Θεού, ό Θεός τόν φώτισε καί ενήργησε σωστά.

Όλη ή βάση είναι ό θείος φωτισμός. Καί άν έρθη ό θείος φωτισμός, τότε ό άνθρωπος αναπαύει καί τό περιβάλλον του καί ό ίδιος εξελίσσεται πνευματικά. Γι' αυτό λέω ότι καλά είναι τά φώτα καί τά πολύφωτα, οί εφευρέσεις τού εγκεφάλου, άλλα ανώτερο είναι τό θείο φώς τής Χάριτος τού Θεού, τό όποιο φωτίζει τόν άνθρωπο. Ό άνθρωπος πού έχει θείο φωτισμό

⁴² Βλ. Δαν. 45-62, Σωσάννα.

βλέπει πολύ καθαρά τὰ πράγματα, πληροφορείται χωρίς αμφιβολία, και οὔτε εκείνος κουράζεται, ἄλλα και τους ἄλλους βοηθάει πολύ θετικά.

Δεύτερο Μέρος

ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΥΛΑΒΕΙΑ

*«Οποίος προσέχει και παίρνει στα ζεστά
το θέμα της σωτηρίας της ψυχής του,
αγωνίζεται, προκόβει, καρποφορεί,
τρέφεται πνευματικά
και χαίρεται αγγελικά.»*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ο «καλός άγων»

Αγώνας για τόν αγιασμό της ψυχής.

- Πολύ χαίρομαι, όταν βλέπω ψυχές πού προσέχουν και αγωνίζονται μέσα στον κόσμο πού γέμισε από ταγκαλάκια. Ο Θεός, σάν καλός και δίκαιος πού είναι, έδωσε σε όλους μας και ανάλογα χαρίσματα - π.χ. στους άνδρες τόν ανδρισμό και στις γυναίκες την αγάπη -, για νά αγωνιζώμαστε και νά ανεβαίνουμε τήν πνευματική κλίμακα μέ τήν βοήθεια της θείας Χάριτος και νά πλησιάζουμε όλο και περισσότερο σ' Εκείνον πού είναι ο Δημιουργός μας. Ποτέ δεν πρέπει νά ξεχνούμε ότι έχουμε δίπλα μας, έκτος από ανθρώπους πού μπορούν νά μας βοηθήσουν πνευματικά, και τόν ίδιο τόν Χριστό πού μας βοηθάει, τήν Παναγία, τά Χερουβείμ, τά Σεραφείμ και τους Αγίους Πάντες. Θάρρος λοιπόν! Ο Χριστός είναι πολύ δυνατός, είναι παντοδύναμος, και θά δώση τήν θεϊκή Του δύναμη, νά συντρίψουμε τά κέρατα τού πονηρού. Μάς παρακολουθεί συνέχεια άοράτως και θά μάς ένισχύη, όταν έμεις έχουμε τήν αγαθή προαίρεση και κάνουμε τόν μικρό κατά δύναμιν αγώνα μας.

Όσο μπορούμε, νά αποφεύγουμε τις αφορμές της αμαρτίας. Νά προσέχουμε τις αισθήσεις μας, γιατί όλα από εκεί ξεκινούν. Και όταν αυτό καμμιά φορά, ή και πολλές φορές, είναι δύσκολο, να αποφεύγουμε τουλάχιστον την περιέργεια, για νά μήν παίρνουν τά μάτια μας εικόνες αμαρτωλές, και μάς παίζουν μετά οί δαίμονες σινεμάδες. Εάν πιάσουμε ενα καρβουνάκι αναμμένο και το κρατήσουμε στην χούφτα μας, επόμενο είναι νά μάς κάψει. Εάν όμως τό κουνάμε στό χέρι - εννοείται για λίγη ώρα -, δεν θά μάς κάψει. Έτσι και οί άσχημες εικόνες, όταν κινούνται σύντομα, τά μάτια δεν τις κρατούν, άλλα απλώς τις πιάνουν, και δεν καίνε τήν ψυχή.

Όσοι δέν πρόσεξαν και απέκτησαν κακές συνήθειες, όταν ζούσαν κοσμική ζωή, ας δέχωνται άγόγγυστα μετά τήν μεταστροφή τους τον πόλεμο τού εχθρού, χωρίς όμως νά καλλιεργούν επιθυμίες κακές. "Αν αγωνισθούν έτσι, θά εξαγνισθούν και θά φθάσουν στην κατάσταση τών αγνών ανθρώπων, οί όποιοι ούτε αμαρτίες μεγάλες γνώρισαν ούτε κακές συνήθειες απέκτησαν ούτε και μεγάλο πόλεμο δέχονται. Και αν αξιοποιήσουν ως πείρα τις προηγούμενες πτώσεις τους, θά προχωρήσουν πολύ. Άν κάποιος προχωρή μέσα σέ ένα ναρκοπέδιο και δέν γνωρίζη τήν περιοχή, θά είναι αναγκασμένος νά προχωρή πολύ αργά και προσεκτικά, αλλιώς θά τιναχθή στον αέρα. Ένώ, αν γνωρίζη λίγο-πολύ τήν περιοχή, μπορεί νά έχη και τραύματα, άλλα, μέ τήν πείρα πού έχει, προχωράει σταθερά και γρήγορα. Αν άσχοληθή κανείς μέ τό ακαλλιέργητο χωράφι της ψυχής του, θά ξερριζώση όλα τά αγκάθια τών παθών της και θά φυτέψη στην θέση τους αρετές. Αυτή ή εργασία όμως είναι επίπονη και χρειάζεται θέληση πολλή και υπομονή.

- Γέροντα, νά μάς λέγατε πρακτικά πώς γίνεται ή εργασία αυτή;
- Νά προσπαθή κανείς κάθε μέρα νά τοποθετή μέσα του κάτι τό πνευματικό, τό όποιο θά άπωθή κάτι τό κοσμικό και αμαρτωλό, και έτσι σιγά-σιγά θά άπεκδυθή τόν παλαιό άνθρωπο και στην συνέχεια θά κινήται ελεύθερα στον πνευματικό χώρο. Νά τοποθέτηση άγιες εικόνες στην μνήμη του αντί

αμαρτωλές. Νά αντικαταστήση τά τραγούδια με ψαλμωδίες, και τά κοσμικά περιοδικά με πνευματικά βιβλία. Αν ό άνθρωπος δεν ξεκόψη από οτιδήποτε κοσμικό και αμαρτωλό και δεν εχη επικοινωνία μέ τόν Χριστό, με τήν Παναγία, μέ τους Αγίους, μέ τήν θριαμβεύουσα Εκκλησία, καί δέν άφεθή τελείως στά χέρια τού Θεού, δέν μπορεί νά απόκτηση τήν πνευματική υγεία.

- Γέροντα, ποια είναι ή πνευματική υγεία;

- Υγεία πνευματική ίσον αγνοί λογισμοί, φωτισμένος νους καί εξαγνισμένη καρδιά πού φιλοξενεί συνέχεια τόν Χριστό καί τήν Παναγία. Ή πολλή προσοχή μέ τήν παρακολούθηση τού εαυτού μας καί τήν προσευχή βοηθούν πολύ θετικά νά αποκτήσουμε τήν υγεία της ψυχής. Ή προσευχή είναι απαραίτητη για τόν εξαγνισμό τής ψυχής καί ή σύνεση για τήν διατήρηση τής καλής πνευματικής καταστάσεως.

Ή ζωή βέβαια δέν είναι κατασκήνωση· έχει χαρές, έχει όμως καί λύπες. Πριν από τήν Ανάσταση προηγείται ή Σταύρωση. Τά χτυπήματα των δοκιμασιών είναι απαραίτητα για τήν σωτηρία τής ψυχής μας, γιατί αυτά λαμπικάρουν τήν ψυχή. Όπως συμβαίνει καί μέ τά ρούχα· όσο τά τρίβουμε, όταν τά πλένουμε, τόσο καλύτερα καθαρίζουν. Το ίδιο καί μέ τό χταπόδι· όσο το χτυπάμε, τόσο περισσότερο καθαρίζει καί μαλακώνει. Καί τό ψάρι φαίνεται ωραίο, όταν πλέη στην θάλασσα καί είναι ζωντανό, ακόμη καί όταν εΐναι στην αγορά μέ τά λέπια καί τά εντόσθια του, άλλα γίνεται χρήσιμο, μόνον όταν καθαρισθή - άσχημήνη εξωτερικά - καί μετά ψηθή. Έτσι, καί ό άνθρωπος, όταν άποβάλη καθετί κοσμικό, ενώ εξωτερικά φαίνεται ότι χάνει τήν ζωή, τήν κοσμική ζωντανία - τά λέπια -, αδειάζει ό,τι άχρηστο έχει μέσα του, «ψήνεται», καί τότε γίνεται χρήσιμος.

Τι βοηθάει στην πνευματική πρόοδο

Οι άνθρωποι πού τους χτύπησαν μερικοί βαρδάρηδες - δοκιμασίες -, είτε γιατί το επέτρεψε ό Θεός, για νά τους φρενάρη, είτε από φθόνο του πονηρού, χρειάζονται μετά πολλές λιακάδες και δροσιά πνευματική, για νά ανθήσουν και νά καρποφορήσουν. Όπως και τά δένδρα, όταν ξεθαρρεύουν από τις χειμωνιάτικες λιακάδες, άλλα τά φρενάρη ό βαρδάρης, χρειάζονται μετά συνέχεια λιακάδες ανοιξιάτικες και βροχούλα, για νά κυκλοφορήσουν οι χυμοί και νά βγάλουν άνθη και καρπούς.

- Γέροντα, για νά πάρη κανείς τήν πνευματική στροφή, τί χρειάζεται;

- Φιλότιμος αγώνας μέ ελπίδα και εμπιστοσύνη στον Θεό. Ή εμπιστοσύνη στον Θεό και ή απλότητα μέ τον φιλότιμο αγώνα φέρνουν τήν εσωτερική ειρήνη και σιγουριά, και τότε γεμίζει ή ψυχή από ελπίδα και χαρά. Χρειάζεται υπομονή, φιλότιμο και πνευματική παλληκαριά, για νά στεφανωθή ό αθλητής. Ή παλληκαριά ξεπηδάει από τήν φιλότιμη καρδιά· και όταν κανείς κάνη κάτι μέ τήν καρδιά του για τόν Χριστό, ούτε κουράζεται ούτε πονάει, γιατί ό πόνος για τόν Χριστό είναι γλέντι πνευματικό. Ή πνευματική ανάπτυξη μπορεί νά γίνη πολύ σύντομα μέ λίγη φιλότιμη θέληση και παρακολούθηση τού εαυτού μας. Στην συνέχεια θά βοηθιέται ή ψυχή από τόν Χριστό, τήν Παναγία, τους Αγγέλους και τους Αγίους. Πολύ βοηθάει επίσης ή μελέτη, ή προσευχή, ή εσωστρέφεια, και νά ήσυχάζη κανείς λίγο.

Ὁ Χριστός μας δυναμώνει αυτούς πού αγωνίζονται «τόν καλόν αγώνα»⁴³, τόν ὅποιο ἔκαναν ὅλοι οἱ Ἅγιοι, γιά νά υποτάξουν τήν σάρκα στό πνεύμα. Ἀκόμη και ὅταν τραυματισθούμε, δέν πρέπει νά χάσουμε τήν ψυχραιμία μας, ἀλλά νά ζητήσουμε τήν βοήθεια του Θεοῦ και νά συνεχίσουμε τον αγώνα με γενναιότητα. Θά ἀκούση ὁ Καλός Ποιμὴν και θά σπεύση ἀμέσως, ὅπως ὁ βοσκός, μόλις ἀκούση ἕνα ἀρνάκι νά βελάζῃ θλιβερά, ὅταν πληγώνεται, ἢ κάποιος λύκος ἢ σκύλος το δαγκώνῃ, τρέχει, γιά νά το βοηθήσῃ. Περισσότερο ἔχω ἀγαπήσει, ἔχω πονέσει και τους ἔχω στον νοῦ μου συνέχεια αυτούς πού εἶχαν ἐλεεινή ζωὴ και αγωνίζονται, παρά αυτούς πού δέν βασανίζονται ἀπό πάθη. Καί ὁ τσομπάνος το πληγωμένο ἢ ἀρρωστιάρικο ἀρνί πονάει περισσότερο καί το περιποιεῖται ἰδιαίτερα, μέχρι νά πάρῃ ἐπάνω του καί αὐτό.

Ἐάν πάλι ἀγωνιζώμαστε σωστά, ἀλλά δέν βλέπουμε καμμιὰ πρόοδο, συμβαίνει μερικές φορές το εξῆς: Ὁ δαίμονας, ἐπειδή του κηρύξαμε τόν πόλεμο, ζήτησε ἐνίσχυση ἀπό τόν σατανά⁴⁴. Ἐτσι, ἐάν πέρυσι πολεμούσαμε μέ ἕναν δαίμονα, ἐφέτος πολεμάμε μέ πενήντα, τού χρόνου θά πολεμάμε μέ περισσότερους κ.ο.κ. Αὐτό δέν ἐπιτρέπει ὁ Θεός νά το δούμε, γιά νά μὴν ὑπερηφανευθούμε. Χωρίς εμεῖς νά το καταλαβαίνουμε, ὁ Θεός ἐργάζεται στην ψυχὴ μας, ὅταν βλέπῃ καλὴ διάθεση.

- Γέροντα, ὅταν κανεῖς ἀγωνίζεται καί πράγματι δέν προοδεύῃ, τί φταίει;

- Μπορεῖ νά ἀγωνίζεται υπερήφανα. Ἀλλά νά σάς πῶ καί τί παθαίνουν μερικοί καί δέν προοδεύουν; Ἐνῶ ἔχουν προϋποθέσεις, τις σπαταλοῦν σέ μικροπράγματα καί μετὰ δέν ἔχουν δυνάμεις, γιά νά ἀνταποκριθοῦν στον πνευματικό αγώνα. Ἄς πούμε ὅτι ξεκινάμε νά κάνουμε μιὰ ἐπίθεση στον ἐχθρό καί ἐτοιμαζόμαστε μέ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα, γιά νά τόν ἀντιμετωπίσουμε. Εκείνος ὅμως, ἐπειδή φοβάται ὅτι δέν θά τὰ βγάλῃ πέρα, προσπαθεῖ νά μας διάσπασῃ καί νά τραβήξῃ ἀλλοῦ τήν προσοχή μας με σαμποτάζ καί προσβολές σε ἄλλα σημεῖα. Ἐμεῖς τότε στρέφουμε τήν προσοχή μας ἐκεῖ. Στέλνουμε δυνάμεις δεξιά καί ἀριστερά. Ὁ καιρός περνά· τὰ πολεμοφόδια καί τὰ τρόφιμα λιγοστεύουν. Δίνουμε παλιό ρουχισμό στο στρατεύμα. Οἱ στρατιῶτες ἀρχίζουν νά γογγύζουν. Καί το ἀποτέλεσμα εἶναι νά ἐξαντληθοῦν ὅλες οἱ δυνάμεις μας καί νά μὴν ἀντιμετωπίσουμε τόν ἐχθρό. Ἐτσι κάνουν καί μερικοί πάνω στον πνευματικό αγώνα.

- Γέροντα, στην πνευματικὴ πρόοδο δέν βοηθάει καί το περιβάλλον;

- Ναι, βοηθάει, ἀλλά μερικές φορές μπορεῖ ἕνας νά ζῇ ἀνάμεσα σέ Ἁγίους καί νά μὴν κἀνῃ προκοπή. Ὑπῆρχε μεγαλύτερη προϋπόθεση γιά τόν Ἰούδα, πού ἦταν συνέχεια μαζί μέ τόν Χριστό; Ὁ Ἰούδας δέν εἶχε ταπείνωση οὔτε καλὴ διάθεση. Καί μετὰ τήν προδοσία του πάλι δέν ταπεινώθηκε· βρόντησε τὰ ἀργύρια μέ θυμό καί ἐγωισμό καί πήγε μέ πονηριά στην ἀγχόνῃ. Καί οἱ Φαρισαῖοι κινήθηκαν σάν τόν διάβολο. Ἀφοῦ ἐγινε ἡ δουλειά τους, εἶπαν στον Ἰούδα: «Συ ὄψει»⁴⁵ Ὁ Θεός ἐνεργεῖ ἀνάλογα μέ τήν κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου. Το Πνεύμα τό Ἅγιο δέν ἐμποδίζεται ἀπό τίποτε. Αὐτό πού κατάλαβα εἶναι ὅτι, ὅπου καί ἂν βρεθῇ κανεῖς, ἀν ἀγωνισθῇ φιλότιμα, μπορεῖ νά πετύχῃ τό ποθούμενο, τήν σωτηρία της ψυχῆς του. Ἐδῶ ὁ Λῶτ ζούσε μέσα στά Σόδομα καί στά Γόμορρα καί σέ τί κατάσταση

⁴³ Α' Τιμ. 6, 12

⁴⁴ Ὁ συνηθέστερος ὅρος στην Ἁγία Γραφή και την ἐκκλησιαστικὴ γραμματεία, ὁ ὁποῖος δηλώνει τον ἀρχηγό των ἐκπεσόντων πονηρῶν πνευμάτων.

⁴⁵ Ματθ. 27, 4

πνευματική ήταν⁴⁶! Τώρα, είτε τό θέλουμε είτε δέν τό θέλουμε, πρέπει νά αγωνισθούμε νά γίνουμε καλύτεροι, ώστε νά ενεργή ή θεία Χάρις μέσα μας. Τά γεγονότα μάς αναγκάζουν καί θά μάς αναγκάσουν νά πλησιάσουμε περισσότερο στον Θεό, γιά νά έχουμε θεϊκή δύναμη, ώστε νά αντιμετωπίσουμε σωστά κάθε κατάσταση - και φυσικά ό Καλός Θεός δεν θά μας αφήση· θά μας προστατεύση.

Πάντως νά ξέρουμε, όταν καλυτερεύουμε την πνευματική μας κατάσταση, τότε και εμείς νιώθουμε καλύτερα, άλλα και τον Χριστό χαροποιούμε. Ποιος μπορεί νά φαντασθή την μεγάλη χαρά πού αισθάνεται ό Χριστός, όταν τά παιδιά Του προχωρούν; Εύχομαι νά κάνουν όλοι οί άνθρωποι πνευματική προκοπή και νά ενωθούν μέ τον Χριστό, πού είναι το Α και τό Ω. Όταν από το Α και τό Ω εξαρτάται όλη ή ζωή μας, τότε όλα είναι αγιασμένα.

Πνευματική μελέτη

- Γέροντα, άνθρωποι πού αρχίζουν νά έχουν τήν καλή ανησυχία, τί βιβλία νά διαβάσουν, γιά νά βοηθηθούν; - Νά διαβάσουν πρώτα τό Ευαγγέλιο, γιά νά μάθουν τί θά πή Χριστός. Νά συγκλονισθούν λίγο, καί ύστερα νά διαβάσουν τήν Παλαιά Διαθήκη. Ξέρεις τί κόπος είναι, Όταν δεν έχουν διαβάσει τίποτε καί σου ζητούν βοήθεια; Σάν νά πηγαίνη ένα παιδί τού Δημοτικού Σχολείου σέ καθηγητή Πανεπιστημίου καί νά τού λήη: «Βοήθησε με». Τί νά τού πή ό καθηγητής; «Ενα καί ένα ίσον δύο»; Άλλοι πάλι δέν έχουν τήν καλή ανησυχία- έρχονται καί λένε: «Δεν έχω κανένα πρόβλημα, μιá χαρά είμαι, Πάτερ, απλώς πέρασα νά σέ δώ». Ποτέ ό άνθρωπος δέν μπορεί νά πή οτι δέν έχει τίποτε. Κάτι θά έχη. Ό αγώνας γιά πνευματική ζωή δέν τελειώνει ποτέ. Ή μερικοί μού λένε: «Νά μας πής πνευματικά». Σάν νά πάνε στον μπακάλη καί τού λένε: «Δώσ' μας ψώνια». Τά χάνει καί ό μπακάλης. Δέν έχουν κάτι τό συγκεκριμένο νά ζητήσουν καί νά πουν «μού χρειάζεται τόση ζάχαρη, τόσο ρύζι κ.λπ.», άλλα λένε «δώσ' μας ψώνια». Ή σάν νά πάνε στον φαρμακοποιό καί τού λένε «δώσ' μας φάρμακα!», χωρίς νά τού πούνε προηγουμένως από τί πάσχουν ή αν πήγαν στον γιατρό και τί τους είπε ό γιατρός. Άντε τώρα νά βρής άκρη! Βλέπεις, εκείνος πού έχη πνευματική ανησυχία, βρίσκει τί του λείπει, τό ζητάει καί ωφελείται. Έγώ, ως αρχάριος, όταν διάβαζα κάτι, τό αντέγραφα, γιά νά μήν τό ξεχάσω, καί προσπαθούσα νά τό εφαρμόσω. Δεν διάβαζα, γιά νά περνάω ευχάριστα τήν ώρα μου. Υπήρχε μέσα μου ή καλή ανησυχία καί, όταν δεν καταλάβαινα κάτι, ρωτούσα νά μάθω πώς είναι. Λίγο διάβαζα, πολύ ήλεγχα τόν εαυτό μου μέ αυτά πού διάβαζα. «Πού βρίσκομαι; Τί κάνω;». Κάθιζα τόν εαυτό μου στό σκαμνί. Δέν τά περνούσα αυτά πού διάβαζα έτσι αφορολόγητα.

Σήμερα οι άνθρωποι καταλήγουν από τήν πολλή μελέτη νά είναι μαγνητόφωνα καί νά γεμίζουν τις κασσέττες τους μέ περιττά πράγματα. «*Η άνευ πράξεως*» όμως διδασκαλία είναι κατά τόν Άββά Ισαάκ «*παρακαταθήκη*

---

⁴⁶ Βλ. Γέν. 19, 1 κ.ε.

έντροπής»⁴⁷ Βλέπεις, πολλοί πού ενδιαφέρονται για τόν αθλητισμό διαβάζουν αθλητικά περιοδικά ή εφημερίδες και κάθονται. Μπορεί νά είναι σάν τά μοσχάρια, άλλα θαυμάζουν τους αθλητές: «Α, καταπληκτικός αυτός, λένε, μπράβο! "Ω!...». Δέν χύνουν όμως λίγο ιδρώτα ούτε χάνουν κανένα κιλό βάρος. Διαβάζουν-διαβάζουν αθλητικά και ξαπλώνουν έτσι δέν ωφελούνται. Μένουν μέ τήν ευχαρίστηση του διαβάσματος. Οι κοσμικοί, άλλοι διαβάζουν εφημερίδα, άλλοι διαβάζουν ένα ρομάντζο, μιά περιπέτεια, άλλοι παρακολουθούν στό γήπεδο πώς παίζουν, και περνάνε τήν ώρα τους. Τό ίδιο κάνουν και μερικοί πού διαβάζουν πνευματικά. Μπορεί νά ξενυχτούν και νά διαβάζουν πνευματικά βιβλία μέ μανία και νά ευχαριστιούνται. Παίρνουν ένα πνευματικό βιβλίο, κάθονται και λίγο αναπαυτικά και διαβάζουν. «Ωφελήθηκα», λέει ό άλλος. Καλύτερα πες ότι ευχαριστήθηκες, ότι πέρασες ευχάριστα την ώρα σου. Γιατί αυτό δεν είναι ωφέλεια. Ωφελείσαι, μόνον όταν δής τί λέει αυτό πού διαβάζεις, έλέγχης τόν εαυτό σου και προσπαθής νά τόν ζορίζης στην εφαρμογή: «Τί λέει αυτό πού διάβασα; Έγώ πού βρίσκομαι πνευματικά; Τί πρέπει νά κάνω;». Υστερα, όσο περισσότερα μαθαίνει κανείς, τόσο περισσότερη ευθύνη έχει. Δεν λέω νά μή διαβάξη, για νά μην ξέρη πολλά και νά μην έχη ευθύνη, γιατί αυτό είναι πονηριά, αλλά νά μή διαβάξη μόνο για νά ευχαριστιέται. Το κακό είναι ότι, αν διαβάξη και έχη δυνατή μνήμη, θυμάται πολλά, μπορεί και νά λήη και πολλά και νά ξεγελάη τόν εαυτό του, νά νομίζη δηλαδή ότι τά εφαρμόζει κιόλας. Έτσι δημιουργεί ψευδαίσθηση και στον εαυτό του και στους άλλους. Γι' αυτό μην αναπαύετε τόν λογισμό σας στά πολλά διαβάσματα. Νά στραφήτε στην εφαρμογή. Τά πολλά διαβάσματα μορφώνουν εγκυκλοπαιδικά. Έτσι δεν λέγεται;

- Ναί, Γέροντα.

- Σκοπός όμως είναι πώς θά μορφωθώ θεοκεντρικά. Δέν πάω νά γίνω καθηγητής Πανεπιστημίου, ώστε νά είμαι υποχρεωμένος νά ξέρω πολλά. 'Αλλά και αν μου χρειασθή κάτι από τήν άλλη γνώση, εύκολα θά το μάθω, όταν αποκτήσω τήν θεοκεντρική μόρφωση. Κατάλαβες;

- Όταν έχη κανείς περισπασμό, συμφέρει νά συγκεντρωθή μέ τήν μελέτη;

- Ναί, νά διάβαση λίγο, κάτι πολύ δυνατό, για νά θερμανθή ή ψυχή. Έτσι καπακώνονται οί μέριμνες και ό νους μεταφέρεται σέ θείο χώρο. Αλλιώς πάει ό νους σ' αυτήν ή σ' εκείνη τήν δουλειά, εκεί πού σύχναζε τις περισσότερες ώρες.

- Γέροντα, όταν είναι κανείς κουρασμένος ή στενοχωρημένος, θέλει νά διάβαση κάτι εύκολο, κανένα διήγημα, κανένα μυθιστόρημα κ.λπ.

- Δέν υπάρχει κανένα πνευματικό βιβλίο πού νά είναι καλό για εκείνη τήν ώρα; Ό σκοπός δέν είναι νά ξεχάση ό άνθρωπος τήν στενοχώρια του, άλλα να λυτρωθή. Τό άλλο δεν λυτρώνει. Δεν βοηθούν στην πνευματική ζωή τά μυθιστορήματα ή ή εφημερίδα και ή τηλεόραση. Πολλές φορές ακόμη και μερικά θρησκευτικά περιοδικά κάνουν ζημιά στους Χριστιανούς, γιατί διεγείρουν τον μωρό ζήλο και προκαλούν σύγχυση. Προσέξτε· μή διαβάζετε περιττά πράγματα τίς ελεύθερες ώρες σας. Μερικά αναγνώσματα είναι σάν νά τρως νεροκολοκύθες, σάν νά ψαχνής στά άχυρα, νά βρής ένα σπυρί σιτάρι. Λένε μερικοί: «Ναί, άλλα αυτά μέ ξεκουράζουν». Μά πώς σέ ξεκουράζουν, ευλογημένε, άφοϋ σέ ζαλίζουν και πονούν τά μάτια σου; Καλύτερα νά κοιμηθής, για νά ξεκουρασθής. Από τό τί διαβάζει κανείς, θά καταλάβης τήν πνευματική του κατάσταση. Άν είναι πολύ κοσμικός, θά διαβάξη περιοδικά αισχρά. Άν είναι λίγο κοσμικός, θά διαβάξη λιγώτερο βρώμικα ή εφημερίδες. Άν θρησκεύη, θά δια-

⁴⁷ Αββά Ισαάκ του Σύρου, *Οι Ασκητικοί Λόγοι*, Λόγος Α', σ. 6

βάξη θρησκευτικά έντυπα ή σύγχρονα θρησκευτικά βιβλία ή πατερικά κ.ο.κ.

- Γέροντα, ποια πνευματικά βιβλία βοηθούν περισσότερο;

- Πολύ ωφελούν τά διάφορα πατερικά βιβλία, πού στις μέρες μας, δόξα τω Θεώ, κυκλοφορούν κατά χιλιάδες. Σ' αυτά βρίσκει κανείς ο,τι ποθεί, ό,τι τού χρειάζεται. Είναι γνήσια πνευματική τροφή και οδηγούν μέ ασφάλεια στον πνευματικό δρόμο. Για νά βοηθήσουν όμως, πρέπει νά διαβάζονται μέ ταπείνωση και προσευχή. Τά πατερικά κείμενα μοιάζουν μέ αξονικές τομογραφίες, γιατί όπως σ' εκείνες φωτογραφίζεται ή σωματική κατάσταση τού ανθρώπου, έτσι και σ' αυτά φωτογραφίζεται ή πνευματική του κατάσταση. Κάθε πρόταση τών πατερικών κειμένων δέν κρύβει ένα άλλα πολλά νοήματα, και καθένας τά καταλαβαίνει ανάλογα μέ τήν πνευματική του κατάσταση. Καλό είναι νά διαβάξη κανείς κείμενο και όχι μετάφραση, επειδή ό μεταφραστής ερμηνεύει τό πρωτότυπο ανάλογα μέ την δική του πνευματικότητα. Πάντως, για να κατανόηση κανείς τους Πατέρες, πρέπει νά σφίξη τόν εαυτό του, νά συγκέντρωση τόν νου του και νά ζή πνευματικά, γιατί τό πνεύμα των Πατέρων γίνεται αντιληπτό μόνο μέ τό πνεύμα. Ειδικά οι Ασκητικοί Λόγοι τού Άββά Ισαάκ τού Σύρου πολύ βοηθούν, άλλα χρειάζεται νά τους μελετάη λίγο-λίγο, για νά άφομοιώνη την τροφή. Ό Εύεργετινός⁴⁸ είναι ευεργεσία μεγάλη, γιατί μπορούμε νά γνωρίσουμε όλο τό πνεύμα των Αγίων Πατέρων. Βοηθάει, γιατί περιγράφει τους αγώνες των Πατέρων για όλα τά πάθη μέ τήν σειρά, και ή ψυχή γνωρίζει πως εκείνοι δούλεψαν και βοηθιέται. Τά Συναξάρια πάλι είναι αγιασμένη ιστορία, γι' αυτό πολύ βοηθούν - ιδίως τά παιδιά -, αλλά νά μήν τά διαβάζουμε σαν ιστορίες.

Δεν χρειάζεται νά έχουμε γνώση πολλή, για νά αποκτήσουμε ευλάβεια. Εάν τά λίγα πού ξέρουμε τά συλλογίζωμαστε, θά κεντηθή ή καρδιά. Ένας από ένα τροπάριο τινάζεται στον αέρα, και άλλος τά ξέρει όλα άπ' έξω και δέν νιώθει τίποτε, γιατί κινείται έξω από τήν πνευματική πραγματικότητα. Διαβάζετε λοιπόν Πατέρες, έστω μία ή δυο γραμμές τήν ημέρα. Είναι βιταμίνες πολύ δυναμωτικές.

«Οι αληθινοί προσκυνηταί...»⁴⁹

Μερικοί λένε: «Σ' αυτόν τόν Ναό τόν μικρό, τόν κατασκευτικό, ζώ τήν Θεία Λειτουργία· στον μεγάλο Ναό δέν τήν ζώ. Αν είναι κανένα εξωκλήσι σοβατισμένο άσπρο, δέν νιώθω τίποτε· αν όμως είναι άγιογραφημένο, έχη καλό τέμπλο κ.λπ., εκεί ζω την Θεία Λειτουργία!». Αυτά είναι για έναν άνθρωπο πού δέν έχει όρεξη νά φάη και του βάζεις λίγο αλάτι, λίγο πιπέρι, για νά του ερθη ή όρεξη.

- Δηλαδή, Γέροντα, αυτά δέν παίζουν κάποιο ρόλο; Δέν βοηθούν;

- Ναί, δέν λέω, βοηθούν και αυτά, αλλά νά μη σκαλώνη κανείς σ' αυτά.

Διαφορετικά, μέ μαγικό τρόπο θά ζητά ό άνθρωπος νά ζήση τόν Χριστό. Θά ζητά κελλί σκοτεινό, κανδήλι μέ χαμηλό φως, κατασκευτικό Ναό. Χωρίς αυτά δέν θά μπορή νά προσευχηθή. Ή στό τραίνο βρίσκεται ή στην σπηλιά ή στον δρόμο, νά είναι το Ίδιο γι' αυτόν. Ό Θεός τόν κάθε άνθρωπο τόν έχει κάνει και ένα

⁴⁸ Γνωστή ανθολογία ασκητικών και πατερικών κειμένων που φιλοτεχνήθηκε από τον Όσιο Παύλο τον Ευεργετινό, ιδρυτή και κτήτορα της περίφημης Ιεράς Μονής της Ευεργετίδος στην Κωνσταντινούπολη.

⁴⁹ Ίω. 4, 23.

εκκλησιάκι⁵⁰ και μπορεί να το φέρνει παντού μαζί του.

Όλοι ψάχνουν την ανάπαυση, αλλά η ανάπαυση έρχεται από μέσα μας. Και αυτοί οι καημένοι που πάνε από προσκύνημα σε προσκύνημα ψάχνουν να βρουν τον Χριστό, ενώ ο Χριστός είναι κοντά τους. Και ενώ μπορούν να Τόν βρουν χωρίς κόπο, κουράζονται και τελικά δεν Τόν βρίσκουν. "Ένας σωστός πνευματικός άνθρωπος δεν αναπαύεται να γυρίζει και να βλέπει διάφορα αξιοθέατα. Αυτό είναι για όσους υποφέρουν, για να ξεχνούν λίγο την στενοχώρια τους. Ένας πνευματικός άνθρωπος που έχει την θεία παρηγοριά δεν τ'α χρειάζεται αυτά. Και αν δεν έχει την θεία παρηγοριά μέσα του, τότε δεν διαφέρει από τον κοσμικό. Οι βλέψεις του και τ'α ενδιαφέροντα του θ'α είναι πάλι κοσμικά· δεν θ'α είναι πνευματικά. Πάλι θ'α κοιτάζει πώς να αναπαυθώ με κάτι το κοσμικό.

Πολλοί έρχονται στο Άγιον Όρος, επισκέπτονται διάφορους Πατέρες, ενθουσιάζονται με αυτά που ακούν από τον καθένα, τ'α ερμηνεύουν με τον δικό τους τρόπο, τ'α μπλέκουν και λένε κιόλας: «Πολύ καλά περάσαμε».

Ενώ, αν επισκέπτονταν έναν Πατέρα, τον συμβουλευόνταν και προσπαθούσαν να εφαρμόσουν ό,τι τους είπε, θ'α είχαν θετική βοήθεια. Τώρα αυτό που κάνουν είναι ένας πνευματικός τουρισμός· χάνουν τις ώρες τους, ταλαιπωρούνται άσκοπα και δεν ωφελούνται. Πόσο ξεκούραστο θ'α ήταν, αν στέκονταν σε έναν Πατέρα και έφήρμοζαν ό,τι άκουσαν! Διότι τότε θ'α ένιωθαν την εσωτερική ξεκούραση, ενώ τώρα γυρίζουν από τόπο σε τόπο και ξεκουράζονται από τ'α πράσινα τοπία του Αγίου Όρους σαν κοσμικοί.

Είναι και μερικοί που λένε: «Θ'α πάω στην μία Παναγία, θ'α πάω στην άλλη Παναγία!». Η Παναγία είναι μία. Δεν είναι ότι το κάνουν από ευλάβεια, άλλα γιατί θέλουν να βγουν έξω, να ξεσκάσουν. Από εκεί να καταλάβεις ότι οί άνθρωποι δεν έχουν ηρεμία. Αν δεν έχει κανείς ευλάβεια, ταπείνωση, καί μέσα στο Κουβούκλιο του Παναγιού Τάφου να τον βάλεις, τίποτε δεν θ'α δει. Ενώ, αν έχει ευλάβεια, καί στον Γολγοθά μπορεί να δει τό Άγιο Φώς. Κάποτε ένας δόκιμος από την Ιερά Μονή του Αγίου Σάββα πήγε τό Μέγα Σάββατο να πάρη Άγιο Φώς από τον Πανάγιο Τάφο για τό μοναστήρι του - υπάρχει συνήθεια να στέλνουν τ'α γύρω μοναστήρια μοναχούς, για να πάρουν τό Άγιο Φώς. Αυτός έκανε μιά πονηριά· επειδή φορούσε ράσα, παραμέρισε τους κοσμικούς καί μπήκε μπροστά. Υστερα, όταν ήρθαν κάποιοι κληρικοί, τον παραμέρισαν αυτόν, επειδή ήταν κανονισμένο ποιος θ'α καθήση εδώ, ποιος εκεί. Τότε τ'α έβαλε με τον εαυτό του ό δόκιμος: «Βρέ ταλαίπωρε αμαρτωλέ, χαμένε άνθρωπε, με όλα τ'α χάλια σου προχώρησες καί μπροστά; Νά τσακιστής να φύγεις από εδώ. Ούτε μέσα στον Ναό δεν είσαι άγιος να μείνεις». Τ'α πίστευε αυτά που έλεγε. Βγήκε λοιπόν έξω από τον Ναό καί παρακαλούσε τον Χριστό: «Χριστέ μου, Σέ παρακαλώ, ας με άνεχθής να πάω σε κανένα άλλο προσκύνημα». Καί πήγε μετά πιο πάνω στον Γολγοθά. Εκεί έλεειολογούσε πάλι τον εαυτό του: «Ακοῦς, να κάνω τέτοια πονηριά! Επειδή φοράω ράσα, παραμέρισα εγώ ό ελεεινός τους άλλους που είναι καλύτεροι από μένα...». Και ενώ έλεειολογούσε τον εαυτό του, βγήκε σε μιά στιγμή από τον Άγιο Γολγοθά, σαν αστραπή, ένα δυνατό φώς που τον διέλυσε. Τότε ό καημένος είπε: «Κατέβηκε το Άγιο Φώς». Πήγε, πήρε Άγιο Φώς με τό φαναράκι του από 'κει και έφυγε.

- Γέροντα, δηλαδή δεν βοηθούν τ'α προσκυνήματα που γίνονται λ.χ. στους Αγίους Τόπους;

---

⁵⁰ Βλ. Α' Κορ. 3, 16 και 6, 19.

- Κοίταξε νά σου πώ. Σήμερα, αν πάς, γιά νά ώφεληθής λίγο, πρέπει νά βλαφθής πολύ μέσα στά τραίνα, στά αεροπλάνα, στά ξενοδοχεία. Όλα έχουν κοσμικοποιηθή. Τί θά ώφεληθής κανείς, αν πάη σέ έναν πνευματικό χώρο καί δή καί μιά μεγάλη κοσμική αταξία; Πρέπει νά είναι πολύ δυνατός, γιά νά τά αξιοποίηση όλα προς τό καλό. Καί έκει στά προσκυνήματα αυτός πού μιλάει καί εξηγεί, όταν πηγαίνουν μέ γκρουπ, είναι καλύτερα σέ μερικές περιπτώσεις νά μή μιλάη. Γιατί δεν λέει μέ ευλάβεια λ.χ. «αυτή είναι ή Γεθσημανή, εδώ είναι ό Πανάγιος Τάφος κ.λπ.», άλλα αρχίζει βρρρρ: «Εδώ είναι αυτό, έκει είναι τό άλλο, τώρα θά πάμε στην Βηθλεέμ, όπου ήρθαν οί Μάγοι από τήν Περσία», καί σιγά-σιγά πάει τους προσκυνητές στό... Κουβέιτ! Έτσι δέν αφήνει καί έναν πού διάβασε Άγια Γραφή καί ξέρει ότι εδώ είναι ό Πανάγιος Τάφος, εκεί ή Γεθσημανή κ.λπ. νά συ-γκεντρωθή καί νά προσευχηθή. Αυτά χρειάζονται μόνο σέ έναν πού δέν διάβασε Αγία Γραφή, άλλα όσοι πάνε γιά προσκύνημα στους Αγίους Τόπους έχουν διαβάσει Αγία Γραφή. Αντί δηλαδή νά βοηθηθούν οί άνθρωποι, ζαλίζονται. Έν τω μεταξύ φεύγουν αμέσως από τό ένα προσκύνημα καί πάνε στό άλλο, καί ούτε καν ποτίζει μέσα τους αυτό πού ακούν. Άλλο είναι, όταν κανείς πηγαίνει προσκύνημα μέ πνευματική συντροφιά καί πνευματικό συνοδό και εχη κάνει προηγουμένως και μια ανάλογη προετοιμασία.

Έλεγε μιά Φαρασιώτισσα πού έμενε στα Γιαννιτσα: «Χατζήδες είναι αυτοί; Σε μισή ώρα πάνε στά Ιεροσόλυμα καί σε μισή ώρα γυρνάνε! Χατζήδες είναι;». Παλιά οι καημένοι έμεναν στά προσκυνήματα καί έκαναν αγρυπνίες, γιά νά ωφελούνται πνευματικά, άλλα καί γιά νά μήν κάνουν έξοδα μένοντας σέ ξενοδοχεία, καί τά χρήματα τά έδιναν ελεημοσύνη. Καί αν κανείς δεν είχε καμιά πνευματική αλλοίωση, όταν επέστρεφε, τοῦ έλεγαν: «Σκόρδο πήγες, κρεμμύδι γύρισες». Ό Άγιος Αρσένιος πήγαινε κάθε δέκα χρόνια στά Ιεροσόλυμα καί βάδιζε πέντε μέρες μέ τά πόδια μέχρι τήν Μερσίνα, γιά νά πάρη το καράβι. Σήμερα σπάνια νά βρής τέτοιες περιπτώσεις. Θυμάμαι, είχε έρθει στό Καλύβι ένας Ρώσος από τό Βλαδιβοστόκ, απέναντι από τήν Ιαπωνία. Είχε τάξει νά πάη στους Άγιους Τόπους μέ τά πόδια. "Όταν πήγε νά πάρη ευλογία από τόν Δεσπότη του, εκείνος τοῦ είπε: «Δεν είσαι καλά, πού θά πάς μέ τά πόδια». Γι' αυτό πήγε στό Μοναστήρι τοῦ Ζαγκόρσκ στην Μόσχα καί πήρε ευλογία από έναν Στάρετς. Ξεκίνησε από εκεί τό Πάσχα μέ τά πόδια καί έφθασε στά Ιεροσόλυμα τόν Όκτώβριο. Εβδομήντα χιλιόμετρα τήν ήμερα βάδιζε. Ήρθε μετά καί στό Άγιον Όρος μέ τά πόδια καί θά ξαναπήγαινε στά Ιεροσόλυμα. Είχε πραγματικό θείο έρωτα. Ζούσε σέ άλλον κόσμο. Ήξερε λίγα ελληνικά καί συνεννοούμασταν. «Νόμιζα, μοῦ είπε, ότι θά είναι εκεί ό Αντίχριστος, γιά νά μαρτυρήσω, νά μοῦ κόψη τό κεφάλι, άλλα δέν ήταν! Τώρα πού θά ξαναπάω στά Ιεροσόλυμα, θά βάλω μιά μετάνοια στον Πανάγιο Τάφο καί γιά σένα, καί εσύ νά μνημονεύης τό όνομα μου». Σηκώθηκε επάνω καί έκανε μιά μετάνοια, γιά νά μοῦ δείξη πώς θά κάνη, καί χτύπησε τό κεφάλι του πάνω σέ μιά πέτρα. Έβλεπες μιά φλόγα μέσα του. Ένώ άλλοι, έτσι όπως πάνε στους Άγιους Τόπους γιά τουρισμό και χωρίς ευλάβεια, είναι καλύτερα νά μην πάνε.

Πόσο έντονη είναι ή παρουσία του Χρίστου στους Αγίους Τόπους! Στον δρόμο λ.χ. πού πάει κανείς προς τόν Γολγοθά αισθάνεται μιά αλλοίωση. Και νά μην ξέρη που πηγαίνει, άν περπατήση εκεί, συγκλονίζεται. Έχει και μιά πινακίδα πού γράφει στά Λατινικά «via Dolorosa»⁵¹. Και στον Πανάγιο Τάφο βλέπεις διάφορους ανθρώπους: μιά ποικιλία. Άλλοι είναι κληρικοί, άλλοι κοσμικοί, άλλοι

⁵¹ Οδός οδύνης.

ντυμένοι σεμνά, άλλοι άσεμνα, άλλοι μέ μακριά ρούχα, άλλοι μέ κοντά, άλλοι σχεδόν χωρίς ρούχα, άλλοι κουρεμένοι, άλλοι μέ μαλλιά μακριά... Διάφορος κόσμος, διάφορες μόδες, διάφορες φυλές, άπό διάφορα δόγματα- άλλος Ρωμαιοκαθολικός, άλλος Αρμένιος, άλλα όλοι πηγαίνουν και προσκυνούν εκεί! Μού έκανε εντύπωση! Είναι συγκινητικό. Άλλα πρέπει νά τά μελετά κανείς όλα αυτά μέ καλό λογισμό, γιά νά συγκινητάι και νά τόν ανεβάζουν πνευματικά.

- Γέροντα, όταν κανείς δέν έχη επιθυμία νά πάη, είναι έλλειψη ευλάβειας;

- Όχι. Έγώ δέν έχω πάει ούτε σέ όλα τά μοναστήρια τού Αγίου Όρους ούτε σέ πολλά προσκνήματα. Δέν πήγα λ.χ. στον Άγιο Ιωάννη τόν Ρώσο αυτό όμως δέν σημαίνει ότι δέν εύλαβουμαι τόν Άγιο. Καλά είναι νά έχουμε την ευλάβεια γιά έναν Άγιο σέ ένα προσκνήμα, άλλα νά μην τρέχουμε, γιά νά πάμε. Νά πηγαίνουμε, όταν δοθή κάποια ευκαιρία ή όταν ύπαρξη κάποιος λόγος. Σημασία έχει αυτό πού είπε ό Χριστός στην Σαμαρειτίδα: «Οι αληθινοί προσκνηταιί προσκνηήσονσι τω Πατρί έν πνεύματι και άληθεία».

Η σωτηρία της ψυχής μας

- Γέροντα, άλλοι νιώθουν σιγουριά ότι θά σωθούν και άλλοι αμφιβάλλουν. Ποια είναι πιό σωστή τοποθέτηση;

- Ό σκοπός είναι ό άνθρωπος νά τηρή τις εντολές τού Θεού. Ό πνευματικός άνθρωπος πρέπει νά φθάση σε τέτοια κατάσταση, πού, και άν ό Θεός δέν τού δώση τόν Παράδεισο, νά μην τόν πειράξη. Πρέπει νά καταλάβουμε καλά ότι σήμερα ζούμε, αύριο μπορεί νά φύγουμε, και πρέπει νά κοιτάξουμε πώς θά πάμε κοντά στον Χριστό. Όσοι κατόρθωσαν μέ τήν Χάρη τού Θεού νά γνωρίσουν τήν ματαιότητα αυτής της ζωής έλαβαν τό μεγαλύτερο χάρισμα και δέν είναι ανάγκη νά αποκτήσουν τό διορατικό χάρισμα, γιά νά προβλέπουν τά μέλλοντα, διότι αρκετό είναι κανείς νά πρόβλεψη, νά μεριμνήση γιά τήν σωτηρία της ψυχής του και νά λάβη τά καλύτερα πνευματικά μέτρα, γιά νά σωθή. Νά, βλέπεις, ό Χριστός είπε: «Όσο αξίζει μιά ψυχή, δέν αξίζει ό κόσμος όλος»⁵². Πόση αξία δηλαδή έχει μιά ψυχή! Γι' αυτό ή σωτηρία τής ψυχής είναι μεγάλο πράγμα!

- Δηλαδή, Γέροντα, δέν πρέπει νά έχη κανείς τήν ελπίδα τής σωτηρίας και τόν φόβο τής κολάσεως;

- Άν έχη τήν ελπίδα τής σωτηρίας, δέν θά έχη τόν φόβο τής κολάσεως. Και γιά νά έχη ό άνθρωπος τήν ελπίδα τής σωτηρίας, θά είναι κάπως τακτοποιημένος. Τόν άνθρωπο πού αγωνίζεται μέ φιλότιμο, όσο μπορεί, και δέν έχει διάθεση νά κάνη αταξίες, άλλα πάνω στον αγώνα του νικιέται-νικάει, νικιέται-νικάει, ό Θεός δέν θά τόν αφήση. Άν έχη λίγη διάθεση νά μή λυπήση τόν Θεό, θά πάη στον Παράδεισο «μέ τά παπούτσια». Ό φύσει Αγαθός Θεός θά τόν σπρώξη στον Παράδεισο σκανδαλωδώς. Θά οίκονομήση νά τόν πάρη τήν ώρα πού βρίσκεται σε μετάνοια. Μπορεί σέ όλη του τήν ζωή νά παλεύη, αλλά ό Θεός δεν θά τόν αφήση· θά τόν πάρη στην καλύτερη ώρα.

Ό Θεός είναι καλός- θέλει όλοι νά σωθούμε. Αν ήταν νά σωθούν μόνο λίγοι, τότε γιατί σταυρώθηκε ό Χριστός; Δεν είναι στενή ή πύλη τού Παραδείσου. Χωράει όλους τους ανθρώπους πού σκύβουν ταπεινά και δεν είναι

⁵² Βλ. Ματθ. 16, 26.

φουσκωμένοι από υπερηφάνεια, αρκεί νά μετανοήσουν, νά δώσουν δηλαδή το φορτίο των αμαρτιών τους στον Χριστό, και τότε χωρούν νά περάσουν εύκολα από τήν πύλη. Έπειτα, έχουμε καί το δικαιολογητικό ότι είμαστε χωματένιοι· δεν είμαστε μόνον πνεύμα όπως οι Άγγελοι. Είμαστε όμως αδικαιολόγητοι, όταν δεν μετανοούμε καί δεν πλησιάζουμε τόν Σωτήρα μας ταπεινά. Ό ληστής στον σταυρό ένα «εύλόγησον» είπε καί σώθηκε⁵³. Η σωτηρία τού ανθρώπου εξαρτάται από το δευτερόλεπτο, όχι από το λεπτό. Ό άνθρωπος μέ έναν ταπεινό λογισμό σώζεται, ενώ, αν φέρη έναν υπερήφανο λογισμό, τά χάνει όλα. Από φιλότιμο καί μόνον πρέπει νά σωθούμε. Δέν υπάρχει μεγαλύτερος πόνος γιά τόν Θεό από το νά δη τόν άνθρωπο στην κόλαση. Νομίζω ότι καί μόνον ή ευγνωμοσύνη στον Θεό γιά τίς πολλές Του ευλογίες καί ή ταπεινή συμπεριφορά μέ αγάπη προς τίς εικόνες Του, τους συνανθρώπους μας, μέ λίγο φιλότιμο αγώνα, είναι αρκετά, γιά νά έχουμε αναπαυμένη τήν ψυχή μας καί σ' αυτήν τήν ζωή καί στην άλλη.⁵⁴

---

⁵³ Βλ. Λουκ. 23, 40-43.

⁵⁴ Εννοείται ότι ο Γέροντας απευθύνεται σε Ορθοδόξους πιστούς που αγωνίζονται και μετέχουν στην μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Πώς εργάζεται ο διάβολος

‘Ο διάβολος προσπαθεί νά άχρηστέψη τόν αγωνιστή

- Γέροντα, μερικές φορές οι πειρασμοί έρχονται ό ένας πάνω στον άλλον και δέν αντέχω.

- Νά σου πώ μια λύση, για νά τους αποφυγής; Θά την δεχθής;

- Ναι.

- ‘Η μόνη λύση για νά αποφυγής τους πειρασμούς είναι νά... συμμαχήσης μέ τόν διάβολο!... Τί γελάς; Δέν σοϋ αρέσει αύτη ή λύση; Κοίταξε νά σου πώ. Όσο κανείς αγωνίζεται, θά έχη πειρασμούς και δυσκολίες. Και όσο προσπαθεί νά άποφύγη τόν πειρασμό, τόσο κόντρα τοϋ πάει ό διάβολος. Άλλα μέ τους πειρασμούς - αν τους αξιοποιήσουμε σωστά -, δίνεται ή ευκαιρία, επειδή μερικές φορές ή ζωή μας είναι άντιευαγγελική, νά γίνη «ευαγγελική».

- Γέροντα, σκαλώνω σέ μερικά ασήμαντα πράγματα και δέν έχω μετά διάθεση νά αγωνισθώ για κάτι ανώτερο.

- Αυτά είναι σαν τις νάρκες πού βάζει ό εχθρός, για νά άχρηστέψη τόν στρατό. Το ταγκαλάκι, όταν δη ότι δέν μπορεί νά κάνη άλλη ζημιά στον αγωνιστή, κοιτάει πώς νά τόν άχρηστέψη μέ ασήμαντα πράγματα. ‘Υστερα, νά ξέρης οτι υπάρχουν και μικρά ταγκαλάκια, πού κάνουν όμως μεγάλη ζημιά. Μιά φορά ρώτησαν ένα μικρό ταγκαλάκι: «Τάχα τί μπορείς νά κάνης έσύ;». «Εγώ τί μπορώ νά κάνω; Πάω και μπερδεύω τις κλωστές στις μοδίστρες, στους τσαγκάρηδες, απάντησε, και τους κάνω νά θυμώνουν». Τά μεγαλύτερα σκάνδαλα γίνονται από τιποτένια πράγματα, όχι μόνο σ' εμάς, άλλα μερικές φορές και στά κράτη. Στους πνευματικούς ανθρώπους δέν υπάρχουν σοβαρές αφορμές για σκάνδαλα· από τά μικρά παίρνει ό διάβολος αφορμή. Τσακίζει τον άνθρωπο ψυχικά μέ κάτι χαζά, παιδικά πράγματα, οπότε κάνει τήν καρδιά του όπως εκείνος θέλει και μένει μετά κανείς ένα κούτσουρο.

- Γιατί, Γέροντα, ενώ βάζω ένα πρόγραμμα, μιά σειρά στον αγώνα μου, και ξεκινώ μέ διάθεση νά αγωνισθώ, σύντομα ξεχνιέμαι;

- Δέν ξέρεις; Το ταγκαλάκι, όταν πάρη είδηση ότι κάνουμε δουλειά πνευματική, τότε γυρίζει το κουμπί αλλού. Ένώ βάζουμε ένα πρόγραμμα, μιά άλφα σειρά, βρισκόμαστε σέ άλλη και, άν δέν προσέξουμε, τό αντιλαμβανόμαστε μετά από μέρες. Γι' αυτό ό αγωνιστής πρέπει νά πηγαίνει όλο κόντρα στον διάβολο - φυσικά μέ διάκριση - και νά τον παρακολουθή κάποιος έμπειρος Πνευματικός.

- Έναν άνθρωπο πού δέν κάνει λεπτή εργασία στον εαυτό του, ό σατανάς τον πολεμάει;

- Ό σατανάς δέν πάει σέ έναν άχρηστο άνθρωπο, αλλά πάει σέ έναν αγωνιστή, για νά τον πειράξη και νά τον άχρηστέψη. Δέν χάνει τόν καιρό του νά κάνη λεπτή εργασία σέ κάποιον πού δέν κάνει λεπτή εργασία. Στέλνει σ' αυτόν πού ράβει μέ σακκορράφα, διάβολο μέ σακκορράφα. Σ' αυτόν πού κάνει λεπτό εργόχειρο, στέλνει διάβολο πού κάνει λεπτό εργόχειρο. Σ' αυτόν πού κάνει πολύ ψιλό κέντημα, στέλνει διάβολο για πολύ ψιλή εργασία. Σ' αυτούς πού κάνουν χονδρή δουλειά στον εαυτό τους, στέλνει χονδρό διάβολο. Στους αρχαίους στέλνει, αρχάριο διάβολο.

Οί άνθρωποι πού έχουν λεπτή ψυχή, πολύ φιλότιμο καί είναι ευαίσθητοι, χρειάζεται νά προσέξουν, γιατί βάζει καί ό διάβολος τήν ουρά του καί τους κάνει πιό ευαίσθητους, καί μπορεί νά φθάσουν στην μελαγχολία ή ακόμη - Θεός φυλάξει - καί στην αυτοκτονία. Ό διάβολος, ενώ εμάς τους ανθρώπους μας βάζει νά πηγαίνουμε κόντρα στον πλησίον μας καί νά μαλώνουμε, ό ιδιος ποτέ δέν πάει κόντρα. Τόν αμελή τόν κάνει πιό αμελή· τόν αναπαύει μέ τόν λογισμό: «Τό κεφάλι σου πονάει, είσαι αδιάθετος· δέν πειράζει καί άν δέν σηκωθής γιά προσευχή». Τόν ευλαβή τόν κάνει πιό ευλαβή, γιά νά τόν ρίξη στην υπερηφάνεια, ή τόν σπρώχνει νά αγωνισθή περισσότερο από τις δυνάμεις του, ώστε νά άποκάμη καί νά αφήση μετά όλα τά πνευματικά του όπλα καί νά παραδοθή ό πρώην πολύ αγωνιστής. Τόν σκληρόκαρδο τόν κάνει πιό σκληρόκαρδο, τόν ευαίσθητο υπερευαίσθητο.

Καί βλέπεις πόσοι άνθρωποι, άλλοι γιατί έχουν κάποια ευαισθησία καί άλλοι γιατί έχουν κλονισθή τά νεύρα τους, ταλαιπωρούνται μέ αϋπνίες καί παίρνουν χάπια ή βασανίζονται καί χαραμίζονται στά νοσοκομεία. Σπάνια νά δής σήμερα άνθρωπο ισορροπημένο. Έγιναν μπαταρίες οί άνθρωποι. Οί περισσότεροι είναι σάν νά έχουν ηλεκτρισμό. Όσοι μάλιστα δέν εξομολογούνται, δέχονται επιδράσεις δαιμονικές· έχουν έναν δαιμονικό μαγνητισμό, γιατί ό διάβολος έχει εξουσία επάνω τους. Λίγοι άνθρωποι, είτε αγόρια είτε κοπέλες είτε ηλικιωμένοι είναι, έχουν ένα βλέμμα γαλήνιο. Δαιμονισμός! Ξέρεις τί θά πή δαιμονισμός; Νά μήν μπορής νά συνεννοηθής μέ τόν κόσμο.

Ό διάβολος μάς βάζει ένεση αναισθησίας

-Είπα σέ κάποιους γιατρούς πού συζητούσαν γιά τήν αναισθησία πού κάνουν στις εγχειρήσεις: «Τού πείρασμού ή αναισθησία έχει άσχημες επιπτώσεις στον άνθρωπό, ενώ αυτή πού κάνετε εσείς βοηθάει». Η αναισθησία τού διαβόλου είναι σάν το δηλητήριο πού ρίχνει τό φίδι στά πουλιά ή στά λαγουδάκια, γιά νά παραλύσουν καί νά τά καταπιή, χωρίς νά αντιδράσουν. Ό διάβολος, οταν θέλη νά πολεμήση έναν άνθρωπο, στέλνει πρώτα ένα διαβολάκι «αναισθησιολόγο», γιά νά κάνη τον άνθρωπο πρώτα αναίσθητο, καί μετά πηγαίνει ό ίδιος καί τον πελεκάει, τόν κάνει ό,τι θέλει... Άλλα προηγείται ό... «αναισθησιολόγος». Μας βάζει ένεση αναισθησίας καί ξεχνούμε. Νά, βλέπεις, οι μοναχοί υποσχόμαστε «*ύβρίσθηναι, χλευασθήναι κ.λπ.*», καί τελικά, ό πειρασμός μερικές φορές μάς μπερδεύει καί κάνουμε τά αντίθετα από αυτά πού υποσχεθήκαμε. Αλλιώς ξεκινάμε καί αλλιώς καταλήγουμε. Γιά άλλου ξεκινήσαμε νά πάμε καί αλλού πηγαίνουμε. Δεν προσέχουμε. Δέν σάς έχω πει παραδείγματα; Παλιότερα, στην Κόνιτσα δέν υπήρχε Τράπεζα. Αναγκάζονταν οι άνθρωποι νά πάνε στά Γιάννενα, όταν ήθελαν νά πάρουν κανένα δάνειο. Ξεκινούσαν λοιπόν μερικοί από τά γύρω χωριά καί πήγαιναν εβδομήντα δύο χιλιόμετρα μέ τά πόδια, νά πάρουν δάνειο, γιά νά αγοράσουν λ.χ. ενα άλογο. Τότε, αν κανείς είχε ενα άλογο, μπορούσε νά συντήρηση την οικογένεια του. Έκανε ζευγάρι μέ τό άλογο κάποιου άλλου καί όργωνε. Μιά φορά ξεκίνησε ένας νά πάη στά Γιάννενα, νά πάρη δάνειο, γιά νά αγοράση ένα άλογο, νά όργώνη τά χωράφια του καί νά μήν παιδεύεται νά σκάβη μέ τήν τσάπα. Πήγε λοιπόν στην Τράπεζα, πήρε τό δάνειο καί μετά πέρασε καί από τά έβραϊκά μαγαζιά καί χάζεψε. Τόν έβλεπε ό ένας Εβραίος, τόν τραβούσε μέσα. «Πέρνα μέσα, μπάρμπα, έχω καλό πράγμα!». Έμπαινε εκείνος μέσα, άρχιζε ό Εβραίος νά κατεβάζη τά

τόπια από τὰ ράφια. Τά έπαιρνε, τὰ τίναζε. «Πάρ' το, τού έλεγε, είναι καλό, και για τὰ παιδιά σου θά σου τό δώσω πιο φθηνό». Έφευγε από τόν έναν, προχωρούσε παραπέρα, χάζευε σέ άλλον. «Έλα, μπάρμπα, μέσα, του έλεγε ό Εβραίος, θά σου τό δώσω πιο φθηνό». Κατέβαζε τὰ τόπια, τὰ άνοιγε, τὰ άπλωνε. Ζαλίστηκε στό τέλος ό καημένος. Είχε και λίγο φιλότιμο, σου λέει «τώρα τὰ κατέβασε τὰ τόπια, τὰ άπλωσε...», και δήθεν «για τὰ παιδιά του πιο φθηνό», έδωσε τὰ χρήματα που είχε πάρει από τήν Τράπεζα και αγόρασε ένα τόπι πανί, άλλα και αυτό ήταν χωνεμένο! Μά και ένα τόπι πανί τί νά τό κάνη; Και ένας πλούσιος δέν έπαιρνε ένα τόπι πανί έπαιρνε όσο του χρειαζόταν. Τελικά γύρισε στό σπίτι μέ ένα τόπι σάπιο ύφασμα! «Πού είναι τό άλογο;», τόν ρωτάν. «Έφερα ύφασμα για τὰ παιδιά!», λέει. Άλλα τί νά τό κάνουν τόσο ύφασμα; Χρεώθηκε έν τφ μεταξύ στην Τράπεζα, και άλογο δέν πήρε παρά ένα τόπι πανί χωνεμένο. Άντε πάλι νά πηγαίνη νά σκάβη μέ τήν τσάπα στά χωράφια, νά δυσκολεύεται, για νά ξεχρεώση τό δάνειο! Άν αγόραζε άλογο, θά επέστρεφε και καβάλα, θά ψώνιζε και λίγα πράγματα για τό σπίτι του και δέν θά σκοτωνόταν νά σκάβη μέ τήν τσάπα! Άλλα για νά χαζεύη στά μαγαζιά τὰ έβραίικα, είδατε τί έπαθε; Έτσι κάνει και ό διάβολος· σαν τόν πονηρό έμπορο σέ τραβάει από 'δώ, σέ τραβάει από 'κει, σου βάζει τρικλοποδιές, και τελικά σέ καταφέρνει νά πάς εκεί που θέλει εκείνος. Για άλλου ξεκινάς και αλλού καταλήγεις, άν δέν προσέξης. Σέ ξεγελάει και χάνεις τὰ καλύτερα χρόνια σου.

Ό διάβολος κάνει τό πάν, για νά μη βοηθηθή ό άνθρωπος

Ό διάβολος είναι τεχνίτης. Άν φέρη λ.χ. τήν ώρα τής Θείας Λειτουργίας σέ έναν πνευματικό άνθρωπο έναν ελεεινό λογισμό, εκείνος θά τόν καταλάβη, θά τιναχθή και θά τόν διώξη. Γι' αυτό του φέρνει έναν πνευματικό λογισμό. «Το τάδε βιβλίο, του λέει, γράφει αυτό για την Θεία Λειτουργία». Μετά θά του τραβήξη την προσοχή λ.χ. στον πολυέλαιο. Θά άναρωτηθή ποιος άραγε νά τόν έφτιαξε. Η θά του θυμίση έναν άρρωστο που πρέπει νά πάη νά τόν δη. «Α! έμπνευση, λέει, την ώρα της Θείας Λειτουργίας», ενώ είναι ό διάβολος που μπαίνει ενδιάμεσος και πιάνει ό άνθρωπος την συζήτηση με τόν λογισμό του. Όποτε ακούει τόν Ιερέα νά λή «Μετά φόβου...» και τότε καταλαβαίνει ότι τέλειωσε ή Θεία Λειτουργία και εκείνος δέν συμμετείχε καθόλου. Νά, και εδώ στον Ναό· πηγαίνει ή έκκλησάρισσα νά ανάψη τὰ κεριά στον πολυέλαιο και έχω παρατηρήσει ότι και μεγάλους ακόμη τους αποσπά ό πειρασμός εκεί πέρα και χαζεύουν την αδελφή πώς ανάβει τὰ κεριά. Αυτό είναι τελείως παιδικό. Μόνον τὰ μικρούτσικα παιδιά χαίρονται με κάτι τέτοια και λένε: «Τά άναψε!». Δηλαδή, αυτό για τὰ μικρά παιδιά είναι δικαιολογημένο, άλλα για τους μεγάλους; "Η, ενώ πρέπει νά αποφεύγουμε τις κινήσεις τήν ώρα της Θείας Λειτουργίας, ό πειρασμός μπορεί νά βάλη εκείνη τήν ιερή ώρα μιά αδελφή νά γυρίζη στό αναλόγιο τὰ φύλλα του βιβλίου, νά κάνη θόρυβο και νά αποσπά τους άλλους. Ακούνε «κρίτς-κρίτς», «τί γίνεται;» λένε, και φεύγει έτσι ό νους από τόν Θεό και χαιρέται τό ταγκαλάκι. Γι' αυτό νά προσέχουμε νά μή γινώμαστε εμείς αιτία νά αποσπάται ή προσοχή των άλλων τήν ώρα τής Θείας λατρείας. Κάνουμε ζημιά στον κόσμο και δέν τό καταλαβαίνουμε. Η παρατηρήστε σέ καμμία ανάγνωση. Όταν φθάνη ό αναγνώστης στό πιο ιερό σημείο, από τό όποιο θά βοηθηθούν οι άνθρωποι, τότε ή θά χτυπήση δυνατά από τόν αέρα ή πόρτα ή θά βήξη κάποιος και θά αποσπασθή ή προσοχή τους και δέν θά ωφεληθούν από αυτό τό ιερό σημείο.

Έτσι κάνει την δουλειά του τό ταγκαλάκι.

Ω, αν βλέπατε τόν διάβολο πώς κινείται! Λεν τόν έχετε δει, γι' αυτό δέν καταλαβαίνετε μερικά πράγματα! Κάνει τό πάν, γιά νά μή βοηθηθή ό άνθρωπος. Τό έχω παρατηρήσει στό Καλύβι, όταν συζητώ. Μόλις φθάσω ακριβώς στό σημείο πού θέλω, στό πιο ευαίσθητο, γιά νά βοηθήσω αυτούς πού με ακούν, τότε ή κάποιος θόρυβος γίνεται ή έρχονται άλλοι καί διακόπτω. Τους βάζει προηγουμένως ό διάβολος νά χαζεύουν απέναντι τήν Σκήτη ή νά βλέπουν κάτι, καί κανονίζει νά έρθουν στό πιο λεπτό σημείο τής συζητήσεως, γιά νά αλλάξω θέμα καί νά μήν ωφεληθούν. Γιατί, όταν αρχίση ή συζήτηση, ξέρει ό διάβολος πού θά κατάληξη καί, επειδή βλέπει ότι θά πάθη ζημιά, στέλνει κάποιον ακριβώς στό πιό ευαίσθητο σημείο, γιά νά με διακόψη. «Έ, Πάτερ, από πού νά μπούμε;», φωνάζει. «Πάρτε λουκούμια καί νερό καί ελάτε από 'κεϊ», τους λέω. Άλλοι μπαίνουν εκείνη τήν στιγμή μέσα, οπότε μέ διακόπτουν, γιατί πρέπει νά σηκωθώ νά χαιρετήσω. Άλλοι έρχονται μετά από λίγο καί πρέπει πάλι νά σηκωθώ, αρχίζουν καί τήν κουβέντα «από πού είσαι κ.λπ.»... Όποτε είμαι αναγκασμένος νά αρχίσω πάλι από τήν αρχή, νά ξαναπώ φέρ' ειπείν τό παράδειγμα πού έλεγα. Μόλις προχωρώ, φωνάζει από κάτω άλλος: «Έ, Πάτερ Παΐσιε, πού μένεις; Από 'δώ εΐναι ή πόρτα;». Άντε ξανά νά σηκωθής... Βρέ τόν πειρασμό! Έξι-έπτά φορές μιά μέρα μου έκανε τό ίδιο, μέχρι πού αναγκάστηκα καί έβαλα μερικούς... φρουρούς! «Εσύ κάθησε εκεί καί κοίταζε νά μήν έρθη κανένας από 'κεϊ. Έσύ κάθησε εδώ, μέχρι νά τελειώσω τήν δουλειά μου». Έξι-έπτά φορές νά αρχίζης ολόκληρη ιστορία, νά τους φέρνης στό σημείο πού θά βοηθηθούν, καί τά ταγκαλάκια πάλι νά δημιουργούν σκηνές!

Βρέ τόν πειρασμό τί κάνει! Γυρίζει τό κουμπί συνέχεια σέ άλλη συχνότητα. Μόλις ό αγωνιζόμενος πάη νά συγκινηθή λίγο από κάτι, τάκ, του γυρίζει τό κουμπί αλλού καί ξεχνιέται μέ εκείνο. Θυμάται πάλι κάτι πνευματικό; Τάκ, του θυμίζει κάτι άλλο. Τόν κάνει όλο τούμπες.

Ό άνθρωπος, αν μάθη πώς εργάζεται ό διάβολος, θά απαλλαγή από πολλά πράγματα.

- Γέροντα, πώς θά μάθη;

- Νά παρακολουθή. Άμα παρακολουθή κανείς, μαθαίνει. Βλέπεις, οι τσομπαναραίοι είναι οι καλύτεροι μετεωρολόγοι, γιατί παρακολουθούν τά σύννεφα, τον αέρα.

Ή φτερούγα της θελήσεως

Ό κόσμος εύκολα επηρεάζεται καί προς το καλό καί προς το κακό. Προς τό κακό επηρεάζεται πιό εύκολα, γιατί εκεί κανοναρχεί καί ό διάβολος. Πες σε έναν λ.χ. νά κόψη τό τσιγάρο, γιατί βλάπτει. Μόλις θά αποφασίση νά τό κόψη, θά πάη ό διάβολος καί θά τού πη: «Εκείνο τό τσιγάρο έχει λιγώτερο φαρμάκι, τό άλλο έχει φίλτρο καί καθαρίζει... Κάπνισε από 'κεϊνα δεν θά σε βλάψουν». Θά τού βρη δηλαδή μιά δικαιολογία, γιά νά μην τό κόψη· θά τού βρη... μιά λύση! Γιατί ό διάβολος μπορεί νά μάς βρη ένα σωρό δικαιολογίες. Καί εκείνο τό τσιγάρο πού τού προτείνει, μπορεί νά τόν βλάψη ακόμη περισσότερο. Γι' αυτό χρειάζεται νά έχουμε θέληση. Καί αν κανείς δεν κόψη τά κουσούρια του, όταν είναι ακόμη νέος, μετά είναι δύσκολο νά τά κόψη, γιατί, όσο περνάει ή ηλικία, εξασθενεί ή θέληση.

Αν ό άνθρωπος δέν έχη θέληση, δεν μπορεί νά κάνη τίποτε. Ό Ιερός

Χρυσόστομος λέει: «*Ἐν τῷ θέλειν καί τῷ μὴ θέλειν κείται τό παν*»⁵⁵ Δηλαδή όλα εξαρτώνται ἀπὸ τὸ ἀν θέλη ἢ ἀν δὲν θέλη ὁ ἄνθρωπος. Μεγάλη υπόθεση! Ὁ Θεὸς εἶναι φύσει ἀγαθὸς καὶ θέλει πάντοτε τὸ καλὸ μας. Χρειάζεται ὁμως νὰ θέλουμε καὶ εμεῖς. Γιατί ὁ ἄνθρωπος πετὰ πνευματικὰ μὲ δυο φτερούγες- μὲ τὴν θέληση τοῦ Θεοῦ καὶ μὲτὴν θέληση τὴν δική του. Ὁ Θεὸς τὴν μίαν φτερούγα - τὴν δική Του θέληση - μὰς τὴν ἔχει κολλήσει μόνιμα στον ἕναν ὦμο μας. Ἄλλὰ γιὰ νὰ πετάξουμε πνευματικὰ, πρέπει καὶ εμεῖς νὰ κολλήσουμε στον ἄλλο ὦμο τὴν δική μας φτερούγα, τὴν ἀνθρώπινη θέληση. Ἄμα ὁ ἄνθρωπος ἔχη δυνατὴ θέληση, ἔχει τὴν φτερούγα τὴν ἀνθρώπινη, πού ἰσορροπεῖ μὲ τὴν θεϊκὴ φτερούγα, ὁπότε πετᾷ. Ἐνῶ, ἀν ἡ θέληση του εἶναι ἀτροφικὴ, πάει νὰ πετάξῃ λίγο καὶ τουμπᾷρει. Ξαναπροσπαθεῖ λίγο, πάλι τούμπα!

- Γέροντα, καλλιεργεῖται ἡ θέληση;

- Δὲν ἔχουμε πει ὅτι ὅλα καλλιεργούνται; Θέληση ὑπάρχει σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, σὲ ἄλλους λίγη καὶ σὲ ἄλλους περισσότερη. Ὄταν ὁ ἄνθρωπος ἔχη διάθεση νὰ ἀγωνισθῇ, προσεύχεται καὶ ζητᾷ ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ τοῦ αὐξήσῃ τὴν θέληση, καὶ ὁ Θεὸς τὸν βοηθᾷ. Ὄταν δὲν κἀνῃ προκοπὴ ὁ ἄνθρωπος, τότε νὰ ξέρῃ ὅτι ἡ δὲν βάζει καθόλου θέληση ἢ θὰ βάζῃ λίγη καὶ αὐτὴ θὰ εἶναι ἐξασθενημένη, ὁπότε καὶ αὐτὸ πάλι δὲν βοηθᾷ. Ἐνα πουλί, ἀς υποθέσουμε, ἔχει τὴν μίαν φτερούγα του γερὴ, ἄλλα παραμελεῖ τὴν ἄλλη· τῆς πέφτουν μερικὰ φτερά καὶ μετὰ δὲν μπορεῖ νὰ πετάξῃ σωστά. Ἡ μίαν φτερούγα δουλεύει καλὰ, ἡ ἄλλη ὁμως εἶναι σὰν τὴν σπασμένη τσατσάρα. Τὴν κουνάει τὸ πουλί, ἄλλα μπαίνει ἀέρας ἐνδιάμεσα καὶ δὲν μπορεῖ νὰ πετάξῃ καλὰ. Πετᾷει λίγο καὶ μετὰ κάνει τούμπες. Πρέπει νὰ ἔχη ἀκέραιη καὶ αὐτὴν τὴν φτερούγα, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ πετάῃ. Ἔτσι καὶ ὁ ἄνθρωπος, θέλω νὰ πω, πρέπει νὰ προσεχῇ καὶ νὰ μὴν παραμελῇ τὴν ἀνθρώπινη θέληση, ἀν θέλῃ νὰ πετάῃ συνέχεια σωστά, πνευματικὰ. Γιατί τὸ ταγκαλάκι τί κάνει; Πάει σιγά-σιγά καὶ τραβάει ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη φτερούγα πρῶτα κανένα μικρούτσικο φτερό, ὕστερα κανένα λίγο μεγαλύτερο, καὶ ἀν δὲν προσέξῃ ὁ ἄνθρωπος, τοῦ βγάζει καὶ ἕνα μεγάλο, ὁπότε πάει νὰ πετάξῃ καὶ δὲν μπορεῖ. Καὶ ἀν τυχόν του τραβήξῃ μερικὰ φτερά, τότε, ὅταν πάῃ νὰ πετάξῃ, μπαίνει ἀέρας στὴν φτερούγα πού τῆς λείπουν φτερά καὶ κάνει τούμπες. Ἡ θεϊκὴ φτερούγα εἶναι πάντα γεμάτη, συμπληρωμένη· δὲν τῆς λείπουν φτερά, γιὰτί ὁ διάβολος δὲν μπορεῖ νὰ τὰ τραβήξῃ καὶ νὰ τὰ βγάλῃ· εἶναι θεϊκὴ. Νὰ προσεχῇ ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴν ἀμελήσῃ καὶ τοῦ βγάλῃ ὁ διάβολος κανένα φτερό ἀπὸ τὴν δική του φτερούγα. Ὄταν ἀρχίζῃ σιγά-σιγά λίγο ἢ τεμπελιά, λίγο ἢ ἀδιαφορία, ἐξασθενεῖ ἡ θέληση. Τί νὰ κἀνῃ ὁ Θεός, ἀν δὲν θέλῃ ὁ ἄνθρωπος; Δὲν θέλει νὰ ἐπέμβῃ, γιὰτί σέβεται τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀχρηστεύει ἔτσι ὁ ἄνθρωπος καὶ τὴν φτερούγα τοῦ Θεοῦ. Ὄταν ὁμως ἔχη θέληση, ἔχη δηλαδή καὶ τὴν δική του φτερούγα ἀκέραιη, τότε θέλει ὁ Θεός, θέλει καὶ ὁ ἄνθρωπος, καὶ πετᾷ ὁ ἄνθρωπος.

- Δηλαδή, Γέροντα, τί εἶναι ἀκριβῶς αὐτὸ τὸ πέταγμα; Ἐννοεῖτε νὰ θέλω νὰ προοδεύσω πνευματικὰ, νὰ θέλω τὴν σωτηρία μου;

- Ναί, βρέ παιδί! Ὄταν λέω πέταγμα, ἐννοῶ τὴν ἀνοδο τὴν πνευματικὴν, δὲν ἐννοῶ νὰ πετάξω νὰ ἀνέβω σὲ κανένα κυπαρίσσι!

- Εἶχατε πει, Γέροντα, ὅτι μπορεῖ νὰ ὀργώνῃ κανεῖς, νὰ σπέρνῃ, νὰ κἀνῃ ὅλες τις σχετικὲς διαδικασίες, καὶ νὰ μὴ βγάξῃ οὔτε τον σπόρο.

- Ναί, ἔτσι εἶναι. Ἄμα δὲν προσεχῇ κανεῖς, τοῦ κλέβει τον κόπο του ὁ

⁵⁵ Ἁγίου Ἰωάννου του Χρυσόστομου, *Υπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολὴν πρώτην*, Ὁμιλία Ε', PG 62, 428.

διάβολος· ενώ, άν προσεχή καί παίρνη στά ζεστά τό θέμα τής σωτηρίας τής ψυχής του, αγωνίζεται, προκόβει, καρποφορεί, τρέφεται πνευματικά καί χαίρεται αγγελικά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ωφέλεια από την καλή συναναστροφή

Η αδελφοσύνη

- Γέροντα, ανησυχώ, όταν λέτε ότι θα περάσουμε δύσκολα χρόνια. Να είστε αγαπημένες, μονοιασμένες, καταρτισμένες πνευματικά, να έχετε παλληκαριά, να είστε ένα σώμα, και μη φοβάσθε τίποτε. Βοηθάει μετά ο Θεός. Νά καλλιεργήσετε την αγάπη τήν πνευματική. Νά έχετε τέτοια αγάπη πού έχει ή μάνα για το παιδί. Νά ύπάρχη ή αδελφοσύνη, ή θυσία. Θά περάσουμε σιγά-σιγά δύσκολες μέρες.

Φυσικά εμείς οι μοναχοί φεύγουμε από τον κόσμο και αφήνουμε γνωστούς και συγγενείς, για να μπούμε στην μεγάλη οικογένεια του Άδάμ-του Θεού. Οί λαϊκοί όμως επιβάλλεται να έχουν σχέσεις μέ γνωστούς και συγγενείς πού ζουν πνευματικά, για να βοηθούνται. Ό Χριστιανός πού αγωνίζεται μέσα στον κόσμο βοηθιέται, όταν εχη σχέσεις μέ πνευματικούς ανθρώπους. Όσο πνευματικά και να ζή κανείς, έχει ανάγκη - ιδίως στην εποχή πού ζούμε - από τήν καλή συντροφιά. Η επαφή μέ πνευματικούς ανθρώπους πολύ τον βοηθάει - περισσότερο και από τήν πνευματική μελέτη -, διότι αυτή ή χαρά του πνευματικού συνδέσμου του δίνει όρεξη μεγάλη, για να αγωνίζεται πνευματικά. Ακόμη και στην εργασία, σε μιά δημόσια υπηρεσία κ.λπ., καλά είναι να γνωρίζονται μεταξύ τους οι πνευματικοί άνθρωποι, για να άλληλοβοηθιούνται. Μπορεί, ας υποθέσουμε, να παρουσιασθή ένα πρόβλημα μεταξύ συναδέλφων, να χρειάζονται άλληλοσυμπάρασταση και να διστάζη ο ένας να μιλήση στον άλλον, αν δέν γνωρίζονται.

-Όταν, Γέροντα, ένας άρνηθη να μάς εξυπηρέτηση σε κάποια ανάγκη μας, είναι σωστό να δυσκολευώμαστε να του ξαναζητήσουμε κάτι πού θα χρειασθούμε;

- Όχι, δέν πρέπει. Ίσως τότε να μην είχε την δυνατότητα να εξυπηρέτηση. Είναι σαν να μου ζητάς ενα σταυρουδάκι, και σου το δίνω. Άλλη φορά μου ζητάς, άλλα δέν εχω να σου δώσω, και δέν σου δίνω. Έγώ ύστερα αγοράζω σταυρουδάκια, για να έχω να δίνω, και έρχεσαι εσύ και δέν μου ζητάς, ενώ έγώ περιμένω μιά ευκαιρία για να τά μοιράσω.

Σήμερα οί άνθρωποι ζουν στην ίδια πολυκατοικία και δέν γνωρίζονται μεταξύ τους. Παλιά υπήρχε ή γειτονιά, πού βοηθούσε τους ανθρώπους να γνωρισθούν, και σέ μιά ανάγκη στήριζε ο ένας τον άλλον. Πήγαινε, ας υποθέσουμε, ένας κάπου μέ το κάρο και συναντούσε στον δρόμο έναν γνωστό του. «Άπό πού έρχεσαι; πού πάς; τόν ρωτούσε. Προς τά εκεί πάω και έγώ. Ανέβα πάνω να πάμε μαζί». Η άλλος, αν είχε πρόγραμμα να πάη κάπου μέ το άλογο, το έλεγε και στον γείτονα και τόν ρωτούσε: «Έσύ πού θέλεις να πάς; Αν μπορής να περιμένης, σέ τρεις ώρες φεύγω μέ το άλογο και μπορώ να σέ πάρω μαζί μου» ή «αύριο θα φύγω για 'κει έλα από το σπίτι να κοιμηθής σ' εμάς, για να φύγουμε συντροφιά νωρίς το πρωί». Σκέφτονταν οί άνθρωποι τόν άλλον και, όταν μπορούσαν να κάνουν μιά εξυπηρέτηση, δέν την απέφευγαν. Είχαν την καλή περιέργεια και ρωτούσαν, για να εξυπηρετήσουν σέ όλες τις περιπτώσεις. Ακόμη και από χωριό

σε χωριό είχαν γνωστούς.

- Γέροντα, τί βοηθάει να δεθούν πνευματικά οί άνθρωποι;

- Στις μέρες μας και νά μή θέλουν νά δεθούν οί πνευματικοί άνθρωποι, θά τους αναγκάση ό διάβολος νά δεθούν. Ό διάβολος με τήν πολλή του κακία κάνει το μεγαλύτερο καλό σήμερα στον κόσμο. Γιατί, ας πούμε, ένας πατέρας πού είναι πιστός και θέλει λ.χ. νά κάνη φροντιστήριο στα παιδιά του, θά είναι αναγκασμένος νά βρή έναν καλό και πιστό δάσκαλο, γιά νά βάλη στο σπίτι του. Ένας δάσκαλος πάλι πού είναι πιστός και θέλει νά κάνη φροντιστήριο σε παιδιά, γιατί δεν διορίσθηκε ακόμη, θά ζητά νά βρή μιά οικογένεια καλή, γιά νά νιώθη ασφάλεια. Ή ένας τεχνίτης πού ζή πνευματικά, είτε ελαιοχρωματιστής είναι είτε ηλεκτρολόγος κ.λπ., θά ψάχνη νά βρή νά δούλεψη σέ μιά καλή οικογένεια, ώστε νά νιώθη άνετα, γιατί σ' ενα κοσμικό σπίτι θά βρίσκη τον μπελά του. Ένας χριστιανός νοικοκύρης πάλι θά ψάχνη νά βάλη στο σπίτι του έναν καλό τεχνίτη, πού νά είναι και πιστός άνθρωπος. Έτσι θά ψάχνη και ό ένας και ό άλλος νά βρή έναν πνευματικό άνθρωπο, γιά νά μπορή νά συνεργασθή. Σιγά-σιγά λοιπόν θά γνωρισθούν μεταξύ τους οί πνευματικοί άνθρωποι από όλα τά επαγγέλματα και από όλες τις επιστήμες.

Τελικά ό διάβολος με τήν κακία του, χωρίς νά το θέλη, κάνει καλό: χωρίζει τά πρόβατα από τά γίδια. Θά χωρίσουν λοιπόν τά πρόβατα από τά γίδια και θά ζουν ως «μία ποιμήνη, εις ποιμήν»⁵⁶ Και βλέπεις, άλλοτε στα χωριά είχαν τσομπάνο και ό κάθε χωρικός έδινε τά πρόβατα ή τά γίδια πού είχε, άλλος πέντε, άλλος δέκα, και βοσκούσαν πρόβατα και γίδια μαζί, γιατί τά γίδια τότε ήταν φρόνιμα και δεν χτυπούσαν με τά κέρατα τά πρόβατα.

Τώρα τα γίδια αγρίεψαν και χτυπούν άσχημα τά πρόβατα του Χρίστου. Τά πρόβατα πάλι ψάχνουν καλό βοσκό και κοπάδι μόνον από πρόβατα. Γιατί έτσι πού έγινε ό κόσμος, είναι μόνο γιά όσους ζουν στην αμαρτία. Γι' αυτό θά χωρίζονται οι άνθρωποι και θά ξεχωρίσουν τά πρόβατα από τά ερίφια. Όσοι θά θέλουν νά ζήσουν πνευματική ζωή, σιγά-σιγά δέν θά μπορούν νά ζήσουν μέσα σ' αυτόν τον κόσμο· θά ψάχνουν νά βρουν τους ομοίους τους, ανθρώπους του Θεού, νά βρουν Πνευματικό, και θά απομακρυνθούν ακόμη περισσότερο από τήν αμαρτία. Καί αυτό τό καλό τό κάνει τώρα ό διάβολος με τήν κακία του, χωρίς νά τό θέλη. Έτσι βλέπουμε, όχι μόνο στις πόλεις άλλα και στα χωριά, άλλους νά τρέχουν στα νταούλια, στα μπουζούκια κ.λπ., νά ζουν αδιάφορα, και άλλους νά τρέχουν στις αγρυπνίες, στις παρακλήσεις, στις πνευματικές συγκεντρώσεις, και οί άνθρωποι αυτοί νά είναι δεμένοι μεταξύ τους.

Στά δύσκολα χρόνια δημιουργείται μιά αδελφосύνη πολύ δυνατή. Στον πόλεμο δυο χρόνια ζήσαμε μαζί οί στρατιώτες στην διλοχία και ήμασταν περισσότερο δεμένοι και από αδελφια, επειδή ζήσαμε όλοι μαζί τις δυσκολίες, τους κινδύνους. Ήμασταν τόσο συνδεδεμένοι, πού έλεγε ό ένας τον άλλον «αδελφό». Ήταν κοσμικοί άνθρωποι, με κοσμικά φρονήματα, και όμως δέν ήθελε νά χωρισθή ό ένας από τον άλλον. Ούτε Ευαγγέλιο είχαν διαβάσει ούτε πνευματικά βιβλία. Είχαν τήν απλή κοσμική μόρφωση, με τήν καλή έννοια, άλλα είχαν τό μεγαλύτερο από όλα, τήν αγάπη, τήν αδελφосύνη. Τώρα τελευταία πέθανε ένας συστρατιώτης μας και μαζεύτηκαν στην κηδεία του οί άλλοι από όλα τά μέρη. Ήρθε και εδώ προ ήμερων ένας συστρατιώτης μου νά με δή. Πώς μέ αγκάλιασε! Δέν μπορούσα νά βγώ από τά χέρια του.

Τώρα πολεμάμε μέ τον διάβολο. Γι' αυτό κοιτάζτε α αδελφωθήτε πιο

---

⁵⁶ 1ω. 10,16.

πολύ. Έτσι θα συμβαδίσουμε όλοι μαζί στον δρόμο που χάραξαμε, στο απότομο μονοπάτι της ανηφόρας για τον γλυκύ Γολγοθά.

Η πνευματική συγγένεια

- Γέροντα, χθες μας είπατε ότι όλους τους ανθρώπους που είδατε αυτές τις μέρες τους νιώσατε αδέρφια· πώς είναι ή πνευματική συγγένεια;

- Με όλους τους ανθρώπους είμαστε κατά σάρκα αδέρφια. Όλοι είμαστε αδέρφια και όλοι δούλοι του Θεού και οι πιστοί είμαστε επιπλέον κατά Χάριν παιδιά του Θεού, εξαγορασμένοι με το θείκο Αίμα του Χριστού μας. Στην πνευματική ζωή κατά σάρκα συγγενεύουμε από τον Αδάμ και κατά πνεύμα από τον Χριστό. Όσοι ζουν πνευματικά νιώθουν μεταξύ τους αυτήν την πνευματική συγγένεια. Σκέφτονται τό ίδιο, επιδιώκουν το ίδιο, έχουν τον ίδιο σκοπό. Αν είχες λ.χ. μία κατά σάρκα αδελφή που είχε τό πρόγραμμα της, ζούσε κοσμικά κ.λπ., δεν θά ένιωθες καμιά πνευματική συγγένεια με αυτήν.

- Διαλύεται ποτέ ή πνευματική συγγένεια;

- Όταν πάψη ό ένας νά ζή πνευματικά, παύει νά συγγενεύη με τον άλλον που ζή πνευματικά. Μόνος του αποχωρίζεται· δεν τον απομακρύνει ό άλλος. Όπως και όσο ζή κανείς κατά θεόν, τόσο πλησιάζει στον Θεό· όσο απομακρύνεται από τήν κατά Θεόν ζωή, τόσο φεύγει μακριά Του. Δέν τον διώχνει ό Θεός· ό άνθρωπος φεύγει μόνος του μακριά από τον Θεό. Και όπως ή θεία Χάρις είναι μία δύναμη που ενεργεί από μακριά και μεταδίδεται στους ανθρώπους, έτσι και ή πονηρή ενέργεια του διαβόλου είναι και αυτή μία δύναμη που ενεργεί από μακριά και μεταδίδεται. Δύο ψυχές λ.χ. αν είναι σε πνευματική κατάσταση και σκέφτεται ή μία τήν άλλη, υπάρχει μεταξύ τους μια επαφή πνευματική και μεταφέρει ή μία στην άλλη μια δύναμη θείκη. Και δύο ψυχές, αν ζουν αμαρτωλά και έχουν κάποια επικοινωνία μεταξύ τους, δέχεται από μακριά ή μία από τήν άλλη μία δαιμονική επίδραση· πάει τηλεγράφημα από τήν μία στην άλλη.

- Γέροντα, όταν ύπάρχη τέτοια δαιμονική επικοινωνία σε δύο ανθρώπους, αν αλλάξει ο ένας προς το καλό, βοηθιέται ό άλλος;

- Ναι, δεν βρίσκει ανταπόκριση, γιατί δεν σηκώνει ό άλλος τό... ακουστικό. Κόβεται ή γραμμή και δεν έχει πιά επικοινωνία. Έτσι ίσως προβληματισθή και, αν θέλη, μπορεί νά βοηθηθη.

- Όταν συναναστρεφώμαστε έναν άνθρωπο που έχει πάθη, και δέν έπηρεαζώμαστε από τά πάθη του, εμείς επιδρούμε στον χαρακτήρα του;

- Έάν έχουμε πνευματική κατάσταση, αγιότητα, πολύ επιδρούμε, γιατί επιδρά ή Χάρις του Θεού και βοηθιέται ό συνάνθρωπος μας. Όταν άνεχώμαστε τον αδελφό μας από αγάπη, εκείνος τό καταλαβαίνει. Όπως και όταν ύπάρχη μέσα μας κακία, χωρίς νά εκδηλώνεται, πάλι εκείνος τήν καταλαβαίνει. Ό,τι έχει μία ψυχή, αυτό και μεταδίδει. Τό πάθος μεταδίδει πάθος, ό θυμός θυμό, ή οργή οργή. Ένώ, όταν στην ψυχή υπάρχουν χαρίσματα, τό χάρισμα θά μεταδώση χάρισμα.

- Όταν δηλαδή κανείς συναναστρέφεται με ενάρετους, βοηθιέται;

- Και βέβαια βοηθιέται. Αν πάς σε ενα κελλί που τό θυμιάζουν συνέχεια, όταν βγής, θά μυρίζης θυμιάμα. Αν πάς σε έναν στάβλο, θά πάρης τήν μυρωδιά του στάβλου. Αν πάς σε ενα κοσμικό σπίτι, θά μυρίζης κοσμικά αρώματα, όταν φύγης. Στην Κατοχή είχαμε πέντε στρέμματα πεπονιές, διάφορες ποικιλίες· τις αμερικάνικες της Γεωργικής Σχολής, που έκαναν άσπρα πεπόνια τόσο μεγάλα και πολύ γλυκά, τις άργίτικες, που ήταν οι εντόπιες κ.ά. "Αν τυχόν οι κολοκυθιές

ήταν κοντά σ' αυτές τις καλές, τις αμερικάνικες πεπονιές, έφευγε ή γλύκα από τό πεπόνι και πήγαινε στο κολοκύθι. Τό κολοκύθι γινόταν πιό γλυκό και τό πεπόνι πιο άνοστο. Αυτό γίνεται με την έπικονίαση που κάνουν οί μέλισσες πηγαίνοντας από τό ένα άνθος στο άλλο. Αν δής πεπόνι μέ ομφαλό μεγάλο, να ξέρης ότι ή πεπονια θά ήταν κοντά σέ κολοκυθιά. Αν τυχόν είναι ή άργίτικη πεπονια κοντά σέ καλή πεπονια, θά πάρη γλύκα από τήν καλή. Θά χάση γλύκα ή καλή πεπονια, άλλα τουλάχιστον θά πάη ή γλύκα σέ πεπονια. Αν όμως ή κολοκυθιά είναι κοντά σέ καλή πεπονια, τό κολοκύθι θά γίνη πιό γλυκό και, αν τό κάνης φαγητό, θά χρειάζεται ύστερα ένα πλόχερο αλάτι. Χάνει τό πεπόνι, άλλα δέν ωφελεί και τό κολοκύθι. Ένώ, αν είναι πεπόνι, χάνει βέβαια τό καλό πεπόνι, άλλα γίνεται τό άλλο πιό γλυκό πεπόνι. Θέλω νά πω, αν ένας Χριστιανός πού δέν είναι πολύ προοδευμένος πάη κοντά σέ έναν πνευματικά προοδευμένο άνθρωπο, μπορεί νά κουρασθή ό δεύτερος, νά ζημιωθή λίγο, άλλα ωφελείται ό πρώτος. Αν όμως ένας κοσμικός άνθρωπος, πού δέν πιστεύει, πάη κοντά σέ έναν πνευματικό άνθρωπο, θά πάη χαμένος ό κόπος και ό χρόνος πού θά διάθεση ό πνευματικός άνθρωπος. Τό πολύ-πολύ ό κοσμικός νά συγκινηθή από μερικά πνευματικά πού θά τού πή ό άλλος και νά τά φιλοσοφήση κοσμικά· θά τά πάρη δηλαδή μέ τό κοσμικό πνεύμα και δέν θά ώφεληθή. Δηλαδή θά γίνη γλυκύτερο... κολοκύθι.

Προσοχή στην συναναστροφή

Στον στρατό, στις Διαβιβάσεις, είχαμε πίνακα αναγνωρίσεως μέ μερικά συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και καταλαβαίναμε ποιος σταθμός ήταν δικός μας, ποιος ήταν ξένος· ξέραμε τους δικούς μας σταθμούς. Για ένα διάστημα πού παρακολουθούσαμε μαθήματα στις Διαβιβάσεις, κάναμε τον ενδιάμεσο και προσπαθούσαμε να κάνουμε αναγνώριση. Λέγαμε στον άλλον «τί είναι αυτό;» ή «ενα», για να δούμε τί θά πή εκείνος, και έτσι τον πιάναμε. Δηλαδή, όταν δεν καταλαβαίναμε σίγουρα ποιος σταθμός είναι, δεν είχαμε εμπιστοσύνη και τάκ-τάκ προσπαθούσαμε να κάνουμε αναγνώριση. Έτσι και στην πνευματική ζωή, όταν βλέπουμε πώς ένας «σταθμός» είναι ξένος, πρέπει να πούμε: «Ε, τώρα μ' αυτόν θά συνεργασθώ;». Αν κανείς καταλαβαίνει ότι ένας «σταθμός» είναι ξένος και θέλη να συνεργασθώ μ' αυτόν, είναι βαρύ. Πόσο μάλλον όταν γνωρίζη ότι ό σταθμός είναι όχι μόνον ξένος άλλα και εχθρικός, και πάη να συνεργασθώ με τον εχθρό! Θέλω να πώ, όσον άφορα στις σχέσεις με τους άλλους, χρειάζεται διάκριση και προσοχή. Το πιο σίγουρο είναι να συμβουλευεται ό καθένας τον Πνευματικό του.

Ακόμη και στις συζητήσεις πρέπει κανείς να είναι προσεκτικός, γιατί μερικές φορές αρχίζει πνευματική συζήτηση και καταλήγει σε κουτσομπολιό. Και δεν φθάνει πού χάνει τήν ώρα του, άλλα χάνει και τήν ψυχή του με τήν κατάκριση, γιατί δέν έχουμε δικαίωμα να κρίνουμε κανέναν, ούτε και καταστάσεις. Έάν μπορούμε, μετά από τήν συζήτηση πού θά κάνουμε μέ πόνο, να κοιτάξουμε να βοηθήσουμε μιá άσχημη κατάσταση. Ούτε και πεθαμένους πρέπει να καταδικάζουμε, γιατί οι ψυχές όλων των ανθρώπων ευτυχώς είναι στα χέρια τού Θεού.

Βλέπω πόσες φορές χαλνάει ό λογισμός πολλών ανθρώπων από έναν απρόσεκτο λόγο. Αν ζητούσαν φόρο για τά λόγια πού λέμε, ξέρετε πόσο θά προσέχαμε; Αν έλεγαν «θά πής τόσα λόγια, θά πλήρωσης τόσο», θά μετρούσαμε τά λόγια μας! Και στό τηλέφωνο σκεφτόμαστε τί θά πούμε, πόσο θά μιλήσουμε, γιατί θά πληρώσουμε. Τώρα χάνεται πολός χρόνος σε λόγια.

- Γέροντα, στην Κλίμακα γράφει πώς ή καταλαλιά είναι γέννημα του μίσους⁵⁷. Το απλό κουτσομπολιό υπάρχει περίπτωση νά έχη μέσα αγάπη;

- Ναι, αν κανείς αγαπάη πολύ μιά ψυχή και βλέπη ότι άλλοι την ζηλεύουν, τότε μπορεί νά πή και καμμία κουβέντα εις βάρος της, γιά νά μην την ζηλεύουν οί άλλοι. Πρέπει όλα νά τά εξετάζουμε. Μιά βλαμμένη όμως ή πειραγμένη ψυχή πού νομίζει ότι αδικείται και γι' αυτό είναι λίγο πικραμένη ή αγανακτισμένη και με μιά αφορμή εκδηλώνει τήν αγανάκτηση της, μπορεί νά κάνη τέτοια ζημιά στις άλλες ψυχές, πού ούτε διάβολος δεν μπορεί νά κάνη. Ό Ιούδας αγανάκτησε γιά τήν σπατάλη του μύρου πού έχυσε ή Μυροφόρος και είπε ότι το μύρο μπορούσε νά πουληθή και τά χρήματα νά δοθούν στους φτωχούς. Από τον Ιούδα επηρεάσθηκαν και οί άλλοι Απόστολοι πού είχαν Χάρη⁵⁸. Είδαν εξωτερικά σωστό αυτό πού είπε εκείνος και επηρεάσθηκαν, γιατί δεν γνώριζαν τήν φιλάργυρη καρδιά του. Και βλέπεις, ό Χριστός είχε δώσει στον Ιούδα ακόμη και το ταμείο, γιά νά χόρταση το πάθος του, και εκείνος «τά βαλλόμενα έβάσταζεν»⁵⁹.

- Γέροντα, τί θέση πρέπει νά πάρη κανείς, όταν δυο άνθρωποι διαφωνούν και ζητούν τήν γνώμη του;

- Αν βρεθή κανείς με ανθρώπους πού έχουν προσωπικά μεταξύ τους, είναι καλύτερα τήν γνώμη του νά τήν πή παρουσία και των δύο, γιά νά μήν πάρη ό καθένας έναν λόγο του, όπως τον συμφέρει, και τον χρησιμοποιήση μετά ως βαρύ πυροβολικό - όταν ό λόγος του έχη βαρύτητα -, γιά νά χτυπήση αλύπητα τον αντίπαλο του, και τον πάρουν και εκείνον τά βλήματα στά καλά καθούμενα. Όσο μπορεί, νά άποφεύγη τέτοιου είδους ανθρώπους, για να έχη την ειρήνη του και να μπορη να εύχεται για την ειρήνη αυτών των ανθρώπων και γενικά γιά τήν ειρήνη του κόσμου. Όταν δεν μπορη νά τους αποφυγή τελείως αυτούς τους σκανδαλοποιούς ανθρώπους, νά προσπαθή τουλάχιστον νά άποφεύγη τα πολλά λόγια, γιά νά εχη λιγώτερα σκάνδαλα. Δεν έχει σημασία, εάν μερικοί άνθρωποι δεν έχουν κακότητα αλλά απλή επιπολαιότητα, διότι και αυτοί με τήν επιπολαιότητα τους πάλι δημιουργούν σκάνδαλα.

Μητρική αγάπη

- Γέροντα, οι άνθρωποι πού έχουν αγάπη μαζί με μιά διακριτικότητα έχουν ψυχική αγνότητα;

- Είναι πολλές περιπτώσεις. Μπορεί πολλές φορές νά είναι και μιά ευγένεια κοσμική. Νά, μερικοί άνθρωποι έχουν μιά καλωσύνη, έχουν και μιά ευγένεια, άλλα αυτό δέν σημαίνει ότι έχουν και πνευματική αρχοντιά, θυσία. Τό νά υπάρχουν καλά στοιχεία είναι άλλο θέμα. Αυτός πού έχει κοσμική ευγένεια και υποκρίνεται μπορεί νά κάνη πολύ κακό, γιατί ξεγελιέται ό άλλος, ανοίγει τήν καρδιά του και χαραμίζει τελικά τήν ευλάβεια του στον κοσμικό άνθρωπο, πού δέν ξέρει τί θά πή ευλάβεια. Είναι σαν νά δίνη χρυσές λίρες σέ ανθρώπους πού ξέρουν μόνον τις μπρούντζινες δραχμές. Ακόμη πρέπει νά μή χάνη κανείς τήν ώρα του άσκοπα νουθετώντας πνευματικά ανθρώπους, οι όποιοι αναπαύονται στις κοσμικές συζητήσεις και στο νά εκφέρουν εγωιστικά γνώμες.

- Γέροντα, όταν κάποιος εχη ένα πρόβλημα και έρχεται και τό λή και τό

⁵⁷ Βλ. Ιωάννου του Σιναΐτου, *Κλίμαξ*, Λόγος Γ, παρ. α', εκδ. «Αστήρ», Αθήνα 1970, σ. 76.

⁵⁸ Πρβ. *Ματθ.* 26, 6 κ.έ.- *Μάρκ.* 14, 3 κ.έ. και *ΐω.* 12, 3 κ.έ.

⁵⁹ *ΐω.* 12, 6.

ξαναλή, τήν στιγμή μάλιστα πού τό πρόβλημα έχει κάπως τακτοποιηθή, τί πρέπει νά κάνης;

- Τήν πρώτη φορά δικαιολογείται νά πή-νά πή, νά καθήση ώρες. Τότε πρέπει νά τον ακούσης. Αν δέν τον ακούσης, θά νομίζη ότι τον βαριέσαι ή ότι δέν τον καταλαβαίνεις. Μετά όμως, αν συνεχίζη νά λήη τά ίδια και τά ίδια, θά του πης: «Όχι οτι δέν μπορώ νά σε ακούσω, άλλα αυτό δέν σε βοηθάει εσένα. Έσύ και το καλοκαίρι το κάνεις χειμώνα. Τώρα είσαι καλύτερα· είναι άνοιξη. Σέ λίγο θά είναι καλοκαίρι. Έσύ το καλοκαίρι σκέφτεσαι τά κρύα τοῦ χειμώνα και πουντιάζεις». Μερικές φορές όμως παρατηρείται το έξη, ακόμη και στις σχέσεις τών πνευματικών ανθρώπων. Πάει νά πη ένας τόν πόνο του σέ κάποιον, καί αυτός δέν θέλει νά τόν ακούση, γιά νά μη στερηθη την χαρά του. Μπορεί νά προσποιηθη ότι είναι βιαστικός ή νά αλλάξη κουβέντα, γιά νά έχη την ησυχία του. Αυτό είναι τελείως σατανικό. Σάν νά πεθαίνη ό άλλος δίπλα μου καί έγώ νά πηγαίνω πιο πέρα καί νά τραγουδώ. Πού είναι το «κλαίειν μετά κλαιόντων»⁶⁰; Καί μάλιστα, όταν πρόκειται γιά θέματα σοβαρά εκκλησιαστικά καί ως Χριστιανός δέν συμερίζεται την ανησυχία τοῦ άλλου, τότε αυτός ό άνθρωπος δέν συμετέχει στο σώμα της Εκκλησίας.

- Όταν δέν δικαιολογώ τους άλλους γιά μιά πράξη τους, αυτό σημαίνει ότι έχω σκληρή καρδιά;

- Δέν δικαιολογείς τους άλλους καί δικαιολογείς τόν εαυτό σου; Τότε μεθαύριο κι εσένα ό Χριστός δέν θά σε δικαιολόγηση. Μπορεί σέ μιά στιγμή ή καρδιά τοῦ ανθρώπου νά γίνη σκληρή σάν τήν πέτρα, αν δέν προσέξη, καί σέ μιά στιγμή νά γίνη τρυφερή. Νά απόκτησης μητρική καρδιά. Είδες, ή μάνα όλα τά συγχωρεί καί καμιά φορά κάνει πώς δέν βλέπει μερικές αταξίες. Νά κάνης υπομονή καί νά δικαιολογή, νά ανέχεσαι τους άλλους, γιά νά σε ανέχεται καί σένα ό Χριστός.

- Γέροντα, ή καρδιά πώς πλαταίνει;

- Όταν δικαιολογής πάντοτε τις αταξίες, τις ατέλειες, τις ελλείψεις τών άλλων καί σ' αυτές καθρεφτίζης τον εαυτό σου. Βέβαια ό πονηρός μπορεί να φέρνη μερικές φορές λογισμούς για τους άλλους, και μάλιστα όταν ύπάρχη και κάποια αιτία. Είναι όμως στο χέρι μας να τους δεχθούμε ή να τους διώξουμε. Όταν έρθουμε στην θέση του άλλου, θά τον δοῦμε μέ συμπάθεια καί θά τον δικαιολογήσουμε. Έπειτα, όταν κάτι δεν γίνεται από κακότητα άλλα από επιπολαιότητα, πληροφορεί καί δεν δημιουργεί αντίδραση. Το νά υπάρχουν αδυναμίες ανθρώπινες, αυτό είναι φυσικό καί γενικό σέ όλους τους ανθρώπους. Όταν ύπάρχη κακή διάθεση, αυτό είναι κακό.

- Αν είναι άσχημα ό άλλος καί έγώ είμαι καλά, μπορώ νά επιδράσω στον άλλον;

- Καί αν σου το παρουσιάζη ό πειρασμός έτσι; Ποῦ ξέρεις εσύ ότι βρίσκεσαι σέ καλύτερη κατάσταση; Από τήν στιγμή πού πιστεύω οτι είμαι καλύτερος από τον άλλον καί τον λυπάμαι, πρέπει νά λυπάμαι τον εαυτό μου καί όχι τον άλλον. Ακόμη καί όταν κανείς βλέπη ότι πράγματι δεν είναι καλά ό άλλος, πάλι τον δικαιολογεί καί τοῦ δίνει ελαφρυντικά. Μόνο στον εαυτό του δεν δίνει ελαφρυντικά καί τον βρίσκει χειρότερο από τους άλλους καί πονάει για τά χάλια του. Αναγνωρίζει ότι δεν έκανε τίποτε γιά οσα τοῦ έδωσε ό Θεός καί λέει: «Μή μέ ύπολογίζης εμένα, Θεέ μου· πέταξε με στην άκρη. Δέν έκανα τίποτε, βοήθησε τον άλλον». Αυτοί πού προσδεύουν πραγματικά, δέν αισθάνονται τήν μεγάλη τους πρόοδο, παρά μόνο μεγάλη συντριβή καί ταπείνωση καί τήν αγάπη τοῦ

⁶⁰ Ρωμ. 12, 15.

Θεού μαζί μέ μία ανέκφραστη αγαλλίαση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ευλάβεια συγκινεί τον Θεό

Τί είναι ευλάβεια

- Γέροντα, τί είναι ευλάβεια; Ευλάβεια είναι ο φόβος του Θεού, ή συστολή, ή πνευματική ευαισθησία. Ο ευλαβής μπορεί να σφίγγεται, άλλα αυτό τό σφίξιμο στάζει μέλι στην καρδιά του· δεν του κάνει μαρτυρική τήν ζωή, άλλα τον ευχαριστεί. Οι κινήσεις του είναι λεπτές, προσεγμένες. Αισθάνεται έντονα τήν παρουσία του Θεού, των Αγγέλων, των Αγίων. Νιώθει δίπλα του τον Φύλακα Άγγελο νά τον παρακολουθή. Έχει συνέχεια στον νου του ότι τό σώμα του είναι Ναός του Αγίου Πνεύματος⁶¹ και ζή άπλα, αγνά και αγιασμένα. Παντού συμπεριφέρεται μέ προσοχή και συστολή και νιώθει ζωντανά όλα τά ιερά. Προσέχει λ.χ. νά μήν είναι πίσω από τήν πλάτη του οί εικόνες. Δέν βάζει εκεί πού κάθεται, στον καναπέ ή στην καρέκλα, τό Ευαγγέλιο ή ενα πνευματικό βιβλίο κ.λπ. Άν δη μιά εικόνα, σκιρτά ή καρδιά του, βουρκώνουν τά μάτια του. Άλλα και μόνον τό όνομα τού Χριστού νά δη κάπου γραμμένο, τό ασπάζεται και αυτό μέ ευλάβεια και γλυκαίνεται εσωτερικά ή ψυχή του.

Ακόμη και ενα κομματάκι από εφημερίδα άν βρή κάτω πεταμένο πού να γράφη λ.χ. τό όνομα τού Χριστού ή μόνον «Ιερός Ναός Αγίας Τριάδος», σκύβει, τό μαζεύει, τό ασπάζεται μέ ευλάβεια και στενοχωριέται πού ήταν πεταμένο.

- Γέροντα, άλλο είναι ή ευσέβεια και άλλο ή ευλάβεια;

- Η ευσέβεια⁶² είναι κολώνια, ενώ ή ευλάβεια είναι θυμίαμα. Η ευλάβεια είναι ή μεγαλύτερη αρετή για μένα, γιατί ο ευλαβής προσελκύει τήν Χάρη τού Θεού, γίνεται δέκτης της Χάριτος, και φυσιολογικά παραμένει ή Χάρις τού Θεού μαζί του. Τον προδίδει μετά ή θεία Χάρις, και όλοι τον εύλαβούνται, τόν συμπαθούν, ενώ τον αναιδή τον απεχθάνονται μικροί-μεγάλοι.

Εσείς οί γυναίκες πρέπει να έχετε περισσότερη ευλάβεια από τους άνδρες. Η γυναίκα από τήν φύση της επιβάλλεται να εχη ευλάβεια. Οί άνδρες, όταν δέν έχουν ευλάβεια, έχουν απλώς μιά αδιαφορία. Οί γυναίκες όμως, αμα χάσουν τήν ευλάβεια, κάνουν χονδρά πράγματα. Μοϋ έλεγε ένας: «Όταν πήγα προσκύνημα μέ τήν γυναίκα μου στους Αγίους Τόπους, πήγα και στον Ιορδάνη να βαπτισθώ, και αυτή καθόταν και έπλενε τά πόδια της! "Βρέ, τί κάνεις αυτού; της είπα, για νά πλύνης τά πόδια σου ήρθες στον Ιορδάνη ποταμό;". Νευρίασα, τήν έβρισα!». Εκείνη φαίνεται ήταν τελείως αδιάφορη, δέν καταλάβαινε, ενώ αυτός ο καημένος είχε πολλή ευλάβεια.

Η ευλάβεια μεταδίδεται

- Γέροντα, πώς θα αποκτήσω ευλάβεια;

- Οί Πατέρες λένε οτι, για νά απόκτησης ευλάβεια, πρέπει να ζής ή να συναναστρέφεται με ανθρώπους πού έχουν ευλάβεια και να παρατηρής πώς συμπεριφέρονται. Ο Μέγας Παΐσιος, όταν τον ρώτησε κάποιος «πώς μπορώ να

---

⁶¹ Βλ. Κορ. 3, 16 και 6, 19.

⁶² Μέ τόν όρο ευσέβεια ο Γέροντας αναφέρεται στην τήρηση εξωτερικών τύπων ευλάβειας, οί οποίοι δέν έχουν αντίκρισμα εσωτερικό.

αποκτήσω φόβο Θεού», του απάντησε: «Νά συναναστρέφεται με ανθρώπους πού αγαπούν τον Θεό και έχουν φόβο Θεού, για νά απόκτησης και έσϋ θείο φόβο»⁶³. Αυτό βέβαια δέν σημαίνει οτι θά κάνης εξωτερικά ο,τι βλέπεις νά κάνουν εκείνοι, χωρίς νά το νιώθης εσύ εσωτερικά, γιατί αυτό δεν είναι ευλάβεια αλλά ψευτοευλάβεια. Το ψεύτικο είναι αποκρουστικό. Η ευλάβεια είναι Χάρις από τον Θεό μέσα στον άνθρωπο. Ο,τι κάνει ο ευλαβής τό κάνει, γιατί έτσι το νιώθει μέσα του. Βέβαια μέσα μας υπάρχει φυσική ή ευλάβεια, άλλα, αν ο άνθρωπος δεν τήν καλλιεργήση, τό ταγκαλάκι τον ρίχνει με τήν λήθη στην αναισθησία και στην άνευλάβεια. Με τήν συμπεριφορά όμως του ευλαβούς, ξυπνά πάλι μέσα του ή ευλάβεια.

- Γιατί, Γέροντα, οί Πατέρες μόνο, για τήν ευλάβεια λένε πώς, αν θέλης νά τήν απόκτησης, νά συναναστροφής με ευλαβή; Γιατί δεν λένε τό ίδιο και για άλλη αρετή;

- Γιατί ή ευλάβεια μεταδίδεται. Οί κινήσεις, ή συμπεριφορά του ευλαβούς, μεταδίδονται σάν τό άρωμα, όταν φυσικά ύπάρχη στον άλλον καλή διάθεση και ταπείνωση. Και νά σου πώ, αν κανείς δεν εχη ευλάβεια, δεν έχει τίποτε. Ό ευλαβής ο,τι είναι ιερό τό βλέπει καθαρά, όπως είναι στην πραγματικότητα, έστω και αν δεν είναι μορφωμένος. Δεν θά κάνη λ.χ. λάθος για στιδήποτε έχει σχέση μέ τά θεια νοήματα. Είναι όπως τό παιδάκι πού δεν βάζει κακό λογισμό για τον πατέρα του και τήν μητέρα του, γιατί τους αγαπάει και τους σέβεται, και βλέπει καλά και καθαρά όλα οσα κάνουν οί γονείς του. Πόσο μάλλον εδώ πού πρόκειται για τον Θεό, ο Όποιος με τίποτε δεν συγκρίνεται και σε όλα είναι τέλειος! Όποιος δεν έχει ευλάβεια πέφτει σε λάθη, σε πλάνες ως προς το δόγμα. Βλέπω τί λάθη κάνουν όσοι δεν έχουν ευλάβεια και γράφουν ερμηνείες ή σχόλια σε ιερά κείμενα κ.λπ.

Όλα τά πνευματικά πράγματα χρειάζονται ευλάβεια και καρδιά. Όταν όλα ξεκινούν από ευλάβεια, όλα είναι αγιασμένα. Ειδικά, για νά γράψη κανείς Ακολουθία σέ Άγιο, πρέπει νά αγαπάη τον Άγιο, νά τον εύλαβήται, οπότε αυτό πού θά γράψη, θά βγαίνη από την καρδιά του και θά άποπνή ευλάβεια. Όταν κανείς φθάση σέ κατάσταση θείου έρωτος, θείας τρέλλας, βγαίνουν μόνοι τους οι στίχοι από μέσα του.

- Τί άλλο, Γέροντα, βοηθάει τον άνθρωπο νά απόκτηση ευλάβεια;

- Το νά μελετάη μέ τον νου του καθετί ιερό και νά έμβαθήνη σ' αυτό, άλλα και το νά άξιοποιη τις ευκαιρίες πού του δίνονται· αυτά ξυπνούν σιγά-σιγά μέσα του την ευλάβεια. Όταν π.χ. μου δίνεται ή ευκαιρία νά περάσω από έναν Ναό και νά μπω λίγο μέσα νά προσευχηθώ και δεν το κάνω, στερούμαι την Χάρη. Αν θέλω νά περάσω, άλλα έμποδίζωμαι από κάτι και δέν περνώ, τότε δέν στερούμαι την Χάρη, διότι ο θεός βλέπει την αγαθή μου πρόθεση. Επίσης πολύ βοηθάει νά αποκτήσουμε ευλάβεια το νά γνωρίσουμε τους Αγίους του τόπου μας, της πατρίδας μας, για νά τους αγαπήσουμε και νά συνδεθούμε μαζί τους. Ό θεός χαίρεται, όταν εύλαβούμαστε και αγαπούμε τους Αγίους. Και όταν έχουμε ευλάβεια στους Αγίους, πόσο περισσότερη θά έχουμε στον Θεό!

- Γέροντα, τί βοηθάει νά κινήται κανείς μέσα στον Ναό μέ ευλάβεια;

- Όταν ξεκινάς για τον Ναό, νά λες μέ τον λογισμό σου: «Πού πηγαίνω; Τώρα μπαίνω στον Οίκο του Θεού. Τί κάνω; Προσκυνώ τις εικόνες, τον Θεό». Από το κελί σου ή από τό διακονημά σου πηγαίνεις στον Ναό. Από τον Ναό να πάς στον Ουρανό και πιο εκεί ακόμη, στον Θεό.

⁶³ Βλ. *Τό Γεροντικόν*, Άββάς Ποιμήν ξε', σ. 91.

- Πώς γίνεται αυτό;

- 'Ο Ναός είναι τό «σπίτι» του Θεού. Καί τό δικό μας πραγματικό σπίτι είναι στον Παράδεισο. Έδώ ψάλλουν οί αδελφές. Έκει οι Άγγελοι, οί Άγιοι... Αν, όταν πηγαίνουμε σε ενα κοσμικό σπίτι, χτυπάμε την πόρτα, σκουπίζουμε τα πόδια, καθώμαστε συνεσταλμένα, τότε μέσα στον Οίκο του Θεού, όπου θυσιάζεται ό Χριστός, τί πρέπει νά κάνουμε; Με μία σταγόνα Θεϊκού Αίματος μας εξαγόρασε από την αμαρτία καί στην συνέχεια μάς νοσηλεύει με κιλά Αίματος καί μάς τρέφει με τό πανάγιο Σώμα Του. Ολα λοιπόν αυτά τά φρικτά καί θεια γεγονότα, όταν τά φέρνουμε στην μνήμη μας, μάς βοηθούν νά κινούμαστε με ευλάβεια μέσα στον Ναό. 'Αλλά βλέπω στην Θεία Λειτουργία, ακόμη καί όταν ό ιερέας λέη «Ανω σχώμεν τάς καρδιάς» καί λέμε «Έχομεν προς τον Κυριον», λίγοι είναι αυτοί πού έχουν τον νοϋ τους προς τον Κύριο! Γι' αυτό καλύτερα νά λέμε νοερώς «νά έχουμε τις καρδιές μας προς τον Κύριον», γιατί ό νους μας καί ή καρδιά μας είναι όλο προς τά κάτω. Λέμε καί ψέματα, γιατί λέμε «εχομεν», άλλα δεν έχουμε εκεί τον νοϋ μας. Βέβαια, εάν έχουμε την καρδιά μας προς τά «άνω», όλα θά πάνε προς τά «άνω».

- Γέροντα, τί βοηθάει νά ψάλλη κανείς κατανυκτικά;

- Νά εχη τον νοϋ του στά θεια νοήματα καί νά εχη ευλάβεια· νά μην πιάνη τά θεια νοήματα λογοτεχνικά, αλλά με την καρδιά. Άλλο ή ευλάβεια καί άλλο ή τέχνη, ή επιστήμη της ψαλτικής. 'Η τέχνη χωρίς ευλάβεια είναι... μπογιές. Όταν ό ψάλτης ψάλλη μέ ευλάβεια, ξεχειλίζει από τήν καρδιά του ή ψαλμωδία, καί ψάλλει κατανυκτικά. "Όταν εσωτερικά είναι σε καλή πνευματική κατάσταση ό άνθρωπος, όλα πάνε καλά. Γι' αυτό πρέπει νά είναι τακτοποιημένος κανείς εσωτερικά καί νά ψάλλη μέ τήν καρδιά του, με ευλάβεια, για να ψάλλη και κατανυκτικά. 'Αν εχη αριστερούς λογισμούς, τί ψαλτική θα κάνη; Δεν μπορεί νά ψάλη με τήν καρδιά. Γιατί λέει ή Γραφή «Ενθυμείης ψαλλέτω»⁶⁴; 'Ο Άγιος Ιωάννης ό Κουκουζέλης, όταν μία φορά έψαλλε, ενώ βοσκούσε τους τράγους, οι τράγοι σηκώθηκαν και στάθηκαν όρθιοι. 'Από αυτό κατάλαβαν ότι ήταν ό Κουκουζέλης, ο ψάλτης της αυτοκρατορικής αυλής. 'Ό,τι κάνετε, νά το κάνετε με τήν καρδιά σας, γιά τον Χριστό. Και στά κεντήματα πού κάνετε, νά βάζετε ευλάβεια, γιατί μπαίνουν πάνω στά άγια, ακόμη και αυτά πού κάνετε γιά το κατζίο⁶⁵. Όταν ό άνθρωπος είναι ευλαβής, ή ψυχική του ομορφιά φαίνεται σε ο,τι κάνει· και στο διάβασμα καί στο ψάλσιμο, και στά λάθη ακόμη.

- Στά λάθη;

- Ναί, βλέπεις οτι καί τά λάθη πού κάνει έχουν μία ευλάβεια, μία συστολή.

Ευλάβεια εξωτερική

- Εκείνος πού έχει πολλή πίστη καί αληθινή ευλάβεια τρέφεται από κάτι ανώτερο, πνευματικό, πού δεν περιγράφεται. Υπάρχουν όμως μερικοί πού έχουν μία ξερή εξωτερική ευλάβεια. Λένε ξερά: «Τώρα, άφού μπαίνω στην Εκκλησία, πρέπει νά καθήσω προσεκτικά, δεν πρέπει νά κουνηθώ, πρέπει νά

⁶⁴ 'Ιαχ. 5,13.

⁶⁵ Μεγάλο θυμιατό με τό όποιο θυμιάζει ό εκκλησιαστικός - δηλαδή ό μοναχός πού διακονεί στον Ναό - σέ ορισμένα σημεία των Ακολουθιών έχοντας ριγμένο στον δεξιό του ώμο κεντημένο κάλυμμα. Πάνω από τήν χειρολαβή υπάρχει τό κοίλωμα, όπου μπαίνει ή καρβουνόσκονη καί τό θυμιάμα, καί στο άκρο του θυμιατού κρέμονται οί κωδωνίσκοι πού ήχούν ρυθμικά κατά τήν θυμιάση.

σκύψω το κεφάλι, έτσι πρέπει νά κάνω τον σταυρό μου!». Άλλοι μπορεί νά κλονίζονται στό θέμα της πίστεως, και όμως σε ολόκληρη αγρυπνία να στέκωνται όρθιοι.

- Έχουν, Γέροντα, ανησυχία για κάτι, ψάχνουν κάτι, γι' αυτό το κάνουν;

- Κάτι θα έχουν μέσα τους. Καλά είναι αυτά, αλλά να τα αισθάνεται κανείς και από μέσα του, νά μη γινωνται μόνον εξωτερικά. Άλλο είναι νά βγάξης τόν σκούφο σου, όταν μπαίνης στην Εκκλησία, από ευλάβεια, και άλλο νά τόν βγάξης, επειδή θέλεις νά δροσιστή το κεφάλι σου. Ή ευλάβεια φαίνεται από τόν τρόπο πού κοινωνάμε, από τόν τρόπο πού παίρνουμε αντίδωρο κ.λπ.

- Γέροντα, μπορεί κανείς νά πειραχθί από την εκδήλωση της ευλάβειας του άλλου;

- Νά σου πω, όταν κάνη κανείς μεγάλο σταυρό, άλλα τόν κάνη άπλα, ταπεινά, δεν πειράζει τόν άλλον. Άλλα, όταν κοιτάη αν τόν βλέπουν οι άλλοι και κάνη συνέχεια σταυρούς, τότε θά αρχίσουν νά τόν κοροϊδεύουν. Η, όταν περνάη εξω από έναν Ναό και κοιτάη αν εχη κόσμος, ή κάνη καί... υπομονή νά μαζευθή λίγος κόσμος, και τότε αρχίζη νά κάνη σταυρούς καί μετάνοιες, γιά νά τόν δουν, έχουν δίκιο νά τόν κοροϊδεύουν. Βλέπεις, το κοσμικό πνεύμα αποδοκιμάζεται. Ή πραγματική ευλάβεια, όταν ύπάρχη, φαίνεται. Τό «ενσημόνως»⁶⁶ γίνεται «άσημόνως» χωρίς πραγματική ευλάβεια.

«Μη δώτε τό άγιον τοις κυσι»⁶⁷

- Όταν ό κόσμος σάς δίνη ρούχα από άρρωστους νά βάλετε πάνω στά άγια Λείψανα, γιά νά άγιασθούν, νά προσέχετε νά είναι μόνο φανελίτσες, όχι άλλα έσώρουχα. Δεν κάνει· είναι άνευλάβεια. Ό ήλιος φυσικά δεν μολύνεται, ούτε ό Θεός μολύνεται· εμείς δαιμονιζόμαστε με τήν άνευλάβεια.

Παλιά οι άνθρωποι, όταν αρρώσταιναν, έπαιρναν λαδάκι από το κανδήλι τους, αλείφονταν και γίνονταν καλά. Τώρα το κανδήλι το έχουν τυπικά, μόνο γιά νά φωτίζη, καί τό λάδι, όταν πλένουν το κανδήλι, το ρίχνουν στον νεροχύτη. Κάποτε πήγα σε ενα σπίτι καί είδα τήν νοικοκυρά νά πλένη τό κανδήλι της στον νεροχύτη. «Πού πάνε τά νερά;», τήν ρώτησα. «Στην αποχέτευση», μου λέει. «Μά καλά, τής λέω, από τό ενα μέρος παίρνεις λαδάκι από τό κανδήλι καί σταυρώνεις τό παιδί σου, όταν είναι άρρωστο, καί από τό άλλο όλο τό λάδι τής κούπας πάει στην αποχέτευση; Πώς τό δικαιολογείς αυτό; Πώς νά ερθη ή ευλογία του Θεού στο σπίτι σου;». Στά σημερινά σπίτια ενα ιερό πράγμα, π.χ. τό χαρτάκι πού τύλιξες τό αντίδωρο, δεν έχεις πού νά τό ρίξης. Θυμάμαι, στο σπίτι μας ακόμη καί τά νερά πού πλέναμε τά πιάτα δεν πήγαιναν στην αποχέτευση· πήγαιναν άλλου, γιατί καί τά ψίχουλα είναι ιερά, άφού κάνουμε προσευχή πριν καί μετά τό φαγητό. Ολα αυτά έχουν λείψει σήμερα, γι' αυτό έλειψε καί ή θεία Χάρις καί δαιμονίζονται οι άνθρωποι.

Όσο μπορούμε, νά προσέχουμε σε όλα. Μετά τήν Θεία Κοινωνία ή τό αντίδωρο ή τό Εύχέλαιο, καλό είναι νά σκουπίζουμε τά χέρια μας με λίγο βαμβάκι βρεγμένο μέ οινόπνευμα καί νά καίμε τό βαμβάκι. Όταν σκουπίζουμε τό Ιερό, όσα μαζεύουμε νά τά ρίχνουμε στην θάλασσα ή νά τά καίμε σε έναν

⁶⁶ Ρωμ. 13,13· Α ' Κορ. 14,40 καί Α ' Θεσ. 4,12.

⁶⁷ Ματθ. 7,6

καθαρό τόπο, γιατί μπορεί νά έπεσε αντίδωρο ή μαργαρίτης. Φυσικά, άν πέση κάτω ένας μαργαρίτης, ό Χριστός δεν θά καθήση νά πατηθή, άλλα φεύγει ή Χάρις από εμάς. Στό εξωτερικό, στους Ναούς δεν έχουν ούτε χωνευτήρια. Τά νερά τής Προσκομιδής πάνε μέ τά όμβρια. «Μας απαγορεύουν, λένε, να έχουμε χωνευτήρια, επειδή δημιουργούνται μικρόβια». Όλοι οι άνθρωποι έχουν γεμίσει σωματικά και πνευματικά μικρόβια και, αν στάξη λίγο μύρο στο κεφάλι, σου λένε «θά δημιουργηθούν μικρόβια!». Πώς νά έρθη ή ευλογία του Θεού; Ό δαιμονισμός στον κόσμο από εδώ ξεκινάει. Ευτυχώς υπάρχουν μερικές ευλαβείς γυναίκες, νέες και ηλικιωμένες, και έτσι στηρίζεται ό κόσμος.

- Γέροντα, μιά κυρία ζήτησε νά της αγιογραφήσουμε μιά εικόνα του Αγίου Αρσενίου, γιά νά τήν βάλη στο σαλόνι της.

- Έκεί θά έχη μόνον εικόνες; Δέν θά έχη και άλλα κάδρα, φωτογραφίες κ.λπ.; Ύστερα δέν θά καπνίζουν εκεί μέσα; Ας τήν έχη καλύτερα σέ ένα άλλο δωμάτιο μέ τίς άλλες εικόνες σέ ένα εικονοστάσι και εκεί νά προσεύχεται. Σέ ένα σπίτι πού πήγα μιά φορά τό εικονοστάσι το είχαν βάλει κάτω από τήν σκάλα, ενώ είχαν ένα σωρό χώρους. Σέ ένα άλλο πάλι ή νοικοκυρά είχε κάνει τό εικονοστάσι της μπροστά από τήν σωλήνα της αποχετεύσεως. «Καλά, πώς σκέφθηκες και έβαλες τό εικονοστάσι σου σ' αυτήν τήν θέση;», τήν ρώτησα. «Έδώ μέ αναπαύει», μου λέει. Και δέν ήταν νά πής ανατολικό τό μέρος, άλλα βορεινό! Πώς νά έρθη ή Χάρις μετά; «*Οστις έχει, δοθήσεται αυτω, λέει ή Αγία Γραφή, και περισσευθήσεται· οστις δε ουκ έχει, και ο έχει αρθήσεται άπ' αύτου*»⁶⁸ Έμεις νομίζουμε ότι έχουμε, και μάς αφαιρείται και αυτό πού έχουμε.

Σιγά-σιγά χάνεται ή ευλάβεια, γι' αυτό και συμβαίνουν αυτά τά κακά πού βλέπουμε. Μπορεί ακόμη και νά δαιμονισθη κανείς, αν δέν προσέξη. Ηταν μιά γυναίκα - ό Θεός νά τήν συγχώρεση, πέθανε τώρα - πού δαιμονίσθηκε, γιατί έχυσε τον αγιασμό στον νεροχύτη. Είχε λίγο αγιασμό σέ ένα μπουκαλάκι. «Α, λέει, μπαγιάτικος είναι ό αγιασμός, ας τόν πετάξω, γιατί χρειάζομαι και το μπουκαλάκι». Έχυσε τόν αγιασμό, ξέπλυσε κιόλας το μπουκαλάκι, επειδή είχε μείνει λίγος βασιλικός μέσα. Ύστερα δαιμονίσθηκε. Έφυγε ή Χάρις, γιατί δεν μπορεί να παραμείνη ή Χάρις σε ανευλαβή άνθρωπο.

- Αν, Γέροντα, από λάθος χύση κάποιος τόν αγιασμό;

- Αν είχε βάλει ό ίδιος τό μπουκάλι με τόν αγιασμό λ.χ. μέσα σέ ένα ντουλάπι και μετά από καιρό δεν πρόσεξε ότι είναι αγιασμός και τόν έχυσε, έχει μισή αμαρτία. Αν τό έβαλε άλλος και αυτός δεν ήξερε οτι είναι αγιασμός, δεν φταίει αυτός.

Όταν ό άνθρωπος δεν εύλαβήται τα Άγια, πώς νά τον πλησίαση ή θεία Χάρις; Η Χάρις θα πάη σ' αυτούς πού τήν τιμούν. «*Μή δωτε τό άγιον τοις κυσί*», λέει ή Γραφή. Αν δεν ύπάρχη ή πνευματική ευαισθησία, δεν γίνεται προκοπή. Ενας στο Άγιον Όρος έβγαλε τά στασίδια από έναν Ναό και τά πήρε στον δικό του. Άλλος έβγαλε τις πλάκες από τήν οροφή του Ιερού ενός άλλου Ναού και τις πήρε, γιά νά στρώση τήν βεράντα του. Έβρεξε, μπήκαν νερά στο Ιερό και έτρεχαν πάνω στην Αγία Τράπεζα. Πήγα μια φορά μέσα, τί νά δώ! Ηταν εγκαινιασμένος ό Ναός και στο κέντρο τής Αγίας Τραπέζης υπήρχε άγιο Λείψανο, ένας σπόνδυλος. Τόν πήρα, τόν έπλυνα στο χωνευτήρι. «Τί κάνατε εκεί; τους είπα μετά. Ό Ναός είναι εγκαινιασμένος! Βγάλατε τις πλάκες από τήν σκεπή και όλα τά νερά τρέχουν πάνω στην Αγία Τράπεζα!». Πήγαν μετά μέ έναν μάστορα και τά

⁶⁸ *Ματθ. 13,12.*

σύμμασαν λίγο. 'Αλλού έβγαλαν τά σανίδια από τό Ιερό, γιά νά κάνουν μουράγιο. Σηκώθηκε φουρτούνα, πήρε και τά σανίδια και τά τσιμέντα. Και δεν καταλαβαίνουν πόση άνευλάβεια έχουν όλα αυτά! Θυμάμαι, εκεί στην Κόνιτσα ήταν ένας παππούς πού κυνηγούσε τά παιδιά, γιατί έξυναν τόν τοίχο τής Εκκλησίας· τό θεωρούσε άνευλάβεια. Και τώρα πού φθάσαμε!

Ευλάβεια σέ όλα

Καί εδώ να προσέχετε· στον καναπέ ήταν κάτι στρωμένο με σταυρούς· δεν κάνει να καθώμαστε ούτε να πατάμε πάνω στους σταυρούς. Οι Εβραίοι βάζουν κάτω από τα παπούτσια σταυρούς. Πολλές φορές όχι μόνον άπ' έξω αλλά και μέσα από τά τακούνια και τίς σόλες. Νά πληρώνης και νά πατάς σταυρούς! Αυτοί από παλιά είχαν κάνει κουδουνίστρες πού είχαν από την μιά μεριά την Παναγία και τόν Χριστό, και από την άλλη τόν Καραγκιόζη. Σού λέει: «Τί Καραγκιόζης, τί Χριστός». Καί ό άλλος, ό καημένος, έβλεπε τόν Χριστό και την Παναγία και την αγόραζε γιά το παιδί του. Ερριχναν τά μωρά κάτω την κουδουνίστρα, την πατούσαν, την λέρωναν. Καί τώρα, μού είπαν, εκεί κάπου κοντά στην Κίνα οί Ρωμαιοκαθολικοί Ιεραπόστολοι φορούσαν κάτι μενταγιόν πού είχαν από μέσα τόν Χριστό και άπ' έξω τόν Βούδδα. Ή βάλτε από μέσα μόνον τόν Χριστό ή όμολογηστε φανερά τόν Χριστό, αλλιώς δεν έρχεται ή Χάρις τού Θεού. Έδώ πάλι στην Ελλάδα μερικοί, χωρίς νά σκεφθούν, έβαλαν δυστυχώς την Παναγία σε γραμματόσημο, πού πετιέται και πατιέται.

- Μπορεί, Γέροντα, ένας άνθρωπος νά έχη σέ μερικά πράγματα ευλάβεια και σέ άλλα νά μην έχη;

- Όχι, άν έχη πραγματική ευλάβεια, θά έχη σέ όλα ευλάβεια. Μιά φορά φιλοξενείτο ένας παπάς στην Μονή Σταυρονικήτα και στον Εξάψαλμο⁶⁹ κατέβαζε το στασίδι και καθόταν! «Πάτερ, τού λέω, Εξάψαλμο λένε». «Έτσι τον απολαμβάνω καλύτερα!», μου λέει. Σκέψου δηλαδή! Μετά από χρόνια ήρθε και μέ βρήκε. Πάνω στην συζήτηση μου είπε ότι έφτιαχνε χαρτοεικόνες και τις έδινε ευλογία. «Πώς κολλάς τις εικόνες;», τον ρωτάω. «Βάζω, μου λέει, κόλλα στό ξύλο, βάζω και τήν χαρτοεικόνα και, όταν φτιάξω αρκετές, τίς στοιβιάζω και κάθομαι επάνω, γιά νά κολλήσουν καλά. Παίρνω και ενα βιβλίο και διαβάζω λίγη ώρα!» "Όταν το άκουσα, σηκώθηκαν οί τρίχες της κεφαλής μου! «Τί κάνεις; τού λέω. Κάθεσαι επάνω στίς εικόνες, γιά νά κολλήσουν;». «Γιατί; δεν κάνει;», μου λέει.

Βλέπεις πού φθάνουν σιγά-σιγά! Το κακό είναι πού ή άνευλάβεια προχωράει· δεν σταματάει. Ό άνθρωπος εξελίσσεται ή στό καλό ή στό κακό. Από πού ξεκίνησε εκείνος και πού έφθασε! «Έτσι απολαμβάνω καλύτερα τον Εξάψαλμο», είπε τότε και μετά έφθασε νά πη: «Έτσι και οί εικόνες θά κολλήσουν και εγώ θά διαβάσω». Τότε τού φάνηκε παράξενο αυτό πού τού είπα γιά τον Εξάψαλμο. Καί ήταν άλλοι Πατέρες γέροι και στέκονταν όρθιοι. Ακουμπούσαν λίγο στό στασίδι και δεν κουνιόνταν καθόλου. Άλλο νά είναι κουρασμένος κανείς, νά είναι άρρωστος, νά τρέμουν τά πόδια του και νά κάθεται - δεν θά τον κρέμαση ό Χριστός - και άλλο νά νομίζη ότι αυτό είναι το καλύτερο και νά λη: «Καθιστός

⁶⁹ Εκλογή έξι Ψαλμών (3^{ου}, 37^{ου}, 62^{ου}, 87^{ου}, 102^{ου}, 142^{ου}) του Ψαλτηρίου του Δαβίδ, οι όποιοι διαβάζονται στην αρχή τού Όρθρου, ως εισαγωγή στην Ακολουθία αυτή. Μετά το τέλος των τριών πρώτων που αποτελούν τήν πρώτη στάση, όταν λέγεται τό «Δόξα Πατρί...» και τρις το «αλληλουία», δεν κάνουμε μικρή μετάνοια ούτε σταυρό, όπως προβλέπει τό τυπικό σέ άλλες περιπτώσεις

απολαμβάνω καλύτερα». Αυτό πώς νά το δικαιολόγησης; Ή πνευματική ζωή δεν είναι απόλαυση. Αν πονάς, κάθισε· ό Χριστός δεν είναι τύραννος. Καί ό Άββάς Ισαάκ λέει: «Αν δεν μπορής όρθιος, κάθισε»⁷⁰. Δεν λέει: «Αν μπορής, κάθισε»!

- Γέροντα, γιατί δεν καθόμαστε στον Εξάψαλμο;

- Γιατί συμβολίζει τήν Κρίση. Γι' αυτό, όταν διαβάζεται ό Εξάψαλμος, καλά είναι ό νους να πηγαίνει στην ώρα της Κρίσεως. Ό Εξάψαλμος έξι-έπτά λεπτά κρατά. Στην πρώτη στάση ούτε σταυρό δεν κάνουμε, γιατί ό Χριστός τώρα δεν θά ερθη για νά σταυρωθή, αλλά θά ερθη ως Κριτής.

Τι ευλάβεια είχαν παλιά

- Γιατί, Γέροντα, στην εποχή μας είναι τόσο δυσεύρετη ή ευλάβεια;

- Γιατί οί άνθρωποι έπαψαν νά ζουν πνευματικά. Τά ερμηνεύουν ολα μέ την κοσμική λογική καί διώχνουν τήν θεία Χάρη. Παλιά, τί ευλάβεια είχαν οί άνθρωποι! Έκει στην Αιτωλοακαρνανία κάτι γιαγιές πού είχαν πολλή απλότητα καί ευλάβεια, έπεφταν καί προσκυνούσαν τά μουλάρια της Ιεράς Μονής Προυσοϋ, όταν κατέβαιναν από τον Προυσό για διακονία. «Αυτά είναι τά μουλαράκια τής Παναγίας!», έλεγαν, καί δώσ' του μετάνοιες. Αν για τά μουλάρια τού Μοναστηριού τής Παναγίας έδειχναν τόση ευλάβεια, φαντάσου στην Παναγία πόση ευλάβεια είχαν!

- Γέροντα, τήν ευλάβεια πού είχαν οί Φαρασιώτες τους τήν είχε καλλιεργήσει ό Άγιος Αρσένιος;

- Τήν είχαν τήν ευλάβεια, τήν καλλιέργησε καί ό Άγιος. Είναι ή παράδοση. Ό γερο-Πρόδρομος ό Κορτσινόγλου, ό ψάλτης τού ' Αγίου Αρσενίου, είχε πολλή ευλάβεια. Έκανε καί εκεί στην Κόνιτσα ψάλτης. Γέρος, ογδόντα χρονών καί παραπάνω, κατέβαινε κάθε μέρα, πρωί-πρωί, στην κάτω Κόνιτσα, κοντά μισή ώρα μέ τά πόδια, για νά πάη νά ψάλη στην Εκκλησία. «Εγώ είμαι σκυλί τού Χριστού», έλεγε. Καί τον χειμώννα μέ το κρύο, μέ τις παγωνιές, οί δρόμοι ήταν πολύ επικίνδυνοι. Έτρεχαν τά νερά από τις βρύσες στον κατήφορο καί πάγωναν καί έπρεπε νά βρής πού νά πατήσης, για νά μή γλιστρήσης. Καί εκείνος ολα τά αψηφούσε. Τέτοια ευλάβεια!

Μου έλεγαν οι γονείς μου οτι οι Φαρασιώτες στην πατρίδα είχαν μαζέψει χρήματα, για νά φτιάξουν Ναό εκεί στα Φάρασα. Ύστερα όμως ό Άγιος Αρσένιος ήθελε νά τά δώση στους φτωχούς, άφοϋ είχαν Ναό. Πήγε ό ίδιος ό Άγιος νά τά μοιράση στις φτωχές οικογένειες και οι καημένοι δεν τά έπαιρναν. Από τήν Εκκλησία νά πάρουν χρήματα! Άφοϋ δέν τά έπαιρναν, αναγκάσθηκε νά τά στείλη μέ τόν πρόεδρο⁷¹ τού χωριού στον δεσπότη, στην Καισαρεία. «Νά πάρης συνοδό για τόν δρόμο», τού είπε ό "Άγιος. «Ή ευχή σου μου φθάνει», τού είπε ό πρόεδρος καί έφυγε μόνος του. Όταν τά πήγε στον δεσπότη, εκείνος τόν ρώτησε: «Καλά, ό Χατζεφεντής τί σάς είπε νά κάνετε τά χρήματα;». «Νά τά δώσουμε στις φτωχές οικογένειες», τού απάντησε ό πρόεδρος. «Καί γιατί δέν τόν ακούσατε;». «Δέν τά παίρνουν οί άνθρωποι, τού είπε, γιατί είναι χρήματα της Εκκλησίας». Τελικά ό δεσπότης τού τά έδωσε πίσω. Οί Φαρασιώτες, όταν θά έφευγαν από τά Φάρασα μέ τήν Ανταλλαγή, είπαν στον Άγιο Αρσένιο αυτά τά χρήματα νά τά πάρουν μαζί τους, για νά φτιάξουν Εκκλησία εδώ στην Ελλάδα. Τότε ό Άγιος Αρσένιος τους είπε μέ κλάματα: «Στην Ελλάδα θά βρήτε πολλές

⁷⁰ Βλ. Άββα Ισαάκ τού Σύρου, *Οί Ασκητικοί Λόγοι*, Λόγος ΚΗ', σ. 104, ΚΘ', σ. 108 και ΝΗ', σ.212.

⁷¹ Πρόεδρος τού χωριού των Φαράσων ήταν ό πατέρας τού Γέροντα.

Εκκλησίες, άλλα τήν πίστη πού υπάρχει εδώ δέν θά τήν βρήτε».

Ευλάβεια στις εικόνες

Πόση ευλάβεια πρέπει νά έχουμε στις εικόνες! Ένας μοναχός ετοίμασε μιά εικόνα τοῦ Ἁγίου Νικολάου, γιά νά τήν δώση ευλογία σέ κάποιον. Τήν τύλιξε μέ καλό χαρτί καί τήν έβαλε σέ ένα ντουλάπι, μέχρι νά τήν δώση. Ἄλλα, χωρίς νά το προσέξη, τήν έβαλε ανάποδα. Σε λίγο άρχισε νά ακούγεται μέσα στο δωμάτιο ένας κρότος. Κοίταζε ό μοναχός από 'δώ-άπό 'κεῖ, γιά νά δη από που ερχόταν αυτός ό κρότος. Που νά πάη ό νους του ότι ερχόταν άπό το ντουλάπι! Ὁ κρότος συνέχιζε γιά αρκετή ώρα, «τάκ-τάκ-τάκ»· δεν τον άφηνε νά ήσυχάση. Τελικά, όταν πήγε κοντά στο ντουλάπι, κατάλαβε ότι ό κρότος έβγαινε άπό εκεί. Το ανοίγει και βλέπει ότι ό κρότος έβγαινε άπό τήν εικόνα. «Τί νά εχη ή εικόνα; λέει· γιά νά δώ». Μόλις τήν ξετύλιξε, είδε πώς ήταν ανάποδα. Τήν έστησε όρθια καί αμέσως σταμάτησε ό κρότος.

Ὁ ευλαβής ιδιαίτερα εύλαβείται τις εικόνες. Καί όταν λέμε «εύλαβείται τις εικόνες», εννοούμε οτι εύλαβείται τό εικονιζόμενο πρόσωπο. Όταν εχη κανείς μιά φωτογραφία τοῦ πατέρα του, της μάνας του, τού παππού του, τής γιαγιάς του, τοῦ αδελφού του, δεν μπορεί νά τήν σχίση ή νά τήν πατήση, πόσο μάλλον μιά εικόνα! Οι Ἰεχωβάδες δεν έχουν εικόνες. Τήν τιμή πού αποδίδουμε στις εικόνες τήν θεωρούν ειδωλολατρία. Είπα σε έναν Ἰεχωβά μιά φορά: «Ἔσεις δεν έχετε φωτογραφίες στά σπίτια σας;». «Ἐχουμε», μού λέει. «Ἐ, καλά, ή μάνα, όταν τό παιδί της λείπη μακριά, δεν φιλάει τήν φωτογραφία τού παιδιού της;». «Τήν φιλάει», μού λέει. «Τό χαρτί φιλάει ή τό παιδί της;». «Τό παιδί της», μού λέει. «Ἐ, όπως εκείνη, όταν φιλάη τήν φωτογραφία τού παιδιού της, τού λέω, φιλάει τό παιδί της καί όχι τό χαρτί, έτσι καί έμεις τον Χριστό φιλούμε· δεν φιλούμε τό χαρτί ή τό σανίδι».

- Γέροντα, καί αν ενα σανίδι κάποτε είχε επάνω τήν εικόνα τού Χριστού, τής Παναγίας ή κάποιου Ἁγίου καί έσβησαν τά χρώματα άπό τον καιρό, καί πάλι δεν πρέπει νά τό άσπαζώμαστε;

- Ναι, βέβαια! Όταν ασπάζεται ό άνθρωπος με ευλάβεια καί θερμή αγάπη τις άγιες εικόνες, παίρνει τά χρώματα άπό αυτές καί ζωγραφίζονται οί Ἄγιοι μέσα του. Οί Ἄγιοι χαίρονται, όταν ξεσηκώνονται από τα χαρτιά ή από τά σανίδια και τυπώνωνται στις καρδιές των ανθρώπων. Όταν ασπάζεται ό Χριστιανός με ευλάβεια τις άγιες εικόνες και ζητάη βοήθεια άπό τόν Χριστό, την Παναγία, τους Ἁγίους, με τόν ασπασμό πού κάνει με την καρδιά του, ρουφάει μέσα στην καρδιά του όχι μόνον την Χάρη του Χριστού, της Παναγίας ή τών Ἁγίων, αλλά καί τόν Χριστό ολόκληρο ή την Παναγία ή τόν Ἄγιο, καί τοποθετούνται πιά στό Τέμπλο του Ναοῦ του. «Ναός του Ἁγίου Πνεύματος είναι ό άνθρωπος»⁷². Βλέπεις, καί κάθε Ακολουθία με τόν ασπασμό τών εικόνων αρχίζει και μέ τόν ασπασμό τελειώνει. Ἐάν το καταλάβαιναν αυτό οί άνθρωποι, πόση χαρά θά αισθάνονταν, πόση δύναμη θά έπαιρναν!

- Γέροντα, στην Παράκληση της Παναγίας, σέ κάποιο Μεγαλυνάριο γιατί λέει «*Άλαλα τά χεῖλη τών άσεβων, τών μη προσκυούντων τήν εικόνα σον τήν σεπτήν*»;

- Όταν κανείς δεν εχη ευλάβεια καί ασπάζεται τις εικόνες, δεν είναι άλαλα τά

⁷² Βλ. Α ' Κορ. 3,16 καί 6, 19.

χείλη του; Καί ό ευλαβής, όταν ασπάζεται τις εικόνες, εϋλαλα δέν είναι τά χείλη του; Είναι μερικοί πού, όταν προσκυνούν τήν εικόνα, ούτε καν ακουμπούν στην εικόνα. Άλλοι ακουμπούν μόνον τά χείλη τους στην εικόνα, όταν τήν άσπάζονται. Νά, έτσι⁷³. Ακούσατε τίποτε;

- Όχι.

- Έμ, τότε «άλαλα» είναι τά χείλη. Ένω ό ευλαβής ασπάζεται τήν εικόνα καί ό ασπασμός ακούγεται. Τότε τά χείλη είναι «εϋλαλα». Δέν είναι οτι καταριούνται, όταν λένε «άλαλα», άλλα εκείνα τά χείλη είναι άλαλα καί τά άλλα είναι εϋλαλα. Όταν βλέπουμε τις άγιες εικόνες, πρέπει νά ξεχειλίζη ή καρδιά μας άπό αγάπη προς τόν Θεό και τους Αγίους και νά πέφτουμε νά τις προσκυνούμε και νά τις άσπαζώμαστε μέ πολλή ευλάβεια. Νά βλέπατε ενα ευλαβικό γεροντάκι στην Μονή Φιλόθεου, ό γέρο Σάββας, μέ πόση ευλάβεια, μέ πόση καρδιά ασπαζόταν τήν εικόνα της Παναγίας της Γλυκοφιλούσης! Σ' αυτήν τήν εικόνα της Παναγίας, επειδή οι Πατέρες τήν ασπάζονταν στο ίδιο σημείο, έχει σχηματισθή ένα γρομπαλάκι!

Ή εικόνα πού αγιογραφείται μέ ευλάβεια ρουφάει άπό τόν ευλαβή αγιογράφο τήν Χάρη τοϋ Θεού και μεταδίδει στους ανθρώπους παρηγοριά αιώνια. Ό αγιογράφος ζωγραφίζεται, μεταφράζεται στην εικόνα πού φτιάχνει· γι' αυτό παίζει μεγάλο ρόλο ή ψυχική του κατάσταση. Μοϋ έλεγε ό Παπα-Τύχων⁷⁴: «Εγώ, παιντί μου, όταν ζωγραφίζω επιτάφια, ψάλλω "Ο ευσχήμων Ιωσήφ, άπό τοϋ ξύλου καφελών..."». Έψαλλε καί έκλαιγε συνέχεια και τά δάκρυα του έπεφταν πάνω στην εικόνα. Μιά τέτοια εικόνα κάνει ένα αιώνιο κήρυγμα στον κόσμο. Οι εικόνες αιώνες κηρύττουν-κηρύττουν. Ρίχνει λ.χ. ένας πονεμένος ένα βλέμμα στην εικόνα τού Χριστού ή της Παναγίας καί παίρνει παρηγοριά.

Όλη ή βάση είναι ή ευλάβεια. Βλέπεις, άλλος ακουμπά στον τοίχο πού ακούμπησε ή εικόνα καί παίρνει Χάρη, καί άλλος μπορεί νά έχη τήν καλύτερη εικόνα, άλλα, επειδή δέν έχει ευλάβεια, δεν ωφελείται. Ή ένας μπορεί νά βοηθηθή άπό έναν απλό σταυρό, καί άλλος νά μή βοηθηθή άπό τόν Τίμιο Σταυρό, όταν δέν έχη ευλάβεια.

Προσφέρουμε στον Θεό το πιο καθαρό

Μιά φορά σκανδαλίσθηκα εδώ στον Ναό σας. Είδα να καίτε στην Άγια Τράπεζα μιά τόσο κοντή λαμπάδα! Έγώ δεν αφήνω οϋτε στο μανουάλι πού έχω μπροστά στό τέμπλο τόσο μικρή λαμπάδα· το θεωρώ περιφρόνηση.

- Λένε όμως, Γέροντα, ότι τό κερί πρέπει να καίγεται μέχρι κάτω.

- Ναι, νά καίγεται μέχρι κάτω, άλλα που; Αυτό έχει σημασία. Άλλο είναι νά καίγεται μέχρι κάτω στά μανουάλια όπου ανάβει κεριά ό κόσμος και άλλο στην Αγία Τράπεζα ή στην Αγία Πρόθεση. Δεν κάνει μέσα στό Ιερό νά καίη μισή λαμπάδα· εΐναι περιφρόνηση. Ακόμη και στον πολυέλαιο, έστω καί αν φθάνουν οι λαμπάδες για όλη τήν Ακολουθία, πάλι νά τις αλλάζετε, όταν είναι πολύ μικρές. Καί στην Θεία Λειτουργία, στην Μικρή καί στην Μεγάλη Είσοδο, πάντα νά χρησιμοποιήτε μεγάλη λαμπάδα, γιατί συμβολίζει τόν Τίμιο Πρόδρομο. Άλλου σβήνουν τά κανδήλια, για νά κάνουν οικονομία! Δεν καταλαβαίνουν ότι ό Θεός

⁷³ Ό Γέροντας ασπασθήκε μια εικόνα, χωρίς νά άκουσθη ό ασπασμός.

⁷⁴ Βλ. Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου, *Αγιορείται Πατέρες καί Αγιορείτικα*, Σουρωτή Θεσσαλονίκης 1993, σ. 15-40.

θά τους στείλη μεγάλες ευλογίες, όταν Τόν εύλαβούνται. Καί γιά τά μνημόσυνα είναι περιφρόνηση νά χρησιμοποιούνται λεπτά κεριά σάν κεροστόυπι. Είναι ντροπή νά τά δώσης καί στους άλλους.

- Γέροντα, οι αδελφές νά καίνε στά κελλιά όσα κεριά θέλουν;

- Άς κάψουν, νά καή καί ό διάβολος. Έδώ καίγεται ό κόσμος όλος. Μόνο νά εχη νόημα τό κεράκι πού θά ανάψουν νά συνοδεύεται με προσευχή.

Όταν άφεθή κανείς στον Θεό, είναι μεγάλο πράγμα. Εμείς τρώμε γλυκούς καρπούς καί προσφέρουμε τήν ρητίνη τών δένδρων στον Θεό μέ τό θυμιατήρι. Τρώμε τό μέλι καί προσφέρουμε στον Θεό τό κερι, καί αυτό συχνά τό ανακατεύουμε μέ παραφίνη. Ένα κερι προσφέρουμε στον Θεό από ευγνωμοσύνη γιά τις πλουσιοπάροχες ευλογίες Του, καί αυτό νά τό μουνταρεύουμε; Πού νά μας ζητούσε ό Θεός νά Τοῦ προσφέρουμε τό μέλι! Φαντάζομαι τότε τί θά κάναμε! Ή ζουμιά θά δίναμε ή λίγο ζαχαρώνερο. Ό Θεός νά μη μας πάρη στά σοβαρά! Σε όλα μπορεί νά κάνη κανείς οικονομία έκτος από την λατρεία στον Θεό. Στον Θεό θά προσφέρη το πιο καθαρό, το πιο καλό.

- Γέροντα, ό κόσμος δεν καταλαβαίνει εύκολα ότι είναι άνευλάβεια νά καίμε κεριά από παραφίνη.

- Νά πήτε στον κόσμο: «Για την υγεία σας δεν κάνει νά καίτε κεριά από παραφίνη στους Ναούς». Έτσι θά το σκεφθούν λιγάκι αυτό. *Αν είναι καί μικρός ό Ναός, τότε είναι πού πάει νά σκάση κανείς. Καλύτερα νά ανάψουν ένα μικρό κεράκι καί νά είναι γνήσιο παρά ολόκληρη λαμπάδα με παραφίνη. Πολλοί στις Εκκλησίες γι' αυτό ζαλίζονται καί λιποθυμούν. Νά είναι μικρός ό Ναός καί νά καίγεται όλη αύτη ή παραφίνη!... Καί νά ήταν μόνον αυτό; Λάδια πού δεν τρώγονται θέλουν νά τά βάλουν στά κανδήλια! Πού φθάνουν οι άνθρωποι! Στην Παλαιά Διαθήκη αναφέρεται ότι το λάδι πού θά χρησιμοποιούσαν στον Ναό έπρεπε νά το φτιάχνουν από ελιές πού μάζευαν πάνω από τά δένδρα καί Οχι από αυτές πού έπεφταν κάτω. Μήπως ό Θεός έχει ανάγκη από αυτό το λάδι ή από το θυμίαμα; Όχι, άλλα συγκινείται ο Θεός, γιατί είναι μιά προσφορά, με την οποία εκφράζεται ή ευγνωμοσύνη καί ή αγάπη τού άνθρωπου προς Αυτόν. Στο Σινά μού είχε κάνει εντύπωση: Οι Βεδουίνοι δέν έχουν, οί καημένοι, τίποτε νά προσφέρουν. Καί βλέπεις, μαζεύουν κανένα πετραδάκι πού λίγο διαφέρει από τά άλλα, τόσο μικρούτσικο, ή, αν βρουν σε καμμία ρωγμή δύο-τρία φυλλαράκια, τά παίρνουν, ανεβαίνουν επάνω στην πέτρα πού χτύπησε ό Μωυσής μέ το ραβδί του καί βγήκε το νερό καί τά αφήνουν εκεί. Ή οί μητέρες πού θηλάζουν πάνε καί στάζουν λίγο γάλα εκεί, μέ τον λογισμό: «Νά μού δίνη γάλα ό Θεός, γιά νά θηλάζω τά παιδιά μου!» Βλέπεις τί ευγνωμοσύνη έχουν! Δέν είναι μικρό πράγμα. Καί έμεις τί κάνουμε! Θά μάς κρίνουν αυτοί οί άνθρωποι. Αφήνουν εκεί πάνω ξυλαράκια, φυλλαράκια, πετραδάκια... Έχει ό Θεός ανάγκη από αυτά; Οχι, αλλά βοηθάει ό Θεός, γιατί βλέπει την αγαθή καρδιά, την αγαθή διάθεση. Έτσι εκφράζεται ή αγαθή προαίρεση.

- Γέροντα, όταν ανάβουμε ενα κεράκι, λέμε οτι είναι γι' αυτόν τον σκοπό;

- Τό ανάβεις· που τό στέλνεις; Δεν τό στέλνεις κάπου; Μέ τό κεράκι ζητούμε κάτι από τον Θεό. Όταν τό ανάβης καί λες «γι' αυτούς πού πάσχουν σωματικά καί ψυχικά καί γι' αυτούς πού έχουν τήν πιο μεγάλη ανάγκη», μέσα σ' αυτούς είναι καί οι ζώντες καί οι κεκοιμημένοι. Ξέρεις πόση ανάπαυση νιώθουν οι κεκοιμημένοι, όταν ανάβουμε ενα κεράκι γι' αυτούς; Έτσι έχει κανείς πνευματική επικοινωνία καί μέ τους ζώντας καί μέ τους κεκοιμημένους. Τό κεράκι μέ λίγα λόγια είναι μιά κεραία πού μας φέρνει σε επαφή μέ τον Θεό, μέ τους αρρώστους, μέ τους κεκοιμημένους κ.λπ.

- Τό θυμίαμα, Γέροντα, γιατί τό καίμε;

- Τό ανάβουμε γιά δοξολογία στον Θεό. Τον δοξολογούμε καί Τόν ευγνωμονούμε γιά τις μεγάλες ευεργεσίες Του σε όλον τόν κόσμο. Τό θυμίαμα είναι καί αυτό μιά προσφορά. Καί άφοϋ τό προσφέρουμε στον Θεό καί στους Αγίους θυμιάζοντας τις εικόνες, θυμιάζουμε μετά καί τις ζωντανές εικόνες τού Θεού, τους ανθρώπους.

Νά βάζετε καρδιά είτε πρόκειται γιά αίτημα είτε γιά ευχαριστία. Μέ τό κεράκι λέω: «Θεέ μου, Σού ζητάω μέ ολη μου τήν καρδιά νά μου κάνης μιά χάρη». Καί μέ τό θυμίαμα λέω: «Σέ ευχαριστώ, Θεέ μου, μέ ολη μου τήν καρδιά γιά όλες τις δωρεές Σου. Σ' ευχαριστώ πού συγχωρείς τις δικές μου τις πολλές αμαρτίες καί τήν αχαριστία ολου τού κόσμου καί τήν δική μου τήν αχαριστία τήν πολλή».

Όσο μπορείτε, νά καλλιεργήτε τήν ευλάβεια, τήν συστολή. Αυτό θά βοηθήση νά δεχθήτε τήν Χάρη τού Θεού. Για τί, άμα εχη κανείς ευλάβεια και συστολή πνευματική, και είναι και ταπεινός, δέχεται τήν θεία Χάρη. Άν δέν εχη ευλάβεια και ταπείνωση, ή Χάρις του Θεού δέν τον πλησιάζει. Τί λέει ή Γραφή; «*Έπί τίνα επιβλέψω, άλλ' ή επί τον ταπεινόν καί ήσυχιον καί τρέμοντα τους λόγους μου;*»⁷⁵

---

⁷⁵ Ησ 66,2.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Το δόσιμο έχει θείο οξυγόνο

Οι άνθρωποι ξεχνούν αυτούς που υποφέρουν.

- Γέροντα, έχετε πει ότι όσο αποφεύγεις την ανθρώπινη παρηγοριά, τόσο λαμβάνεις την θεία. Γι' αυτό καταλαβαίνεις περισσότερο την προσευχή, αν είσαι νηστικός;

- Ναι, άλλα και ένας νηστικός καταλαβαίνει και τον νηστικό. Ένας χορτάτος δεν τον καταλαβαίνει. Άκουσα ότι κάπου πετούν τά φαγητά και λίγο πιο κάτω υπάρχουν Ρωσοπρόσφυγες που δεν έχουν νά φάνε. Ζουν οι καημένοι μέσα στά θερμοκήπια, σέ κάτι παράγκες από λαμαρίνες. Άς πούμε οτι δεν ξέρουν πώς εκεί κοντά υπάρχουν άνθρωποι που έχουν ανάγκη. Καλά, δεν ρωτούν νά μάθουν; Νά τά πετούν! Έμείς και αυτό τό άχρηστο που έχουμε, δεν τό δίνουμε. Είναι αμαρτία άλλος νά δυσκολεύεται νά αγοράση κάτι που τού χρειάζεται και άλλος νά έχη πράγματα που δέν τά χρησιμοποιεί και νά μην τά δίνη σ' αυτόν που τά έχει ανάγκη! Αυτό για μένα είναι ή μεγαλύτερη κόλαση. Στην Κρίση θά μας πή ό Χριστός: «Έπείνασα και ουκ έδώκατέ μοι φαγειν»⁷⁶

Μερικοί που τά έχουν ολα λένε: «Δέν υπάρχει φτώχεια σήμερα». Δεν σκέφτονται τον άλλο. Δεν μπαίνουν στην θέση του άλλου, για νά μην ενοχληθούν και χάσουν τήν ησυχία τους. Έτσι όμως πώς νά βρουν τον φτωχό; Αν σκέφτεται κανείς τον άλλο, βρίσκει τόν φτωχό και βρίσκει και από τί έχει ανάγκη. Υπάρχουν τόσα ορφανά που δεν έχουν έναν άνθρωπο νά χαϊδέψη λίγο τό κεφαλάκι τους. Οι άνθρωποι ξεχνούν όσους υποφέρουν. Ό νους τους είναι σε όσους καλοπερνούν και συγκρίνουν μ' αυτούς τόν εαυτό τους και όχι με εκείνους που υποφέρουν. Αν σκέφτονταν λιγάκι λ.χ. μερικούς Βορειοηπειρώτες, οί όποιοι, επειδή έκαναν τόν σταυρό τους, είναι οι καημένοι είκοσι χρόνια στην φυλακή, σέ έναν χώρο ένα επί ένα, θά έβλεπαν αλλιώς τά πράγματα. Φοβερό! Ούτε καν μπορούμε νά τό σκεφθούμε. Ξέρετε τί θά πή ένα επί ένα; Ούτε καθιστός ούτε ξαπλωτός ούτε όρθιος. Και παράθυρο;... άν έχη καμμία τρύπα⁷⁷.

- Δηλαδή, Γέροντα, σέ τάφους!

- Στον τάφο τουλάχιστον είσαι τεντωμένος. Και τί μαρτύρια! Πολλή δυστυχία πάντως υπάρχει σήμερα, γιατί φτιάχνουν πυρομαχικά και εγκατέλειψαν τόν κόσμο. Στην Αφρική είχα δει νά τρώνε κοπριές από γκαμήλες. Οί άνθρωποι εκεί έχουν κάτι σώματα, που δεν μοιάζουν με σώματα. Σάν βατράχια είναι. Και δ θώρακας είναι σάν ένα καλαθάκι μέ βέργες. Γιατί πονάω; Έμείς τά έχουμε όλα, γι' αυτό δεν πονούμε τους άλλους και θέλουμε νά πάμε και στον Παράδεισο...

Όταν είχα πάει στην Ιερά Μονή Στομίου τό 1958, ήταν στην Κόνιτσα ένας Προτεστάντης που τόν ενίσχυσαν οικονομικά από τήν Αμερική και είχε προσηλυτίσει ογδόντα οικογένειες. Είχε χτίσει μάλιστα και ένα οίκημα, για νά συγκεντρώνωνται. Οί καημένοι οί άνθρωποι είχαν μεγάλη ανάγκη και από τήν μεγάλη φτώχεια αναγκάζονταν νά γίνουν Προτεστάντες, γιατί εκείνοι τους βοηθούσαν οικονομικά. Μια μέρα μου είπε κάποιος: «Εγώ όχι μόνον Προτεστάντης αλλά και Εβραίος γίνομαι, γιατί έχω ανάγκη». Όταν το άκουσα αυτό, είπα «κάτι

---

⁷⁶ Ματθ. 25,42.

⁷⁷ Ειπώθηκε τόν Μάιο του 1990

πρέπει νά γίνη». Μάζεψα μερικούς πού είχαν κάποια οικονομική άνεση και μπορούσαν νά βοηθήσουν και τους μίλησα. Τότε οί καημένοι ήταν τελείως κοσμικοί, άλλα είχαν καλή διάθεση. Μιά ψυχή συγκεκριμένα, παρόλο πού και αυτή ήταν τότε τελείως κοσμική, είχε μεγάλη καρδιά. Όταν τήν είδα για πρώτη φορά, είπα: «Απ' εξω φαίνεται σάπιο ξύλο, άλλα μέσα είναι δαδί». Αποφασίσαμε λοιπόν νά συγκεντρώνουμε μερικά χρήματα και νά τά δίνουμε σε φτωχές οικογένειες. Όσα συγκεντρώνουμε, τους έλεγα νά πηγαίνουν νά τά δίνουν οί ίδιοι στους φτωχούς, γιά νά συγκινηθούν και νά βοηθηθούν πνευματικά. Έτσι και πέτρινη νά είναι ή καρδιά τους, μαλακώνει, γίνεται ανθρώπινη, και θά τους άνοιχθή και ή πύλη τού Παραδείσου. Σε λίγο όλοι αυτοί άλλαξαν, γιατί έβλεπαν τήν δυστυχία πού υπήρχε και δεν τους έκανε καρδιά νά πάνε στά κέντρα νά διασκεδάσουν. «Μας έχεις αφοπλίσει, μοϋ έλεγαν. Πώς νά πάμε τώρα νά διασκεδάσουμε;». Έρθαν και κοντά στην Εκκλησία. Ένας μάλιστα έμαθα αργότερα ότι είχε γίνει και ψάλτης. Άλλα και οί ογδόντα οικογένειες, μέ τήν Χάρη τού Θεού, ή μία μετά τήν άλλη επέστρεψαν στην Όρθοδοξία. Όταν αργότερα ήρθαν Αμερικανοί Προτεστάντες νά δουν τό έργο τού Προτεστάντη πού τις είχε προσηλυτίσει, τον πέρασαν από δίκη, γιατί δεν είχε πιά οπαδούς!

- Γέροντα, άλλοι ζητούν εύκολα βοήθεια, όταν έχουν ανάγκη, και άλλοι δεν λένε τίποτε.

- Πολλοί ντρέπονται και δεν θέλουν νά εκτεθούν. Αυτοί έχουν περισσότερη ανάγκη. Έκεί πιάνεται πιο πολύ ή βοήθεια. Ξέρω δύο γιατρούς πού κάτι τους συνέβη και δεν είχαν χρήματα ούτε μία ασπιρίνη νά πάρουν. Ό άνθρωπος πού έχει αγάπη δεν αρκείται στο νά δώση μόνο σε οποιον τού ζήτηση ελεημοσύνη, άλλα ψάχνει νά βρη ανθρώπους πού έχουν ανάγκη, για νά τους συμπαρασταθ. Η μητέρα μου φρόντιζε πολύ νά βρη τέτοιες περιπτώσεις.

Κριτήριο αγάπης

Όταν ένας εχη και δίνη ελεημοσύνη, δεν μπορείς νά καταλάβης αν εχη αγάπη ή όχι, γιατί μπορεί νά δίνη όχι από αγάπη, αλλά γιά νά ξεφορτωθή κάποια πράγματα. Όταν στερηται και δίνη, τότε φαίνεται ή αγάπη του. Πιστεύω, ας υποθέσουμε, οτι έχω αγάπη· ό Θεός, γιά νά δοκιμάση την αγάπη μου, μού στέλνει έναν φτωχό. Αν έχω λ.χ. δυο ρολόγια, ένα καλό και ένα λίγο χαλασμένο, και δώσω το χαλασμένο στον φτωχό, σημαίνει ότι ή αγάπη μου είναι δευτέρας ποιότητας. Αν έχω πραγματική αγάπη, θά δώσω το καλό στον φτωχό. Μπαίνει όμως ή βλαμμένη λογική και λέμε: «Τί, το καλό θά δώσω; Γι' αυτόν, αφού δεν έχει κανένα ρολόι, καλό είναι και το παλιό», και δίνω τό παλιό. Άλλά, όταν δίνης το παλιό, ζή ό παλαιός άνθρωπος ακόμη μέσα σου· αν δίνης τό καινούργιο, είσαι αναγεννημένος άνθρωπος. Κολάσιμη κατάσταση είναι, όταν κρατάς και τά δυο και δέν δίνης κανένα.

- Γέροντα, πώς βγαίνει κανείς από αυτήν τήν κατάσταση;

- Νά σκεφθή: «Αν ήταν ό ίδιος ό Χριστός, τί θά έδινα; Ασφαλώς τό καλύτερο». Έτσι καταλαβαίνει ποια είναι ή πραγματική αγάπη. Θά πάρη λοιπόν μία γερή απόφαση και τήν άλλη φορά θά δώση τό καλύτερο. Μπορεί λίγο νά δυσκολευθή στις αρχές, άλλα, αν αγωνίζεται μ' αυτόν τον τρόπο, θά φθάση σέ κατάσταση νά δίνη και τό παλιό και τό καινούργιο, γιά νά διευκολύνη τους άλλους, και αυτός νά μήν εχη ρολόι, άλλα νά εχη μέσα του Χριστό και νά άκούη τό γλυκό χτύπημα της καρδιάς του πού θά σκιρτά από θεϊκή χαρά. Αν σου αφαιρέσουν τό

Ιμάτιο και εσύ δώσης και τον χιτώνα πού έχεις⁷⁸, θά σέ ντύση μετά ό Χριστός. Αν πονάς έναν ταλαίπωρο και τον βοηθάς, σκέψου, άν ήταν ό ίδιος ό Χριστός, τί θυσία θά έκανε! Έτσι δίνει κανείς εξετάσεις. Στον πλησίον του ό πιστός άνθρωπος βλέπει τό πρόσωπο του Χριστού. Και ό ίδιος ό Χριστός λέει «αυτό πού κάνετε σέ έναν ταλαίπωρο είναι σαν να τό κάνετε σέ μένα»⁷⁹. Βέβαια τήν τιμή την απονέμει στον καθένα ανάλογα⁸⁰, άλλα ή αγάπη είναι ίδια για όλους. Στην καρδιά του τήν ίδια θέση έχει ένας υπουργός και ένας φτωχός· ένας στρατηγός και ένας στρατιώτης.

- Γέροντα, πώς συμβαίνει μερικές φορές, αυτός πού βοηθιέται, να φέρεται άσχημα προς αυτόν πού τον βοήθησε;

- Ό διάβολος πάει και κεντάει τον άλλον, ώστε να μάς φερθή άσχημα και να αγανακτήσουμε, οπότε χάνουμε τό καλό. Δεν φταίει ό άνθρωπος· ό διάβολος κεντάει τόν άλλο, για να μάς κάνει να τά χάσουμε όλα. Όταν κάνετε μία καλωσύνη, να αισθανεσθε πάντα πως ο,τι κάνετε έχετε υποχρέωση να τό κάνετε και να είστε έτοιμες να αντιμετωπίσετε πειρασμό, για να μη χάσετε τό καλό πού κάνατε, άλλα να τό κερδίσετε όλο. Κάνει λ.χ. ένας μία ελεημοσύνη, χωρίς να εχη σκοπό να τήν φανέρωση. Μπαίνει ό πειρασμός στην μέση και βάζει άλλους να τού πουν «εσύ ό φιλάργυρος, πού δεν έκανες τίποτε κ.λπ., ό τάδε έκανε αυτό, ό τάδε εκείνο», για να τόν αναγκάση να πή και αυτός... ταπεινά «έκανα και έγώ κάτι μικρό, ένα νοσοκομείο» ή να τόν αναγκάση να αγανάκτηση και να πή «ποιος, έγώ, πού έκανα αυτό και αυτό;» και να τά χάζη όλα. Η θά βάλη αυτόν πού ευεργέτησε να τού πή: «Αχάριστε, έκμεταλλευτά κ.λπ.», μέχρι να τού απάντηση: «Έγώ εκμεταλλευτής; Έγώ πού σου έκανα εκείνη την καλωσύνη, εκείνη την ευεργεσία;». «Βρε τον αχάριστο, θα πη μετά, δεν ήθελα να μου πη "ευχαριστώ", άλλα τουλάχιστον να το αναγνώριζε». Όταν όμως κανείς περιμένη αναγνώριση, πάει, τά χάνει όλα. Ένώ, αν βάλη έναν καλό λογισμό και πη «καλύτερα πού ξέχασε την καλωσύνη πού τού έκανα» ή «μπορεί να ήταν στεναχωρημένος ή κουρασμένος, γι' αυτό μίλησε έτσι», δικαιολογεί τον άλλον και δεν χάνει. Όταν δεν περιμένουμε ανταπόδοση, τότε έχουμε καθαρό μισθό. Ό Χριστός έκανε το πάν για μας και εμείς Τον σταυρώσαμε. Τί ψάλλουμε; «Αντί του μάννα χολήν»⁸¹. Πάντοτε να προσπαθούμε να κάνουμε το καλό, χωρίς να περιμένουμε ανταπόδοση.

Αυτός πού δίνει δέχεται θεϊκή χαρά

Δυο χαρές υπάρχουν στον άνθρωπο. Μία χαρά, όταν παίρνη, και μία χαρά, όταν δίνη. Δεν συγκρίνεται ή χαρά πού νιώθει κανείς, όταν δίνη, με την χαρά πού νιώθει, όταν παίρνη. Ό άνθρωπος, για να καταλάβη αν προχωράη σωστά πνευματικά, πρέπει να εξέταση κατ' αρχάς αν χαιρέται, όταν δίνη και όχι όταν παίρνη· αν νιώθη στενοχώρια, όταν τού δίνουν, και χαρά, όταν δίνη. Ύστερα, άν εργάζεται σωστά πνευματικά, όταν κάνει κανένα καλό, δεν το θυμάται ποτέ, άλλα δεν ξεχνάει ποτέ και το παραμικρό καλό πού τού κάνουν. Δεν μπορεί να κλείση μάτι από την παραμικρή ευεργεσία των άλλων. Μπορεί αυτός να έχη δώσει ένα αμπέλι στον άλλον και να το έχη ξεχάσει. Αν όμως ό

⁷⁸ Βλ. Λουκ. 6,29.

⁷⁹ Βλ. Ματθ. 25,40.

⁸⁰ Βλ. Ρωμ. 13, 7.

⁸¹ Από Ίδιόμελο τροπάριο του ΊΒ' αντιφώνου στον Όρθρο της Μεγάλης Παρασκευής.

άλλος τοῦ δώσει ένα τσαμπὶ σταφύλι ἀπὸ τὸ ἀμπέλι πού ἐκεῖνος τοῦ χάρισε, δὲν μπορεῖ νὰ το ξεχάσῃ ποτέ. Ἡ μπορεῖ νὰ ἔχῃ δώσει σὲ κάποιον πολλές ξυλόγλυπτες εἰκόνες καὶ νὰ μὴν το θυμάται. Ἄν ἐκεῖνος τοῦ δώσει μιὰ εἰκονίτσα πλαστικοποιημένη, αὐτὸς συγκινεῖται ἀπὸ τὴν εἰκονίτσα αὐτή, παρόλο πού εἶναι μικρῆς ἀξίας, καὶ ἀπὸ ευγνωμοσύνη σκέφτεται πὼς νὰ το ἀνταποδώσῃ. Ἀκόμη καὶ ὁλόκληρη Ἐκκλησία μπορεῖ νὰ δώσει, καὶ τὸ οἰκόπεδο, καὶ νὰ το ξεχάσῃ. Δηλαδή ἡ σωστὴ πνευματικὴ πορεία εἶναι νὰ ξεχνᾷ κανεὶς τὰ καλὰ πού κάνει καὶ νὰ θυμάται τὰ καλὰ πού τοῦ κάνουν οἱ ἄλλοι. Ὅταν φθάσῃ σ' αὐτὴν τὴν κατάσταση ὁ ἄνθρωπος, τότε εἶναι ἄνθρωπος· ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ. Ἄν ὅμως συνέχισῃ νὰ ξεχνᾷ τις καλωσύνες πού τοῦ ἔκαναν οἱ ἄλλοι καὶ θυμάται τις καλωσύνες πού ἔκανε αὐτὸς, αὐτὴ εἶναι ἀντίθετη ἐργασία ἀπὸ αὐτὴν πού ζητάει ὁ Χριστός. Ἄλλα καὶ ὅταν σκέφτεται «εσὺ μοῦ ἔδωσες τόσο καὶ ἐγὼ σοῦ ἔδωσα τόσο», αὐτὸ πάλι εἶναι μπακαλίστικο πράγμα. Ἐγὼ κοιτᾷ νὰ δώσω σ' αὐτὸν πού ἔχει μεγαλύτερη ἀνάγκη. Δὲν υπολογίζω μπακαλίστικα: ὁ τάδε μοῦ ἔδωσε αὐτὰ τὰ βιβλία καὶ ἐγὼ τώρα σ' αὐτὸν χρωστᾷ τόσο, ὁπότε πρέπει νὰ τοῦ τὰ δώσω, γιὰ νὰ ξεοφλήσω. Ἡ, ἂν ὁ ἄλλος δὲν μοῦ ἔδωσε, δὲν θὰ τοῦ δώσω καὶ ἐγὼ τίποτε. Καὶ αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀνθρώπινη δικαιοσύνη.

Αὐτὸς πού παίρνει κάτι, δέχεται ἀνθρώπινη χαρὰ. Αὐτὸς πού δίνει, δέχεται θεϊκὴ χαρὰ. Τὴν θεϊκὴ χαρὰ μὲ τὸ δόσιμο τὴν παίρνουμε. Μοῦ δίνει λ.χ. κάποιος ἕνα βιβλίο. Αὐτὸς τώρα χαίρεται πνευματικᾷ, θεϊκᾷ, καὶ ἐγὼ πού πήρα τὸ βιβλίο χαίρομαι ἀνθρώπινα. Ὅταν καὶ ἐγὼ δώσω τὸ βιβλίο, θὰ χαρῶ καὶ ἐγὼ θεϊκᾷ, καὶ ὁ ἄλλος πού θὰ τὸ πάρῃ θὰ χαρῆ ἀνθρώπινα. Ὅταν καὶ ἐκεῖνος τὸ δώσει, θὰ χαρῆ καὶ αὐτὸς θεϊκᾷ, καὶ ἐκεῖνος πού θὰ τὸ πάρῃ θὰ χαρῆ ἀνθρώπινα. Ἄν ὅμως καὶ αὐτὸς τὸ δώσει, τότε θὰ χαρῆ καὶ θεϊκᾷ κ.ο.κ. Βλέπετε πὼς μὲ ἕνα πράγμα μποροῦν πολλοὶ ἄνθρωποι νὰ χαροῦν καὶ ἀνθρώπινα καὶ θεϊκᾷ;

Νὰ μάθῃ κανεὶς νὰ χαίρεται μὲ τὸ νὰ δίνῃ. Ὅταν χαίρεται μὲ τὸ νὰ δίνῃ, εἶναι τοποθετημένος σωστά, εἶναι δικτυωμένος μὲ τὸν Χριστό· ἔχει τὴν θεία Χάρη. Ὅταν δίνῃ ἢ προσφέρῃ κάτι, ἢ χαρὰ πού νιώθει ἔχει θεῖο οὐζυγόνο. Ὅταν χαίρεται μὲ τὸ νὰ λαμβάνῃ ἢ νὰ θυσιάσῃ οἱ ἄλλοι γι' αὐτόν, αὐτὴ ἢ χαρὰ ἔχει μπόχα, ἀσφυξία. Τέτοιοι ἄνθρωποι πού δίνονται, χωρὶς νὰ υπολογίζουν τὸν εαυτὸ τους, θὰ μας κρίνουν μεθαῦριο. Τί χαρὰ νιώθουν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι! Αὐτοὺς τοὺς προστατεύει ὁ Χριστός. Ἀλλὰ οἱ περισσότεροὶ ἄνθρωποι χαίρονται μὲ τὸ νὰ παίρνουν καὶ στεροῦνται τὴν θεϊκὴ χαρὰ, γι' αὐτὸ εἶναι βασανισμένοι. Ὁ Χριστός συγκινεῖται, ὅταν ἀγαπάμε τὸν πλησίον μας πιο πολὺ ἀπὸ τὸν εαυτὸ μας, καὶ μᾶς γεμίζει μὲ θεία ευφροσύνη. Βλέπεις, ἐκεῖνος δὲν περιορίσθηκε στὸ «ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν»⁸², ἀλλὰ θυσιάσθηκε γιὰ τὸν ἄνθρωπο.

Ὁ φιλάργυρος μαζεύει, γιὰ νὰ τὰ βρουν οἱ ἄλλοι

- Γέροντα, εἶναι δύο ἀδελφάκια· τὸ μικρὸ δίνει, ἐνῶ τὸ μεγάλο δὲν δίνει.
- Νὰ μάθουν οἱ γονεῖς καὶ στὸ μεγάλο νὰ γλυκαίνεται ἀπὸ τὸ νὰ δίνῃ. Ἄν τὸ μεγάλο δούλεψῃ πάνω σ' αὐτὸ, θὰ εἰχῃ μεγαλύτερο μισθὸ ἀπὸ τὸ μικρὸ πού ἀπὸ τὴν φύση τοῦ δίνει, καὶ θὰ γίνῃ καλύτερο.
- Γέροντα, πὼς θὰ ἀπαλλαγῇ κανεὶς ἀπὸ τὴν στενότητα τῆς καρδιάς, ἀπὸ τὴν δυσκολία πού ἔχει νὰ δίνῃ;
- Τί, εἶσαι τσιγγούνα; Θὰ σε πετάξω ἐξω! Καὶ στὴν διακονία, λ.χ. ὅταν εἶσαι στὸ ἀρχονταρῖκι, νὰ πάρῃς μιὰ γενικὴ εὐλογία, γιὰ νὰ μπορῆς νὰ δίνῃς. Βλέπεις καὶ ὁ

⁸² Λευιτ. 19,18· Ματθ. 22, 39· Μάρκ. 12, 31 καὶ Λουκ. 10,27.

Θεός πόσο άφθονα δίνει σε όλους τις ευλογίες Του; Αν δεν συνηθίση νά δίνη κανείς, μαθαίνει στην τσιγγουνιά καί δυσκολεύεται μετά νά δώση.

Ο φιλάργυρος είναι «κουμπάρας»· μαζεύει αυτός, γιά νά τά βρουν οί άλλοι. Χάνει έτσι τήν χαρά τού δοσίματος καί τήν θεία ανταπόδοση. Λέω σε έναν πλούσιο μιά φορά: «Τί τά μαζεύεις; Υποχρεώσεις δεν έχεις. Τί θά τά κάνης;». «Εδώ θά μείνουν, μου λέει, όταν πεθάνω». «Εγώ σου δίνω ευλογία, τού λέω, νά τά πάρης επάνω όλα!». «Εδώ θά μείνουν, ξαναλέει. Άμα πεθάνω, άς τά πάρουν οί άλλοι». «Εμ, εδώ θά μείνουν, τού λέω. Ό σκοπός είναι νά τά δώσης με τά ίδια σου τά χέρια τώρα πού ζής!». Δεν υπάρχει πιο ανόητος άνθρωπος από τον πλεονέκτη, πού μαζεύει συνέχεια καί ζή συνέχεια μέ στέρηση καί τελικά αγοράζει τήν κόλαση μέ τις συγκεντρωμένες του οικονομίες. Το έχει τελείως χαμένο, γιατί δεν δίνει καί χάνεται μέ υλικά πράγματα, οπότε χάνει τον Χριστό.

Τον τσιγγούνη τον κοροϊδεύουν καί οί άλλοι. Ήταν ένας πολύ πλούσιος κτηματίας· είχε χωράφια σέ μιά επαρχία, είχε καί στην Αθήνα διαμερίσματα, άλλα ήταν πολύ τσιγγούνης. Μιά φορά έφτιαξε μιά χύτρα φασολάδα τελείως νερούλη, γιά νά φάνε οί εργάτες πού δούλευαν στά χωράφια του. Παλιά δούλευαν οί καημένοι από το πρωί, πριν βγή ό ήλιος, μέχρι νά βασιλέψη. Το μεσημέρι πού σταμάτησαν λίγο, γιά νά ξεκουραθούν, άδειασε το αφεντικό μέσα σέ έναν ταβά τήν φασολάδα καί φώναξε τους εργάτες νά φάνε. Κάθησαν γύρω-γύρω οί καημένοι οί εργάτες καί άρχισαν νά τρώνε· πότε έπιαναν μέ το κουτάλι από κανένα φασόλι, πότε μόνον ζουμί! Ένας εργάτης ήταν πολύ πειραχτήρι. Αφήνει το κουτάλι του καί πάει παραπέρα. Βγάζει τις αρβύλες του, τις κάλτσες του καί προχωράει νά μπη μέσα στον ταβά. «Τί κάνεις;», τού λένε οί άλλοι. «Λέω νά μπω μέσα, μήπως πιάσω κανένα φασόλι!», τους λέει. Τόσο τσιγγούνης ήταν εκείνος ό ταλαίπωρος. Γι' αυτό, χίλιες φορές νά τόν κυριέψη ή σπατάλη τόν άνθρωπο παρά ή τσιγγουνιά.

- Ή τσιγγουνιά είναι αρρώστια, Γέροντα.

- Πολύ μεγάλη αρρώστια! Άμα κυριέψη τόν άνθρωπο ή τσιγγουνιά, μεγαλύτερη αρρώστια δεν υπάρχει. Ή οικονομία καλή είναι, άλλα νά προσέξη κανείς νά μήν τόν κυριέψη σιγά-σιγά ό πειρασμός μέ τήν τσιγγουνιά.

- Μερικοί, Γέροντα, από τήν τσιγγουνιά μένουν νηστικοί.

- Μόνον νηστικοί; Ήταν ένας έμπορος πλούσιος πού είχε ένα μεγάλο εμπορικό καί έκοβε μέ τόν σουγιά στά τρία εκείνα τά σπίρτα τά πλακέ! Μιά άλλη πολύ πλούσια είχε ένα θειαφοκέρι· κρατούσε κάρβουνα καί έπαιρνε μέ τό θειαφοκέρι από τά κάρβουνα νά ανάψη τήν φωτιά, γιά νά μήν ξοδέψη κανένα σπίρτο. Καί είχε σπίτια, κτήματα, μεγάλη περιουσία.

Δέν λέω νά είναι κανείς σπάταλος, άλλα τουλάχιστον, όταν κάποιος είναι σπάταλος, αν τού ζήτησης κάτι, εύκολα θά σου τό δώση. Αν είναι τσιγγούνης, θά λυπάται νά σου τό δώση. Ήταν μιά φορά δυο νοικοκυρές καί συζητούσαν στην γειτονιά γιά σαλάτες, γιά ξίδια καί πάνω στην συζήτηση είπε ή μία: «Έχω πολύ καλό ξίδι». Μιά φορά χρειάσθηκε ή άλλη ή φουκαριάρα λίγο ξίδι καί πήγε νά τής ζητήσει. «Άκου εδώ, της λέει εκείνη, εγώ, αν τό έδινα, δέν θά είχα ξίδι επτά χρόνων!». Καλά είναι νά κάνη οικονομία κανείς καί νά δίνη. Οικονόμος δέν θά πή τσιγγούνης. Ό πατέρας μου χρήματα δέν κρατούσε. Στά Φάρασα δέν είχαν ξενοδοχείο- τό σπίτι μας ήταν σάν ξενοδοχείο. Οποιος ερχόταν στό χωριό, στον πρόεδρο θά πήγαινε νά μείνη. Θά έτρωγε, θά τού έπλεναν τά πόδια, θά τού έδιναν καί κάλτσες καθαρές.

Τώρα, βλέπω ότι καί σέ μερικά προσκυνήματα έχουν αποθήκες ολόκληρες μέ κανδήλια καί δέν λένε: «Έχουμε, μή μας δίνετε άλλα». Αυτά ούτε μπορούν νά τά

χρήσιμοποίησουν οὔτε να τὰ πουλήσουν, ἄλλα οὔτε και τα δίνουν. Όταν ἀρχίση να μαζεύη κανείς, δένηται καί δεν μπορεί να δώση. Αν ὅμως ἀρχίση να μη μαζεύη πράγματα και τὰ δίνη, τότε Θά μαζευτή ἡ καρδιά στον Χριστό, χωρίς νά το καταλάβη. Μιά χήρα νά μην εχη χρήματα νά ἀγοράση ἕναν πήχυ ὕφασμα νά ντύση τὰ παιδιά της, καί εγώ νά μαζεύω! Πώς νά τό ανεχθῶ αυτό; Στο Καλύβι δεν ἔχω οὔτε πιάτα οὔτε κατσαρόλια· τενεκεδάκια ἔχω. Προτιμῶ ἕνα πεντακοσάριο νά τό δώσω σε ἕναν φοιτητή, νά πάη ἀπό τό ἕνα μοναστήρι στο ἄλλο, παρά νά πάρω κάτι γιά μένα. Αν δεν μαζεύης, ἔχεις ευλογία ἀπό τον Θεό. Όταν δίνης ευλογία, παίρνεις ευλογία. Ἡ ευλογία γεννάει ευλογία.

Ἡ καλή διάθεση εἶναι τό πάν.

- Γέροντα, ὅταν μοῦ ζητᾶ κάποιος βοήθεια, ἄλλα δεν ἔχω νά τοῦ δώσω;
- Όταν θέλω νά κάνω ελεημοσύνη καί δεν ἔχω νά δώσω, τότε κάνω ελεημοσύνη με αἷμα. Ὁ ἄλλος πού ἔχει καί δίνει υλική βοήθεια, νιώθει καί χαρά, ενώ αυτός πού δεν ἔχει νά δώση, συνέχεια υποφέρει καί ταπεινωμένος λέει: «Δεν ἔκανα ελεημοσύνη». Ἡ καλή διάθεση εἶναι τό πάν. Ἐνας πλούσιος ἔχει νά δώση, ἄλλα δεν δίνει. Ἐνας φτωχός θέλει νά δώση, ἄλλα δεν δίνει, γιατί δεν ἔχει νά δώση. Διαφέρει τό ἕνα ἀπό τό ἄλλο. Ὁ πλούσιος, αν δώση, νιώθει καί μιά ευχαρίστηση. Ὁ φτωχός πονάει, θέλει νά κάνη μιά καλωσύνη, ἄλλα δεν ἔχει νά δώση, καί υποφέρει ψυχικά· ενώ, ἄμα εἶχε, θά ἔδινε καί δεν θά υπέφερε. Ἡ καλή διάθεση φαίνεται ἀπό τὰ ἔργα. Αν κάποιος ζητήση ἀπό ἕναν φτωχό ελεημοσύνη καί ὁ φτωχός, αν καί στερῆται, τοῦ δώση, ἄσχετα αν ὁ ἄλλος πάη νά τὰ πιή οὔζο, τότε ὁ φτωχός πού ἔδωσε θά εχη πνευματική χαρά, καί ὁ Θεός θά φωτίση κάποιον νά στείλη καί σ' αυτόν υλική βοήθεια.

Καί ξέρετε μερικές φορές τί ἀδικία γίνεται; Ὁ ἕνας να δίνη ο,τι ἔχει, γιά να βοηθήση, καί ὁ ἄλλος να τα ἔρμηνεύη μέ τον λογισμό του οπως θέλει.

- Γέροντα, τί εννοεῖτε;

- Ἄς υποθέσουμε, ἕνας, ὁ καημένος, ἔχει λ.χ. ολο κι ολο πέντε χιλιάδες δραχμές στην τσέπη του. Βρίσκει στον δρόμο του ἕναν ζητιάνο, τίς βάζει στο χέρι του και φεύγει. Ὁ ζητιάνος μετά βλέπει ὅτι εἶναι πεντοχίλιορο και χαίρεται. Περνάει εκείνη την ὥρα καί ἕνας πολύ πλούσιος και βλέποντας ὅτι ὁ ἄλλος ἔδωσε πεντοχίλιορο λέει μέ τον λογισμό τον δικό του: «Γιά νά δίνη αυτός πεντοχίλιορο, ποιος ξέρει πόσα ἔχει! εκατομμυριούχος θά εἶναι!». Ὅποτε δίνει αυτός στον ζητιάνο πεντακόσιες δραχμές καί αναπαύει τον λογισμό του ὅτι ἔκανε τό καθήκον του. Ἐνῶ εκείνος ὁ καημένος εἶχε μόνον αυτό τό πεντοχίλιορο καί, μόλις εἶδε τον ζητιάνο, σκίρτησε ἡ καρδιά του καί τοῦ τό ἔδωσε. Αν καί ὁ πλούσιος δούλευε λίγο πνευματικά, θά εἶχε καί ἕναν καλό λογισμό και θά ἔλεγε: «Γιά δές, ἔδωσε αυτό πού εἶχε». Ἡ θά ἔλεγε: «Θά εἶχε δέκα χιλιάδες καί ἔδωσε τίς πέντε χιλιάδες». Ἄλλα πώς νά φέρη καλό λογισμό, αφού δέν δούλεψε πνευματικά; Σοῦ λέει: «Γιά νά πετᾶ ἔτσι τὰ λεφτά, μέ τό φτυάρι τὰ μαζεύει».

Μερικοί ἄνθρωποι πάλι, ἐνώ δίνουν πεντακόσιες ἢ χίλιες δραχμές σέ ἕναν φτωχό, κάνουν ἐβραϊκά παζάρια γιά πέντε ἢ δέκα δραχμές στον φτωχό εργάτη πού τους δούλεψε. Δέν μπορῶ νά καταλάβω: Καλά, δίνεις πε-ντακοσάριο καί χιλιάριο σ' εκείνον πού δέν ξέρεις καί αυτόν πού ἔχεις κοντά σου καί σέ βοηθάει τον αφήνεις νά πεινά; Αυτόν πρώτα ἔχεις υποχρέωση νά ἀγαπήσης καί νά βοηθήσης. Ἄλλα φαίνεται ὅτι ἡ ελεημοσύνη αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων γίνεται, γιά νά τους επαινέσουν. Ἡ ἄλλον μπορεί νά τον πάνε ἀκόμη καί στο δικαστήριο γιά χίλιες δραχμές, γιατί ξεκινᾶνε ἀπό μιά κοσμική λογική, δήθεν νά μην τους

θεωρήσουν κορόιδα. Μιά θρησκευόμενη γυναίκα μου διηγήθηκε⁸³ ένα περιστατικό. Ήθελε να αγοράσει ένα φορτίο ξύλα από μια γιαγιά, ή οποία έκανε τρεις ώρες δρόμο, για να τα φέρη από το δάσος στο χωριό. Εκείνη τήν φορά μάλιστα είχε κάνει και μισή ώρα επιπλέον, δηλαδή τρεισήμισι ώρες, γιατί έκανε τον κύκλο της στρατώνας, μήν τήν πιάση το Δασαρχείο. «Πόσο κάνουν;», τήν ρωτάει ή κυρία. «Δεκαπέντε δραχμές», λέει ή γιαγιά. «Όχι, είναι πολλά, της λέει, έντεκα δραχμές τα παίρνω». «Έτσι, για να μή μας παίρνουν για κουτούς, μού λέει, εμάς τους πνευματικούς ανθρώπους...». Της έκανα μετά ένα ξεσκόνισμα. Δύο ζώα είχε ή γιαγιά και είχε χάσει δύο μέρες, για να κερδίση είκοσι δύο δραχμές. Αντί να της έδινε και ένα εικοσάρικο παραπάνω, της έκανε έβραϊκα παζάρια.

Ή ελεημοσύνη πολύ βοηθάει τους κεκοιμημένους.

Ο πλούτος φέρνει τήν καταστροφή στον άνθρωπο, όταν δεν διανέμεται στους φτωχούς για τήν ψυχή μας και για τις ψυχές τών πεθαμένων μας. Ή ελεημοσύνη στους πονεμένους, χήρες, ορφανά κ.λπ. πάρα πολύ βοηθάει καί για τήν ανάπαυση τών κεκοιμημένων. Γιατί, όταν δίνη κανείς ελεημοσύνη για έναν κεκοιμημένο, οι άλλοι λένε: «Θεός σχωρέσ' τον. Νά αγιάσουν τά κόκκαλά του». Αν τύχη κάποιος να εχη αρρώστιες, να μήν μπορή να δούλεψη, να εχη χρέη, καί σε μιά τέτοια δύσκολη περίσταση τον βοηθήσης καί πής «πάρ' τα για τήν ψυχή τού τάδε», θά πή καί αυτός: «Θεός σχωρέσ' τον, να αγιάσουν τά κόκκαλά του!». Κάνουν δηλαδή καρδιακή προσευχή καί αυτό είναι πού βοηθάει πολύ τους κεκοιμημένους.

- Όταν κάποιος ό άνδρας πεθάνη άκοινώνητος, άνεξομολόγητος η σκοτωθή το παιδί της, τί άλλο μπορεί να κάνη, για να βοηθήση τις ψυχές τους;
- Όσο μπορεί, να γίνη ή ίδια καλύτερη. Αυτό φυσικά θά βοηθήση καί την ίδια, άλλα θά βοηθήση και τον άνδρα της, γιατί, άφου στεφανώθηκαν, έχει μερίδιο καί εκείνος πού πέθανε. Αυτό είναι το κυριώτερο από όλα: να γίνη καλύτερη. Αλλιώς, μπορεί να κάνη καί μιά καλωσύνη, άλλα να εχη καί τον χαβά της. Σου λέει: «Έκανα τά καθήκοντα μου. Άλλο τί θέλεις να κάνω;» καί μένει αδιόρθωτη ή καί χειροτερεύει.

Ελεημοσύνη «εν τω κρύπτω»⁸⁴

- Γέροντα, μερικοί θεωρούν φαρισαϊσμό το να πηγαίνη κανείς στην Εκκλησία καί να ύστερη στην αγάπη καί την θυσία.

- Έ, πού το ξέρουν; Είναι σίγουροι γι' αυτό;

- Έτσι κρίνουν.

- Ό Χριστός τί είπε; «Νά κρίνετε»⁸⁵; Ό άλλος μπορεί να μή δίνη στον τσιγγάνο, γιατί έχει ύπ' όψιν του έναν άρρωστο πού έχει μεγάλη ανάγκη καί θά βοηθήση εκείνον. Τον τσιγγάνο κάποιος περαστικός θά βρεθη να τού δώση κάτι, ενώ εκείνον δεν θά τού δώση κανέναν. Πώς βγάζουν συμπεράσματα, χωρίς να ξέρουν; Φαρισαϊσμός είναι, όταν κάποιος κάνη την καλωσύνη φανερά, για να τον επαινέσουν.

⁸³ Το 1958.

⁸⁴ Ματθ. 6,4

⁸⁵ Βλ. Ματθ. 7,1· Λουκ. 6, 37 καί Ίω. 1,24

Θυμάμαι, όταν ήμουν το 1957 στο Ιδιόρρυθμο⁸⁶, έδιναν για κάθε διακόνημα, ανάλογα με το πόσο δύσκολο ήταν, μια ευλογία. Επειδή τότε υπήρχε στα μοναστήρια λειψανδρία, ήταν μερικοί Πατέρες που είχαν δυνάμεις και αναλάμβαναν πολλά διακονήματα και έπαιρναν περισσότερες ευλογίες, αλλά τίς έδιναν. Ήταν ένας μοναχός που τον έλεγαν «σπάγκο», γιατί δέν έδινε. "Όταν πέθανε αυτός ο μοναχός, μαζεύτηκαν στην κηδεία του ταλαίπωροι άνθρωποι από εδώ από τήν Χαλκιδική, από τήν Μεγάλη Παναγία, από τό Παλαιοχώρι, το Νεοχώρι, και τόν έκλαιγαν. Αυτοί είχαν βόδια και κουβαλούσαν τήν ξυλεία, τους γρεντέδες, γιατί τότε ή μεταφορά γινόταν με τά βόδια - μή βλέπης τώρα που γίνεται με αυτοκίνητα, μέ τριαξονικά! Τί έκανε αυτός ο καημένος; Μάζευε-μάζευε τά χρήματα που του έδιναν για τά διακονήματα που έκανε και, όταν έβλεπε έναν οικογενειάρχη που είχε μόνον ένα βόδι ή ψοφούσε τό βόδι του, του αγόραζε ένα βόδι. Και τότε τό νά αγοράσης ένα βόδι ήταν μεγάλο πράγμα· στοίχιζε πέντε χιλιάδες δραχμές, άλλα τά χρήματα ήταν γερά. Οι άλλοι Πατέρες έδιναν πέντε δραχμές στον έναν φτωχό, δέκα στον άλλον, κανένα εικοσάρικο στον άλλον, έκαναν δηλαδή τέτοιες καλωσύνες και φαίνονταν. Εκείνος καθόλου δέν φαινόταν, γιατί δέν έδινε όπως έδιναν οι άλλοι, άλλα τά μάζευε και βοηθούσε μέ αυτόν τόν τρόπο. Έτσι όλοι τόν έλεγαν «σπάγκο, σπάγκο» και πήρε τό όνομα «σπάγκος», σπαγκοραμμένος δηλαδή! Και τελικά, όταν πέθανε, μαζεύτηκαν οί καημένοι και έκλαιγαν. «Μέ έσωσε!», έλεγε ο ένας, «μέ έσωσε!», έλεγε ο άλλος. Γιατί τότε, άμα είχε ένα βόδι κανείς, μετέφερε τήν ξυλεία και έτρέφε τήν οικογένεια του. Τά έχασαν οί Πατέρες! Γι' αυτό λέω, που ξέρεις τί κάνει ο άλλος;

- Γέροντα, όταν κάνη ελεημοσύνη κανείς, άλλα νιώθη ένα κενό, τί φταίει;

- Νά προσέξη μήπως κινείται από άνθρωπαρέσκεια. Όταν έχη καθαρά κίνητρα, αισθάνεται χαρά. Σέ μια πόλη ξέρετε τί έκαναν μια φορά; Μου το έλεγε ένας γνωστός μου ευλαβής δικηγόρος. Πλησίαζαν Χριστούγεννα και είπαν μερικοί Χριστιανοί νά μαζέψουν διάφορα πράγματα, νά τά κάνουν δέματα και νά τά μοιράσουν στην πλατεία στους φτωχούς - ήταν τότε μετά τήν Κατοχή που οί άνθρωποι είχαν ανάγκη. Τους λέει ο δικηγόρος: «Αφού ξέρουμε ποιοί είναι οί φτωχοί, καλύτερα νά τά δώσουμε αθόρυβα». «Όχι, του λένε, νά τά μοιράσουμε στην πλατεία εις δόξαν Θεού, γιά νά δουν ότι ενδιαφερόμαστε». «Μά δεν κάνει, τους ξαναλέει αυτός. Πού το βρήκατε γραμμένο νά γίνεται έτσι ή ελεημοσύνη;». Το δικό τους εκείνοι: «εις δόξαν Θεού...». Με κανέναν τρόπο δέν μπορούσε νά τους πείση. Αφού είδε και απόκαμε, τους άφησε. Συγκέντρωσαν λοιπόν τά δέματα στην μεγάλη πλατεία της πόλεως και ανακοίνωσαν κιόλας ότι εκεί θά μοιράσουν δέματα. Το έμαθαν όλοι και ορμησαν κάτι άνθρωποι μπαμπάτσικοι, σαν γορίλλες, και μάζευαν-μάζευαν, τά άρπαξαν όλα. Και έτσι πήραν τά δέματα όσοι ήταν βάρβαροι και δέν είχαν ούτε ανάγκη, και οί καημένοι οί φτωχοί έμειναν μέ άδεια χέρια. Μόλις πήγαν οί υπεύθυνοι νά αντιδράσουν, τους έδωσαν και ένα ξύλο γερό «εις... δόξαν Θεού!». Βλέπετε πώς λειτουργούν οί πνευματικοί νόμοι! Σέ έναν κοσμικό δικαιολογείται και νά υπερηφανευθή και νά κάνη διαφήμιση, άλλα στους πνευματικούς ανθρώπους πώς νά δικαιολογηθή;

- Γέροντα, υπάρχουν άνθρωποι που δέν πιστεύουν, άλλα είναι πονόψυχοι και κάνουν καλωσύνες.

---

⁸⁶ Μονή, όπου οί μοναχοί συμβιώνουν χωρίς κοινό ηγούμενο και ακολουθούν προσωπικό πρόγραμμα πνευματικής ζωής και διατροφής.

- Όταν ένας κοσμικός δίνει από καθαρή διάθεση και όχι από ανθρωπαρέσκεια, τότε ο Θεός δεν θα τον αφήσει, αλλά κάποτε θα μιλήσει στην καρδιά του. Μου διηγήθηκε μιά φορά ένας γνωστός μου που ζούσε στην Ελβετία το έξης περιστατικό: Μιά πλούσια άθρη κυρία ήταν τόσο πονόψυχη, που είχε φθάσει σε σημείο να μοιράσει ολητήν περιουσία της σε φτωχούς και πονεμένους, και στο τέλος έμεινε πάμφτωχη. Τότε, όσοι είχαν βοηθηθή, φρόντισαν να μπει στο καλύτερο Γηροκομείο. Παρόλο όμως που έκανε τόσες καλωσύνες, παρέμενε άθρη. Πήγαιναν να της μιλήσουν για τον Χριστό και δεν δεχόταν συζήτηση. Έλεγε πως ο Χριστός δεν ήταν τίποτε άλλο παρά ένας καλός άνθρωπος, ένας κοινωνικός εργάτης, και άλλες τέτοιες θεωρίες. Ίσως και οι Χριστιανοί που είχε γνωρίσει να μην την είχαν βοηθήσει, για να συγκινηθή από την ζωή τους. «Κάνε προσευχή για αυτήν την ψυχή», μου έλεγε ο φίλος μου. Πάντως έκανε πολλή προσευχή και εκείνος για την μεταστροφή της. Μετά από καιρό μου είπε ο φίλος μου: «Μιά μέρα που πήγα να την επισκεφθώ στο Γηροκομείο, την βρήκα ολότελα αλλαγμένη. "Πιστεύω, πιστεύω", φώναζε». Της είχε συμβή ένα γεγονός που την αλλοίωσε· ζήτησε μετά να βαπτισθή.

«Τούτο ποιών άνθρακας πυρός σωρεύσεις επί την κεφαλήν αυτού»⁸⁷

- Γέροντα, όταν ένας δεν εχη ανάγκη, αλλά προ-σποιήται ότι έχει, πρέπει να τον βοηθήσουμε;

- 'Ο Χριστός είπε: «Νά δίνουμε σ' αυτόν που μας ζητάει, χωρίς να εξετάζουμε»⁸⁸. Καί αν δεν εχη ανάγκη αυτός που σου ζητάει, πάλι πρέπει να του δώσης. Νά χαιρέσαι που θα του δώσης. 'Ο Θεός «βρέχει επί δικαίους και αδίκους»⁸⁹, εμείς γιατί να μη βοηθήσουμε τον πλησίον μας; Μήπως και εμείς είμαστε άξιοι για όλα τά δώρα που μάς δίνει ο Θεός; 'Ο Θεός «ου κατά τάς ανομίας ημών έποίησεν ημῖν, ουδέ κατά τάς αμαρτίας ημών άνταπέδωκεν ημῖν»⁹⁰. Σου ζητάει κάποιος φτωχός βοήθεια; Ακόμη και αν άμφιβάλλης για την κατάσταση του, πάλι να τον βοηθήσης με διάκριση, για να μη σε πειράξη ο λογισμός. Είδες τί λέει ο Άββας Ισαάκ; «Και έφιππος να σου ζήτηση, να του δώσης»⁹¹. Δεν ξέρεις σε τί κατάσταση είναι. Έσύ να πιστεύης αυτό που σου λέει ο άλλος και να δίνης ανάλογα με αυτό που σου ζητάει.

Έάν έχουμε λ.χ. μόνο χίλιες δραχμές και τις δώσουμε σε έναν φτωχό και ανησυχήσουμε που δεν έχουμε περισσότερα να δώσουμε, τότε εκτός από την ευλογία (τά χρήματα που του δίνουμε), του βάζουμε στην συνείδηση του τον Χριστό και την καλή ανησυχία. Αυτή ή πράξη μας θα τον αναστάτωση, γιατί ο νους του συνέχεια θα γυρίζει στον ελεήμονα εκείνον που του έδωσε μαζί με το χιλιάριο και την πονεμένη του καρδιά, και θα άναγκασθή να του στείλη ανώνυμα τά χρήματα που του στέρησε ή και ακόμη περισσότερα. Σ' εμένα έχει συμβή ένα παρόμοιο γεγονός. Μιά φορά που βρέθηκα στην Θεσσαλονίκη με σταμάτησε μιά γυναίκα - φαινόταν σαν τσιγγάνα - και μου ζήτησε χρήματα για τά παιδιά της, γιατί είχε άρρωστο τον άνδρα της. Είχα μόνον ένα πεντακοσάριο και της το έδωσα. «Μέ συγχωρης, της είπα, δεν έχω περισ-

⁸⁷ Ρωμ. 12,20.

⁸⁸ Βλ. Ματθ. 5,42 και Λουκ. 6, 30.

⁸⁹ Ματθ. 5,45.

⁹⁰ Ψαλμ. 102,10.

⁹¹ Βλ. Άββα Ισαάκ του Σύρου, *Οί Ασκητικοί Λόγοι*, Λόγος ΚΓ', σ. 86.

σότερα νά σοῦ δώσω. Ἄν θέλῃς, πάρε τήν διεύθυνση μου καί γράψε μου πώς πάει ὁ ἄνδρας σου καί θά προσπαθήσω νά σοῦ στείλω ἀπό το Ἅγιον Ὄρος περισσότερα». Μετά ἀπό λίγο καιρό ἔλαβα ἕνα γράμμα μέ ἕνα πεντακοσάριο πού ἔγραφε: «Σ' ευχαριστώ γιά τήν καλωσύνη σου· σοῦ επιστρέφω τά χρήματα πού μοῦ ἔδωσες». Ὄταν κανεῖς δίνη ελεημοσύνη μέ πόνο, ὁ ζητιάνος καίγεται ἀπό τήν αγάπη, τόν Χριστό, καί θά ἀρχίση καί αὐτός νά μοιράζῃ και νά μὴ μαζεύῃ. Ἄλλα και νά τύχη ἀκόμη νά εἶναι πολύ σκληρόκαρδος ὁ ζητιάνος και νά μαζεύῃ, ὁ ἴδιος δεν θα χαρῆ ὅσα μάζεψε, ἄλλα θα οἰκονομήσῃ ὁ Θεός νά βρουν τά χρήματα τον τόπο τους, και σ' αὐτόν θά μείνῃ μόνον ἡ κούραση και ἡ ταλαιπωρία γιά τον ἔρανο (νά τόν ονομάσουμε ἔτσι) πού ἔκανε γιά τους ἄλλους.

- Γέροντα, δηλαδή πόσο πρέπει νά δίνη κανεῖς;

- Νά δίνη τόσο, πού νά μὴν τόν πειράζῃ ἡ συνείδηση του. Χρειάζεται διάκριση. Νά μὴ δίνη εκατό και μετά στενοχωριέται πού δεν ἔδωσε πενήντα. Πολλή προσοχή χρειάζεται, ὅταν κανεῖς εχῆ αγάπη με πολύ ενθουσιασμό. Καλό εἶναι νά φρενάρῃ τότε λίγο τήν αγάπη του και τόν ενθουσιασμό του, γιά νά μὴ μετανοή πού ἔδωσε πολλά σε ἕναν δυστυχημένο, ενώ ἔπρεπε λιγώτερα, καί ἔμεινε με ἄδεια χέρια ὁ ἴδιος. Σιγά-σιγά θά ἀπόκτηση πείρα καί θά δίνη ἀνάλογα μέ τήν αὐταπάρνηση πού ἔχει.

- Γέροντα, ὅταν ὁ ἄλλος ζητά πράγματα παράλογα, νά τοῦ τά δίνουμε;

- Ἐκεῖ χρειάζεται διάκριση καί ξανά διάκριση. Ὄταν ἕνας σοῦ ζητά πράγματα, γιά νά τά καμαρώνῃ, δώσ' τα. Βλέπεις, ὁ Χριστός δεν εἶπε στον Ἰούδα «τί Απόστολος εἶσαι σύ; κόψε τήν φιλαργυρία σου», ἄλλα τοῦ ἔδωσε καί τό ταμεῖο⁹². Ἐάν ὅμως ἕνας σοῦ ζητά π.χ. ἕνα κουτί μαρμελάδα πού ἔχεις, καί ἐσύ ξέρῃς ὅτι αὐτός ἔχει ἕνα κιούπι γεμάτο, ἔνω κάποιος ἄλλος δέν ἔχει καθόλου καί ἔχει ἀνάγκη, τότε πές σ' αὐτόν πού ἔχει καί ζητάει καί ἄλλο: «Ἄν θέλῃς, ἀδελφέ, δώσε καί ἐσύ λίγο ἀπό αὐτό πού ἔχεις στον τάδε». Ἄν δέν ὑπάρχῃ κάποιος πού νά μὴν ἔχῃ, τότε δώσ' το, χωρίς νά τοῦ πῆς τίποτε, μιά πού σοῦ τό ζήτησε. Μπορεῖ ἀπό αὐτό τό δόσιμο, ἂν ὑπάρχῃ μιά χορδή ευαισθησίας μέσα του, νά συγκινηθῇ καί νά διορθωθῇ.

Σ' αὐτές τις περιπτώσεις δηλαδή συμβαίνει αὐτό πού ἀναφέρει ὁ Απόστολος Παῦλος: «Ὄταν ὁ ἐχθρός σου σοῦ κάνῃ κακό και ἐσύ τοῦ κάνῃς καλωσύνη, κάρβουνα ἀναμμένα συσσωρεύεις στο κεφάλι του». Αὐτό δεν σημαίνει ὅτι τόν καις, ἀλλά, ὅταν τοῦ κάνῃς καλωσύνη, τότε ἀρχίζει νά δουλεύῃ μέσα του ἡ αγάπη πού εἶναι ὁ Χριστός και ἐνεργεῖ ἡ θεία Χάρις. Μετά ἀλλοιώνεται ὁ ἄνθρωπος, γιατί τόν πειράζῃ ἡ συνείδηση, καίγεται δηλαδή ἀπό τήν συνείδηση του. Δεν εἶναι ὅμως σωστό νά κάνῃς το καλό, γιά νά ἔλεγχῃ ὁ ἄλλος και νά συνετισθῃ, γιατί και αὐτό ἀποδυναμώνει τό καλό, ἄλλα νά τό κάνῃς με αγάπη. Ὄταν τόν ἐκδικησαι με τό καλό, ἀλλοιώνεται με τήν καλή ἔννοια και διορθώνεται.

Ἦταν ἕνας μέθυσος στην Κόνιτσα, πού εἶχε και οἰκογένεια, και τού ἔδινε κάτι. Εἶχαν μάθει μερικοί ὅτι τόν βοηθοῦσα τόν καημένο, γιατί και ὁ ἴδιος τό ἔλεγε, και μοῦ εἶπαν: «Μὴν τού δίνῃς· αὐτός πίνει». Εκείνος μοῦ ἔλεγε «δώσ' μου γιά τά παιδιά μου», και ἐγώ, ὅταν τού ἔδινε, τού ἔλεγα: «Πάρε αὐτά γιά τά παιδιά σου». Ἦξερα ὅτι πίνει, ἀλλά ἤξερα ὅτι αὐτός ὁ λόγος θα τόν βοηθήσῃ λίγο· θά πηγαίνῃ νά πίνῃ, ἄλλα θά σκέφτεται και λίγο τά παιδιά του. Ἄν δέν τού ἔδινε, θά βασάνιζε τήν γυναίκα του, γιατί θά της ἔπαιρνε ἀπό τά χρήματα πού ἔβγαζε εκείνη - πήγαινε ἡ καημένη και ξενοδούλευε - και θά ἔπινε, και τά παιδιά του θά δυστυχοῦσαν πιο πολύ. Ὄταν ὅμως τοῦ ἔλεγα «πάρε γιά τά

⁹² Βλ. ἰω. 12, 6.

παιδιά σου», θυμόταν και λίγο τὰ παιδιά του. Κατάλαβες; Τόν πονούσα, και αυτό ήταν πολύ αισθητό· δούλευε μέσα του. Πολλοί έχουν βοηθηθη έτσι. Μερικοί, επειδή τους πείραζε ύστερα ή συνείδηση, έστελναν τὰ χρήματα πίσω. Έμεις μέ τήν λογική μας δέν αφήνουμε τόν Χριστό νά δούλεψη. Μάθετε τό σωστό Ευαγγέλιο τώρα, άν θέλετε νά γίνετε άνθρωποι «Ευαγγελικοί», όχι Προτεστάντες!

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΛΕΒΕΝΤΙΑ

*«Η ανώτερη χαρά βγαίνει από την θυσία.
Μόνον όταν θυσιάζεται κανείς,
συγγενεύει με τόν Χριστό,
γιατί ό Χριστός είναι θυσία».*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Τά σημεία των καιρών

*Ο Αντίχριστος*⁹³

- Γέροντα, πείτε μας κάτι για τον Αντίχριστο.

- Ας πούμε μια φορά για τον Χριστό... Όσο μπορούμε νά είμαστε κοντά στον Χριστό. Αν είμαστε με τον Χριστό, τον Αντίχριστο θά φοβηθούμε; Μήπως το αντίχριστο πνεύμα δεν υπάρχει τώρα; Το κακό ούτως ή άλλως το κάνει το αντίχριστο πνεύμα. Και αν γεννηθή και ένα αντίχριστο τέρας και κάνη μερικά μπανταλά, θά γελοιοποιηθή στο τέλος. Θά συμβούν όμως γεγονότα πολλά. Ίσως προλάβετε νά ζήσετε και εσείς πολλά από τά σημεία πού γράφει ή Αποκάλυψη. Σιγά-σιγά αρκετά αρχίζουν νά βγαίνουν. Φωνάζω ό ταλαίπωρος πριν από πόσα χρόνια! Είναι φοβερή, εξωφρενική ή κατάσταση! Ή παλαβομάρα έχει ξεπεράσει τά όρια. Ήρθε ή αποστασία και μένει τώρα νά ερθη «ό υιός της απώλειας»⁹⁴ Θά γίνη τρελλοκομεϊο. Μέσα στην άναμπουμπούλα πού θά επικρατη, θά ξεσηκωθη κάθε κράτος νά κάνη ό,τι του λέει ό λογισμός. Ό Θεός νά βάλη το χέρι Του, τά συμφέροντα των μεγάλων να είναι τέτοια, πού να μας βοηθήσουν. Κάθε λίγο θα ακούμε κάτι καινούργιο. Θα βλέπουμε νά γίνωνται τά πιο απίθανα, τα πιο παράλογα πράγματα. Μόνον πού τά γεγονότα θα περνάνε τάκα-τάκα.

Οικουμενισμός, κοινή αγορά, ένα κράτος μεγάλο, μια θρησκεία στά μέτρα τους. Αυτά είναι σχέδια διαβόλων. Οί Σιωνιστές ετοιμάζουν κάποιον για Μεσσία. Γι' αυτούς ό Μεσσίας είναι βασιλιάς, δηλαδή θά κυβέρνηση εδώ στην γη. Οί Ίεχωβάδες καί αυτοί αποβλέπουν σε έναν βασιλιά επίγειο. Θά παρουσιάσουν οί Σιωνιστές έναν, καί οί Ίεχωβάδες θά τον δεχθούν. Θά πουν «αυτός είναι». Θά γίνη μεγάλη σύγχυση. Μέσα στην σύγχυση αυτή όλοι θά ζητούν έναν Μεσσία, για νά τους σώση. Καί τότε θά παρουσιάσουν κάποιον πού θά πη: «Εγώ είμαι ό Ίμάμης, εγώ είμαι ό πέμπτος Βούδδας, εγώ είμαι ό Χριστός πού περιμένουν οί Χριστιανοί, εγώ είμαι αυτός πού περιμένουν οί Ίεχωβάδες, εγώ είμαι ό Μεσσίας των Εβραίων». Πέντε «έγώ» θά έχη!...

Ό Ευαγγελιστής Ιωάννης, όταν λήη στην πρώτη επιστολή «*Παιδιά,... οτι ό αντίχριστος έρχεται, καί νυν αντίχριστοι πολλοί γεγονασιν...*»⁹⁵, δεν εννοεί οτι καί ό αναμενόμενος Αντίχριστος θά είναι σάν τους διώκτες Μαξιμιανούς καί Διοκλητιανούς, άλλα οτι ό Αντίχριστος θά είναι ό αναμενόμενος κατά κάποιον τρόπο ενσαρκωμένος διάβολος, πού θά παρουσιασθή στον ισραηλιτικό λαό ως Μεσσίας καί θά πλανήση τον κόσμο. Έρχονται δύσκολα χρόνια· θά έχουμε δοκιμασίες μεγάλες. Θά έχουν μεγάλο διωγμό οί Χριστιανοί. Καί βλέπεις, οί άνθρωποι ούτε καν καταλαβαίνουν οτι ζούμε στά σημεία των καιρών, οτι προχωρεί το σφράγισμα. Είναι σάν νά μή συμβαίνη τίποτε. Γι' αυτό λέει ή Γραφή οτι θά πλανηθούν καί οί εκλεκτοί⁹⁶. Όσοι δεν θά έχουν καλή διάθεση, δέν θά φωτισθούν καί θα πλανηθούν στα χρόνια της αποστασίας. Γιατί, όποιος δεν έχει

---

⁹³ Όσα αναφέρονται σ' αυτό τό κεφάλαιο έχουν είπωθη ή γραφή στην διάρκεια των ετών 1981-1994.

⁹⁴ Β' Θεσ. 2, 3.

⁹⁵ Α' Ίω. 2, 18

⁹⁶ Βλ. Ματθ. 24,24 και Μάρκ. 13,22.

την θεία Χάρη, δεν έχει πνευματική διαύγεια, όπως και ο διάβολος.

- Πιστεύουν, Γέροντα, οι Σιωνιστές τα περί Αντίχριστου;

- Αυτοί θέλουν να κυβερνήσουν όλον τον κόσμο. Χρησιμοποιούν για να πετύχουν τον σκοπό τους την μαγεία και τον σατανισμό. Την σατανολατρία την βλέπουν σαν μια δύναμη, πού θα τους βοηθήσει στα σχέδια τους. Πάνε δηλαδή να κυβερνήσουν τον κόσμο με σατανική δύναμη. Τον Θεό δεν Τόν βάζουν στον λογαριασμό τους. Θα ευλογηθούν όμως έτσι από τόν Θεό; Μέσα από αυτό ο Θεός θα βγάλει πολλά καλά. Οι άλλες σατανικές θεωρίες κράτησαν τουλάχιστον εβδομήντα χρόνια αυτοί ούτε επτά χρόνια δεν θά κρατήσουν.

- Γέροντα, όταν ακούω για τόν Αντίχριστο, νιώθω έναν φόβο μέσα μου.

- Τί φοβάσαι; Πιο φοβερός θά είναι από τόν διάβολο; Αυτός είναι άνθρωπος. Έδω ή Αγία Μαρίνα έδερνε τόν διάβολο και ή Αγία Ίουστίνη τόσους δαίμονες διέλυσε. Στο κάτω-κάτω εμείς δέν ήρθαμε να βολευτούμε σ' αυτόν τόν κόσμο.

Ό επίγειος βασιλιάς των Εβραίων

Σημείο ότι πλησιάζει ή εκπλήρωση των προφητειών θά είναι το γκρέμισμα του τεμένους του Όμάρ στά Ιεροσόλυμα. Θά το γκρεμίσουν, για να ανοικοδομήσουν τόν Ναό του Σολομώντος πού, όπως λένε, ήταν χτισμένος σ' αυτήν την θέση. Τελικά οί Σιωνιστές θά εγκαταστήσουν τόν Αντίχριστο εκεί ως Μεσσία. Άκουσα ότι οί Εβραίοι ήδη ετοιμάζονται να χτίσουν τόν Ναό του Σολομώντος.

- Γέροντα, οί Εβραίοι, ενώ διαβάζουν την Παλαιά Διαθήκη, πώς δέν πιστεύουν στον Χριστό;

- Δεν πας να τό πής αυτό στους Εβραίους; Οι Εβραίοι είχαν ανέκαθεν φανατισμό. Καταλαβαίνουν, αλλά είναι ο εγωισμός πού τους τυφλώνει. Αν πρόσεχαν λίγο, δεν θα παρέμενε κανένας Εβραίος.

- Αυτά πού διάβαζαν, πώς τά ερμήνευαν;

- Πώς τά ερμήνευαν και πώς τά ερμηνεύουν! Τά πνευματικά νοήματα τά κάνουν υλικά. Αυτό λ.χ. πού λέει ο Προφήτης Ησαΐας, «έξανθήσει τά έρημα του Ιορδανού»⁹⁷, να δής πώς τό ερμήνευσαν. Για να δείξουν ότι άνθησε ή έρημος, γύρισαν κάποιον ποταμό, έκαναν πεζούλια, κήπους, φύτεψαν μπανανιές, λεμονιές, πορτοκαλλιές, έφτιαξαν όλο περιβόλια, οπότε λένε «άνθησε ή έρημος»! Όλα έτσι τά ερμηνεύουν. Ένώ οι λόγοι αυτοί του Προφήτου αναφέρονται στην αναγέννηση του κόσμου μέ τό Άγιο Βάπτισμα, μέ τό λουτρό της παλιγγενεσίας.

- Τώρα περιμένουν τον επίγειο βασιλιά;

- Ναι, τόν Αντίχριστο. Οι Ραββίνοι ξέρουν ότι ήρθε ο Μεσσίας και ότι Τόν σταύρωσαν. Άφου έχω μάθει από ένα πρόσωπο ότι, όταν ψυχορραγη ένας Εβραίος, πάει ο Ραββίνος και του λέει στο αυτί: «Ο Μεσσίας ήρθε». Βλέπεις, τους πειράζει ή συνείδηση, γιατί αισθάνονται ένοχη, αλλά δέν ταπεινώνονται.

- Και τί κερδίζουν πού τό λένε εκείνη την ώρα;

- Τίποτε· απλώς τό λένε, επειδή τους πειράζει ή συνείδηση, και νομίζουν ότι, άφου τό είπαν, είναι εντάξει!...

- Και οι άλλοι δέν ακούνε;

- Όχι, στο αυτί τό λένε. Και τά Έβραιόπουλα έχουν επαναστατήσει εναντίον των Ραββίνων. «Ο Μεσσίας, λένε, ήρθε· ποιόν Μεσσία περιμένετε;». Στην Αμερική μιά ομάδα νέων πού ασχολούνται ιστορικά μέ την Αγία Γραφή

⁹⁷ Ησ.7,5,2

εκδίδουν ένα περιοδικό, στο οποίο γράφουν: «Ο Μεσσίας ήρθε. Σέ όποιον δέν πιστεύει οτι ήρθε ό Μεσσίας θα στέλνουμε δωρεάν το περιοδικό, ώσπου να πιστέψη. Όποιος πιστεύει να στέλνη συνδρομή, γιά νά το στέλνουμε και σε άλλους, νά πιστέψουν».

- Εβραίοι είναι αυτοί;
- Ναί, Εβραίοι.
- Έγιναν Χριστιανοί;
- Έ τώρα, το οτι πίστεψαν κάτι είναι.
- Μπορεί νά υπάρχουν Ραββίνοι Κρυπτοχριστιανοί;
- Ραββίνοι νά είναι Κρυπτοχριστιανοί; Μένει Ραββίνος ό άλλος, άμα γίνη Χριστιανός; Δηλαδή νά διδάσκη στους Εβραίους ότι δεν ήρθε ό Μεσσίας καί, όταν ψυχορραγούν, νά τους λήη ότι ήρθε ό Μεσσίας;

Σφράγισμα — 666

- Γέροντα, σε πόσο καιρό θά συμβούν αυτά τά γεγονότα;

- Έξ αιτίας σου καί εξ αιτίας μου καθυστερούν, γιά νά αποκτήσουμε καλή πνευματική κατάσταση. Μας κάνει υπομονή ό Θεός, γιατί, αν συμβούν τώρα, εγώ καί εσύ θά πάμε χαμένοι. Δεν αναφέρεται πουθενά στην διδασκαλία του Χρίστου συγκεκριμένος χρόνος⁹⁸. Λέει όμως ή Γραφή ότι τά σημεία τών καιρών θά προειδοποιήσουν γιά τήν έλευση τους⁹⁹. Νά είμαστε πάντα έτοιμοι καί θά τά δοϋμε, όταν θά πλησίαση ό καιρός. Τότε θά είμαστε πιό σίγουροι. «Ο χρόνος αποκαλύψει καί ή πείρα τοις νήφουσι»¹⁰⁰, λέει ό Άγιος Ανδρέας Καισαρείας.

Επεσε στά χέρια μου ένα βιβλίο πού στο εξώφυλλο είχε τρία μεγάλα εξάρια! Έ, τους αφιλότιμους! Το κάνουν γιά νά παρουσιάσουν όμορφα το έξι και νά έξοικειωθή ό κόσμος με αυτό. Έτσι σιγά-σιγά θά έρθη και το σφράγισμα.

- Γέροντα, και οι σούστες πού ράβουν στά ροϋχα πουλιούνται πάνω σε κάτι χαρτιά πού έχουν τον αριθμό 666.

- Βρε τον διάβολο! Στις πιστωτικές κάρτες το έχουν βάλει από καιρό. Τώρα και στις σούστες! Πολλοί το 666 το βάζουν σάν φίρμα, γιά νά προτιμούν τα δικά τους προϊόντα. Ό ένας νά ύποστηρίζη τον άλλο. Δηλαδή το 666 νά παίρνη το 666. Έχει γραφή ότι, όταν κυκλοφορήση ή παράσταση μέ το φίδι νά τρώη τήν ουρά του, θά σημαίνη ότι οι Εβραίοι θά έχουν καταλάβει όλον τον κόσμο. Τώρα το έχουν βάλει σέ μερικά χαρτονομίσματα. Το 666, τί Κίνα, τί Ινδία έχει πιάσει!

- Πώς ξέρουν καί βάζουν αυτόν τον αριθμό, Γέροντα;

⁹⁸ Βλ. *Ματθ.* 24, 36- *Μάρκ.* 13, 32- *Πράξ.* 1, 7 καί *Α΄ Θεσ.* 5, 1.

⁹⁹ Βλ. *Ματθ.* 24,29 κ.έ.- *Μάρκ.* 13,24 κ.έ. καί *Λουκ.* 21,25 κ.έ.

¹⁰⁰ Αγίου Ανδρέου Αρχιεπισκόπου Καισαρείας, *Ερμηνεία εις τήν Αποκάλυψιν τοϋ Αγίου Αποστόλου καί Εϋαγγελιστοϋ Ιωάννου του Θεολόγου*, κεφ. ΛΗ΄, PG106, 340C.

- "Ήξερε ό Ευαγγελιστής Ιωάννης τί θά κάνη ό διάβολος, όπως καί οι Προφήτες προφήτευσαν ότι θά πωλήσουν τον Χριστό για «*τριακόνα αργύρια*»¹⁰¹, ότι θά Τον ποτίσουν ξίδι¹⁰², θά διαμερίσουν τά ίμάτιά Του¹⁰³. Πριν από δύο χιλιάδες χρόνια έγγραψε στην Αποκάλυψη ότι οι άνθρωποι θά σφραγίζονται μέ τον αριθμό 666. «*Ό έχων νουν ψηφισάτω τον αριθμόν τον θηρίου- αριθμός γαρ ανθρώπου εστί- καί ό αριθμός αύτου χξς´*»¹⁰⁴. ο 666 για τους Εβραίους είναι σύμβολο οικονομίας. Οι Εβραίοι, όπως αναφέρεται στην Παλαιά Διαθήκη, επέβαλαν μία συγκεκριμένη φορολογία στά έθνη πού υποδούλωσαν μέ διάφορους πολέμους. Ή ετήσια φορολογία ήταν 666 τάλαντα χρυσού¹⁰⁵. Τώρα, για νά υποτάξουν όλον τόν κόσμο, βάζουν πάλι αυτόν τόν παλιό φορολογικό αριθμό, πού συνδέεται μέ τό ένδοξο παρελθόν τους. Γι' αυτό δεν θέλουν νά τον αντικαταστήσουν μέ άλλον αριθμό. Το 666 δηλαδή είναι το σύμβολο του μαμωνά. Τό πήραν από τά σταθμά του χρυσού - δεν ήξεραν αυτό πού αναφέρει ό Άγιος Ιωάννης στην Αποκάλυψη -, άλλα δέν παύει νά είναι μαμωνάς. Τό Ευαγγέλιο όμως λέει «ή Χριστό ή μαμωνά». «*Όυ δύνασθε Θεω δουλεύειν καί μαμωνά*»¹⁰⁶.

Τά πράγματα προχωρούν κανονικά. Στην Αμερική τά σφραγισμένα σκυλιά εκπέμπουν μέ τον πομπό καί, τάκ, τά βρίσκουν. Έτσι ξέρουν τό κάθε σκυλί πού βρίσκεται. Όσα σκυλιά δέν έχουν τήν μάρκα τους καί είναι αδέσποτα τά σκοτώνουν μέ ακτίνες λέιζερ. Μετά θά αρχίσουν νά σκοτώνουν καί τους ανθρώπους. Τόννους ψάρια έχουν σφραγίσει καί τά παρακολουθούν από τον δορυφόρο σέ ποιο πέλαγος είναι! Τώρα πάλι παρουσιάσθηκε μία αρρώστια, για τήν οποία βρήκαν ένα εμβόλιο πού θά είναι υποχρεωτικό καί, για νά τό κάνη κανείς, θά τον σφραγίζουν. Πόσοι άνθρωποι εκεί είναι ήδη σφραγισμένοι μέ ακτίνες λέιζερ, άλλοι στο μέτωπο καί άλλοι στό χέρι! Αργότερα, όποιος δέν θά είναι σφραγισμένος μέ τόν αριθμό 666 δέν θά μπορή ούτε νά πουλά ούτε νά αγοράζη ή νά παίρνη δάνειο, νά διορίζεται κ.λπ. Μού λέει ό λογισμός οτι ό Αντί-χριστος μέ αυτό τό σύστημα θέλησε νά πιάση όλον τόν κόσμο καί, άμα δέν είναι κανείς στό σύστημα, δέν θά μπορή νά δουλεψη κ.λπ., είτε κόκκινος είτε μαύρος είτε άσπρος, όλοι δηλαδή. Θά έπιβληθή έτσι μέ ένα οικονομικό σύστημα πού θά έλέγχη τήν παγκόσμια οικονομία, καί μόνον όσοι θά έχουν δεχθή τό σφράγισμα, τό χάραγμα μέ τόν αριθμό 666, θά μπορούν νά έχουν εμπορικές συναλλαγές.

Τί θά πάθουν όμως οι άνθρωποι πού θά σφραγίζονται!... Μού έλεγε κάποιος ειδικός ότι μέ τις ακτίνες λέιζερ παθαίνει κανείς βλάβη. Οι άνθρωποι πού θά

---

¹⁰¹ Βλ. Ζαχ. 11, 1-13.

¹⁰² Βλ. Ψαλμ. 68,22.

¹⁰³ Βλ. Ψαλμ.21, 19

¹⁰⁴ Αποκ. 13,18.

¹⁰⁵ Βλ. Γ Βασ. 10,14 καί Β' Παραλ. 9, 13.

¹⁰⁶ Ματθ. 6,24.

σφραγισθούν θά τραβούν τις ακτίνες τού ήλιου καί θά πάθουν τέτοια ζημιά, πού θά μασούν την γλώσσα τους από τον πόνο¹⁰⁷. Όσοι δεν σφραγισθούν, θά περάσουν καλύτερα από τους άλλους, γιατί ό Χριστός όσους δεν σφραγισθούν θά τους βοηθήση. Δεν είναι μικρό πράγμα αυτό!

- Γέροντα, πότε θά τους βοηθήση; Μετά;

- Όχι, τότε.

- Αφού, Γέροντα, δεν θά μπορούν νά πωλούν καί νά αγοράζουν, πως θά περάσουν καλύτερα;

- Νά δής, ό Θεός ξέρει έναν τρόπο, τον ξέρω καί εγώ αυτόν. Λοιπόν..., με απασχόλησε πολύ αυτό το θέμα καί μού έστειλε μετά τό... τηλεγράφημα. Ό Θεός πώς μας οικονομάει, πω! πώ!

- Γέροντα, γιατί τό σφράγισμα λέγεται καί χάραγμα;

- Γιατί δεν θά είναι επιφανειακό. «Χαράσσω» τί θά πή; Δεν θά πή τραβώ βαθιά ευθείες γραμμές, χαρακιές; Τό σφράγισμα θά είναι χάραγμα, πού θά τό βάλουν πρώτα σε όλα τά προϊόντα καί μετά θά επιβάλουν νά γίνεται με ακτίνες λέιζερ στο χέρι ή στο μέτωπο τών ανθρώπων. Σε έναν γιατρό από τό Τορόντο είχα πει πριν από δύο χρόνια γιά τό σφράγισμα, καί τώρα, μού είπε εκείνος, διάβασε σε μία εφημερίδα οτι αντί γιά κάρτα ζητούν έντυπώματα¹⁰⁸ στο χέρι. Προχωρούν αλλά δεν μπορούμε νά πούμε οτι θά γίνη εκείνο καί εκείνο. Μερικές τηλεοράσεις πάλι πού έχουν στείλει τελευταία στην Ελλάδα έχουν καί συσκευή πού παρακολουθεί αυτούς πού βλέπουν τηλεόραση. Σε λίγο όσοι θά έχουν τηλεόραση θά βλέπουν στην τηλεόραση καί θά τους βλέπουν! Δηλαδή θά παρακολουθούν καί θά παρακολουθούνται. Θά ελέγχουν οι άλλοι με τό κομπιούτερ όλη τήν ζωή τους, τί λένε, τί κάνουν, όλα. Βλέπεις τί δικτατορία σκέφθηκε ό διάβολος! Στις Βρυξέλλες έχουν ολόκληρο μέγαρο με τό 666, όπου στεγάζουν τό κομπιούτερ. Αυτό τό κομπιούτερ μπορεί να έλέγξη δισεκατομμύρια ανθρώπους - έξι δισεκατομμύρια είναι σχεδόν όλος ό κόσμος. Εξομολόγηση όλοι με ένα κουμπί! Μερικοί Ευρωπαίοι αντέδρασαν, γιατί φοβούνται παγκόσμια δικτατορία. Εμείς οι Όρθόδοξοι αντιδρούμε, γιατί δεν θέλουμε τόν Αντίχριστο, άλλα φυσικά ούτε την δικτατορία. Μας περιμένουν γεγονότα, άλλα δεν θά σταθούν αυτά πολύ. Όσο έξαλειφθηκε ή Ορθοδοξία με τόν κομμουνισμό, τόσο θά έξαλειφθή και τώρα.

Οι νέες ταυτότητες

- Γέροντα, είπε κάποιος: «Πώς το πεντοχίλιορο έχει το 666 και το χρησιμοποιούμε; Το ίδιο θά είναι και ή ταυτότητα».

-Το πεντοχίλιορο είναι νόμισμα - και ή λίρα της Αγγλίας έχει επάνω την Βικτώρια- αυτό δεν με πειράζει. «Τα Καίσαρος Καίσαρι»¹⁰⁹. Έδώ όμως είναι ή ταυτότητα μου, είναι κάτι προσωπικό· δεν είναι νόμισμα. Ταυτότητα σημαίνει ο,τι

¹⁰⁷ Βλ. Αποκ. 16, 10.

¹⁰⁸ Ό Γέροντας εννοεί τήν παλαμοσκόπηση.

¹⁰⁹ Ματθ. 22,21 και Μάρκ. 12,17.

και ή λέξη· ταυτίζεται δηλαδή κανείς μ' αυτά πού δηλώνει. Βάζουν τόν διάβολο και υπογράφω οτι τόν αποδέχομαι. Πώς νά το κάνω αυτό;

- Γέροντα, τί σχέση έχει αύτη ή ταυτότητα με το σφράγισμα;

- Η ταυτότητα δεν είναι το σφράγισμα· είναι ή εισαγωγή τού σφραγίσματος.

- Ό κόσμος, Γέροντα, ρωτάει τί νά κάνουν σχετικά μέ τις νέες ταυτότητες.

- Εσείς καλύτερα, όταν σας ρωτούν, νά τους λέτε νά συμβουλευώνται τους Πνευματικούς τους και νά κάνουν υπομονή νά δουν πώς θά ένεργήση ή Εκκλησία, γιατί πολλοί κάνουν ερωτήσεις, άλλα λίγοι καταλαβαίνουν τις άπαντήσεις. Άφου ξεκάθαρα τά γράφω στο φυλλάδιο «*Σημεία τών καιρών*», ας ένεργήση ό καθένας ανάλογα με την συνείδηση του. Βέβαια μερικοί είπαν: «Έ, αυτά είναι μιά γνώμη ενός καλογήρου· δεν είναι ή θέση της Εκκλησίας». Έγώ όμως δέν είπα δική μου γνώμη, άλλα διατύπωσα απλά τά λόγια τοϋ Χριστού, τοϋ Ευαγγελίου, γιατί την δική μας γνώμη πρέπει νά την υποτάσσουμε στο θέλημα τού Θεού, πού εκφράζεται μέσα στο Ευαγγέλιο. Άλλοι, τά αντίθετα άπό όσα λέω, λένε ότι τά είπε ό πατήρ Πάϊσιος. Μερικοί πάλι πού τά ακούν, αφού είναι τόσο σοβαρά θέματα, δέν ρωτούν άν είναι έτσι, άν πράγματι τά είπα, άλλα τά πιστεύουν. Έγώ δέν φοβάμαι· τά λέω έξω άπό τά δόντια. Έρχονται στο Καλύβι, πετάν εξάρια στό κουτί. Καλά αυτά, τέλος πάντων! Μιά μέρα πέταξαν μιά πινακίδα έξω άπό τήν πόρτα... Νόμιζα ότι ήρθε κάποιος, δέν με βρήκε και έγγραψε «απουσιάζει», γιά νά το δή και κανείς άλλος. Κοιτάω μετά, τί νά δω! Είχε μιά βρισιά! Τέτοια βρισιά δέν είχα ακούσει ούτε κοσμικός. Θά φάη ένα σκούπισμα όλη αύτη ή κατάσταση, άλλα θά περάσουμε μιά μπόρα. Ό κόσμος έχει ξεσηκωθεί, και έμείς πρέπει νά ξεσηκωθούμε μέ πολλή προσευχή.

Άλλοι ενδιαφέρονται γιά το θέμα τών ταυτοτήτων, άλλοι το εκμεταλλεύονται και δημιουργούν προβλήματα. Η Εκκλησία πρέπει νά πάρη μιά θέση σωστή. Νά μιλήση, νά εξηγήση στους πιστούς, γιά νά καταλάβουν ότι, άν πάρουν τήν ταυτότητα, αυτό θά είναι πτώση. Συγχρόνως νά ζητήση άπό το κράτος τουλάχιστον νά μήν είναι υποχρεωτική ή νέα ταυτότητα. Άν ή Εκκλησία λάβη μιά θέση σοβαρή και σεβασθούν τήν ελευθερία τών πιστών και όποιος θέλει θά βγάλη νέα ταυτότητα, όποιος θέλει θά έχη τήν παλιά, τότε θά τήν πληρώσουν μόνο μερικά γερά καρύδια, γιατί οι άλλοι θά τους πηγαίνουν κόντρα. Ό πολός κόσμος θά κάνη τήν δουλειά του. Όσοι θά θέλουν νά εξυπηρετηθούν θά έχουν τήν νέα και οι άλλοι οι καημένοι, οι ευλαβείς, θά έχουν τήν παλιά ταυτότητα και θά τους ταλαιπωρούν.

Τώρα, άφου ό υπουργός υποσχέθηκε νά μή βάλη τό 666 στις ταυτότητες οϋτε όρατως ούτε άοράτως, καί αυτό κάτι είναι. Θά κάνουμε υπομονή, θά δείξουν τά πράγματα. Και μόνον πού λένε οτι δεν βάζουν τό 666, είναι κάτι. Αρνούνται καί οι ίδιοι. Ας δούμε τελικά τί θά βάλουν. Μέχρι πού νά κυκλοφορήσουν οι νέες ταυτότητες, μπορεί νά 'ρθή καί ή οργή τού Θεού. Ύστερα, δεν είναι ότι σε είκοσι τέσσερις ώρες θά πρέπει νά βγάλουν όλοι ταυτότητες. Ας βγουν οί πρώτες· θά εξετασθούν καί, αν βγη ψεύτης ό υπουργός, θά είναι δίκαιος ό αγώνας. Αν τώρα συνεχίσουμε τις διαμαρτυρίες, εκείνοι θά πουν: «Νά, αυτοί δημιουργούν ταραχές. Ένώ δεν τίθεται θέμα, φωνάζουν καί διαμαρτύρονται». Τό σκυλί, αν είναι καλός φύλακας, γαυγίζει, όταν έρχεται ό κλέφτης. Όταν ό κλέφτης φύγη, σταματάει. Αν συνέχιση νά γαυγίζει, τότε δεν είναι καλός φύλακας.

- Γέροντα, είπαν ακόμη, επειδή έχουμε ανεξιθρησκία, νά μήν αναγράφεται τό θρήσκευμα στις νέες ταυτότητες.

- Ναι, αυτούς δεν τους ενδιαφέρει, εμένα όμως με ενδιαφέρει, γιατί είναι ή ταυτότητα μου. Γράφει από πού είμαι και τί είμαι. Αν δεν μπή τό θρήσκευμα, θά δημιουργηθούν προβλήματα. Θά πάη λ.χ. ένας στο γραφείο γάμων. Αν λήη ή ταυτότητα «Ορθόδοξος» - άσχετα πόσων καρτιών είναι -, εντάξει. Αν όμως δέν γράφη τό θρήσκευμα, πώς θά τού δώσουν άδεια γάμου; Για τήν Εκκλησία αυτό είναι μπέρδεμα. Αν πάλι μπή τό θρήσκευμα προαιρετικά, θά είναι και σάν ομολογία. Ή Ευρώπη είναι Ευρώπη. Έδώ είναι διαφορετικά.

Ύπουλος τρόπος εισαγωγής του σφραγίσματος

Σιγά-σιγά, μετά τήν κάρτα και τήν ταυτότητα, δηλαδή τό «φακέλωμα», θά προχωρήσουν πονηρά στο σφράγισμα. Με διάφορα πονηρά μέσα θα κάνουν εκβιασμούς, γιά να δέχωνται οί άνθρωποι το σφράγισμα στο μέτωπο ή στο χέρι. Θα στριμώξουν τα πράγματα και θά πουν: «Μόνο με τις κάρτες θά κινήσθε· τα χρήματα θά καταργηθούν». Θά δίνη κανείς την κάρτα στο κατάστημα και θά ψωνίζη, και ό καταστηματάρχης θά παίρνη τά χρήματα από τήν Τράπεζα. Όποιος δεν θά εχη κάρτα, δεν θά μπορή οΰτε νά πουλάη οΰτε νά αγοράζη. Από τό άλλο μέρος θά αρχίσουν νά διαφημίζουν «τό τέλειο σύστημα», τό σφράγισμα μέ ακτίνες λέιζερ μέ τό 666 στο χέρι ή στο μέτωπο, πού δεν θά διακρίνεται εξωτερικά. Συγχρόνως στην τηλεόραση θά δείχνουν ό τό τάδε πήρε τήν κάρτα του τάδε και του πήρε τά χρήματα από τήν Τράπεζα και θά λένε συνέχεια: «Πιο σίγουρο είναι τό σφράγισμα μέ ακτίνες λέιζερ στο χέρι ή στο μέτωπο, γιατί μόνον ό κάτοχος ξέρει τό νούμερο του. Τό σφράγισμα είναι τό τελειότερο σύστημα. Ούτε τό κεφάλι μπορεί νά πάρη ό άλλος οΰτε τό χέρι οΰτε τό σφράγισμα τό βλέπει». Γι' αυτό αφήνουν τώρα τους ληστές, τους κακοποιούς, νά οργώνουν. Δεκαπέντε Κελλιά λήστεψαν εκεί γύρω στις Καρυές. "Έναν τον σκότωσαν, γιά νά τον ληστέψουν. Έτσι θά βρή τότε ευκαιρία ό καθένας νά καταπάτηση και νά πάρη ό,τι θέλει. Ας πούμε, αν θέλη νά καταπάτηση ενα χωράφι, θά πη ότι ήταν δήθεν του παππού του ή ότι τό είχε νοικιάσει κάποτε γιά βοσκοτόπι, οπότε άντε νά βρης άκρη. Θά πουν μετά οί αρμόδιοι: «Δυστυχώς δεν μπορούμε νά τους ελέγξουμε· ό έλεγχος μόνο μέ τό κομπιούτερ μπορεί νά γίνη», και θά προχωρήσουν στο σφράγισμα. Θά χτυπάη μετά τό κομπιούτερ, θά βλέπη αν είσαι σφραγισμένος, γιά νά σε εξυπηρέτηση ή όχι. Τά τριάμισι χρόνια¹¹⁰ θά είναι δύσκολα και θά την πληρώσουν μερικοί πού δεν θά συμφωνήσουν μέ αυτό το σύστημα. Γι' αυτούς όλο και κάποια αιτία θά βρίσκουν και θά τους κλείουν στην φυλακή. Μετά έναν χρόνο θά τους πηγαίνουν σε άλλη πόλη γιά ανακρίσεις, για νά περάσουν από

¹¹⁰ Βλ. Δαν. 9,27· Άποκ. 12,6 και 13,5. Βλ. επίσης ' Αγίου Ειρηναίου Λουγδούνων, Έλεγχος και ανατροπή της ψευδωνύμου γνώσεως εις βιβλία πέντε, Βιβλίο Ε', Sources Chretiennes 153, Paris 1969, σ. 323 και 387.

άλλο δικαστήριο· από την μιά πόλη στην άλλη. Ύστερα θά πουν: «Μας συγχωρήσ, είσαι αθώος. Αν ήσουν σφραγισμένος, θά το ελέγχαμε σέ ένα λεπτό. Τώρα δεν μπορούμε νά κάνουμε τόν έλεγχο».

- Γέροντα, θά μπορούν νά επιβάλουν μέ την βία το σφράγισμα;

- Μέχρι εκεί ή... ευγένεια τους δεν θά φθάση! Θά είναι ευγενείς, γιατί θά είναι... Ευρωπαίοι. Θά δείξουν ανωτερότητα. Δέν θά βασανίζουν τους ανθρώπους, αλλά δέν θά μπορή νά ζήση ό άνθρωπος, αν δέν εχη τό σφράγισμα. Θά λένε: «Χωρίς τό σφράγισμα ταλαιπωρείσθε! Αν τό δεχόσασταν, δέν θά δυσκολευόσασταν». Ούτε χρυσά νομίσματα ούτε δολλάρια, αν έχη, θά μπορή νά τά χρησιμοποιή. Γι' αυτό, αν φροντίση κανείς νά ζή από τώρα απλά, λιτά, θά μπορή νά ζήση εκείνα τά χρόνια. Νά έχη κανένα χωραφάκι, γιά νά μπορή νά καλλιεργήση λίγο σιτάρι, πατάτες. Νά βάλη λίγα ελαιόδενδρα, και τότε μέ κανένα ζώο, καμμιά κασίκα, λίγες κόττες θά μπορή νά αντιμετώπιση τις ανάγκες τής οικογενείας του. Γιατί και προμήθειες νά κάνης, δέν ωφελεί πολύ, άφοϋ και τά τρόφιμα δέν κρατούν χαλούν γρήγορα. Φυσικά, τό στρίμωγμα θά διαρκέση λίγο, τρία-τριάμισι χρόνια¹¹¹. Θά συντομευθουν οι ήμερες γιά τους εκλεκτούς¹¹². Δέν θά καταλάβουν πότε θά περάσουν. Ό Θεός δέν θά αφήση αβοήθητο τόν άνθρωπο.

- Γέροντα, σ' αυτά τά δύσκολα χρόνια θά επέμβη ό Χριστός;

- Ναί. Έδώ, βλέπεις, σέ έναν αδικημένο πού έχει καλή διάθεση, επειδή δικαιούται την θεία βοήθεια, παρουσιάζονται πολλές φορές οι Άγιοι, ή Παναγία, ό Χριστός, για να τον σώσουν, πόσο μάλλον τώρα πού θά βρίσκεται σέ τόσο δύσκολη κατάσταση ό καημένος ό κόσμος. Τώρα μια μπόρα θά είναι, μιά μικρή κατοχή του αντίχριστου σατανά. Θά φάη μετά μιά σφαλιάρα από τόν Χριστό, θά συγκλονισθούν όλα τά έθνη και θά ερθη ή γαλήνη στον κόσμο γιά πολλά χρόνια. Αυτήν τήν φορά θά δώση ό Χριστός μιά ευκαιρία, γιά νά σωθή το πλάσμα Του. Θά αφήση το πλάσμα Του ό Χριστός; Θά παρουσιασθή στο αδιέξοδο των ανθρώπων, γιά νά τους σώση από τά χέρια του Αντίχριστου. Θά επιστρέψουν στον Χριστό και θά ερθη μιά πνευματική γαλήνη σέ ολην τήν οικουμένη γιά πολλά χρόνια. Μερικοί συνδυάζουν με αυτήν τήν επέμβαση τού Χριστού τήν Δευτέρα Παρουσία. Έγώ δεν μπορώ νά το πώ. Ό λογισμός μου λέει οτι δέν θά είναι ή Δευτέρα Παρουσία τού Χριστού, όταν ερθη ως Κριτής, άλλα μιά επέμβαση τού Χριστού, γιατί είναι τόσα γεγονότα πού δέν έχουν γίνει ακόμη. Θά επέμβη ό Χριστός, θά δώση μιά σφαλιάρα σέ όλο αυτό το σύστημα, θά πατάξη όλο το κακό και θά το βγάλη σέ καλό τελικά. Θά γεμίσουν οι δρόμοι προσκυνητάρια. Έξω τά λεωφορεία θά έχουν εικόνες. Θά πιστέψουν όλοι οι άνθρωποι. Θά σέ τραβάν, γιά νά τους πής γιά τόν Χριστό! Έτσι θά κηρυχθή το Ευαγγέλιο σέ ολόκληρη τήν

---

¹¹¹ ο.π.

¹¹² βλ. Ματθ. 24,22 και Μάρκ. 13,20

οικουμένη²¹ και τότε ο Χριστός θα ερθη ως Κριτής να κρίνη τόν κόσμο. Άλλο Κρίση, άλλο μία επέμβαση τού Χριστού, για να βοηθήση το πλάσμα Του.

Σφράγισμα ίσον άρνηση

Ένώ ξεκάθαρα ό Ευαγγελιστής Ιωάννης αναφέρει στην Αποκάλυψη για το χάραγμα¹¹³, μερικοί δέν καταλαβαίνουν. Τί να τους πής; Ακούει δυστυχώς κανείς ένα σωρό ανοησίες του μυαλού από ορισμένους σημερινούς «Γνωστικούς». Ένας λέει: «Εγώ θα δεχθώ την ταυτότητα μέ το 666 και θα βάλω και έναν σταυρό». Άλλος: «Εγώ θα δεχθώ το σφράγισμα στο μέτωπο και θα κάνω και έναν σταυρό στο μέτωπο...» και ένα σωρό παρόμοιες ανοησίες. Νομίζουν οτι θα άγιασθούν μέ αυτόν τον τρόπο, ενώ αυτά είναι πλάνες. Ένας δεσπότης μου είπε: «Εγώ εκεί πού θα υπογράψω θα βάλω δίπλα έναν σταυρό. Δέν Τον αρνούμαι τον Χριστό, απλώς εξυπηρετούμαι». «Εντάξει, τού λέω, έσύ είσαι δεσπότης και βάζεις στο όνομα σου λόγω ιδιότητος έναν σταυρό· ό άλλος είναι αρχιμανδρίτης και βάζει και αυτός λόγω ιδιότητος έναν σταυρό. Ό κόσμος τί θα κάνει;». Το βρώμικο δέν αγιάζεται. Το καθαρό νερό δέχεται την Χάρη και γίνεται αγιασμός. Τά ούρα δέν γίνονται αγιασμός. Η πέτρα μέ θαύμα γίνεται ψωμί. Η ακαθαρσία δέν δέχεται αγιασμό. Επομένως, ό διάβολος, ό Αντίχριστος, όταν είναι στην ταυτότητα μας ή στο χέρι ή στο μέτωπο μας, μέ το σύμβολο του, δέν αγιάζεται, αν βάλουμε και έναν σταυρό. Έχουμε την δύναμη τού Τιμίου Σταυρού, τού Αγίου Συμβόλου, την θεία Χάρη τού Χριστού, μόνον όταν διατηρούμε την Χάρη τού Αγίου Βαπτίσματος, μέ το όποιο απαρνούμαστε τόν σατανά, συντασσόμαστε μέ τον Χριστό και δεχόμαστε τό άγιο Σφράγισμα· «*Σφραγίς δωρεάς Πνεύματος Αγίου*». Βλέπεις, προχωράνε μέ μία λογική... Θα βάλουν δίπλα έναν σταυρό, και εντάξει! Και ενώ βλέπουμε ότι ό Απόστολος Πέτρος εξωτερικά αρνήθηκε τόν Χριστό, άλλα και αυτό ήταν άρνηση¹¹⁴, αυτοί αρνούνται τό άγιο Σφράγισμα του Χριστού πού τους δόθηκε στο Άγιο Βάπτισμα, μέ τό να δέχωνται την σφραγίδα του Αντίχριστου, και λένε ότι έχουν μέσα τους τον Χριστό!!

- Γέροντα, αν κάποιος δεχθή τό σφράγισμα από άγνοια;

- 'Από αδιαφορία θα είναι. Τί άγνοια, όταν είναι ξεκάθαρα τά πράγματα; Και να μην ξέρη κανείς, πρέπει να ενδιαφερθή, να μάθη. Άν ποϋμε ότι δεν ξέραμε, γι' αυτό δεχθήκαμε τό σφράγισμα, θα μας πη ό Χριστός: «*Υποκριταί, τό μεν πρόσωπον τον ουρανού γινώσκετε διακρίνειν, τά δέ σημεία των καιρών ον δύνασθε γνωναί;*»¹¹⁵. "Έστω και εν άγνοία του να σφραγισθή κάποιος, χάνει τήν θεία Χάρη και δέχεται την δαιμονική ενέργεια. Βλέπεις, τό παιδάκι στο Άγιο

¹¹³ Βλ. *Άποκ.* 13,16 κ.έ. 14, 9 κ.έ. 16,2 και 20,4.

¹¹⁴ Βλ. *Ματθ.* 26,69-75· *Μάρκ.* 14,66-72· *Λουκ.* 22,54-62 και *Ίω.* 18,16-18 και 25-27.

¹¹⁵ *Ματθ.* 16, 3.

Βάπτισμα, όταν ο ιερέυς τό βουτάη στο νερό, λαμβάνει τό Άγιο Πνεύμα, χωρίς εκείνο νά τό ξέρη καί μετά κατοικεί μέσα του ή θεία Χάρις.

Ερμηνείες των προφητειών

- Γέροντα, μερικοί λένε: «Ό,τι είναι γραμμένο από τον Θεό, αυτό θά γίνη. Τί νά μας άπασχολή;».

- Ναι, τό λένε, άλλα δεν είναι έτσι, βρε παιδάκι μου! Καί εγώ ακούω μερικούς νά λένε: «Οι Εβραίοι δεν είναι τόσο κουτοί νά προδοθούν μέ τό 666, αφού τό λέει ο Ευαγγελιστής Ιωάννης στην Αποκάλυψη. Άν ήταν, θά τό έκαναν μέ πιο έξυπνο τρόπο, πιο κρυφά». Έ, καλά οι Γραμματείς καί οι Φαρισαίοι δεν ήξεραν τήν Παλαιά Διαθήκη; Ό Άννας καί ο Καϊάφας δεν ήξεραν καλύτερα από όλους ότι έγγραφε πώς για «*τριάκοντα αργύρια*»¹¹⁶ θά προδώσουν τον Χριστό; Γιατί δεν ζητούσαν τριάντα ένα ή είκοσι εννέα αργύρια και ζήτησαν «*τριάκοντα*»; Αλλά ήταν τυφλωμένοι. Ήξερε ο Θεός οτι έτσι θά γίνουν. Ό Θεός προγνωρίζει, δεν προορίζει - μόνον οί Τούρκοι πιστεύουν στο γραμμένο, στο κισμέτ. Ό Θεός γνωρίζει οτι αυτό θά γίνη έτσι, και ο άνθρωπος τό κάνει από χαζομάρα. Δεν είναι οτι ο Θεός έβγαλε μιά διαταγή, αλλά βλέπει την κακία των ανθρώπων πού θά φθάση και οτι ή γνώμη τους δεν θά αλλάξη. Όχι οτι τά κανόνισε έτσι ο Θεός.

Άλλοι ασχολούνται με προφητείες και κάνουν δικές τους ερμηνείες! Δεν λένε τουλάχιστον «έτσι μου λέει ο λογισμός», άλλα «έτσι είναι», και λένε ένα σωρό δικές τους θεωρίες. Μερικοί πάλι τά ερμηνεύουν όπως θέλουν, για νά δικαιολογήσουν τά πάθη τους. Όπως αυτό πού αναφέρει ο Άγιος Κύριλλος, «καλύτερα νά μη συμβούν τά σημεία του Αντίχριστου στην εποχή μας»¹¹⁷, ο άλλος πού θέλει νά δικαιολόγηση τον εαυτό του, τήν δειλία του, λέει: «Α, βλέπεις; Ό Άγιος Κύριλλος φοβήθηκε μήπως άρνηθή· εγώ είμαι ανώτερος από τον Άγιο Κύριλλο; Επομένως, και αν αρνηθώ τον Χριστό, δέν είναι τίποτε...»! Ένώ ο Άγιος λέει νά μη συμβούν, για νά μη δουν τά μάτια του τον Αντίχριστο, όχι οτι φοβόταν. Βλέπεις ο διάβολος τί κάνει;

Δυστυχώς, και πάλι ορισμένοι «Γνωστικοί» φασκιώνουν τά πνευματικά τους τέκνα σαν τά μωρά, δήθεν για νά μή στενοχωριούνται. «Δέν πειράζει αυτό· δέν είναι τίποτε. Αρκεί εσωτερικά νά πιστεύετε»! Ή λένε: «Μή μιλάτε γι' αυτό τό θέμα - για τίς ταυτότητες, τό σφράγισμα -, για νά μή στενοχωριούνται οί άνθρωποι». Ένώ, αν τους πουν «νά προσπαθήσουμε νά ζούμε πιο πνευματικά, νά είμαστε κοντά στον Χριστό, και μή φοβάστε τίποτε, στό κάτω-κάτω θά πάμε και μάρτυρες», θά τους προετοιμάσουν κάπως. Άν κανείς γνωρίση τήν αλήθεια, προβληματίζεται και ταρακουνιέται. Πονάει για την σημερινή κατάσταση, προσεύχεται και προσέχει νά μήν πέση σε παγίδα.

Τώρα όμως τί γίνεται; Έκτος πού δίνουν μερικοί δικές τους ερμηνείες, φοβούνται και αυτοί σαν κοσμικοί, ενώ έπρεπε νά ανησυχούν πνευματικά και νά βοηθούν τους Χριστιανούς, βάζοντας τους τήν καλή ανησυχία, και νά τους τονώνουν στην πίστη, για νά νιώθουν θεϊκή παρηγοριά. Απορώ, δεν τους προβληματίζουν όλα αυτά τά γεγονότα πού συμβαίνουν; Γιατί δεν βάζουν έστω ένα ερωτηματικό για τις ερμηνείες του μυαλού τους; Και αν επιβοηθούν τον

¹¹⁶ Βλ. Ζαχ. 11,1-13.

¹¹⁷ Αγίου Κυρίλλου Ιεροσολύμων, *Κατήχησεις*, Κατήχηση Φωτιζόμενων ΙΕ', κεφ. ΙΗ', εκδ. «Ετομασία», Καρέας 1991, σ. 319.

Αντίχριστο γιά τό σφράγισμα, πώς παρασύρουν και άλλες ψυχές στην απώλεια; Ἡ Γραφή, ὅταν λέη «... ἀποπλανάν, ει δυνατόν, και τους εκλεκτούς»¹¹⁸, εννοεί οτι θά πλανηθούν αυτοί πού τά ερμηνεύουν με τό μυαλό.

Πίσω λοιπόν από τό τέλειο σύστημα «κάρτας εξυπηρετήσεως», ασφαλείας κομπιούτερ, κρύβεται ἡ παγκόσμια δικτατορία, ἡ σκλαβιά τοῦ Αντίχριστου. «... Ἰνά δώσωσιν αὐτοῖς χάραγμα ἐπί της χειρός αὐτῶν της δεξιᾶς ἢ ἐπί των μετώπων αὐτῶν, και ἵνα μή τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλησαι, ει μή ὁ ἔχων τό χάραγμα, τό ὄνομα τοῦ θηρίου ἢ τον αριθμόν τοῦ ονόματος αὐτοῦ. Ὡδε ἡ σοφία ἐστίν ὁ ἔχων νουν ψηφισάτω τόν αριθμόν τοῦ θηρίου-αριθμός γάρ ἀνθρώπου ἐστί- και ὁ αριθμός αὐτοῦ χξς´.¹¹⁹

---

¹¹⁸ Μάρκ. 13,22. 28.

¹¹⁹ Ἀποκ. 13,16-18.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η θυσία φέρνει την χαρά

Στην εποχή μας σπανίζει ή θυσία

- «Ζαλούρα είναι τα παιδιά», μου είπε μια γυναίκα τα πού τα είχε όλα. Βαριέται νά εχη παιδιά!

- Όταν μια μάνα σκέφτεται έτσι, είναι ένα άχρηστο πράγμα, γιατί οι μανάδες κανονικά έχουν αγάπη. Μπορεί μιά κοπέλα, πρίν κάνη οικογένεια, νά την ξυπνά ή μάνα της στις δέκα ή ώρα το πρωί. Από την στιγμή όμως πού Θά γίνη μάνα καί θά εχη νά ταΐζη το παιδί της, νά το πλένη, νά το καθαρίζη, δεν κοιμάται ούτε τήν νύχτα, γιατί παίρνει μπρος ή μηχανή. Όταν ο άνθρωπος εχη θυσία, δεν γκρινιάζει, δεν βαριέται· χαίρεται. Όλη ή βάση εκεί είναι, νά ύπάρχη πνεύμα θυσίας. Αυτή ή γυναίκα αν έλεγε «Θεέ μου, πώς νά Σε ευχαριστήσω; Δεν μοϋ έδωσες μόνον παιδιά άλλα καί πολλά αγαθά... Πόσοι άνθρωποι δεν έχουν τίποτε καί εγώ έχω τόσα σπίτια, έχω καί από τον πατέρα μου περιουσία, ό άνδρας μου παίρνει μεγάλο μισθό, βγάζω καί δυο μισθούς από τά ενοίκια, καί δεν ταλαιπωρούμαι! Πώς νά Σε ευχαριστήσω, Θεέ μου; Δεν τά άξιζα εγώ αυτά τά πράγματα», άν σκεφτόταν έτσι, θά έφευγε με τήν δοξολογία ή κακομοιριά. Καί μόνο δηλαδή άν ευχαριστούσε τον Θεό μέρα-νύχτα, θά ήταν αρκετό.

- Η θυσία, Γέροντα, δίνει χαρά.

- Ω, χαρά! Αυτήν τήν χαρά της θυσίας δεν τήν γεύονται σήμερα οι άνθρωποι, γ' αυτό είναι βασανισμένοι. Δεν έχουν ιδανικά μέσα τους· βαριούνται πού ζουν. Η λεβεντιά, ή αυταπάτηση, είναι ή κινητήρια δύναμη στον άνθρωπο. Αν δεν ύπάρχη αυτή ή δύναμη, ό άνθρωπος είναι βασανισμένος. Παλιά, στά χωριά πήγαιναν τήν νύχτα νά ανοίξουν αθόρυβα κανέναν δρόμο, χωρίς νά τους δη κανείς, γιά νά τους συγχωράνε, όταν πεθάνουν. Τώρα σπάνια συναντάς αυτό το πνεύμα της θυσίας. Έβλεπα και εκεί στο Όρος σέ μιά λιτανεία τους μοναχούς-περνούσαν κοντά από μιά βάτο και σκάλωναν τά έπανωκαλύμμαχά τους σ' ενα κλωνάρι. Κανείς δεν το έσπασε, γιά νά διευκολύνη και τους άλλους· όλοι έσκυβαν, γιά νά μή σκαλώσουν. Μετάνοια στην βάτο έβαζαν; Νά ήταν τουλάχιστον ή Αγία Βάτος, θά ταίριαζε! Άλλα καθέννας λέει: «Άς το τακτοποιήση ό άλλος και εγώ άς κάνω τήν δουλειά μου». Μά γιατί νά μήν το κάνης εσύ, άφοϋ το είδες πρώτος; Έτσι κάνουν οί κοσμικοί πού δεν πιστεύουν στον Θεό. Τί νά τήν κάνω τέτοια ζωή; Χίλιες φορές νά πεθάνω. Σκοπός είναι ό καθέννας νά σκέφτεται τον άλλον, τόν πόνο τού άλλου.

Έχει χάσει πιά τόν έλεγχο ό κόσμος. Έχει φύγει τό φιλότιμο, ή θυσία, από τους ανθρώπους. Σάς έχω πει μερικές φορές τότε με τήν κήλη σέ τί κατάσταση ήμουν εκεί στο Καλύβι... Όταν χτυπούσε κάποιος τό καμπανάκι στην πόρτα, έβγαινα νά τού ανοίξω, ακόμη και μέσα στά χιόνια. Αν ό άλλος είχε σοβαρά προβλήματα, ενώ προηγουμένως ήμουν πεσμένος στο κρεβάτι, τότε ούτε καν αισθανόμουν ότι πονούσα εγώ. Έπαιρνα και νά τόν κεράσω, και μέ τό ένα χέρι κερνούσα και μέ τό άλλο χέρι κρατούσα τήν κήλη. Όση ώρα συζητούσα, ούτε καν ακουμπούσα πουθενά, ενώ πονούσα πολύ, γιά νά μήν καταλάβη ο άλλος ότι πονάω. Όταν έφευγε εκείνος, σωριαζόμουν πάλι κάτω από τόν πόνο. Δέν είναι ότι προηγουμένως είχε περάσει ό πόνος, ότι είχα γίνει καλά μέ θαύμα, αλλά καταλάβαινα τον άλλον πού πονούσε και ξεχνούσα τον δικό μου πόνο. Το Θαύμα γίνεται, όταν

συμμετέχη κανείς στον πόνο τού άλλου. Όλη ή βάση είναι τον άλλον νά τον νιώσης αδελφό και νά τον πόνεσης. Αυτός ό πόνος συγκινεί τον Θεό και κάνει το θαύμα. Γιατί δεν υπάρχει τίποτε άλλο πού νά συγκινή τον Θεό όσο ή αρχοντιά, δηλαδή ή θυσία. Άλλα στην εποχή μας σπανίζει ή αρχοντιά, γιατί μπήκε ή φιλαυτία, το συμφέρον. Σπάνια βρίσκεται κανένας άνθρωπος νά πη: «Άς δώσω τήν σειρά μου στον άλλον και άς καθυστερήσω εγώ». Λίγες είναι αυτές οι ψυχές οι ευλογημένες πού σκέφτονται τον άλλον. Ακόμη και στους πνευματικούς ανθρώπους υπάρχει ένα αντίθετο πνεύμα, τό πνεύμα της αδιαφορίας.

Το καλό είναι καλό, μόνον όταν αυτός πού τό κάνει θυσιάζη κάτι από τον εαυτό του, ύπνο, ανάπαυση κ.λπ. Γι' αυτό είπε ό Χριστός «εκ τον υστερήματος...»¹²⁰ Όταν είμαι ξεκούραστος και κάνω τό καλό, αυτό δέν έχει αξία. Όταν όμως είμαι κουρασμένος και ζητά κάποιος π.χ. νά τού δείξω τον δρόμο, και τό κάνω, τότε έχει αξία. Η, όταν είμαι χορτάτος από ύπνο και πάω νά ξεφυχήσω μέ κάποιον πού χρειάζεται βοήθεια, αυτό δέν έχει μεγάλη αξία. Εάν μου άρέση μάλιστα και ή κουβέντα, μπορεί νά τό κάνω, για νά χαρώ τήν συντροφιά, νά διασκεδάσω λίγο. Ένώ, όταν είμαι κουρασμένος και κάνω μία θυσία, για νά βοηθήσω τον άλλον, αισθάνομαι παραδεισένια χαρά. Τότε ή ευλογία τού Θεού μέ βομβαρδίζει!

Όταν κανείς βαριέται όχι μόνο νά κάνη μία εξυπηρέτηση, άλλα ακόμη και νά κάνη μία δουλειά για τον εαυτό του, αυτός κουράζεται και μέ τήν ξεκούραση. Ένας πού βοηθάει, ξεκουράζεται μέ τήν κούραση. Αυτός πού έχει πνεύμα θυσίας, άν δη λ.χ. κάποιον πού δέν έχει σωματικές δυνάμεις νά δουλεύη και νά κουράζεται, θά τού πη «κάτσε λίγο νά ξεκουραστής», και θά κάνη εκείνος την δουλειά. Ό αδύναμος θά ξεκουραστή σωματικά, ό άλλος όμως θά νιώση πνευματική ξεκούραση. Ό,τι κάνει κανείς, νά το κάνη μέ την καρδιά του, αλλιώς δεν αλλιώνεται πνευματικά. Ό,τι γίνεται μέ την καρδιά, δεν κουράζει. Η καρδιά είναι σαν μια μηχανή πού φορτίζεται· όσο δουλεύει, τόσο φορτίζεται. Βλέπεις, τά άλυσσοπρίονα, όταν βρουν κούτσουρο μαλακό, κάνουν «βρού...» και σταματούν όταν όμως βρουν κούτσουρο γερό, ζορίζονται εκεί πέρα, φορτίζονται και δουλεύουν. Και όχι μόνο στο νά δίνουμε, αλλά και όταν πρόκειται νά πάρουμε κάτι, νά μη σκεφτώμαστε τον εαυτό μας, και νά κοιτάμε πάντα τί αναπαύει και την άλλη ψυχή. Νά μήν ύπάρχη μέσα μας απληστία, νά μήν έχουμε τον λογισμό ότι δικαιούμαστε νά πάρουμε όσα θέλουμε, και ας μη μείνη τίποτε για τον άλλον.

- Γέροντα, πάλι το πνεύμα της θυσίας μπαίνει.

- Μά στην πνευματική ζωή όλη ή βάση εκεί είναι. Και ξέρεις τί χαρά νιώθει ό άνθρωπος, όταν θυσιάζεται; Δέν μπορεί νά έκφραση τήν χαρά πού νιώθει. Η ανώτερη χαρά βγαίνει από τήν θυσία. Μόνον όταν θυσιάζεται, συγγενεύει μέ τον Χριστό, γιατί ό Χριστός είναι θυσία. Ό άνθρωπος από 'δώ ζή τον Παράδεισο ή τήν κόλαση. Όποιος κάνει το καλό, αγάλλεται, διότι αμείβεται μέ θείκη παρηγοριά. Όποιος κάνει το κακό, υποφέρει.

Η δική μου ανάπαυση γεννιέται από τήν ανάπαυση τού άλλου

- Αν, Γέροντα, κάποιος δέν έχη γευθή τήν χαρά της θυσίας, πώς μπορεί νά φθάση στην θυσία;

- Άν έρθη στην θέση τού άλλου. Όταν ήμουν στον στρατό, συχνά το πολυβολείο ήταν γεμάτο νερό· στον ασύρματο οι μπαταρίες ήθελαν αλλαγή -

¹²⁰ Λουκ. 21,4

καί ήταν πολύ δύσκολο, γιατί ήταν φορτωμένη ή γραμμή. Βρεχόμουν μέχρι την μέση· ή χλαίνη έσταζε. Προτιμούσα όμως να κάνω μόνος μου την δουλειά, για να μην ταλαιπωρηθούν οι άλλοι, καί χαιρόμουν πού τό έκανα. Ο διοικητής μου έλεγε: «Είμαι αναπαυμένος καί ήσυχος, όταν κάνης εσύ τήν δουλειά, άλλα σε λυπάμαι. Πες σε κάποιον άλλον νά πάη». «Όχι, χαιρομαι, κύριε διοικητά», τού έλεγα. Στην διλοχία ήταν ακόμη ένας ασυρματιστής, αλλά δέν τόν άφηνα στις επιχειρήσεις νά κουβαλήση ούτε τήν μπαταρία ούτε τόν ασύρματο, αν καί ήταν βαριά, γιά νά μή βρεθή σε κίνδυνο. Με παρακαλούσε εκείνος: «Γιατί δέν μού τά δίνεις;». «Εσύ έχεις γυναίκα καί παιδιά, τού έλεγα. "Αν σκοτώσουν εσένα, θά δώσω λόγο στον Θεό». Έτσι ο Θεός μας φύλαξε καί τους δύο· δέν άφησε νά σκοτωθή ούτε εκείνος ούτε έγώ.

Προτιμότερο είναι γιά έναν ευαίσθητο άνθρωπο νά σκοτωθή ο ίδιος μιά φορά από αγάπη, γιά νά προστατέψη τόν πλησίον του, παρά νά άμελήση ή νά δειλιάση, καί ύστερα νά σφάζεται συνέχεια από τήν συνείδηση του σ' όλη του τήν ζωή. Μιά φορά, στον ανταρτοπόλεμο, τότε μέ τις επιχειρήσεις, οι αντάρτες μάς είχαν αποκλείσει έξω από ένα χωριό καί οί στρατιώτες θά έρριχναν κλήρο, ποιος θά πάη στο χωριό γιά εφόδια. «Θά πάω έγώ», είπα. Αν πήγαινε κάποιος άπειρος ή απρόσεκτος, μπορεί καί νά σκοτωνόταν καί θά μέ έτυπτε μετά ή συνείδηση. «Καλύτερα, σκέφτηκα, νά σκοτωθώ έγώ, παρά νά σκοτωθή ο άλλος καί νά μέ σκοτώνη ή συνείδηση μου σέ όλη μου τήν ζωή. Πώς θ' αντέξω μετά; Θά μού λήη ή συνείδηση μου: "Μπορούσες νά τόν γλυτώσης· γιατί δέν τόν γλύτωσες;"». Νήστευα κιάλας καί ήμουν νηστικός..., τέλος πάντων. Όποτε μού λείι ο διοικητής: «Καί έγώ προτιμώ νά πάς έσύ πού πιάνεις πουλιά στον αέρα, άλλα νά τρως, γιά νά έχης αντοχή». Πήρα τό όπλο καί ξεκίνησα. Οί αντάρτες μέ πέρασαν γιά δικό τους καί μέ άφησαν νά περάσω. Πήγα στο χωριό, ανέβηκα σέ ένα δώροφο σπίτι. Μιά γριά πού ήταν εκεί μου έδωσε εφόδια και γύρισα πίσω στην διλοχία.

Την μεγαλύτερη χαρά την ένιωθα τον χειμώνα, εκεί μέσα στα χιόνια. Θυμάμαι, ξύπνησα ενα βράδυ· οι άλλοι κοιμόνταν. Το χιόνι είχε σκεπάσει τις σκηνές. Πάω, πιάνω τον ασύρματο και βγάζω τό χιόνι από τις τρύπες τού ασυρμάτου· βλέπω δούλευε. Τρέχω στον διοικητή και τού τό λέω. Εκείνο τό βράδυ είκοσι έξι κρυοπαγημένους έβγαλα μέσα από τό χιόνι μέ τον κασμά.

Έγώ δεν έκανα τίποτε γιά τον Χριστό. Αν τό 100% από οσα έκανα στον στρατό τό έκανα γιά τον Χριστό, τώρα θά έκανα θαύματα! Γι' αυτό μετά στην καλογερική έλεγα «Στον στρατό, γιά την πατριδα ταλαιπωρήθηκα τόσο, γιά τον Χριστό τί κάνω;». Δηλαδή μπροστά στην ταλαιπωρία πού πέρασα στον στρατό, στην καλογερική αισθανόμουν σάν νά ήμουν βασιλόπουλο - άσχετα αν είχα ή δεν είχα παξιμάδι. Γιατί στις επιχειρήσεις ξέρεις τί νηστεία κάναμε; Τρώγαμε σπυρωτό χιόνι. Οί άλλοι έτρεχαν, έβρισκαν και κάτι νά φάνε. Έγώ μέ τον ασύρματο δεν μπορούσα νά μετακινηθώ. Μιά φορά δεκατρείς μέρες ήμασταν νηστικοί. Μόνο μιά κουραμάνα και μισή ρέγγα μάς είχαν μοιράσει. Νερό έπινα από τις πατημασιές τών ζώων. Και δεν ήταν και καθαρό βρόχινο άλλα λασπωμένο. Είχα πει μιά... πορτοκαλλάδα μιά φορά! Είχα σκάσει γιά νερό. Είδα μιά πατημασιά ζώου γεμάτη κίτρινο νερό, ήπια-ήπια... Όποτε μετά στην καλογερική, ακόμη και ζούδια νά είχε τό νερό, μού φαινόταν μεγάλη ευλογία. Έμοιαζε τουλάχιστον μέ νερό.

Μιά φορά, ενα απόγευμα, είχε κοπή ή έρπουσα γραμμή. Ήταν Δεκέμβρης μήνας τού 1948. Τό χιόνι πολύ. Στις 4 ή ώρα τό απόγευμα έρχεται διαταγή νά πάμε στο χωριό, δυο ώρες μακριά, νά φτιάξουμε τήν γραμμή και νά γυρίσουμε πίσω. Έν τω μεταξύ δεν είχε ακόμη ούτε δυο ώρες μέρα. Οί στρατιώτες ήταν σκοτωμένοι

στην κούραση και δέν είχαν κουράγιο νά ξεκινήσουν. Και πού νά βρής τήν γραμμή μέ τόσο χιόνι!

- Δεν ξέρατε, Γέροντα, τον δρόμο και που ήταν ή γραμμή;

- Έ, περίπου τόν δρόμο τόν ήξερα, άλλα Θα μας έπιανε και ή νύχτα. Τέλος πάντων, μου έδωσαν μια ομάδα και ξεκινήσαμε. Στην αρχή ανοίξαμε μέσα στο στρατόπεδο με το φτυάρι τόν δρόμο από το χιόνι, και έτσι προχωρήσαμε λίγο, για να αναπαύσουμε τόν διοικητή. Μετά λέω: «Προχωράμε, γιατί πρέπει και νά γυρίσουμε». Πήγαινα μπροστά, γιατί οι άλλοι ήταν όλο αντίδραση. «Η Ελλάδα ποτέ δέν πεθαίνει, άλλα πεθαίνουμε εμείς», μου έλεγαν. Συνέχεια αυτό! Προχωρούσα, βούλιαζα μέσα στο χιόνι, με τραβούσαν επάνω· ξαναβούλιαζα, μέ ξανατραβούσαν. Είχα και ένα ξίφος και το κάρφωνα κάτω, γιά νά κάνω γείωση. Συνέχεια έπρεπε νά ελέγχω. Έμπαινα μπροστά. «Προχωρήστε, τους έλεγα· από 'δώ δέν περνούν ζώα, γιά νά κόψουν τήν γραμμή. Μόνο σε κανένα λάκκο πού ή γραμμή είναι εναέριος, εκεί νά ελέγξουμε». Τελικά φθάσαμε σε ενα χωριό πού είχε πεζούλια και, καθώς το χιόνι είχε στοιβαχθή από τόν αέρα, δέν ξεχώριζες τίποτε. Όταν φθάσαμε στά πεζούλια, πέφτω μέσα στο χιόνι. Τρόμαξαν νά μέ βγάλουν οι άλλοι. "Υστερα σιγά-σιγά από το ένα πεζούλι στο άλλο κατεβήκαμε όλοι - μήν τά ρωτάς πώς! - αργά το βράδυ στο χωριό. Βρήκα σε κάτι λάκκους σέ ένα-δυό μέρη τήν γραμμή κρεμασμένη, τήν συνδέσαμε και μπορέσαμε νά επικοινωνήσουμε μέ τόν διοικητή. «Νά γυρίστε πίσω», μας λέει ό διοικητής. "Αλλά πώς νά γυρίσουμε; Έκτος πού ήταν νύχτα, πώς νά ανεβούμε τά πεζούλια; Κουτροβάλα τά είχαμε κατεβή! Πού νά βρής δρόμο; «Μά έτσι στον ανήφορο, πώς νά γυρίσουμε; τού λέω. Στον κατήφορο τέλος πάντων, κατεβήκαμε! Νά γυρίσουμε αύριο το πρωί από τήν άλλη μεριά τού χωριού κάνοντας τόν γύρο». «Τίποτε, λέει ό διοικητής, απόψε». Ευτυχώς άκουσε ένας υπασπιστής τόν διοικητή και τόν παρακάλεσε νά μας αφήση νά μείνουμε τήν νύχτα στό χωριό, και έτσι μείναμε. Σε ένα σπίτι μας έδωσαν δυό-τρεις τσέργες¹²¹ και, επειδή είχα πουντιάσει - όπως έμπαινα μπροστά και άνοιγα τά χιόνια, είχα γίνει τελείως μούσκεμα -, οι άλλοι μέ λυπήθηκαν, γιατί κατά κάποιο τρόπο τήν πλήρωσα εγώ πού τραβούσα μπροστά, και μέ έβαλαν στην μέση, γιά νά ζεσταθώ. Τότε είχαμε φάει μόνον ένα κομμάτι κουραμάνα. Μεγαλύτερη χαρά δέν θυμάμαι νά έχω νιώσει στην ζωή μου. Αναγκάσθηκα νά σας πώ αυτά τά παραδείγματα, γιά νά καταλάβετε τί θά πη θυσία. Δεν σάς τά είπα όλα αυτά, γιά νά μέ χειροκροτήσετε, άλλα γιά νά καταλάβετε από πού βγαίνει ή πραγματική χαρά. Έπειτα στο γραφείο Διαβιβάσεων ό ένας μου έλεγε ψέματα: «Έρχεται ό πατέρας μου και πρέπει νά πάω νά τον δώ. Σέ παρακαλώ, κάθησε λίγο στην θέση μου». Ο άλλος: «Ηρθε ή αδελφή μου» -και δέν ήταν ούτε καν αδελφή του. Κάποιος άλλος κάτι άλλο, και έγώ καθόμουν συνέχεια στην υπηρεσία γιά τον ένα και γιά τον άλλον και θυσιαζόμουν. Υστερα σκούπιζα, καθάριζα, γιατί εκεί στην διμοιρία Διαβιβάσεων απαγορευόταν νά μπαίνουν άλλοι. Ούτε αξιωματικός από άλλη υπηρεσία δέν μπορούσε νά πάη μέσα, γιατί ήταν και καιρός πολέμου. Καθαρίστρια νά πάρουμε, δέν μπορούσαμε. Έπαιρνα λοιπόν τήν σκούπα και καθάριζα όλους τους χώρους. Έκει έμαθα νά σκουπίζω. «Έδώ είναι μιά υπηρεσία, έλεγα, είναι, κατά κάποιο τρόπο, ιερός χώρος· δέν κάνει νά είναι ακατάστατα». Ούτε υποχρέωση είχα νά σκουπίσω ούτε ήξερα από σκούπισμα. Μήπως είχα πιάσει ποτέ σκούπα στο σπίτι μου; Και νά ήθελα νά πιάσω σκούπα, θά μέ σκότωνε στο ξύλο μέ τήν σκούπα ή αδελφή μου. «Καθαρίστρια» μέ έλεγαν οι

¹²¹ Τσέργα: μάλλινη χοντρή κουβέρτα, βελέντζα.

άλλοι, «αιώνιο θύμα» μέ έλεγαν. Δέν τά λάμβανα ύπ' όψιν μου. Καί ούτε γιά νά ακούσω το «ευχαριστώ» το έκανα. Άλλα τό έκανα από μέσα μου, γιατί τό ένιωθα ως ανάγκη καί τό χαιρόμουν.

- Δέν σας περνούσε, Γέροντα, καθόλου αριστερός λογισμός; Δεν λέγατε λ.χ.: «Ό άλλος γυρίζει· δέν πάει να δη την αδελφή του»;

- Όχι, δέν μου περνούσε λογισμός. Από τήν στιγμή πού μου έλεγε ό άλλος «σέ παρακαλώ, μπορείς νά καθήσης λίγο», τελείωσε. Άλλος μου ζητούσε χρήματα καί μου έλεγε δήθεν ότι τά ήθελε για τά παιδιά του, και αυτός όχι μόνο δέν έστελνε στά παιδιά του, άλλα ζητούσε καί από τήν γυναίκα του χρήματα, νά ξοδεύη γιά τον εαυτό του. Κατάλαβες; Ούτε τό έκανα, γιά νά μου πουν «μπράβο»· τό αισθανόμουν ως ανάγκη. Επειδή δέν έβγαινα έξω, τό είχαν εκμεταλλευτή οί άλλοι καί μου άφηναν όλη τήν δουλειά. Έβγαζα όλη τήν δουλειά τής διμοιρίας. Ένα σωρό σήματα διαβιβάσεων νά βροντάνε συνέχεια οί θυρίδες. Είχα γίνει ερείπιο. Ένα διάστημα είχα συνέχεια τριάντα εννιάμισι πυρετό καί δέν έλεγα σέ κανέναν τίποτε. Έπειτα έπεσα πτώμα από τήν υπερκόπωση. Λιποθύμησα καί μέ πέταξαν σέ ένα φορείο. «Άντε Βενέδικτε¹²², άκουσα νά λένε, θά σέ πάμε μέ τό φορείο γιά γενική επισκευή εκεί πού φτιάχνουν τά χαλασμένα αυτοκίνητα!» καί μέ πήγαν σέ ένα νοσοκομείο. Καί εκεί εγκαταλελειμμένος - ποιος νά μοϋ δώση σημασία; όλοι κοιτούσαν τους τραυματισμένους -, άλλα ένιωθα χαρά, τήν χαρά αυτή πού βγαίνει από τήν θυσία. Γιατί από τήν ανάπαυση τού άλλου γεννιέται ή ανάπαυση ή δική μου.

Όσο ξεχνάμε τον εαυτό μας, τόσο μας θυμάται ό Θεός

Όποιος έχει θυσία καί πίστη στον Θεό, δέν ύπολογίζει τόν εαυτό του. Ό άνθρωπος, όταν δέν καλλιεργήση το πνεύμα της θυσίας, σκέφτεται μόνον τόν εαυτό του και θέλει όλοι νά θυσιάζονται γι' αυτόν. Άλλα όποιος σκέφτεται μόνον τόν εαυτό του, αυτός απομονώνεται καί από τους ανθρώπους, απομονώνεται καί από τόν Θεό - διπλή απομόνωση -, οπότε δέν δέχεται θεία Χάρη. Αυτός είναι άχρηστος άνθρωπος. Καί νά δήτε, αυτόν πού σκέφτεται συνέχεια τόν εαυτό του, τίς δυσκολίες του κ.λπ., καί ανθρωπίνως κανείς δέν θά του συμπαρασταθι σέ μιά ανάγκη. Καλά, θεϊκή συμπαράσταση δέν θά έχη, αλλά δέν θά έχη καί ανθρωπίνη. Μετά θά προσπαθι από έδώ-άπό εκεί νά βοηθηθή. Θά βασανίζεται δηλαδή, γιά νά βοηθηθή από ανθρώπους, άλλα βοήθεια δέν θά βρίσκη. Αντίθετα, όποιος δέν σκέφτεται τόν εαυτό του, αλλά σκέφτεται συνέχεια τους άλλους, μέ τήν καλή έννοια, αυτόν τόν σκέφτεται συνέχεια ό Θεός, καί μετά τόν σκέφτονται καί οί άλλοι. Όσο ξεχνάει τόν εαυτό του, τόσο τόν θυμάται ό Θεός. Νά, μιά ψυχή φιλότιμη μέσα σέ ένα Κοινόβιο θυσιάζεται, δίνεται κ.λπ. Αυτό, νομίζετε, δέν έχει πέσει στην αντίληψη τών άλλων; Μπορεί νά μήν τήν σκεφθούν οί άλλοι αυτήν τήν ψυχή πού δίνεται ολόκληρη καί δέν σκέφτεται τόν εαυτό της; Μπορεί νά μήν τήν σκεφθή ό Θεός; Μεγάλη υπόθεση! Έδώ βλέπει κανείς τήν ευλογία του Θεοϋ, πώς εργάζεται ό Θεός.

Στις δυσκολίες δίνει εξετάσεις ό άνθρωπος. Έκεί φαίνεται αν έχη πραγματική αγάπη, θυσία. Καί όταν λέμε ότι ένας έχει θυσία, εννοούμε ότι τήν ώρα του κινδύνου δέν υπολογίζει τόν εαυτό του καί σκέφτεται τους άλλους. Βλέπεις, καί ή παροιμία λέει «ό καλός φίλος στην ανάγκη φαίνεται». Θεός φυλάξοι, άν λ.χ. τώρα έπεφταν βόμβες, θά φαινόταν ποιος σκέφτεται τόν άλλον καί ποιος σκέ-

¹²² Βενέδικτος ονομαζόταν ό ιεροκήρυκας τής περιοχής και οί συ-στρατιώτες του Γέροντα, όταν ήθελαν νά τον πειράξουν, τόν αποκαλούσαν «Βενέδικτο».

φτεται τόν εαυτό του. Όποιος όμως έχει μάθει νά σκέφτεται μόνον τόν εαυτό του, σέ μιά δυσκολία πάλι τόν εαυτό του θά σκέφτεται, καί ό Θεός δέν θά τόν σκέφτεται αυτόν τόν άνθρωπο. Όταν από τώρα δέν σκέφτεται κανείς τόν εαυτό του άλλα σκέφτεται τους άλλους, και στον κίνδυνο τους άλλους θά σκεφθη. Τότε ξεκαθαρίζουν ποιοι έχουν πραγματικά θυσία και ποιοί είναι φίλαυτοι.

Αν δεν άρχιση κανείς νά κάνη από τώρα καμμιά θυσία, νά θυσιάση μιά επιθυμία, έναν εγωισμό, πώς θά φθάση νά θυσιάση την ζωή του σε μιά δύσκολη στιγμή; "Αν τώρα σκέφτεται τόν κόπο και κοιτάη νά μήν κοπιάση λίγο παραπάνω από έναν άλλο σε μιά δουλειά, πώς θά φθάση στην κατάσταση νά τρέχη νά σκοτωθή αυτός, γιά νά μή σκοτωθή ό άλλος; Αν τώρα γιά μικρά πράγματα σκέφτεται τόν εαυτό του, τότε πού θά κινδυνεύη ή ζωή του, πώς θά σκεφθη τόν άλλον; Τότε θά είναι πιο δύσκολα. Αν έρθουν δύσκολα χρόνια και εχη λ.χ. ό διπλανός του πυρετό και τόν δη νά πέση στον δρόμο, θά τόν αφήση καί θά φύγη. Θά πη: «Νά πάω νά ξαπλώσω, μήν πέσω καί εγώ».

Στον πόλεμο παλεύει ή ζωή ή δική σου με τήν ζωή τοῦ άλλου. Λεβεντιά είναι νά τρέχη ό ένας νά γλυτώση τόν άλλον. Όταν δεν ύπάρχη θυσία, ό καθένας πάει νά γλυτώση τόν εαυτό του. Καί είναι παρατηρημένο· όποιος πάει στον πόλεμο νά ξεφύγη, τόν βρίσκει εκεί ή οβίδα. Πάει δήθεν νά γλυτώση καί σπάζει τά μούτρα του. Γι' αυτό νά μήν κοιτάζη κανείς νά ξεφύγη, καί ιδίως όταν αυτό είναι εις βάρος τών άλλων. Θυμάμαι ένα περιστατικό από τόν Αλβανικό πόλεμο. Ένας στρατιώτης είχε μιά πλάκα, γιά νά προστατεύη το κεφάλι του. Έν τω μεταξύ χρειάσθηκε νά πάη λίγο πιο πέρα καί τήν ακούμπησε κάτω. Πάει αμέσως ό διπλανός του καί τήν παίρνει. Σού λέει: «Ευκαιρία είναι, θά τήν πάρω εγώ τώρα». Τήν ίδια στιγμή, τάκ, πέφτει ό όλμος επάνω του, τόν διέλυσε. Αυτός έβλεπε τά πυρά πού έπεφταν καί πήρε τήν πλάκα, γιά νά γλυτώση· δεν υπολόγισε τόν άλλον πού θά γύριζε πάλι. Σκέφθηκε μόνον τόν εαυτό του καί δικαιολόγησε κάπως καί τήν πράξη του: «Αφού πήγε λίγο πιο πέρα ό άλλος, μπορώ νά τήν πάρω τήν πλάκα». Ναι, έφυγε, άλλα ή πλάκα ήταν δική του. Ένας άλλος, όσο συνεχιζόταν ό πόλεμος, προσπαθούσε να γλυτώση. Κανέναν δεν υπολόγιζε. Οί άλλοι βοηθούσαν, αυτός καθόταν στο σπίτι του. Κοίταζε μέχρι την τελευταία ώρα πού δυσκόλεψαν τα πράγματα να ξεφύγη. Αργότερα, όταν είχαν έρθει οί Άγγλοι, πήγε στο στρατόπεδο, παρουσιάσθηκε στον Ζέρβα καί, επειδή είχε και αμερικανική υπηκοότητα, βρήκε ευκαιρία καί έφυγε γιά τήν Αμερική. Μόλις όμως έφθασε εκεί, πέθανε! Η γυναίκα του ή καημένη έλεγε: «Πήγε να ξεφύγη από τον Θεό!». Αυτός πέθανε, ενώ άλλοι πού πήγαν καί στον πόλεμο έζησαν.

Όσοι πεθαίνουν παλληκαρίσια, δεν πεθαίνουν

Θυμάμαι, στον στρατό τό σύνολο είχε έναν κοινό σκοπό. Προσπαθούσα εγώ, άλλα ή θυσία υπήρχε καί στους άλλους, άσχετα αν πίστευαν ή όχι στην άλλη ζωή. «Γιατί νά σκοτωθή ό άλλος; είναι οικογενειάρχης», έλεγαν, καί πήγαιναν αυτοί σέ μιά επικίνδυνη επιχείρηση. Η θυσία πού έκαναν αυτοί είχε μεγαλύτερη αξία από τήν θυσία πού έκανε ένας πιστός. Ό πιστός πίστευε στην θεία δικαιοσύνη, στην θεία ανταπόδοση, ενώ αυτοί δεν γνώριζαν ότι δεν πάει χαμένη ή θυσία πού έκαναν καί ότι θά έχουν νά λάβουν γι' αυτήν στην άλλη ζωή.

Στην Κατοχή, τότε με τον Δαβάκη, οί Ιταλοί είχαν κάνει συλλήψεις νέων αξιωματικών, τους έβαλαν σέ ένα καράβι καί τους βούλιαξαν. Ύστερα, τους πρώτους πού έπιασαν, τους βασάνισαν, γιά νά μαρτυρήσουν ποιοί έχουν όπλα. Εκεί

νά δήτε κοσμικοί άνθρωποι τί θυσία έκαναν! Στην Κόνιτσα, κοντά στο σπίτι μας, εκεί πού έχτισαν τώρα τον Ναό τοῦ Αγίου Κοσμά τοῦ Αιτωλού, πρώτα ήταν τζαμί. Τους έκλειναν μέσα στο τζαμί καί τους έδερναν όλη τήν νύχτα με βούρδουλα πού είχε επάνω κολτσίδες όλο αγκάθια ή μέ καλώδια γδαρμένα· έβγαιναν έξω τά σύρματα, έδεναν και στην άκρη μολύβια και μ' αυτά τους χτυπούσαν και αυτό το ατσάλenio σύρμα πήγαινε και έγδερνε το δέρμα. Γιά νά μην ακούγονται οι φωνές, τραγουδούσαν ή έβαζαν μουσική. Από 'δώ βγήκε το «ξύλο μετά μουσικής». Τους κρεμούσαν και ανάποδα και έβγαζαν οι καημένοι αίμα από το στόμα, άλλα δεν μιλούσαν, γιατί σκέφτονταν: «Αν μαρτυρήσουμε εμείς - ήξεραν ποιοι είχαν ντουφέκια -, ύστερα Θά χτυπούν τον καθέναν, γιά νά μαρτυρηση». Γι' αυτό οί πρώτοι είπαν: «Ας πεθάνουμε εμείς, γιά νά τους αποδείξουμε ότι δεν έχουν οί άλλοι ντουφέκια». Καί ήταν μερικοί πού γιά μιά οκά ή γιά πέντε οκάδες αλεύρι έλεγαν ότι ό τάδε π.χ. έχει δύο ντουφέκια. Πεινούσε ό κόσμος καί πρόδιδαν τους άλλους. Όποτε καί μερικοί Ιταλοί από ένα τάγμα πού ήταν νόθα παιδιά καί ήταν βάρβαροι με όλα τά κόμπλεξ πού είχαν, έβγαζαν τό άχτι τους. Έπαιρναν τά μικρά παιδιά, τά έβαζαν τά καημένα γυμνά πάνω στην μασίνα πού έκαιγε καί τά πατούσαν νά καούν. Τά έκαιγαν, γιά νά μαρτυρήσουν οί γονείς πού έχουν τό ντουφέκι. «Δέν έχω, δέν έχω», έλεγαν οί μεγάλοι καί εκείνοι έκαιγαν τά παιδάκια. Θέλω νά πώ, εκείνοι προτίμησαν νά πεθάνουν, άν καί ήταν κοσμικοί άνθρωποι, γιά νά μή φάνε καί οί άλλοι ξύλο ή γιά νά μην τους σκοτώσουν. Μέ αυτόν τον τρόπο έσωσαν πολύ κόσμο. Έτσι από μερικά παλληκάρια κρατήθηκε τό Έθνος! Όσοι πεθαίνουν παλληκαρίσια, δέν πεθαίνουν. Αν δέν ύπάρχη ηρωισμός, δέν γίνεται τίποτε. Καί νά ξέρετε, ό πιστός είναι καί γενναίος. Ο Μακρυγιάννης ό καημένος τί τράβηξε! Καί σέ τί χρόνια!

- «Κάπνισαν τά μάτια μου», λέει κάπου, Γέροντα.

- Ναί, κάπνισαν τά μάτια του. Από τήν ένταση καί τήν αγωνία πού είχε, ήταν σαν νά έβγαζαν υδρατμούς τά μάτια του. Βρέθηκε σ" εκείνη τήν κατάσταση καί από πόνο καί αγάπη θυσιαζόταν συνέχεια. Δέν σκέφθηκε, δέν υπολόγισε ποτέ τον εαυτό του. Δέν φοβήθηκε μήν τον σκοτώσουν, όταν αγωνιζόταν για την πατρίδα. Ο Μακρυγιάννης ζούσε πνευματικές καταστάσεις. Αν γινόταν καλόγερος, πιστεύω ότι από τον Άγιο Αντώνιο δέν θά είχε μεγάλη διαφορά. Τρεις χιλιάδες μετάνοιες έκανε καί είχε και τραύματα καί πληγές. Άνοιγαν οι πληγές του, έβγαιναν τά έντερα του, όταν έκανε μετάνοιες, καί τα έβαζε μέσα. Τρεις δικές μου μετάνοιες κάνουν μιά δική του. Έβρεχε το πάτωμα με τά δάκρυα του. Εμείς, αν ήμασταν στην θέση του, θά πηγαίναμε στο νοσοκομείο να μας υπηρετούν. Θά μάς κρίνουν οι κοσμικοί!

Όποιος δέν υπολογίζει τον εαυτό του δέχεται Θεϊκή δύναμη

- Γέροντα, κινδυνεύσατε καμμιά φορά στον πόλεμο;

- Ω, μιά καί δυό; Τά σκέφτομαι τώρα πώς βοηθούσε ό Θεός καί συγκλονίζομαι. Τότε δέν τά σκεφτόμουν. Ειδικά τον θάνατο δέν τον σκεφτόμουν καθόλου. Όταν είσαι αποφασισμένος γιά τον θάνατο, δέν φοβάσαι τίποτε. Η απόφαση γιά τον θάνατο ισοδυναμεί με χίλιους φύλακες. Ο θάνατος είναι ασφάλεια. Στον πόλεμο οι ιεροί λόχοι έχουν τήν νεκροκεφαλή· είναι αποφασισμένοι νά πεθάνουν. Όποιος δέν υπολογίζει τον εαυτό του γιά το καλό τοῦ άλλου ή γιά το κοινό καλό, δέχεται μέσα του θεϊκή δύναμη. Καί νά δητε, αν κινηθή κανείς με θυσία, ό Θεός τον σκεπάζει. Θυμάμαι, μιά φορά είχαμε όχυρωθή πίσω από έναν βράχο. Έγώ είχα σκάψει ένα λακκάκι και είχα κρυφτή λίγο. Έρχεται ό ένας καί μου λέει

«νά μπώ κι εγώ»· έρχεται ό άλλος, μού λέει «νά μπώ κι έγώ». Τους άφησα νά μπουν, άφου μου το ζητούσαν και έμεινα έγώ έξω. Το βράδυ, όταν έπεφταν τά πολλά βλήματα, μέ παίρνει ένα βλήμα ξυστά στο κεφάλι. Φορούσα κουκούλα· δέν φορούσα κράνος. «Παιδιά, φωνάζω, μέ χτύπησε βλήμα!». Πιάνω με το χέρι μου το κεφάλι, δεν βλέπω αίματα· το ξαναπιάνω, τίποτε. Το βλήμα είχε περάσει ξυστά από το κεφάλι μου και είχε κουρέψει μόνον από μπρος προς τά πίσω τά μαλλιά μου και είχε σχηματισθή μιά λωρίδα εξι πόντους φάρδος χωρίς μαλλιά!

Εσείς δεν περάσατε δύσκολα χρόνια, κατοχές, δεν είδατε πόλεμο, εχθρούς κ.λπ. - εύχομαι νά μη δήτε - και ούτε καταλαβαίνετε από αυτά. Τά χρόνια όμως αυτά είναι σαν μιά χύτρα πού βράζει και σφυρίζει. Θέλει μιά σκληραγωγία, μιά παλληκαριά και έναν ανδρισμό. Αν τυχόν γίνη κάτι, κοιτάξετε μη βρεθήτε τελείως απροετοίμαστες. Νά έτοιμασθητε από τώρα, για νά μπορέσετε νά αντιμετωπίσετε μιά δυσκολία. Και ό Χριστός τί είπε; «Γίνεσθε έτοιμοι»¹²³ δεν είπε; Σήμερα πού ζούμε σε τέτοια δύσκολα χρόνια, για έναν λόγο παραπάνω, τρεις φορές πρέπει νά είμαστε έτοιμοι. Δέν είναι μόνον ό αιφνίδιος θάνατος πού μπορεί νά αντιμετωπίσουμε, είναι και άλλοι κίνδυνοι. Νά φύγη λοιπόν το βόλεμα τού εαυτού μας. Νά δουλεύη τό φιλότιμο. Νά ύπάρχη το πνεύμα της θυσίας.

Τώρα βλέπω σαν νά είναι κάτι πού πάει νά γίνη και συνέχεια αναβάλλεται. Όλο αναβολές μικρές. Ποιος τις κάνει; Ό θεός σπρώχνει; Άντε ακόμη έναν μήνα, δύο μήνες!... Ή υπόθεση έτσι πάει¹²⁴. Άλλά, επειδή δέν ξέρουμε τί μας περιμένει, όσο μπορείτε, νά καλλιεργήσετε την αγάπη. Αυτό είναι τό κυριώτερο άπ' όλα: νά έχετε μεταξύ σας αγάπη αληθινή, αδελφική, όχι ψεύτικη. Πάντα, όταν ύπάρχη τό καλό ενδιαφέρον, ό πόνος, ή αγάπη, ενεργεί κανείς σωστά. Ή καλωσύνη, ή αγάπη, είναι δύναμη. Όσο μπορείτε νά έχετε εχεμύθεια και νά μην ξανοίγεσθε· ό ένας θά τό πη στον άλλον, και ό άλλος στον άλλον, και τί βγήκε; Μπορεί ακόμη και από μιά χαζομάρα νά κάνετε κακό και να χτυπήσετε μετά τό κεφάλι στον τοίχο. Να βλέπατε στον στρατό εχεμύθεια! Πρώτη δουλειά, αν κινδύνευες νά σέ πιάσουν, ήταν νά καταστρέψης τά διακριτικά στοιχεία. Έκοβες τά στοιχεία κομματάκια, για νά τά καταπιής. Μιά φορά πού βρέθηκα σέ δυσκολία, τά κατάπια. Γιατί, αν τά έπαιρναν οι αντάρτες, μάθαιναν ότι στο τάδε μέρος ύπάρχη στρατός, έχει ανάγκη από τροφές κ.λπ., έστελναν αυτοί σήμα στο κέντρο, οπότε ερχόταν ή αεροπορία και έρριχνε σ' αυτούς τρόφιμα και βομβάρδιζε τον στρατό. Κατάλαβες; Παρουσιάζονταν αυτοί για στρατός. Αν σέ έπιασαν και ήσουν ασυρματιστής, σου έβγαζαν τά νύχια μέ την τανάλια, για νά μαρτυρήσης τά διακριτικά. Και προτιμούσες νά σου βγάλουν τά νύχια, παρά νά προδώσης. Τού άλλου τού έκαψαν τίς μασχάλες, για νά παραδώση επιστολή, και δέν ομολόγησε· έμεινε παράλυτος. Δέν ομολόγησε, γι' αυτό και έγινε όμολογητής. Γυναίκες μετέφεραν μέσα στά σαμάρια έγγραφα αποφασισμένες νά πεθάνουν.

Ό θάνατος στον πόλεμο πολύ εξιλεώνει, γιατί θυσιάζεται κανείς, για νά προστατεύση τους άλλους. Εκείνοι πού θυσιάζουν τήν ζωή τους από καθαρή αγάπη, για νά προστατεύσουν τους συνανθρώπους τους, μιμούνται τον Χριστό. Αυτοί είναι οι μεγαλύτεροι ήρωες, διότι τους τρέμει ακόμη και ό θάνατος, επειδή αφηφούν τόν θάνατο από αγάπη, και έτσι κερδίζουν τήν αθανασία, παίρνοντας τό κλειδί τής αιωνιότητος κάτω από τήν πλάκα τού τάφου, και προχωρούν ελαφρά στην αιώνια μακαριότητα.

¹²³ Ματθ. 24,44 και Λουκ. 12,40

¹²⁴ Ειπώθηκαν τόν Νοέμβριο του 1984.

Όλη ή ζωή του μοναχού είναι μιά θυσία

Τόν μοναχό τόν βοηθάει φυσιολογικά όλη ή ζωή του νά έχη τήν αγάπη, τήν θυσία. Ξεκίνησε νά πεθάνη γιά τόν Χριστό. Ξεκίνησε δηλαδή γιά τήν θυσία. Δέν έχει καί υποχρεώσεις, γι' αυτό επιβάλλεται ό μοναχός να καλλιεργή το πνεύμα της Θυσίας. Ό λαϊκός δεν ξεκίνησε να πεθάνη για τόν Χριστό. Υστερα έχει και υποχρεώσεις. Σκέφτεται την οικογένεια του, τα παιδιά του, γι' αυτό έχει ελαφρυντικά και δικαιολογείται. Π.χ. σε έναν πόλεμο, ένας πού έχει οικογένεια πάει να αποφυγή τόν κίνδυνο, γιά νά μη μείνουν τά παιδιά του στον δρόμο. Δεν υπολογίζει ότι, αν αποφυγή εκείνος, ίσως σκοτωθή κάποιος άλλος πού έχει και εκείνος παιδιά. Τέλος πάντων, εκεί υπάρχει τουλάχιστον ένα ενδιαφέρον γιά την οικογένεια του. Σου λέει: «Τά παιδιά μου νά μη μείνουν στον δρόμο». Μπορεί νά μην πιστεύη κιόλας στην άλλη ζωή και πάει νά γλυτώση αυτήν τήν ζωή.

- Δηλαδή, Γέροντα, ό μοναχός πρέπει νά θυσιάζη συνέχεια τόν εαυτό του.

- Κοίταξε, δεν είπαμε ότι όλη ή ζωή του μοναχού είναι μιά θυσία; Ε, τί κάνουμε αλλιώς; Αν χωλαίνη σ' αυτό το θέμα ό μοναχός, τότε δεν είναι μοναχός. Μετά τί πνευματικά νά πής; Δεν χωράνε τά πνευματικά, όταν δεν υπάρχει θυσία. Όσα πνευματικά και αν κάνη από εκεί και πέρα ό μοναχός, τίποτε δεν είναι. Στο Άγιον Όρος αυτά τά πνευματικά τά λένε «κουκουσκιάχτικα». Δηλαδή δεν μπορεί νά διώξη δαιμόνια ό καλόγερος πού κάνει τέτοια πνευματικά· ίσα-ίσα τά κοράκια διώχνει. Όταν ό άνθρωπος παίρνη στά ζεστά τόν αγώνα πού έχει νά κάνη σ' αυτήν τήν ζωή, υπάρχει καί ή θεία φλόγα μέσα του. Άμα λείπη αυτή ή θεία φλόγα, είναι άχρηστος. Αυτή είναι πού του δίνει χαρά, του δίνει παλληκαριά, του δίνει φιλότιμο. Είναι αυτό πού είπε ό Κύριος: «Πυρ ηλθον βαλειν»¹²⁵. Όταν υπάρχει αυτό το θείο πύρ, τότε καί ή ψαλμωδία καί ή προσευχή του είτε γιά τόν εαυτό του είτε γιά τους άλλους έχει αποτελέσματα. Ιδίως ή γυναικεία καρδιά, όταν έξαγνισθή, έχει μεγάλη δύναμη. Και στην προσευχή πολύ προχωράει. Ραντάρ γίνεται. Όποιος δεν έχει φιλότιμο, θυσία, θα έχη ή κοσμική χαρά ή κοσμική στενοχώρια· αγαλλίαση πνευματική δεν μπορεί νά νιώση.

Γι' αυτό λέω νά καλλιεργήσετε τήν θυσία, τήν αδελφοσύνη. Νά απόκτηση καθεμία κατάσταση πνευματική, γιά νά μπορή νά τά βγάλη πέρα μόνη της σε μιά δύσκολη περίσταση. Αν δεν έχη κανείς πνευματική κατάσταση, δειλιάζει, επειδή αγαπάει τον εαυτό του. Μπορεί καί τον Χριστό νά άρνηθή, νά Τον προδώση. Πρέπει νά είστε αποφασισμένες νά πεθάνετε. Έδώ κοσμικοί άνθρωποι θυσιάζονται, πού ούτε καί στον Παράδεισο πιστεύουν. Έμεϊς πιστεύουμε ότι τίποτε δεν πάει χαμένο καί ή θυσία μας έχει νόημα. Οί κοσμικοί νά έχουν άγνοια από όλα καί νά θυσιάζονται, νά κινδυνεύουν, γιά νά προφυλάξουν τον άλλον, καί οί μοναχοί νά μή θυσιάζονται; Έμεϊς ξεκινάμε γιά τήν αγάπη του Χριστού νά πεθάνουμε, υποχρεώσεις δεν έχουμε, αν δεν έχουμε καί θυσία, τότε τί κάνουμε; Θά μάς γελάν καί τά μυρμήγκια μετά! Είδες μυρμήγκια νά κοροϊδεύουν τους ανθρώπους; Κοροϊδεύουν τους τεμπέληδες!

- Γέροντα, ενδέχεται νά έχω προθυμία νά εξυπηρετώ καί νά μην έχω αγνά ελατήρια;

- Αυτό φαίνεται. Όταν δεν είναι αγνά τά ελατήρια, ή ψυχή δεν βρίσκει ανάπαυση. Όποτε το καταλαβαίνει καί προσπαθεί νά τά έξαγνίση. Μου έκανε εντύπωση μιά ψυχή πού ήρθε αυτές τις μέρες. Όταν μαθαίνη ότι κάποιος είναι άρρωστος καί υποφέρει, δεν μπορεί νά κοιμηθή, πονάει καί κλαίει. Καί ζή μέσα

¹²⁵ Λουκ. 12,49

στον κόσμο. Το είπε σέ κάποιον καί της είπε: «Μπορεί νά είναι τού πειρασμού». Γίνεται νά είναι αυτό τού πειρασμού; Μόνον όταν τό κάνη κανείς επιδεικτικά, μπορεί νά τον ξεγελάη ό πειρασμός καί νά ζή μιά λανθασμένη κατάσταση.

Νά βγάζετε τόν εαυτό σας από τις ενέργειες σας. Ό άνθρωπος, όταν βγαίνει από τόν εαυτό του, βγαίνει από τήν γη. Κινείται σε άλλη ατμόσφαιρα. Όσο παραμένει στον εαυτό του, δεν μπορεί να γίνη ουράνιος άνθρωπος. Δεν γίνεται πνευματική ζωή χωρίς θυσία. Νά θυμάστε και λίγο ότι υπάρχει θάνατος. Μιά πού θά πεθάνουμε, νά μήν προσέχουμε καί τόσο πολύ τον εαυτό μας. Όχι νά μήν προσέχουμε καί νά παθαίνουμε ζημιές, άλλα όχι νά προσκυνούμε καί τήν ανάπαυση! Ούτε λέω νά ρίχνη κανείς τον εαυτό του στους κινδύνους, άλλα νά εχη λίγο ηρωισμό, βρε παιδάκι μου! Οι ήρωες με τί παλληκαριά αντιμετώπιζαν στον αγώνα τον θάνατο! Μού έλεγε ένας μοναχός πού ήταν μαζί με τον Κονδύλη - ό Κονδύλης ήταν πατριώτης, ήρωας: Όταν οι Έλληνες με τον πόλεμο στην Μικρά Ασία είχαν κάνει αποβίβαση κοντά στην Πόλη, ό Κονδύλης μέσα στο καράβι, μόλις είδε από μακριά τήν Πόλη, έκανε σάν τρελλός. «Βρε παιδιά, θά πεθάνουμε πού θά πεθάνουμε, φώναζε. Τί σήμερα, τί αύριο! Νά πεθάνουμε παλληκαρίσια, βρε παιδιά! Ας πεθάνουμε ήρωες γιά τήν πατρίδα». Δεν είχε υπομονή ούτε νά προσεγγίσουν στην ξηρά. Από τήν αγωνία, από τήν λαχτάρα πού είχε, δεν είδε ότι τό καράβι δεν είχε ακουμπήσει ακόμη στην ξηρά, πήδηξε καί έπεσε μέσα στην θάλασσα! Τόσο πολύ! Δεν ήξερε καί κολύμπι, έτρεξαν, τον έβγαλαν.

- Γέροντα, μας είπατε νά προσπαθήσουμε νά μήν είναι ό εαυτός μας σε κάθε μας ενέργεια. Πώς θά γίνη αυτό;

- Εσείς όλα έτοιμα τά θέλετε. Τί θά πή βγάζω τον εαυτό μου; Πότε βγάζω τον εαυτό μου; Πώς θά βγάλουμε τον εαυτό μας από τήν αγάπη μας; Πώς θά λαμπικάrouμε τήν αγάπη μας; Όσο δεν υπολογίζω τον εαυτό μου, τόσο βγάζω τον εαυτό μου. Καί όταν κόβουμε τό θέλημα, τήν αδυναμία, τήν ανάπαυση μας, καί τότε βγάζουμε τόν εαυτό μας. Καί με τήν υπακοή καί με τήν σιωπή πολλά εξαφανίζονται από τόν εαυτό μας. Καί όταν δεν εχη ιδιοτέλεια ή αγάπη μας, πάλι βγάζουμε τόν εαυτό μας, άλλα πρέπει νά εχη καί θυσία ή αγάπη μας. Τό καταλαβαίνετε αυτό;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η παλληκαριά γεννιέται από την εμπιστοσύνη στον Θεό

‘Η παλληκαριά δέν έχει βαρβαρότητα

Τα ανδραγαθήματα τα κάνουν αυτοί πού έχουν παλληκαριά, μεγάλη καρδιά - όχι μεγάλο μπόι και είναι αποφασισμένοι νά θυσιασθούν. Και στον πόλεμο, όσοι έχουν παλληκαριά, επειδή έχουν καλωσύνη, δέν σκοτώνουν, γιατί ή παλληκαριά δέν έχει βαρβαρότητα. Ρίχνουν γύρω-γύρω από τόν εχθρό και τόν αναγκάζουν νά παραδοθη. ‘Ο καλός προτιμάει νά σκοτωθή εκείνος παρά νά σκοτώση. Και όταν κανείς έχη τέτοια διάθεση, δέχεται θεϊκές δυνάμεις. Οι κακοί είναι φοβητσιάρηδες, άνανδροι, θρασύδειλοι· φοβούνται και τόν εαυτό τους και τους άλλους, γι’ αυτό ρίχνουν συνέχεια από φόβο. Τότε μέ τόν ανταρτοπόλεμο, όταν υπηρετούσα στον στρατό, είχαμε πάει μιά φορά σέ ένα χωριό. «Δέν είναι εδώ κανείς από τους συμμορίτες, μας είπαν έχουν φύγει όλοι. Μόνο μιά τρελλή γυναίκα έμεινε». Ένας λοιπόν τήν είδε από μακριά και έρριξε μιά-δυό ριπές μέ το οπλοπολυβόλο! ‘Η καημένη φώναξε «τί σας έκανα;», και ύστερα έπεσε κάτω.

- Από τόν φόβο του το έκανε;

- Ναι, από τόν φόβο του. Ένας τέτοιος άνθρωπος θέλει τήν εύκολη λύση γιά τόν εαυτό του. Γιά νά εΐναι σίγουρος, λέει: «Καλύτερα να τον ξεκάνω τον εχθρό». ‘Ο λιγώτερο φοβητσιάρης είναι και λιγώτερο κακός. Θα κοιτάξη να τον άχρηστέψη τον εχθρό, να τού σπάση λ.χ. το πόδι, το χέρι· δεν θα τον ξεκάνη.

Άλλο ανδρισμός, λεβεντιά, και άλλο κακότητα, εγκληματικότητα. Δεν είναι ανδρισμός να πιάνης τους εχθρούς, τους αιχμαλώτους, και νά τους σφάζης. Ανδρισμός θά πή νά πιάσω τον εχθρό, νά τού σπάσω τό ντουφέκι και μετά νά τον αφήσω ελεύθερο. ‘Ο πατέρας μου έτσι έκανε. ‘Όταν έπιανε τους Τσέτες¹²⁶ πού έκαναν επιδρομές στά Φάρασα, έπαιρνε τά ντουφέκια τους, τά έσπαζε και τους έλεγε: «Εΐστε γυναίκες· δεν εΐστε άνδρες». ‘Υστερα τους άφηνε ελεύθερους. Μιά φορά ντύθηκε χανούμισσα, πήγε στο λημέρι τους και ζήτησε τον καπετάνιο. Προηγουμένως είχε συνεννοηθή με τά παλληκάρια του, νά επιτεθούν αμέσως μετά τό σύνθημα πού θά τους έδινε. ‘Όταν οι Τσέτες τον πήγαν στον καπετάνιο, τού είπε: «Διώξε τους άνδρες σου, γιά νά μείνουμε μόνοι μας». Μόλις έμειναν οι δυό τους, τού άρπαξε τό ντουφέκι, τό έσπασε και τού είπε: «Τώρα εσύ εΐσαι γυναίκα· εγώ εΐμαι ό Έζνεπίδης¹²⁷». Έδωσε τότε τό σύνθημα, όρμησαν τά παλληκάρια του και έδιωξαν τους Τσέτες από τό χωριό.

Γιά νά κάνη κανείς προκοπή, πρέπει νά έχη παλαβή φλέβα, μέ τήν καλή έννοια. Ανάλογα πώς θά αξιοποίηση τήν παλαβή φλέβα, θά γίνη ή άγιος ή ήρωας. Άν όμως δεν βοηθηθή και παρασυρθή, μπορεί νά γίνη εγκληματίας. Ένας πού δέν έχη παλαβή φλέβα δέν μπορεί νά γίνη ούτε άγιος ούτε ήρωας. Γι’ αυτό χρειάζεται νά πάρη μπρος μέσα μας ή μηχανή, νά δούλεψη ή καρδιά, ή παλληκάρια. ‘Η καρδιά πρέπει νά παλαβώσει. Γνωρίζω πολλούς στρατιωτικούς πού αποστρατεύθηκαν και είναι όλο σκασίλα Μερικοί θέλουν να γίνη πόλεμος, για να ασχοληθούν - τόσο πολύ! - ενώ άλλος, μόλις τον καλούν για επιστράτευση, τρέμει ή άλλος κάνει τον τρελλό, γιά να μήν υπηρετήσει. Πόσοι απόστρατοι μου λένε

---

¹²⁶ Τούρκοι αντάρτες.

¹²⁷ Τό επώνυμο του Γέροντα.

ότι θέλουν να πάνε επάνω στην Βοσνία νά πολεμήσουν. Δέν έχουν αξιοποιήσει την παλληκαριά τους στην πνευματική ζωή, γι' αυτό, όταν άκουñ για πόλεμο, χαίρονται νά πάνε νά πολεμήσουν. Αυτοί που έχουν τόση δύναμη, αν είχαν γνωρίσει την πνευματική ζωή, ξέρεις τί άσκηση, τί αγώνες θά έκαναν; Άγιοι θά ήταν.

Τί παλληκαριά υπήρχε παλιά

- Γέροντα, μιά φορά μάς είχατε πει κάτι για τήν γιαγιά σας...

- 'Η γιαγιά μου είχε πολλή παλληκαριά. Είχε πάντοτε μαζί της για ασφάλεια ένα γιαταγάνι! Βλέπεις, χήρα γυναίκα ήταν, μέ δυό παιδιά, πώς νά τά βγάλη πέρα μέ τους Τούρκους! Δύσκολα χρόνια!... Τήν φοβόνταν όλοι. Παλληκάρη! Μιά φορά ένας κλέφτης είχε πάει νά κλέψη σέ ένα αμπέλι που ήταν κοντά στά μνήματα. Για νά τον φοβηθούν, φόρεσε ένα πουκάμισο άσπρο μέχρι κάτω. 'Υστερα μπήκε στά μνήματα, έτσι όπως ήταν μέ το άσπρο πουκάμισο, και γύριζε εκεί μέσα. Τότε έτυχε νά περάση από τά μνήματα ή γιαγιά μου. 'Ο κλέφτης, μόλις τήν είδε, ξάπλωσε κάτω και έκανε τον πεθαμένο, για νά τήν φοβερίση, νά νομίση ότι είναι βρυκόλακας. Εκείνη όμως τον πλησίασε και του είπε: «Εσένα, αν ήσουν καλός άνθρωπος, θά σέ είχε λειώσει τό χώμα!»! Γυρίζει μετά το γιαταγάνι από τήν ανάποδη και αρχίζει νά τον δέρνη. Τόν είχε σακατέψει. Ούτε ήξερε ποιος ήταν. 'Υστερα άκουσε στό χωριό ότι ό τάδε είναι σακατεμένος και έτσι έμαθε ποιος ήταν.

Στην εποχή μας σπανίζουν τά παλληκαριά. Οί άνθρωποι είναι νερόβραστοι. Γι' αυτό, Θεός φυλάξει, αν γίνη ένας πόλεμος, άλλοι από φόβο θά πεθάνουν, άλλοι θά μείνουν στον δρόμο από μιά μικρή ταλαιπωρία, γιατί συνήθισαν στην καλοπέραση. Παλιά, τί παλληκαριά είχαν! Στην Μονή Φλαβιανών, στην Μικρά Ασία, είχαν πιάσει οι Τούρκοι έναν άνδρα και τόν έσφαξαν. Μετά είπαν στην γυναίκα του: «'Η θά άρνηθής τόν Χριστό ή θά σφάξουμε καί τά παιδιά σου». «Τόν άνδρα μου, τους λέει εκείνη, τόν πήρε ό Χριστός, τά παιδιά μου τά εμπιστεύομαι στον Χριστό καί έγώ τόν Χριστό δέν Τόν αρνούμαι». Τί παλληκαριά! 'Όταν δέν υπάρχει στον άνθρωπο ό Χριστός, πώς νά υπάρχει αυτή ή παλληκαριά; Σήμερα οι άνθρωποι χωρίς Χριστό χτίζουν τήν ζωή τους στά μπάζα.

Εκείνα τά χρόνια ήταν καί οι μητέρες παλληκάρια καί τά παιδιά παλληκάρια. Στην Κόνιτσα, θυμάμαι, μιά γειτόνισσα που ήταν σέ ενδιαφέρουσα πήγε μόνη της μιάμιση ώρα μακριά από τήν πόλη στο χωράφι καί τσάπιζε καλαμπόκια. 'Εκεί γέννησε το παιδάκι, το πήρε στην ποδιά της καί γύρισε στο χωριό. «'Εχω καί μωράκι», μας είπε περνώντας από τήν πόρτα μας. 'Ηταν καί Κατοχή, δύσκολα χρόνια. Τώρα υπάρχουν γυναίκες που από φόβο κάθονται έξι-έπτά μήνες ξαπλωμένες, για νά γεννήσουν ένα παιδί. Άλλο εκείνες που έχουν λόγους υγείας.

Ό φυσικός φόβος είναι φρένο

- Γέροντα, φοβάμαι πολύ καί σκέφτομαι σέ μιά δύσκολη περίσταση τί θά κάνω. Πού οφείλεται ό φόβος;

- Μπορεί κανείς καί από μικρός νά έχη πάθει κάτι καί γι' αυτό νά φοβάται. Πολλές φορές μπορεί νά είναι καί φυσικός ό φόβος, αλλά μπορεί νά είναι καί από έλλειψη πίστεως, από έλλειψη εμπιστοσύνης στον Θεό. 'Ο φόβος όμως είναι καί φρένο, γιατί βοηθάει νά καταφυγή ό άνθρωπος στον Θεό. Φοβάται ό

άνθρωπος καί ζητάει από κάπου να πιασθή και αναγκάζεται να πιασθή από τον Θεό. Βλέπεις, στα θερμά μέρη που είναι άγριοι άνθρωποι, εκεί υπάρχουν τά άγρια ζώα, τά μεγάλα θηρία, οί βόες κ.λπ., γιά να αναγκασθούν οί άνθρωποι να ζητήσουν βοήθεια από τον Θεό, να καταφύγουν στον Θεό, και να βρουν τον προσανατολισμό τους. Αλλιώς, τί μπορούσε να τους φρενάρι αυτούς τους ανθρώπους; Όλα όσα έχει κάνει ο Θεός έχουν κάποιο νόημα.

- Αυτοί που δέν γνωρίζουν τόν αληθινό Θεό και από φόβο ζητούν βοήθεια, δέχονται βοήθεια;

- Κοίταξε, σηκώνουν το κεφάλι τους προς τά πάνω, και αυτό κάτι είναι. Και γιά τά μικρά παιδιά είναι φρένο ο φόβος. Μερικά παιδιά, αν δέν τά φοβερίσης και λίγο, δέν ακούν κανέναν, ούτε την μάνα ούτε τόν πατέρα. Και εμένα, όταν ήμουν μικρός, μού έλεγαν «ο μπουμπουλος». Ο μικρός στην ηλικία είναι φυσικό να φοβάται. Άλλά όσο μεγαλώνει το παιδάκι, ωριμάζει το μυαλό και υποχωρεί ο φόβος. Ο φυσικός φόβος βοηθάει μόνο στην παιδική ηλικία. Όταν μεγαλώση ο άνθρωπος και φοβάται από το τίποτε, τότε είναι να τόν λυπάσαι! Έρχονται πνευματικοί άνθρωποι στο Καλύβι και μού λένε «νά, πέθανε κάποιος δίπλα μας και από τότε φοβόμαστε συνέχεια», και με παρακαλούν να κάνω προσευχή να τους φύγη ο φόβος. «Έδώ άλλοι προσπαθούν να έχουν μνήμη θανάτου, τους λέω, και εσύ, πέθανε ο άλλος δίπλα σου, και θέλεις να δίωξης τόν φόβο!».

Φυσικός φόβος υπάρχει λίγο παραπάνω και στις γυναίκες. Λίγες είναι οί γυναίκες που δέν φοβούνται. Αυτές όμως μπορεί να δημιουργήσουν και προβλήματα στην οικογένεια, γιατί δέν υποτάσσονται. Όπως και ένας που δέν είναι εκ φύσεως δειλός και έχει μιá παλληκαριά μπορεί να γίνη αναιδής. Είναι και μερικές γυναίκες που φοβούνται πάρα πολύ. Όταν μιá γυναίκα έχη φυσική φοβία και αγωνισθή και απόκτηση ανδρισμό, είναι μεγάλο πράγμα. Η γυναίκα, επειδή έχει θυσία στην φύση της, έχει και πολλή αυταπάρηση, τήν οποία δεν έχει ο άνδρας, παρ' όλο τόν ανδρισμό που έχει εκ φύσεως.

Όποιος δέν φοβάται τόν θάνατο, τόν φοβάται ο θάνατος

- Γέροντα, πώς φεύγει ο φόβος;

- Μέ τήν παλληκαριά. Όσο φοβάται κανείς, τόσο πιό πολύ έρχεται ο πειρασμός. Αυτός που έχει δειλία πρέπει να προσπαθήση να τήν διώξη. Έγώ, όταν ήμουν μικρός, φοβόμουν να περάσω στην Κόνιτσα έξω από το κοιμητήρι. Γι' αυτό κοιμήθηκα τρία βράδυα στό κοιμητήρι και έφυγε ο φόβος. Έκανα τόν σταυρό μου και έμπαινα μέσα - ούτε φακό άναβα, μήν πάθη κανείς καμμιá λαχτάρα. Αν δεν αγωνισθή κανείς να άνδρωθή και αν δεν απόκτηση τήν πραγματική αγάπη, σέ μιá δύσκολη περίσταση θά τόν κλαίνε και οί κουκουβάγιες.

- Μπορεί δηλαδή, Γέροντα, να άσκηθή κανείς, ώστε να μή φοβάται;

- Νά χαίρεται να πεθάνη αυτός, γιά να μήν πεθάνουν άλλοι. Αν τοποθετηθή έτσι, τότε δέν θά φοβάται τίποτε. Από τήν πολλή καλωσύνη, τήν αγάπη, τήν αυτοθυσία, γεννιέται ή παλληκαριά. Άλλα σήμερα οί άνθρωποι δέν θέλουν να ακούν γιά θάνατο. Έμαθα ότι αυτοί που ασχολούνται μέ τις κηδείες κ.λπ. δέν γράφουν τώρα «Γραφείο κηδείων» άλλα «Γραφείο τελετών», γιά να μή θυμούνται οί άνθρωποι τόν θάνατο. Αν όμως δέν θυμούνται τόν θάνατο, ζουν έξω από τήν πραγματικότητα. Αυτοί που φοβούνται τόν θάνατο και αγαπούν τήν μάταιη ζωή, φοβούνται ακόμη και τά μικρόβια και βρίσκονται συνέχεια νικημένοι από τήν δειλία, που τους κρατάει πάντα στην πνευματική νέκρα. Οί

τολμηροί άνθρωποι ποτέ δέν φοβούνται τόν θάνατο, γι' αυτό καί αγωνίζονται με φιλότιμο και αυταπάρνηση. Επειδή βάζουν μπροστά τους τον θάνατο και τον σκέφτονται καθημερινά, ετοιμάζονται πιό πνευματικά καί αγωνίζονται τολμηρότερα. Έτσι νικούν την ματαιότητα και ζουν από εδώ στην αιωνιότητα με την παραδεισένια χαρά. Καί στον πόλεμο, όποιος αγωνίζεται για τά ιδανικά του, την πίστη καί την πατρίδα, νά κάνη τον σταυρό του καί νά μη φοβάται· βοηθάει ό Θεός. Αν κάνη τον σταυρό του καί αφήση την ζωή του στά χέρια του Θεού, Εκείνος θά κρίνη μετά αν πρέπη νά ζήση ή νά πεθάνη.

- Μπορεί νά μή φοβάται κανείς από απεισκευσία;

- Αυτό είναι πολύ χειρότερο, γιατί σε κάποιον κίνδυνο θά πάθη ενα τράνταγμα καί θά τά πλήρωση όλα μιά καί καλή. Ένώ ένας πού φοβάται καί λίγο, προσέχει καί δεν εκτίθεται απερίσκεπτα στους κινδύνους. Νά είναι κανείς «βιαστής», άλλα νά έχη εμπιστοσύνη στον Θεό, όχι στον εαυτό του.

Το θάρρος είναι μεγάλη υπόθεση

Σε μιά άναμπουμπούλα μεγαλύτερη ζημιά γίνεται από τον πανικό πού δημιουργείται. Σε έναν κίνδυνο το κυριώτερο από όλα είναι νά μήν τά χάνη κανείς. Βλέπεις, ή κλώσσα τά βάζει μέ τον αετό καί ορμάει επάνω του! Καί ή γάτα πώς τά βάζει μέ τον σκύλο, για νά σώση τά γατάκια! Σηκώνει τήν ουρά της ψηλά σάν κυπαρίσσι καί αρχίζει νά κάνη «κίχ!...». Τά παίζει όλα κορώνα-γράμματα, καί ό άνθρωπος νά δειλιάζη!

Νά μήν πανικοβάλλεσθε. Ιδίως οι γυναίκες εύκολα πανικοβάλλονται. Στην Κατοχή, θυμάμαι, έπρεπε κάποτε νά πάμε σέ ενα μέρος δυό ώρες έξω από τήν Κόνιτσα. Τά παιδιά προχώρησαν μπροστά, βρήκαν κράνη καί ρούχα στρατιωτικά από Έλληνες στρατιώτες, τά φόρεσαν και πήγαν σέ ένα εξωκλήσι του -Αγίου Κωνσταντίνου. Είχα πάει καί εγώ εκεί να προσκυνήσω. Δεκαεπτά χρονών ήμουν. Μόλις τά είδαν οι manάδες από μακριά, άρχισαν νά φωνάζουν «ήρθαν οι Ιταλοί!» καί γύρισαν νά φύγουν. Δέν ρίχνουν μια ματιά νά δουν τί είναι. Κράνη ελληνικά φορούσαν τά παιδιά, καί αυτές τά νόμισαν για Ιταλούς καί έφευγαν φοβισμένες οι manάδες από τά παιδιά τους!

Τό θάρρος είναι μεγάλη υπόθεση. Αν πής σέ έναν υγιή πού είναι φοβητσίάρης «κίτρινος είσαι· τί έχεις;», θά πάη στον γιατρό, ενώ μπορεί νά ήταν κίτρινος, γιατί είχε ξαγρυπνήσει ή τού πονούσε τό δόντι κ.λπ. Ό Έλληνας ή θά τραβήξη μπροστά ή θά πανικοβληθή! Οι δειλοί είναι άχρηστο πράγμα. Στον πόλεμο τους δειλούς δέν τους θέλουν καθόλου· δέν τους έχουν εμπιστοσύνη. Δέν τους παίρνουν σέ επίθεση στην πρώτη γραμμή, για νά μή δημιουργήσουν προβλήματα. Ένας δειλός στρατιώτης, αν δέν ξέρη τό στρατηγικό σχέδιο, μπορεί νά δημιουργήση τέτοιο πανικό, πού νά διάλυση ολόκληρη μεραρχία. Ό φόβος μεγαλώνει καί τήν φαντασία του καί μπορεί νά άρχιση νά φωνάζη «νά, έρχονται, έφθασαν, σφάζουν, φύγετε! ω, πού θά πάμε, τόσο στρατό έχουν οι εχθροί! θά μάς φάνε!», οπότε θά κάνη πολλή ζημιά, γιατί εύκολα επηρεάζονται καί οι άλλοι. Ένας όμως πού έχει παλληκαριά, αν δη τους εχθρούς, θά πή «μυρμήγκια είναι αυτά· δέν είναι άνθρωποι!» καί τρέχουν μέ θάρρος καί οι άλλοι! Γι' αυτό στον στρατό λένε καλύτερα πέντε γενναίοι νά αντιμετωπίσουν μιά κατάσταση μέ ψυχραιμία παρά είκοσι δειλοί.

- Γέροντα, σέ ένα σύνολο σέ μιά δύσκολη κατάσταση δέν είναι τόσο οι εξωτερικοί κίνδυνοι, όσο οι εσωτερικοί.

- Ναι, έτσι είναι. Καί τό Σούλι δέν θά μπορούσαν οι Τούρκοι νά τό πάρουν, αν δέν

τό πρόδιδε ό Πήλιος Γούσης, πού ήταν μέσα από τό Σούλι. 'Από ένα κρυφό μονοπάτι τους οδήγησε. Βλέπεις, πέντε χωριουδάκια ήταν μονοιασμένα, ενωμένα, καί τά έβαζαν μέ ολόκληρο Άλή-Πασά, πού είχε την δύναμη νά τα βάζη μέ τον Σουλτάνο¹²⁸. Το Σούλι ήταν δίπλα στον Άλή-Πασά και όμως τον έφερναν σβούρα. Και οι γυναίκες πόσο δεμένες ήταν μεταξύ τους και τί παλληκαριά είχαν! Έπαιρναν και αυτές την καραμπίνα!

Πειθαρχία

- Γέροντα, όταν κάπου ύπάρχη συνήθως απειθαρχία, μπορεί νά ύπαρξη πειθαρχία σέ μιά δύσκολη κατάσταση;

- Όταν γίνεται λ.χ. πυρκαγιά, δέν κάνει καθένας ό,τι τοϋ κατεβαίνει. Περιμένουν όλοι νά πάρουν διαταγή. Αυτός πού έχει την ευθύνη παρακολουθεί και λέει τί πρέπει νά γίνη. Αλλιώς μπορεί νά δημιουργήσουν πανικό και, αντί νά σβήσουν την φωτιά, νά τήν δυναμώσουν. Μιά φορά επέστρεφα στό Αγιον Όρος. Όταν φθάσαμε μεταξύ της Μονής Βατοπαιδίου και Παντοκράτορος, άρχισε νά φυσάη βορειοανατολικός άνεμος και σηκώθηκε φουρτούνα. Ό караβοκύρης πήγαινε το μοτέρ κόντρα στό κύμα, γιατί διαφορετικά θά βουλιάζαμε. Ένας Ίερισιώτης φοβητσιάρης, πού δέν ήξερε ούτε από καράβι ούτε από θάλασσα - μουλάρια είχε -, έβαλε τις φωνές: «Τί κάνεις, θά μας πνίξης! Δέν βλέπετε; Στην Καβάλα θά μας πάη!». Τότε ξεσηκώθηκαν και άλλοι και έπεσαν επάνω στον караβοκύρη. «Αφήστε με, έλεγε ό καημένος, ξέρω έγώ τήν δουλειά μου». Ευτυχώς ένας από τους επιβάτες ήταν ναυτικός και τους καθυσάχασε: «Αφήστε τον, ξέρει αυτός. Κόβει το κύμα έτσι πού πάει». Αν δέν ήταν εκείνος, θά βούλιαζε το μοτέρ, γιατί οι άλλοι δέν αφήναν τον караβοκύρη νά κάνη τήν δουλειά του. Βλέπεις, ένας ήταν φοβητσιάρης, δημιούργησε πανικό, ξεσηκώθηκαν όλοι μέσα στο πλοίο και θά τό βούλιαζαν. Ύστερα, γιά τέτοιες περιπτώσεις ύπάρχει πάντοτε και ό δεύτερος μηχανικός πού, αν ό πρώτος είναι ζαλισμένος, θά πιάση εκείνος τό τιμόνι.

Οι Έλληνες δέν πειθαρχούν εύκολα. Οι Ρωμαιοκαθολικοί πιστεύουν στο αλάθητο τοϋ πάπα. Εμείς πιστεύουμε στον λογισμό μας και έχουμε όλοι τό... αλάθητο! Γιατί λένε ότι οι Τούρκοι έχουν καλή πολιτική; Έπειδή λίγοι Τούρκοι είναι μυαλωμένοι και οι περισσότεροι κοιμισμένοι· γίνονται λοιπόν αρχηγοί οι λίγοι πού είναι μυαλωμένοι και οι άλλοι υπακούουν φυσιολογικά. Οι Έλληνες, επειδή σχεδόν όλοι έχουν πολύ μυαλό, θέλουν όλοι νά κυβερνούν, νά διατάζουν, και δύσκολα υποτάσσονται. Και οι Ιταλοί έλεγαν: «Στους δέκα Έλληνες οι πέντε θέλουν νά κάνουν κουμάντο»!

Ας υποθέσουμε ότι θέλουμε νά πάμε κάπου· μπορεί ένας νά ξέρη ένα μονοπάτι πού είναι λίγο συντομώτερο, ό άλλος νά ξέρη ένα άλλο από τήν άλλη πλευρά, ό άλλος κάποιο άλλο, και νά άρχιση ό ένας νά έπιμένη «όχι, νά πάμε από εδώ, είναι καλύτερα», ό άλλος «όχι, νά πάμε από εκεί», και τελικά, αν δέν διατάξη ένας, μπορεί νά περάσουν ώρες, μέρες, χωρίς νά ξεκινήσουν και νά βρίσκωνται στον ίδιο τόπο. Αν όμως διατάξη κάποιος και πή «από 'κει θά πάμε», επειδή ξέρει εκείνον τόν δρόμο, έστω και αν είναι μακρύτερος, θά φθάσουν κάποτε. Αν φυσικά αυτός πού διατάζει ξέρη τόν συντομώτερο δρόμο, αυτό είναι τό καλύτερο. Άλλά, έστω και αν ξέρη τόν μακρύτερο, πάλι θά

¹²⁸ (Τουρκικά = ηγεμών). Τίτλος αρχικά τών ηγετών της Όθωμανικής αυτοκρατορίας και εν συνεχεία κάθε μουσουλμανικής χώρας.

φθάσουν μέ τήν διαταγή.

Ο Θεός τήν διάθεση βλέπει και βοηθάει

- Αν τά χρόνια μας ζητήσουν κάτι παραπάνω και δεν εχης πνευματική κατάσταση αλλά μόνο διάθεση, θα μόρεσης να σταθής;

Πώς δέν θα μόρεσης; Ο Θεός τήν διάθεση του ανθρώπου βλέπει και βοηθάει. Ύστερα, συχνά, σε δύσκολες στιγμές, και άνθρωποι πού δέν φαίνονται γιά παλληκαριά, δείχνουν μεγάλη παλληκαριά. Νά, θυμάμαι, στον στρατό ήταν ένας υπολοχαγός πού ποτέ δέν είχε δείξει ούτε θυσία ούτε παλληκαριά. Μια φορά πού κινδυνεύαμε νά μας πιάσουν οί αντάρτες, είχε σταθή σέ ένα εξωκλήσι καί μέ ενα αυτόματο τους καθήλωσε, μέχρι νά οπισθοχωρήσουμε, και σωθήκαμε. Στάθηκε εκεί καί έρριχνε μέ το πολυβόλο, πάνω-κάτω, άριστερά-δεξιά, καί δέν τους άφηνε νά περάσουν. Στο τέλος έφυγε, γιά νά μήν τόν δούμε. Καί ύστερα, ούτε καν είπε «εγώ τους καθυστέρησα καί μόρεσατε νά σωθήτε...», γιά νά καμάρωση κ.λπ. Λέγαμε όλοι «ένα αυτόματο μας έσωσε», έλεγε καί αυτός: «Ενα αυτόματο μας έσωσε». Αφού όλοι έλεγαν έτσι, έλεγε καί αυτός τά ίδια. Καί τελικά είδαμε ότι ό τάδε ήταν στην μονάδα, ό τάδε ήταν, εκείνος μόνον απουσίαζε καί εξακριβώσαμε ότι αυτός ήταν. Άν τόν έπιασαν οί αντάρτες, ξέρεις τί θά τραβούσε; Θά έβγαζαν όλο το άχτι τους επάνω του· δέν θά τού το χάριζαν. Σου λέει: «Εσύ μάς έκανες τόση ζημιά· έλα εδώ, νά σου βγάλουμε τά νύχια μέ τήν πένσα». Κοσμικός άνθρωπος καί νά κάνη τέτοια θυσία! Θυσιάσθηκε, γιατί αυτός κινδύνευσε περισσότερο από όλους μας. Έσείς βάζετε τόν εαυτό σας σέ τέτοια θυσία; Εκείνος ούτε Πατερικά διάβαζε ούτε από πνευματικά ήξερε... Τόν γνώριζα, είχε μιά απλότητα, μιά τιμιότητα. Καί ήταν άλλοι πού έβρισκαν κανέναν σκοτωμένο αντάρτη, τού έκοβαν το κεφάλι καί το γύριζαν στό χωριό καί έκαναν τόν παλληκαρά! Γι' αυτό δέν φθάνει νά έχη κανείς μόνον παλληκαριά, πρέπει νά έχη καί το πνεύμα της θυσίας, γιά νά έχη αντίκρισμα ή παλληκαριά.

Νά αντιμετωπίζουμε πνευματικά τους κινδύνους

Στις κρίσιμες στιγμές χρειάζεται πάντα ετοιμότητα καί παλληκαριά. Στην Κατοχή οι Ιταλοί έπαιρναν πέντε-εξι ζώα καί έρχονταν στο χωράφι μας καί τά φόρτωναν πεπόνια. Μιά φορά τους λέω: «Αυτά τά πεπόνια τά έχουμε κρατήσει γιά σπόρο· εκείνα πάρτε τα». Σηκώνει τον βούρδουλα ό Ιταλός καί μου λέει: «Το βλέπεις αυτό;». Έπιασα καί έγώ τον βούρδουλα καί τόν κοίταζα... «Μπόνε!», τού λέω. Δηλαδή «καλός!». Τάχα ότι μου το έδειξε νά τού πώ αν είναι όμορφος! Έσπασε ό θυμός του· γέλασε καί έφυγε! Θυμάμαι καί ένα περιστατικό τότε μέ τόν ανταρτοπόλεμο. Πήγαν μιά φορά δύο στρατιώτες σέ ένα μποστάνι νά ζητήσουν από τόν νοικοκύρη νά φάνε κανένα πεπόνι, καμμιά ντομάτα. Άφησαν τά ντουφέκια τους στην άκρη καί προχώρησαν. Ο νοικοκύρης, μόλις τους είδε από μακριά, πήρε τό ντουφέκι νά τους χτυπήση. Αρπάζει τότε ό ένας στρατιώτης μιά ντομάτα κόκκινη καί φωνάζει: «'Ασ' το τό όπλο, γιατί θά σου τήν φυσήξω τήν χειροβομβίδα!». Αφήνει εκείνος τό όπλο καί σηκώνεται καί φεύγει!

- Τί ετοιμότητα καί παλληκαριά!

- Ένας άλλος στρατιώτης είχε κρεμάσει τήν κάπα του κάπου μακριά σέ μιά

γκορτσιά¹²⁹. Σέ λίγο κατέβηκε ένας αντάρτης από τό βουνό καί θά τόν έπιανε. «Αρχηγέ, τί νά τόν κάνω αυτόν;», φώναξε εκείνος γυρίζοντας προς τήν κάπα. Καί ύστερα, σάν νά τοῦ έκανε νόημα ὁ αρχηγός, εἶπε στον αντάρτη: «Φέρε τό ντουφέκι εδώ!».

- Αρχηγός, Γέροντα, ήταν ἡ κάπα;

- Ναί, ἡ κάπα! Βλέπεις, ένας ήταν, μόνον τήν κάπα εἶχε, καί τόν ἄλλον τόν ἀφόπλισε! Μέ αυτόν τόν τρόπο εἶχε μαζέψει ένα σωρό ντουφέκια ἀπό τους αντάρτες. Θέλει παλληκαριά! Θυμάμαι και έναν Ρώσο μοναχό στο Ἅγιον Ὄρος· ὅταν πήγαν νά τον ληστέψουν οἱ κλέφτες, τήν στιγμή πού ανέβαιναν στον τοῖχο, βγήκε ἀπό πάνω και φώναξε: «Τί θέλετε, με το ἐξάσφαιρο ἢ με το δωδεκάσφαιρο νά σάς χτυπήσω;». Το έβαλαν εκείνοι στά πόδια. Ενας ἄλλος, ὅταν πήγαν κλέφτες στο Κελλί του, πήρε το τηγάνι και έκανε πώς τηλεφωνούσε: «Ναί, κλέφτες ἤρθαν κ.λπ.!». Νόμιζαν ὅτι εἰδοποιεῖ και έφυγαν. Κάποτε πάλι ένας πολύ εὔσωμος, σάν γίγαντας, ἄρπαξε έναν τσομπάνο ἀπό τον λαϊμό, γιά νά τον πνίξει. Ὁ τσομπάνος, ὁ καημένος, τέντωσε τά μάτια του ἀπό τόν φόβο, ὁπότε τοῦ λέει εκείνος: «Τί με κοιτάς ἄγρια;». «Σκέφτομαι σέ ποια κορυφή νά σέ πετάξω», τοῦ λέει ὁ τσομπάνος. Ὁ ἄλλος φοβήθηκε και τόν ἄφησε!

Γι' αυτό λέω νά μήν τά χάνη κανείς. Νά κρατάη τήν ψυχραιμία του και νά δουλεύη το μυαλό. Γιατί, ἂν δέν δουλεύη τό μυαλό, καί μόνον ἀπό χαζομάρα μπορεί ἀκόμη και νά προδώση. Ὅτιδήποτε συμβαίνει, πρέπει νά προσευχηθῆ, νά σκεφθῆ καί νά ἐνεργήσῃ. Τό καλύτερο εἶναι νά προσπαθῆ μέ πνευματικό τρόπο νά ἀντιμετωπίζη μιὰ δύσκολη κατάσταση. Σήμερα ὁμως λείπουν καί οἱ δυο παλληκαριές· οὔτε πνευματική παλληκαριά υπάρχει, ἢ ὁποῖα γεννιέται ἀπό τήν αγιότητα καί τήν παρρησία στον Θεό, γιά νά ἀντιμετωπισθῆ μιὰ δυσκολία μέ πνευματικό τρόπο, οὔτε φυσική παλληκαριά υπάρχει, ὥστε νά μή δειλιάση κανείς σέ έναν κίνδυνο. Πρέπει νά ἔχη κανείς πολλή αγιότητα, γιά νά φρενάρῃ ένα μεγάλο κακό, αλλιῶς πού νά στηριχθῆ; Μιά ψυχή σέ ένα μοναστήρι ἂν ἔχη πνευματική παλληκαριά, νά δῆς, τόν ἄλλον πού έρχεται μέ κακό σκοπό θά τόν καθηλώνῃ μέ τό ένα πόδι μέσα ἀπό τήν μάνδρα καί μέ τό ἄλλο ἀπ' ἔξω¹³⁰! Θά τόν χτυπάη στό κεφάλι μέ πνευματικό τρόπο, μέ τό κομποσχοῖνι, μέ την ευχή, και ὄχι μέ τό πιστόλι. Λίγη προσευχή θά κάνῃ, και ὁ ἄλλος θά μένη εκεί ἔξω ἀκίνητος! Θά μένη γιά... σκοπός! Μιά ψυχή, ἂν εχη πνευματική κατάσταση, και τό κακό θά φρενάρῃ καί τον κόσμον θά βοηθῆσῃ, και γιά τό μοναστήρι θά εἶναι ἀσφάλεια. Οἱ Μυροφόρες δέν υπολόγισαν τίποτε, γιατί εἶχαν πνευματική κατάσταση καί ἐμπιστεύθηκαν στον Χριστό. Ἄν δέν εἶχαν πνευματική κατάσταση, πού θά ἐμπιστεύονταν, γιά νά κάνουν αυτό πού έκαναν;

Στην πνευματική ζωή καί ὁ πιο δειλός μπορεί νά ἀπόκτησῃ πολύ ἀνδρισμό, ἂν ἐμπιστευθῆ τον εαυτό του στον Χριστό, στην θεία βοήθεια. Μπορεῖ νά πάῃ στην πρώτη γραμμῆ νά πολεμήσῃ καί νά νικήσῃ. Ἐνώ οἱ καημένοι οἱ ἄνθρωποι πού θέλουν νά κάνουν τό κακό, καί παλληκαριά νά ἔχουν, φοβούνται, διότι αισθάνονται τήν ἔνοχη τους καί μόνο στην βαρβαρότητα τους στηρίζονται. Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ἔχει θεϊκές δυνάμεις, ἔχει καί τό δίκαιο μέ τό μέρος του. Βλέπεις, ένα κουταβάκι κάνει «γάβ-γάβ» καί φεύγει ὁ λύκος, γιατί αισθάνεται ἔνοχη. Οικονόμησε ὁ Θεός καί ὁ λύκος νά φοβάται ἀπό ένα κουταβάκι, γιατί αυτό ἔχει δικαιώματα στό σπίτι τοῦ νοικοκύρη του, - πόσο μάλλον ὁ ἄνθρωπος πού πάει νά κάνῃ κακό μπροστά στον ἄνθρωπο πού ἔχει Χριστό

¹²⁹ Ἄγρια ἀχλαδιά.

¹³⁰ Βλ. Γέροντος Παΐσιου Ἁγιορείτου, Ὁ Ἅγιος Ἀρσένιος ὁ Καππαδόκης, Θεσσαλονίκη 1987, σ. 92-93.

μέσα! Γι' αυτό μόνον τόν Θεό νά φοβώμαστε, όχι τους ανθρώπους, όσο κακοί και νά είναι. Ό φόβος τού Θεού και τόν πιο δειλό τόν κάνει παλληκάρι. Όσο ενώνεται κανείς μέ τόν Θεό, τόσο δέν φοβάται τίποτε.

Ό Θεός θά βοηθήση στις δυσκολίες. Άλλα για νά δώση ό Θεός τήν θεική δύναμη, πρέπει και ό άνθρωπος νά δώση αυτό τό λίγο πού μπορεί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Τό μαρτύριο για τον πιστό είναι πανηγύρι

Πρέπει νά πέσουν μερικοί, για νά σωθή ή κατάσταση

- Δύσκολα χρόνια!... Θά περάσουμε τράνταγμα. Ξέρετε τί θά πη τράνταγμα; Αν δέν έχετε λίγη κατάσταση πνευματική, δέν θά αντέξετε. Θεός φυλάξι, θά φθάσουμε νά έχουμε ακόμη και άρνηση πίστεως. Κοιτάξτε νά αδελφωθητε, νά ζήσετε πνευματικά, νά γαντζωθήτε στον Χριστό. Άν γαντζωθήτε στον Χριστό, δέν θά φοβάστε οϋτε διαβόλους οϋτε μαρτύρια. Οι άνθρωποι στον κόσμο έχουν από πολλές πλευρές στριμώγματα, φόβους. Αλλά, όταν κανείς είναι κοντά στον Χριστό, τί νά φοβηθή; Θυμάστε τον Άγιο Κήρυκο¹³¹; Τριών χρονών ήταν και, Όταν πήγε νά τόν... κατήχηση ό τύραννος, τοϋ έδωσε μιά κλωτσιά. Διαβάστε Συναξάρια. Τά Συναξάρια πολύ βοηθούν, γιατί συνδέεται κανείς μέ τους Αγίους και φουντώνει μέσα του ή ευλάβεια και ή διάθεση για θυσία.

Αύτη ή ζωή δέν είναι για βόλεμα. Θά πεθάνουμε πού θά πεθάνουμε, τουλάχιστον νά πεθάνουμε σωστά! Μιά πού δέν κάνουμε τίποτε άλλο, άν μάς άξιώσει ό Θεός για ένα μαρτύριο, καλά δέν θά είναι; Μιά μέρα ήρθε στο Καλύβι ένας βουρδουνάρης¹³² μέ κλάματα και μου είπε: «Μη μείνης μόνος σου απόψε. Σκέφτονται να σε σκοτώσουν». «Ποιοι;», τοϋ λέω. «Είναι πέντε-εξι», μου λέει. Συνόδευε πέντε-εξι άθεους. Ποιος ξέρει τί προγράμματα είχαν για το Άγιον Όρος. Τον πέρασαν για χαζούλη και μιλούσαν μπροστά του. Μόλις τ' άκουσε εκείνος, ήρθε και μου το είπε. Το βράδυ, όταν ξάπλωσα, άκουσα κουδουνάκι από σκυλί. Κοιτάω από το παράθυρο και βλέπω τρία παλληκάρια. «Άνοιξε, ρε Παππού», φωνάζουν. «Ε, παλληκάρια, τί θέλετε τέτοια ώρα και γυρίζετε; Δέν έχετε μυαλό; Θά σας πάρουν για ύποπτους, τους λέω. Τους άλλους τους έβαλαν φυλακή. Όρεξη για κουβέντες δέν έχω». «Νά 'ρθοϋμε αύριο; τί ώρα;». «Έσεΐς ελάτε αύριο ό,τι ώρα θέλετε κι εγώ, άν μπορώ, θά σας δώ». Τους έδιωξα. Βλέπω ότι τό φώς τού φακού δέν συνέχισε. Είχαν σταματήσει πιο πάνω. Σηκώθηκα, ντύθηκα, έβαλα τό σχήμα μου και τους περίμενα· είχα μιά ειρήνη μέσα μου! Τήν άλλη μέρα ήρθαν τρεις τριάδες, άλλα δέν ήταν κανείς από εκείνους. Φυσικά σέ μένα ξέρουν ότι χρήματα δέν θά βρουν νά πάρουν, γιατί δέν έχω. Μόνο για πνευματικά θέματα τά βάζουν μαζί μου.

Μιά άλλη φορά ήρθε ένας στο Καλύβι πού ήταν σωματώδης σάν γορίλλας και κάθησε σέ μιά άκρη. Εκείνη τήν ώρα έλεγα σέ μιά παρέα: «Βρέ, μόνο για παρελάσεις είστε, όχι για μάχες. Θυσιάστηκε ό Χριστός. Έχουμε Όρθοδοξία. Μαρτύρησαν Άγιοι πού μας βοηθούν ακόμη. Άν δέν είχαν πέσει αυτοί, ποιος ξέρει τί θά ήμασταν». Όλα αυτά τον είχαν εξοργίσει. Ερχόταν, έφευγε ό κόσμος, αυτός καθόταν εκεί· είχε τον σκοπό του. Ήταν ένα κρύο πράγμα. Τελικά έφυγαν και οι τελευταίοι. «Νύχτωσε, τού λέω, άντε, πού θά πάς;». «Δέν μέ απασχολεί τό θέμα», μου λέει «Μέ απασχολεί εμένα, του λέω, άντε νά πάς». Όρμάει τότε επάνω μου και μέ αρπάζει από τόν λαιμό. «Ε, βρέ σύ, μέ τους θεούς σου», μου λέει. Όταν άκουσα νά μου λή «τους θεούς σου», ένιωσα σάν νά έβρισε τόν Θεό. Τί, ειδωλόλα-

---

¹³¹ Η μνήμη του εορτάζεται στις 15 Ιουλίου.

¹³² Από τήν λατινική λέξη burdo -onis (ήμίονος, νεαρό μουλάρι), ό σταυλάρχης και ειδικότερα ό φύλακας των ήμιόνων.

τρης είμαι εγώ; «Ποιους θεούς, βρέ αθεόφοβε; του λέω. Έγώ έναν Τριαδικό Θεό λατρεύω. Άντε φύγε από 'δώ!» Του έδωσα μιά σπρωξιά, σωριάστηκε κάτω και μαζεύτηκε κουβάρι. Πώς βγήκε έξω από την πόρτα και εγώ δέν κατάλαβα. «Άν μέ κρεμάσουν ανάποδα, σκέφθηκα, γιά νά μέ βασανίσουν, θά πάη ή κήλη¹³³ στην θέση της»! Αυτός είχε καθήσει στο τέλος, γιατί, φαίνεται, ήθελε νά μέ ξεκάνη, άφοϋ μ' άρπαξε από τόν λαιμό νά μέ πνίξη.

Όποιος άποφασίση τόν θάνατο δέν φοβάται τίποτε

Σήμερα, γιά νά μπόρεση ό άνθρωπος νά αντιμετώπιση τις δυσκολίες πού συναντά, πρέπει νά έχη μέσα του τόν Χριστό, από τόν όποιο θά παίρνη θεία παρηγοριά, γιά νά έχη κάποια αυταπάρνηση. Αλλιώς σέ μιά δύσκολη στιγμή τί θά γίνη; Διάβασα κάπου ότι ό Αβδούλ-Πασάς¹³⁴ είχε πάρει πεντακόσιους νέους από τό Άγιον Όρος. Άλλοι από αυτούς ήταν δόκιμοι και άλλοι είχαν πάει εκεί, γιά νά κρυφτούν. Τότε φαίνεται μέ τήν Επανάσταση κατέφευγαν στό Άγιον Όρος, γιά νά γλυτώσουν, επειδή οι Τούρκοι μάζευαν νέα παιδιά, νά τά κάνουν Γενίτσαρους. Ό Αβδούλ-Πασάς τους νέους πού έπαιρνε, αν δέν αρνιόνταν τόν Χριστό, τους κρεμούσε στον Πύργο, στην Ούρανούπολη. Άπό τόσους πού πήρε από το Άγιον Όρος μόνον πέντε μαρτύρησαν, ενώ οί άλλοι αρνήθηκαν τόν Χριστό και έγιναν Γενίτσαροι. Χρειάζεται παλληκαριά· δεν είναι παϊξε-γέλασε. Αν έχη κανείς κακομοιριά, φιλαυτία, δεν έχει θεϊκή δύναμη μέσα του, και τότε πώς νά αντιμετώπιση μιά τέτοια δυσκολία;

Μου έκανε εντύπωση αυτό πού μου είπε ένας επίσκοπος από το Πατριαρχείο. Του είχα πει: «Μά τί κατάσταση είναι αυτή; Άπό την μιά ό Οικουμενισμός, από την άλλη ό Σιωνισμός, ό σατανισμός!... Σε λίγο θά προσκυνούμε τόν διάβολο μέ τά δυο κέρατα αντί γιά τόν δικέφαλο αετό». «Σήμερα, μου λέει, δύσκολα βρίσκεις επισκόπους σαν τόν επίσκοπο Καισαρείας Πάισιο τόν Β¹³⁵». Ό Παΐσιος ό Β' τί έκανε; Πήγαινε στον Σουλτάνο γιά τά αιτήματα του μέ ένα σχοινί δεμένο στην μέση, αποφασισμένος δηλαδή νά τόν κρεμάσουν οί Τούρκοι. Σάν νά έλεγε στον Σουλτάνο: «Μήν ψάχνης σχοινί και χασομεράς· άμα θέλης νά μέ κρέμασης, έτοιμο το έχω το σχοινί». Γιά τά δύσκολα θέματα αυτόν έστειλαν στον Σουλτάνο. Πολλές φορές γλύτωσε τό Πατριαρχείο σέ δύσκολες περιστάσεις. Στά γεράματα του τόν έβαζαν επάνω σέ ένα άλογο, μέσα σέ ένα κοφίνι, έβαζαν και ένα άλλο κοφίνι μέ βάρος από την άλλη μεριά και τόν πήγαιναν στην Πόλη. Μιά φορά οί Τούρκοι είχαν βγάλει ένα φερμάνι νά έπιστρατεύωνται οί Έλληνες στον τουρκικό στρατό. Οί Χριστιανοί δυσκολεύονταν νά υπηρετούν μαζί μέ τους Τούρκους, γιατί δέν μπορούσαν νά εκτελούν τά θρησκευτικά τους καθήκοντα. Οί Ρώσοι έν τω μεταξύ είχαν πει τότε στους Τούρκους νά μήν εμποδίζουν τους Έλληνες νά τηρούν τά χριστιανικά τους καθήκοντα. Κάλεσε ό Πατριάρχης τόν Παΐσιο και τόν έστειλε στον Σουλτάνο. Παρουσιάστηκε τότε εκείνος στον Σουλτάνο πάλι μέ ένα σχοινί δεμένο στην μέση. Του λέει ό Σουλτάνος: «Οι Έλληνες πρέπει να

¹³³ Τό περιστατικό έγινε τό 1987, όταν ό Γέροντας υπέφερε από κήλη.

¹³⁴ Ό Μεχμέτ Εμίν Αβδουλάχ Πασάς ήταν διοικητής τής Θεσσαλονίκης τά ετη 1821-1823.

¹³⁵ Μητροπολίτης Καισαρείας, γεννήθηκε στά Φάρασα της Καππαδοκίας τό 1777. Σπούδασε στην Ιερατική Σχολή των Φλαβιανών του Τιμίου Προφήτου Προδρόμου και αργότερα στην Κωνσταντινούπολη, όπου χειροτονήθηκε διάκονος και Ιερέας. Τό 1832 χειροτονήθηκε Μητροπολίτης Καισαρείας και αγωνίσθηκε θάρραλα γιά τήν διάσωση του Έλληνισμού τής επαρχίας του.

έπιστρατεύονται, για να υπηρετούν την πατρίδα». Τότε ο Παΐσιος του λέει: «Ναί, κι εγώ συμφωνώ να έπιστρατεύονται οί Έλληνες, γιατί αυτά τα μέρη είναι από παλιά των γκιαούρηδων. Επειδή όμως έχουμε διαφορετική θρησκεία, πρέπει να έχουν ξεχωριστό στρατόπεδο, να είναι χωριστός στρατός και να έχουν δικούς τους αξιωματικούς κ.λπ., για να εκτελούν και τά θρησκευτικά τους καθήκοντα. Δέν μπορούν να κάνουν μαζί μ' εσάς προσευχή· εσείς να έχετε ραμαζάνι¹³⁶ και 'μείς τά Φώτα»! Σκέφθηκε ο Σουλτάνος: «Νά όπλισθούν οί Χριστιανοί; Είναι επικίνδυνο». «Όχι, όχι, καλύτερα να μην έπιστρατεύονται», τοϋ απαντάει. Μιά άλλη φορά οί Αρμένιοι ζήτησαν από τον Σουλτάνο να τους δώση το Μπαλουκλή και κατάφεραν να πάρουν τήν έγκριση του. Μετά πήγε ο Πάσιος στον Σουλτάνο να συζήτηση αυτό το θέμα. «Το Μπαλουκλή, τοϋ λέει ο Σουλτάνος, είναι περιουσία των παππούδων των Αρμενίων και πρέπει να τό πάρουν οί Αρμένιοι». «Ναί, τοϋ λέει ο Παΐσιος, πρέπει να τό πάρουν, γιατί, όταν γνωρίζουμε ότι ένας τόπος είναι περιουσία των παππούδων μας, πρέπει να τον παίρνουμε. Δώστε μου ένα έγγραφο να υπογράψω και εγώ για τό Μπαλουκλή, γιατί ήρθα ως αντιπρόσωπος του Πατριαρχείου». Υπέγραψε και αυτός. Ύστερα βγάζει ένα φλουρί κωνσταντινάτο¹³⁷ και λέει: «Νά πάρουν λοιπόν οί Αρμένιοι το Μπαλουκλή, άλλα και εμείς πρέπει να πάρουμε την Άγια-Σοφιά, γιατί είναι δική μας· είναι των παππούδων μας και πρέπει να μας την δώσετε», και δείχνει το κωνσταντινάτο φλουρί! Είχε πάρει μαζί του και έναν από τους αξιωματούχους Ρώσους πού είχαν έρθει τότε στην Πόλη με ένα καράβι, για να έχη και μάρτυρα. Όποτε ο Σουλτάνος βρέθηκε σε δύσκολη θέση και ανακάλεσε τήν απόφαση για το Μπαλουκλή. «Όχι, όχι, είναι δικό σας το Μπαλουκλή», τοϋ είπε ο Σουλτάνος. Γιατί ή έπρεπε να ανακαλέση τήν απόφαση για το Μπαλουκλή ή να δώση στους Έλληνες τήν Άγια-Σοφιά. Βλέπετε πώς τους έφερνε σβούρα; Κι αυτό, γιατί είχε αποφασίσει τον θάνατο. Αν δέν άποφασίση κανείς τον θάνατο, τίποτε δέν γίνεται. Όλα από 'κει ξεκινούν.

Ή άρνηση πίστεως με μαρτύριο εξιλεωνόταν

Σήμερα οι πιο πολλοί θέλουν να βγάζουν οι άλλοι το φίδι από τήν τρύπα. Εντάξει, δέν το βγάζουν αυτοί, άλλα τουλάχιστον ας πουν «προσέξτε· μήπως είναι κανένα φίδι εκεί πέρα»;, ώστε να προβληματισθή ο άλλος. Όμως ούτε αυτό τό κάνουν. Αν ήμασταν έμείς στά χρόνια των Μαρτύρων, με τον ορθολογισμό πού έχουμε, θά λέγαμε: «Τον Θεό Τον αρνούμαι άπ' έξω - όχι από μέσα μου -, γιατί έτσι θά μού δώσουν τήν τάδε θέση και θά βοηθάω και κανέναν φτωχό». Τότε λιβάνι να έρριχναν στην φωτιά των ειδώλων, ή Εκκλησία δέν τους κοινωνούσε- ήταν μετά «προσκλαίοντες»¹³⁸. Αυτοί πού αρνιόνταν τον Χριστό, έπρεπε μέ μαρτύριο να εξιλεωθούν. Η, στην εποχή της Εικονομαχίας, τους έλεγαν

¹³⁶ Λέξη τουρκική. Ο ένατος μήνας του Μουσουλμανικού ημερολογιακού έτους, κατά τον όποιο τηρείται από τους πιστούς του Ισλάμ αυστηρότατη νηστεία (πλήρης αποχή από φαγητό, ποτό, κάπνισμα κ.λπ.) από τό πρωί μέχρι τό βράδυ κάθε ημέρας. Οί απαγορεύσεις δέν ισχύουν από τήν δύση μέχρι τήν ανατολή του ηλίου.

¹³⁷ Χρυσό νόμισμα πού παρίστανε τον Άγιο Κωνσταντίνο και τήν Αγία Ελένη και τό φορούσαν ως κόσμημα ή ως φυλαχτό.

¹³⁸ Οί «προσκλαίοντες» έμεναν στά προπύλαια του Ναού, έξω από τον νάρθηκα, και παρακαλούσαν τους πιστούς πού εισέρχονταν να δέωνται γι' αυτούς στον Κύριο. (Βλ. *Πηδάλιον*, κανών ΙΓ')

νά κάψουν ή νά πετάξουν τίς εικόνες, και αυτοί προτιμούσαν νά μαρτυρήσουν παρά νά τίς πετάξουν. Έμεϊς, αν μας έλεγαν νά πετάξουμε μιά εικόνα, θά λέγαμε: «Ας τήν πετάξω αυτή· είναι της Αναγεννήσεως. Θά κάνω αργότερα μιά βυζαντινή».

- Γέροντα, τους Κρυπτοχριστιανούς πώς τους δέχεται ή Εκκλησία; Δεν αρνήθηκαν τον Χριστό;

- Όπου υπάρχουν πραγματικοί Κρυπτοχριστιανοί, αυτοί δεν έξωμότησαν. Από τά είκοσι επτά χωριά λ.χ. πού άνηκαν στην επαρχία των Φαράσων της Καππαδοκίας, όταν τά έκαψαν οι Τούρκοι, μερικοί έφυγαν και πήγαν σε μακρινά μέρη. Έκει δεν ήξεραν οι άλλοι ότι είναι Χριστιανοί· νόμιζαν ότι είναι Μουσουλμάνοι. Ούτε παρουσιάσθηκε καμμιά περίπτωση νά ρωτήσουν κάποιον από αυτούς «είσαι Χριστιανός;», γιά νά πή «ναί, είμαι Χριστιανός» ή «όχι, είμαι Μουσουλμάνος». Αυτοί είναι οί Κρυπτοχριστιανοί. Από τήν στιγμή όμως πού θά πιάσουν έναν και τοϋ πουν «μάθαμε ότι είσαι Χριστιανός», αυτός θά πή «ναί, είμαι Χριστιανός», δεν θά πή ότι είναι Μουσουλμάνος. Και στους πρώτους χριστιανικούς χρόνους υπήρχαν Χριστιανοί πού βαπτίζονταν κρυφά και οί άλλοι είχαν τήν εντύπωση ότι δέν ήταν Χριστιανοί. Όταν όμως χρειαζόταν, ομολογούσαν. Ο Άγιος Σεβαστιανός λ.χ. ήταν στρατηγός, είχε βαπτισθή Χριστιανός και νόμιζαν ότι είναι ειδωλολάτρης, ενώ ήταν Χριστιανός. Κρυφά βοηθούσε πολύ θετικά τους Χριστιανούς. Όταν όμως κατάλαβαν ότι είναι Χριστιανός, ομολόγησε και μαρτύρησε.

Σε ένα τουρκικό χωριό ήταν πολλοί Κρυπτοχριστιανοί, και ό πρόεδρος ήταν παπάς. Παπα-Γιώργη τον έλεγαν, Χασάν τον φώναζαν. Κάποτε πήγαν και τον ειδοποίησαν ότι στο τάδε μέρος, σε μιά κατακόμβη, είναι κρυμμένοι Χριστιανοί. «Θά πάω νά δώ, τους είπε- μήν άνησυχήτε». Παίρνει τους ανθρώπους του, πηγαίνει και βρίσκει εκεί τους Χριστιανούς όλους μαζεμένους. Προχωράει στην Ωραία Πύλη, ξεκρεμάει το πετραχήλι, το φοράει και τους έκανε και Εσπερινό! Τους είπε μετά «νά λάβετε μέτρα» και στους άλλους είπε: «Δέν ήταν τίποτε· διαδόσεις είναι». Αυτοί δέν είναι εξωμότες. Από τήν στιγμή όμως πού υποψιασθούν κάποιον και τοϋ πουν «έ, εσένα σέ είδαμε ότι έκανες σταυρό, είσαι Χριστιανός» και πή «όχι, είμαι Μουσουλμάνος», τότε αρνείται.

Μαρτύριο και ταπείνωση

Αυτός πού θά άξιωθή νά μαρτυρήσει, πρέπει νά έχη πολλή ταπείνωση και νά αγαπάη πολύ τον Χριστό. Αν προχώρηση εγωιστικά στο μαρτύριο, θά τον εγκατάλειψη ή Χάρις. Θυμάσθε, ο Σαπρίκιος¹³⁹ πού έφθασε μέχρι το μαρτύριο καί όμως αρνήθηκε τον Χριστό; «Γιατί μέ φέρατε εδώ;», είπε στους δημίους. «Καλά, δέν είσαι Χριστιανός;», τοϋ λένε. «Όχι», άπαντα. Καί ήταν ιερέας! Μοϋ λέει ό λογισμός ότι πήγαινε νά μαρτυρήσει εγωιστικά καί όχι ταπεινά· δέν πήγαινε στό μαρτύριο γιά τήν πίστη του, γιά τήν αγάπη τοϋ Χρίστου, γι' αυτό τον εγκατέλειψε ή Χάρις. Γιατί, όταν κινήται κανείς εγωιστικά, δέν δέχεται τήν Χάρη τοϋ Θεού καί επόμενο είναι σέ μιά δυσκολία νά άρνηθή τόν Χριστό.

- Γέροντα, πολλές φορές λέμε ότι σέ δύσκολες ώρες ό Θεός θά δώση δύναμη.

- Ό Θεός θά δώση δύναμη σέ έναν ταπεινό άνθρωπο πού έχει καθαρή καρδιά,

¹³⁹ Βλ. Αγίου Νικόδημου 'Αγιορείτου, *Συναξαριστής των δώδεκα μηνών τοϋ ένιαυτοϋ*, εκδ. Ορθοδόξου Κυψέλης, Θεσσαλονίκη 1982, τόμος Γ', σ. 239-241.

πού έχει καλή διάθεση. Άν δη ό Θεός πραγματικά καλή διάθεση, ταπεινωση, θά δώσει πολλή δύναμη. Δηλαδή θα εξαρτηθη από τήν διάθεση του άνθρωπου, για να του δώσει δύναμη ό Θεός.

- Γέροντα, είπατε να έχη ταπεινωση και καλή διάθεση ό άνθρωπος. Μπορεί να έχη υπερηφάνεια και καλή διάθεση;

- Όταν λέμε ταπεινωση, εννοούμε τουλάχιστον στό θέμα αυτό του μαρτυρίου να έχη ταπεινωση. Μπορεί να έχη υπερηφάνεια, αλλά τότε να ταπεινωθή και να πη: «Θεέ μου, είμαι υπερήφανος· τώρα όμως δώσ' μου λίγη δύναμη να μαρτυρήσω για τήν αγάπη Σου και να εξοφλήσω τίς αμαρτίες μου». Όποτε, αν έχη ταπεινή διάθεση και πηγαίνη στό μαρτύριο με μετάνοια, τότε δίνει πολλή Χάρη ό Θεός. Να μήν πάη δηλαδή μέ υπερήφανη διάθεση, μέ τον λογισμό ότι θα γίνη μάρτυρας και θά του γράψουν μετά τό συναξάρι και ακολουθία, θά του κάνουν εικόνα μέ φωτοστέφανο. Μοϋ είπε κάποιος: «Κάνε προσευχή, Πάτερ, να φθάσω μέχρι πέμπτου ουρανού». «Καλά, του λέω, ό Απόστολος Παύλος έφθασε στον τρίτο ουρανό¹⁴⁰, εσύ ζητάς να φθάσης στον πέμπτο;». «Γιατί, μοϋ λέει, δέν γράφει να ζητάμε τά "κρείττονα";»¹⁴¹. Ακούς εκεί κουβέντα! Πάντως, αν πάη κανείς στό μαρτύριο, για να έχη δόξα στον Παράδεισο, καλύτερα να μη σκεφθή να μαρτυρήσει. Ένας γνήσιος, ένας σωστός Χριστιανός, αν ήξερε ότι και στον Παράδεισο πού θα πάη θα έχη πάλι βάσανα, θα έχη μαρτύρια, πάλι θα λαχταρούσε να πάη εκεί. Δέν πρέπει να σκεφτώμαστε ότι, αν υποφέρουμε κάτι εδώ στην γη, θα είμαστε καλύτερα εκεί στον Ουρανό. Να μήν πάμε έτσι μπακαλίστικα. Έμεις θέλουμε τον Χριστό. Ας ύπάρχη μαρτύριο, ας μαρτυρούμε κάθε μέρα, ας μας δέρνουν κάθε μέρα, και δυο και τρεις φορές τήν ημέρα· δέν μάς απασχολεί. Τό μόνο πού μας απασχολεί είναι να είμαστε μέ τον Χριστό.

- Μπορεί, Γέροντα, ένας να ζή ράθυμα και, όταν χρειασθή, να όμολογήση θαρρετά;

- Για να το κάνη κανείς αυτό, ή καρδιά του πρέπει να έχη μέσα καλωσύνη, θυσία. Γι' αυτό είπα να καλλιεργηθή ή αρχοντιά, το πνεύμα της θυσίας. Ό ένας να θυσιάζεται για τον άλλο. Βλέπεις τον Άγιο Βονιφάτιο και την -Αγία Άγλαΐδα¹⁴²; Είχαν την ελεεινή εκείνη ζωή στην Ρώμη, άλλα μόλις κάθονταν να φάνε, ό νους τους πήγαινε στους φτωχούς. Έτρεχαν να δώσουν πρώτα φαγητό στους φτωχούς και ύστερα έτρωγαν αυτοί. Παρόλο πού ήταν κυριευμένοι από πάθη, είχαν καλωσύνη και πονούσαν τους φτωχούς. Είχαν θυσία, γι' αυτό ό Θεός τους βοήθησε. Και ή Άγλαΐδα, αν και ζούσε αμαρτωλή ζωή, αγαπούσε τους αγίους Μάρτυρες και ενδιαφερόταν για τά άγια Λείψανα. Είπε στον Βονιφάτιο να πάη μέ άλλους υπηρέτες της στην Μικρά Ασία, για να πλήρωση και να μαζέψη τά άγια Λείψανα των Μαρτύρων και να τά μεταφέρει στην Ρώμη. Κι εκείνος της είπε χαμογελώντας: «Αν σου φέρουν και το δικό μου λείψανο, θα το δεχθής;». «Μήν αστειεύεσαι μ' αυτά», του λέει εκείνη. Τελικά, όταν έφθασε στην Ταρσό και πήγε στό αμφιθέατρο, για να αγοράση τά άγια Λείψανα, παρακολούθησε τά μαρτύρια των Χριστιανών και αμέσως συγκλονίσθηκε από τήν καρτερία τους. Έτρεξε, ασπάσθηκε τά δεσμά και τις πληγές τους και τους ζήτησε να προσευχηθούν, για να τον ενίσχυση ό Χριστός να όμολογήση δημόσια ότι είναι Χριστιανός. Μαρτύρησε λοιπόν και αυτός στό αμφιθέατρο και οι σύντροφοι του αγόρασαν

¹⁴⁰ Βλ. Β' Κορ. 12, 2.

¹⁴¹ Βλ. Α Κορ. 12,31.

¹⁴² Ό Άγιος Βονιφάτιος ήταν δούλος της Συγκλητικής Άγλαΐδος, άλλα και δούλος στον έρωτα της κυρίας του.

το Λείψανο του και τό μετέφεραν στην Ρώμη, όπου Άγγελος Κυρίου είχε πληροφορήσει τήν Άγλαΐδα για τό γεγονός. Έτσι έγινε εκείνο πού χαριτολογώντας είχε προφητεύσει ό Βονιφάτιος, πριν φύγη από τήν Ρώμη. Ύστερα εκείνη, αφού μοίρασε την περιουσία της, έζησε με άσκηση και πτώχεια ακόμη δεκαπέντε χρόνια και άγιασε¹⁴³. Βλέπετε, δεν είχαν βοηθηθη, γι' αυτό είχαν παρασυρθη στο κακό και είχαν παρεκτραπη. Είχαν όμως πνεύμα θυσίας και ό Θεός δεν τους άφησε.

Τί λεβεντιά είχαν οί Άγιοι

- Γέροντα, σκέφτομαι ότι, αν έβλεπα τόν τροχό της Αγίας Αικατερίνης, θα πέθαινα από τόν φόβο μου!

- Άμα πέθαινες, πρίν σε ανεβάσουν στον τροχό, καλά θά ήταν θά ήταν ευλογία από τόν Θεό. Άλλα άν τυχόν ανέβαινες εκεί και δυσκολευόσουν, εκείνο θά ήταν το βάσανο. Οί Μάρτυρες είχαν καλή διάθεση, βοηθούσε και ό Χριστός και άντεχαν στους πόνους. Τί αγάπη είχαν οί άγιοι Μάρτυρες για τόν Χριστό, τί λεβεντιά! Η Αγία Σολομονή μέ τά επτά παιδιά της¹⁴⁴, ένας-ενας, μαρτύρησαν όλοι. Ο Άγιος Λογγίνος¹⁴⁵ έκανε τραπέζι σ' αυτούς πού πήγαν νά τόν συλλάβουν και τους φιλοξένησε. Εκείνοι βιάζονταν νά τους δείξη ποιος είναι ό Λογγίνος, για νά τόν αποκεφαλίσουν και εκείνος τους έλεγε: «Θά σας τόν δείξω!». Όταν τους είπε ότι είναι ό ίδιος, εκείνοι δίστασαν, άλλα ό Άγιος Λογγίνος τους παρακάλεσε νά εκτελέσουν την εντολή πού είχαν, και έτσι τόν αποκεφάλισαν. Και ό Άγιος Γεδεών ό Καρακαλληνός¹⁴⁶ τί καρτερία είχε! «Πάρτε το χέρι, είπε στους δήμιους, πάρτε και το πόδι, πάρτε και τήν μύτη. Για νά μην τά πολυλογώ, πάρτε τα όλα!». Φοβερό! Άλλα, για νά φθάση ό άνθρωπος σ' αυτό το σημείο, πρέπει νά μην αγαπάη τόν εαυτό του και νά αγαπάη τόν Θεό. Η μητέρα μπαίνει μέσα στην φωτιά, για νά σώση το παιδί της. Επειδή ή αγάπη της είναι ισχυρότερη από το κάψιμο της φωτιάς, δεν καταλαβαίνει πόνο. Η αγάπη για το παιδί της σκεπάζει τόν πόνο. Πόσο μάλλον ή αγάπη για τόν Χριστό!

Για τόν Άγιο πού προχωρεί στο μαρτύριο, ή αγάπη του για τόν Χριστό είναι ανώτερη από τόν πόνο, γι' αυτό και τόν εξουδετερώνει. Το μαχαίρι του δημίου το ένιωθαν οι Μάρτυρες γλυκύτερο και από τό δοξάρι του βιολιού. Όταν φούντωση ή αγάπη για τόν Χριστό, τότε τό μαρτύριο είναι πανηγύρι· ή φωτιά ανακουφίζει καλύτερα από λουτρό, γιατί τό κάψιμο χάνεται από τό κάψιμο της θείας αγάπης. Τό γδάρισμα είναι χαΐδεμα. Ο θεός έρωτας παίρνει τήν καρδιά, παίρνει και τό μυαλό, και τρελλαίνεται ό άνθρωπος. Δεν καταλαβαίνει ούτε πόνο ούτε τίποτε, γιατί ο νους του είναι στον Χριστό και πλημμυρίζει ή καρδιά του από χαρά. Πόσοι Άγιοι πήγαιναν στό μαρτύριο και ένιωθαν τέτοια χαρά, λες και πήγαιναν σέ πανηγύρι! Ο Άγιος Ιγνάτιος¹⁴⁷ έτρεχε στό μαρτύριο και φώναζε: «Αφήστε με νά μαρτυρήσω, αφήστε με νά με φάνε τά θηρία». Τήν χαρά πού ένιωθε εκείνος δεν τήν αισθάνεται ούτε ένας νεαρός ερωτευμένος πού λέει: «Θέλω αυτήν νά παντρευτώ και δεν υπολογίζω κανέναν, ούτε μάνα ούτε πατέρα». Από τήν τρέλλα του ερωτευμένου μεγαλύτερη ήταν ή

¹⁴³ Η μνήμη τους εορτάζεται στις 19 Δεκεμβρίου.

¹⁴⁴ Η μνήμη τους εορτάζεται τήν 1η Αύγουστου.

¹⁴⁵ Η μνήμη του εορτάζεται στις 16 Οκτωβρίου.

¹⁴⁶ Η μνήμη του εορτάζεται στις 30 Δεκεμβρίου.

¹⁴⁷ Η μνήμη του εορτάζεται στις 20 Δεκεμβρίου.

«τρέλλα» τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου.

Ὅλοι οἱ Ἅγιοι αγωνίσθηκαν γιά τήν αγάπη τοῦ Χριστοῦ. Οἱ ἅγιοι Μάρτυρες ἔχυσαν τό αίμα τους, οἱ Ὅσιοι Πατέρες ἔχυσαν ιδρώτες καί δάκρυα, ἔκαναν πνευματικά πειράματα στον εαυτό τους, σάν καλοί βοτανολόγοι, ταιπιωρήθηκαν οἱ ἴδιοι ἀπό αγάπη προς τόν Θεό καί προς τήν εικόνα τοῦ Θεοῦ, τόν ἄνθρωπο, γιά νά μας αφήσουν τις πνευματικές τους συνταγές. Ἐτσι προλαβαίνουμε το κακό ἢ θεραπεύουμε μια πνευματική αρρώστια μας καί αποκτάμε υγεία καί, εἴν φιλοτιμηθούμε νά τους μιμηθούμε στους αγώνες, μπορούμε ἀκόμη καί νά αγιάσουμε.

Δεν συγκρίνονται, φυσικά, ὅλοι οἱ αγώνες τῶν Ὀσίων, οἱ νηστείες, οἱ αγρυπνίες κ.λπ., οὔτε καί τα βασανιστήρια ὅλων τῶν ἁγίων Μαρτύρων μέ το Πάθος τοῦ Κυρίου μας, διότι ὅλους τους βοηθοῦσε ὁ Χριστός θεϊκά, καί γλυκαίνονταν οἱ πόνοι τους ἀπό τήν μεγάλη Του αγάπη. Στον εαυτό Του ὁμως ὁ Χριστός δεν χρησιμοποίησε καθόλου τήν θεϊκή Του δύναμη καί υπέφερε τον πολύ πόνο στο ευαίσθητο Σῶμα Του ἀπό τήν πολλή αγάπη προς το πλάσμα Του. Αὐτήν τήν αγάπη τοῦ Χριστοῦ προς τον ἄνθρωπο εἴν αισθανθή κανείς, τότε μόνο θά εἴναι καί εσωτερικά πραγματικά ἄνθρωπος. Ἀλλιῶς θά εἴναι πιο ἀναίσθητος καί ἀπό τά δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ, ἀφού ὁ ἥλιος αισθάνθηκε το Πάθος τοῦ Κυρίου καί σκοτείνιασε, γιατί δέν ἄντεχε νά το βλέπη. Ἡ γη, καί αὐτή τρώμαξε, ὅταν το εἶδε. Οἱ πέτρες, καί αὐτές κομματιάσθηκαν. Οἱ τάφοι, καί αὐτοί σείσθηκαν τόσο δυνατά, πού ξύπνησαν πολλούς κε-κοιμημένους ἀπό χρόνια καί τους ἔβγαλαν ἔξω νά διαμαρτυρηθούν γιά τήν ἀχάριστη αὐτή συμπεριφορά τῶν ἀνθρώπων προς τον Ευεργέτη καί Λυτρωτή τους Θεό.

Μοναχός και μαρτύριο

- Γέροντα, ὅταν δέν κάνη κανείς τήν πνευματική εργασία πού πρέπει, θά ἔχη τήν πίστη, ἀν ἔρθη μιά δύσκολη ὠρα, ὅτι ὁ Θεός θά τον βοηθήση, γιά νά Τον ἐπικαλεσθή; Μήπως επαναπαυόμαστε στον λογισμό ὅτι τότε θά βοηθήση ὁ Θεός, γιά νά ἀποφύγουμε τον κόπο της προετοιμασίας;

- Νά ετοιμασθούμε. Ἀν δέν σπείρη κανείς, πῶς νά δώση ὁ Θεός νά γίνουν καλά τά σιτάρια του; Πρέπει νά σπείρη ὁ ἄνθρωπος, καί ἀνάλογα μέ το τί θά σπείρη, ὁ Θεός θά δώση. Καί στον στρατό λένε «έσο ἔτοιμος».

- Γέροντα, πῶς θά ετοιμασθούμε;

- Πότε εἴναι ἔτοιμος κανείς; Ὅταν εἴναι επιφυλακή ὁ στρατός, οἱ στρατιῶτες εἴναι συνέχεια ἔτοιμοι, μέ τά ἄρβυλα, μέ τά ὅπλα τους, μέ τίς σφαίρες, περιμένουν διαταγή.

- Πόσο μπορεῖ νά κράτηση αὐτή ἢ επιφυλακή;

- Ἀνάλογα. Ὁ μοναχός πρέπει νά εἴναι πάντοτε ἔτοιμος, καί τότε δέν φοβάται τίποτε. Τί νά φοβηθή; Τον θάνατο; Αὐτός θά του ἀνοίξη τήν πόρτα του Παραδείσου, γιατί κάτω ἀπό τήν πλάκα του τάφου εἴναι κρυμμένο το κλειδί της αἰωνιότητος. Ἄλλωστε ὁ μοναχός, ὅποτε καί ἀν πεθάνη, ἐν μετάνοια βρίσκεται. Ἡ φυγή του ἀπό τον κόσμο καί το σχήμα του αὐτό δηλώνουν. Μετανοεῖ καί προχωρεῖ νά κάνη λεπτή πνευματική εργασία. Ὅσο αυξάνει ἢ αγάπη γιά τον Θεό καί τόν πλησίον, τόσο ελαττώνεται ἢ αγάπη γιά τόν εαυτό του, καί δέν τόν

υπολογίζει. Καί τότε ισχύει εκείνο πού γράφει ό Απόστολος Παύλος: «Τίποτε δέν μπορεί νά μέ χωρίση από τήν αγάπη του Χριστού».¹⁴⁸

Τους κοσμικούς ή σκέψη του μαρτυρίου τους αναγκάζει νά καταφεύγουν στον Θεό καί νά λένε από φόβο «Χριστέ μου, Παναγία μου», ενώ ό μοναχός θέλει νά είναι συνέχεια κοντά στον Θεό, γιατί Τόν αγαπάει. Πολλοί από τους κοσμικούς κάνουν το καλό, γιατί φοβούνται νά μήν πάνε στην κόλαση. Ό μοναχός όμως κάνει το καλό από ευγνωμοσύνη, γιά νά ευχαρίστηση τόν Ευεργέτη του Θεό.

- Γέροντα, πώς θά νιώσω το μαρτύριο καί τήν άσκηση;

- Γιά νά νιώσης καί εσύ λίγο τί θά πή μαρτύριο, νά δέχεσαι έστω μέ χαρά τήν περιφρόνηση. Καί αν θέλεις νά νιώσης καί λίγο τήν άσκηση, μιά πού δέν μπορείς νά νη-στέψης σαράντα ημέρες, όπως ό Χριστός, νήστεψε και εσύ έστω μία Τετάρτη πού Τον πρόδωσαν και μία Παρασκευή¹⁴⁹ πού Τόν σταύρωσαν. Εκείνοι πού θέλουν να μαρτυρήσουν για τήν αγάπη του Χριστού, άλλα δέν υπάρχει μαρτύριο, μπορούν τήν αγάπη τους αυτή, από τήν οποία καίγονται, νά τήν εκδηλώσουν μέ άσκηση σωματική γιά τις ψυχές των κεκοιμημένων πού καίγονται, γιά νά βρουν λίγη ανάπαυση. Όπως τό μαρτύριο είναι πανηγύρι, έτσι καί ή άσκηση είναι πανηγύρι, γιατί αποφεύγει κανείς όλη τήν ανθρώπινη παρηγοριά καί βρίσκει τήν θεία.

Οι άγιοι Μάρτυρες ένιωθαν μεγάλη χαρά πού τους δινόταν ή ευκαιρία νά μαρτυρήσουν. Από τό μαρτύριο ξεκίνησε ό ασκητισμός στην πνευματική ζωή. Όταν ανέλαβε τήν εξουσία ό Μέγας Κωνσταντίνος, έβγαλε τους Χριστιανούς από τις φυλακές - γιατί τους είχαν εκεί, γιά νά τους τελειώσουν - άλλους σακατεμένους κ.λπ., καί σταμάτησαν τά μαρτύρια. Άλλα εκείνοι πού περίμεναν στις φυλακές μέ χαρά τήν σειρά τους, γιά νά μαρτυρήσουν, όταν ελευθερώθηκαν, πολύ στενοχωρήθηκαν πού τους χάλασε ό Μέγας Κωνσταντίνος τήν δουλειά. Έκεί πού περίμεναν τό μαρτύριο μέ χαρά, βρέθηκαν ελεύθεροι. Όποτε, από τήν αγάπη τους προς τόν Θεό καί τήν φλόγα πού είχαν νά μαρτυρήσουν, πήραν τά βουνά. Γι' αυτό τά μαρτύρια πού θά τους έκανε ό Διοκλητιανός, ό Μαξιμιανός, τά έκαναν μόνοι τους στον εαυτό τους μέ τήν άσκηση. Άλλος πήγαινε καί κρεμιόταν μέ σχοινιά από τά χέρια σέ κανένα δένδρο· προσευχόταν μέ πόνο, αλλά αγαλλόταν θεικά. Άλλος δινόταν γιά τήν αγάπη του Χριστού. «Έτσι θά μέ έδενε, έλεγε, ό Διοκλητιανός»! Καί ένιωθαν μεγάλη χαρά πού βασάνιζαν τόν εαυτό τους. Ξεκίνησαν οι πρώτοι μέ αυτήν τήν θεία τρέλλα, τήν θεία παλαβομάρα, καί δόθηκαν στην άσκηση γιά τήν αγάπη του Χριστού καί μετά τους μιμήθηκαν στην άσκηση και άλλοι. Έτσι μπήκε ό ασκητισμός στην θρησκεία μας. Άλλοι πάλι πιό... παλαβοί είπαν «είμαστε πρόβατα του Χριστού!» και έτρωγαν μόνο χορτάρι από τήν γή. Αυτοί ήταν

¹⁴⁸ Βλ. Ρωμ. 8, 35.

¹⁴⁹ Νά απέχη δηλαδή από φαγητό καί νερό όλη την ήμερα

οι λεγόμενοι «βοσκοί». Ζούσαν τόσο έντονα τις ευεργεσίες του Θεού και τήν δική τους μηδαμινότητα, που έλεγαν: «Είμαι ζώο αχάριστο, σε όλη μου τήν ζωή θά τρώω χόρτα», και έτσι έκαναν. Έτρωγαν χόρτα και χαίρονταν. Φτερούγιζε ή καρδιά τους από αγάπη προς τον Χριστό. «Πρόβατο του Χριστού, έλεγαν, δεν είμαι; Θά τρώω χόρτα»¹⁵⁰. Αργότερα όμως το απαγόρευσε ή Εκκλησία, γιατί οι κυνηγοί πολλούς τους περνούσαν για άγρια ζώα και τους σκότωναν.

Σήμερα αυτά δέν μπορούν νά τά καταλάβουν οι άνθρωποι· τά θεωρούν ανοησίες! «Γιατί νά τρώω χόρτο σάν το ζώο;», λένε ή «για ποιο σκοπό νά κρεμιέμαι έτσι και νά ταλαιπωρώ τό σώμα μου;». Είδες όμως τί λέει ό Άββάς Ισαάκ; «Μακάρι νά μας άξιώση ό Θεός νά κάνουμε τέτοιες αταξίες»¹⁵¹, νά φθάσουμε σ' αυτήν τήν πνευματική αταξία.

---

¹⁵⁰ Πρβ. Σωζόμενος, PG67,1395 κ.έ.· Ευαγγριος PG86, 2480B· Μόσχος PG87, 2868B και Λεόντιος Ρ093, 1688C

¹⁵¹ Βλ. Άββα Ισαάκ του Σύρου, *Οι Ασκητικοί Λόγοι*, Λόγος ΚΔ', σ. 90-91.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΞΑΡΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟ

**«Ἡ βοήθεια τον Θεού δεν εμποδίζεται
οὔτε απο ανθρώπους οὔτε από δαίμονες.
Δεν είναι τίποτε δύσκολο
για τον Θεό οὔτε για έναν Ἅγιο.
Το εμπόδιο σ' εμάς τους ανθρώπους
είναι ἡ ὀλιγοπιστία,
με την οποία εμποδίζουμε
τις μεγάλες θείες δυνάμεις
να μάς πλησιάσουν».**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η πρόνοια του Θεού για τον άνθρωπο

«Ζητείτε πρώτον τήν Βασιλείαν τοῦ

Θεοῦ»¹⁵²

- Γέροντα, ὁ Ἄββάς Μακάριος λέει ὅτι ὁ Θεός μάς δίνει τά ουράνια αγαθά¹⁵³, καί αὐτό το πιστεύουμε. Πρέπει νά πιστεύουμε ὅτι θά μάς δώση καί τά επίγεια, πού δεν εἶναι τόσο σημαντικά;

- Ποια επίγεια;

- Ὅτι μάς χρειάζεται.

- Ναί, καλά το εἶπες. Ὁ Θεός αγαπάει το πλάσμα Του, τήν εικόνα Του, καί το φροντίζει γι' αὐτά πού τοῦ χρειάζονται.

- Αὐτό πρέπει νά το πιστεύη ὁ καθένας καί νά μήν ανήσυχη;

- Αν δεν τό πιστεύη καί παλεύη ὁ μόνος του νά τά ἀπόκτηση, θά ταλαιπωρηται. Μά καί αν ὁ Θεός δεν δώση αὐτά τά επίγεια, τά υλικά πράγματα, δέν θά στενοχωρηθῆ ὁ ἄνθρωπος πού ζή πνευματικά. Αν ζητάμε πρώτα τήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί αὐτή εἶναι ἡ μόνη μέριμνα μας, ὅλα τά ἄλλα θά μάς δοθούν. Θά ἀφήσῃ ὁ Θεός το πλάσμα Του; Το μάννα πού ερριχνε ὁ Θεός καθημερινά στους Ἰσραηλίτες στην ἔρημο, αν το κρατούσαν γιά την ἄλλη μέρα, σάπιζε¹⁵⁴. Ἐτσι τά οἰκονόμησε ὁ Θεός, γιά νά ἔχουν ἐμπιστοσύνη στην θεία πρόνοια.

Ακόμη το «ζητείτε πρώτον τήν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» δεν το ἔχουμε καταλάβει. Ἡ πιστεύουμε η δεν πιστεύουμε. Ὅταν πήγα νά μείνω στο Σινά, δεν εἶχα τίποτε. Δέν σκέφθηκα ὅμως καθόλου τί θά γίνω στην ἔρημο μέσα σε ἄγνωστους ἀνθρώπους, τί θά φάω, πώς θά ζήσω. Το ἀσκητήριο τῆς Ἁγίας Ἐπιστήμης, ὅπου θά ἔμενα, ἦταν χρόνια εγκαταλελειμμένο, ἀκατοίκητο. Ἐπειδή δέν ἠθελα νά ἐπιβαρύνω το μοναστήρι, δέν ζήτησα τίποτε. Μοῦ ἔφεραν λίγο ψωμί ἀπό το μοναστήρι καί το γύρισα πίσω. Γιατί νά ανησυχῆσω, ἀφοῦ ὁ Χριστός εἶπε: «Ζητείτε πρώτον τήν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»; Το νερό καί αὐτό ἦταν ελάχιστο. Οὔτε εργόχειρο ἤξερα, γιά νά πῆς πώς θά δούλευα καί θά ἔβγαζα το ψωμί μου. Το μόνο εργαλεῖο πού εἶχα ἦταν ἓνα ψαλίδι. Το χώρισα στά δύο, το ἀκόνισα σέ μιά πέτρα, πήρα καί ἓνα ξύλο καί ἀρχισα νά φτιάχνω ξυλόγλυπτα εικονάκια. Δούλευα καί ἔλεγα καί τήν ευχή. Γρήγορα ἐξασκήθηκα/Ἐφτιαχνα συνέχεια τό ἴδιο σχέδιο, καί τήν δουλειά πού θά ἔκανα σέ πέντε μέρες, τήν ἔκανα σέ ἔντεκα ὥρες, καί ὄχι μόνο δέν στερήθηκα, ἄλλα βοηθούσα καί τά

---

¹⁵² Ματθ. 6, 33

¹⁵³ Βλ. Μακαρίου του Αιγυπτίου, Ὁμιλία Πνευματικά, PG 34, 460D-461A καί 465D-468A.

¹⁵⁴ Βλ. Εξ. 16, 19-20.

Βεδουϊνάκια. Για ένα διάστημα έκανα εργόχειρο αρκετές ώρες τήν ημέρα. Ύστερα είχα φθάσει σέ μιά κατάσταση πού δέν ήθελα νά κάνω εργόχειρο, άλλα έβλεπα καί τήν ανάγκη πού είχαν τά Βεδουϊνάκια. Ένα σκουφι καί ένα ζευγάρι πέδιλα νά τους έδινες, ήταν γι' αυτά πολύ μεγάλη ευλογία... Μού πέρασε λοιπόν ό λογισμός: «Ήρθα εδώ, γιά νά βοηθώ τους Βεδουϊνούς ή γιά νά κάνω προσευχή γιά όλον τόν κόσμο;». Έτσι αποφάσισα νά περιορίσω τήν δουλειά, γιά νά είμαι πιο άπερίσπαστός και νά προσεύχωμαι περισσότερο. Και μήπως περίμενα από πουθενά βοήθεια; Οι Βεδουϊνοί δεν είχαν οι ίδιοι νά φάνε. Το μοναστήρι ήταν μακριά. Από την άλλη μεριά έρημος. Την ίδια μέρα όμως που περιορίσα την δουλειά, γιά νά διαθέσω περισσότερο χρόνο στην προσευχή, έρχεται κάποιος και μέ βρίσκει έξω από τό άσκητήριο και μου λέει: «Νά, πάρε αυτές τις εκατό λίρες, γιά νά βοηθάς τά Βεδουϊνάκια και νά μη βγαίνης από τό πρόγραμμα σου και νά προσεύχεσαι!» Δεν άντεξα. Τον άφησα μόνον του γιά ένα τέταρτο και πήγα λίγο μέσα. Μου είχε δημιουργήσει τέτοια κατάσταση ή πρόνοια και ή αγάπη του Θεού, πού δέν μπορούσα νά συγκρατήσω τά δάκρυα μου. Βλέπεις πώς ό Θεός οικονομάει, όταν ύπάρχη ή καλή διάθεση; Γιατί εγώ πόσα θά τους έδινα; Έδινα σε ένα, ερχόταν τό άλλο, «έμένα δέν μου έδωσες, Πάτερ!», έλεγε, ύστερα ερχόταν άλλο, «έμένα δέν μου έδωσες, Πάτερ!».

- Γιατί, Γέροντα, ενώ πολλές φορές έχουμε νιώσει την παντοδυναμία του Θεού, δέν βλέπουμε την πρόνοια Του γιά μάς;

- Είναι παγίδα του διαβόλου. Ό διάβολος ρίχνει στάχτη στά μάτια του ανθρώπου, γιά νά μή δη τήν πρόνοια του Θεού. Γιατί, όταν δη ο άνθρωπος τήν πρόνοια του Θεού, θά μαλακώση ή γρανιτένια καρδιά του, θά γίνη ευαίσθητη και θά ξεσπάση σέ δοξολογία, καί αυτό δέν συμφέρει στον διάβολο.

Ό άνθρωπος συχνά κανονίζει χωρίς τον Θεό

Κάποιος είχε κάνει μιά μονάδα ιχθυοτροφείου καί όλη μέρα έλεγε «δόξα σοι ό Θεός», γιατί έβλεπε συνέχεια τήν πρόνοια του Θεού. Μου έλεγε ότι τό ψαράκι, από τήν στιγμή πού θά γονιμοποιηθη καί είναι μικρό σαν τό κεφαλάκι της καρφίτσας, έχει και ένα σακκουλάκι με υγρό, για να τρέφεται, μέχρι να μεγαλώση και να μπορή να πιάνη κανέναν μικροοργανισμό από το νερό. Του έχει δηλαδή και τήν «κομπανία»¹⁵⁵ του ό Θεός! Και αν γι' αυτά προνοή ό Θεός, πόσο μάλλον γιά τον άνθρωπο! Αλλά ο άνθρωπος συχνά κανονίζει και αποφασίζει γιά όλα χωρίς τον Θεό. «Θά κάνω, λέει, δύο παιδιά». Τόν Θεό δεν Τον βάζει στον λογαριασμό. Γι' αυτό καί γίνονται τόσα ατυχήματα και σκοτώνονται τόσα παιδιά. Έχουν οί περισσότεροι δυο παιδιά, το ένα χτυπάει με το αυτοκίνητο, το άλλο αρρωσταίνει καί πεθαίνει, καί δεν έχουν μετά κανένα παιδί.

¹⁵⁵ Κομπανία: εφοδιασμός με τρόφιμα

Όταν οί γονείς, οί συνδημιουργοί τοῦ Θεοῦ, δυσκολεύονται, μετά από τις προσπάθειες πού κάνουν να οικονομήσουν τά παιδιά τους, πρέπει ταπεινά νά ζητήσουν καί τήν βοήθεια τοῦ Μεγάλου Δημιουργοῦ απλώνοντας τά χέρια τους προς τά πάνω. Τότε χαίρεται καί ὁ Θεός πού βοηθάει, χαίρεται καί ὁ ἄνθρωπος πού βοηθιέται. Το διάστημα πού ἤμουν στην Μονή Στομίου, γνώρισα έναν πολύτεκνο οικογενειάρχη πού ἦταν αγροφύλακας σέ ένα χωριό της Ηπείρου, απόσταση τεσσερισήμισι ὥρες με τά πόδια από τήν Κόνιτσα, ὅπου ἔμενε ἡ οικογένεια του. Εἶχε εννέα παιδιά. Επειδή ὁ δρόμος γιά το χωριό περνούσε ἔξω από το μοναστήρι, ὁ αγροφύλακας αὐτός ερχόταν, καί ὅταν πήγαινε στην υπηρεσία του, ἄλλα καί ὅταν επέστρεφε. Ὅποτε επέστρεφε ἀπό το χωριό, γιά νά πάη στο σπίτι του, με παρακαλοῦσε νά ἀνάψῃ ὁ ἴδιος τά κανδήλια. Αν καί ἔχυνε κάτω λάδια, τόν ἀφήνα νά τά ἀνάβῃ· προτιμοῦσα νά καθαρίσω μετά τις πλάκες τοῦ Ναοῦ, παρά νά τόν λυπήσω. Ὅταν ἔφευγε ἀπό το μοναστήρι, τριακόσια μέτρα περίπου πιο ἔξω, ερριχνε πάντα μιά ντουφέκια! Αὐτό δεν μποροῦσα νά το ἐξηγήσω, γι' αὐτό αποφάσισα νά τόν παρακολουθήσω ἀπό τήν στιγμή πού θά ἔμπαινε μέσα στον Ναό μέχρι να πάρῃ τον δρόμο γιά την Κόνιτσα. Ἀναβε λοιπόν πρώτα τα κανδήλια μέσα στον Ναό καί ὕστερα ἔβγαινε στον νάρθηκα. Ἀφοῦ ἀναβε καί ἐκεῖ την κανδήλα πού ἦταν πάνω ἀπό την εἴσοδο, μπροστά στην εἰκόνα της Παναγίας, βουτούσε το δάκτυλο του στην κανδήλα, γονάτιζε, ἀπλωνε τά χέρια του προς τήν εἰκόνα καί ἔλεγε: «Παναγία μου, εννιά παιδιά ἔχω· οικονομήσε τα λίγο κρέας». Ἄλειφε στην συνέχεια το στόχαστρο στην κἀννη του ντουφεκιοῦ με το λαδάκι πού εἶχε στο δάκτυλο, καί ἔφευγε. Τριακόσια μέτρα ἔξω ἀπό τήν μονή, ὅπου υπήρχε μιά μουριά, τον περίμενε ένα αγριοκάτσικο. Ἐρριχνε, ὅπως ἀνέφερα, μιά ντουφέκια, το σκότωνε, το κατέβαζε κάτω σέ μιά σπηλιά, τό ἐγδερνε καί τό πήγαινε στά παιδιά του. Αὐτό γινόταν κάθε φορά πού θά επέστρεφε ἀπό τήν δουλειά του. Θαύμασα τήν πίστη τοῦ αγροφύλακα καί τήν πρόνοια της Παναγίας. Μετά ἀπό εἴκοσι πέντε χρόνια ἦρθε καί μέ βρήκε στο Ἅγιον Ὄρος. Κάποια στιγμή τον ρώτησα αυθόρμητα: «Τί κάνουν τά παιδιά σου; Ποῦ βρίσκονται;». Καί ἐκείνος ἀπλωσε πρώτα τό χέρι του προς τον Βορρά καί εἶπε «ἄλλα στην Γερμανία» καί μετά ἀπλωσε τό χέρι του προς τον Νότο καί εἶπε «καί ἄλλα στην Αυστραλία· δόξα τῷ Θεῷ ἔχουν τήν υγεία τους». Διατηροῦσε αὐτός ὁ ἄνθρωπος καί τήν πίστη του, ἄλλα καί τον εαυτό του αγνό ἀπό ἄθεες ιδεολογίες, γι' αὐτό καί ὁ Θεός δεν τον ἀφήσε.

Ευλογίες της θαυμαστής πρόνοιας τοῦ Θεοῦ

- Μερικές φορές, Γέροντα, ἔχω μιά ἐπιθυμία, καί ὁ Θεός μοῦ τήν ἐκπληρώνει, χωρίς νά Τοῦ τό ζητήσω. Πώς γίνεται αὐτό;

- Οικονομάει ό Θεός. Βλέπει τις ανάγκες, τις επιθυμίες μας, καί, όταν κάτι είναι για τό καλό μας, μάς τό δίνει. Όταν κανείς χρειάζεται σέ κάτι βοήθεια, ό Χριστός και ή Παναγία βοηθούν. Ρωτούσαν τον *Γέροντα Φιλάρετο*¹⁵⁶: «Τί θέλεις, Γέροντα, να σέ οικονομήσουμε;». «Ό,τι θέλω ή Παναγία θα το στείλη», απαντούσε εκείνος. Και έτσι γινόταν. Όταν έμπιστευόμαστε τον εαυτό μας στον Θεό, ό Καλός Θεός μας παρακολουθεί και μας οικονομάει. Σαν καλός οικονόμος δίνει στον καθένα μας ο,τι του χρειάζεται και μας φροντίζει ακόμη και σέ λεπτομέρειες για τις υλικές ανάγκες μας. Και για να καταλάβουμε τήν φροντίδα Του, τήν πρόνοια Του, μας δίνει ακριβώς ο,τι μας χρειάζεται. Νά μήν περιμένης όμως πρώτα να σου δώση ό Θεός, αλλά εσύ νά δώσης όλο τον εαυτό σου στον Θεό. Γιατί, εάν ζητάς συνέχεια από τον Θεό και δέν αφήνης τον εαυτό σου με εμπιστοσύνη στον Θεό, αυτό δείχνει ότι έχεις δικό σου σπίτι και αποξενώνεσαι από τίς αιώνιες ουράνιες Μονές. Όσοι άνθρωποι τά δίνουν όλα στον Θεό και δίνονται ολόκληροι σ' Αυτόν, στεγάζονται κάτω από τον μεγάλο τρούλλο του Θεού και προστατεύονται από τήν θεία Του πρόνοια. Η εμπιστοσύνη στον Θεό είναι μιά συνεχής μυστική προσευχή, πού φέρνει αθόρυβα τίς δυνάμεις τού Θεού εκεί πού χρειάζονται και τήν ώρα πού χρειάζονται, και τότε τά φιλότιμα παιδιά Του Τον δοξολογούν συνέχεια μέ πολλή ευγνωμοσύνη.

Ό Παπά-Τύχων, όταν είχε πάει στο Καλύβι τού Τιμίου Σταυρού, δέν είχε Ναό, αν και τού ήταν απαραίτητος. Ούτε χρήματα είχε για νά φτιάξη, παρά μόνο μεγάλη πίστη στον Θεό. Μιά μέρα προσευχήθηκε και ξεκίνησε για τίς Καρυές, μέ τήν πίστη ότι ό Θεός θά τού οικονομούσε τά χρήματα πού χρειαζόταν, για νά φτιάξη τον Ναό. Πριν φθάση ακόμη στις Καρυές, τόν φώναξε από μακριά ό δίκαιος¹⁵⁷ της Σκήτης τού Προφήτη Ηλία. Όταν πλησίασε ό Παπα-Τύχων, ό δίκαιος του είπε: «Κάποιος καλός Χριστιανός από τήν Αμερική μου έστειλε αυτά τα δολλάρια, για νά τά δώσω σε κανέναν ασκητή πού δεν έχει Ναό. Έσύ δεν έχεις Ναό· πάρ' τα καί φτιάξε». Δάκρυσε ό Παπα-Τύχων από συγκίνηση και ευγνωμοσύνη στον Καλό Θεό πού, σαν καρδιογνώστης πού είναι, είχε φροντίσει για τον Ναό, πριν ακόμη εκείνος Τον παρακάλεση, ώστε νά τού έχη έτοιμα τά χρήματα, όταν θά τού τά ζητούσε¹⁵⁸.

Όταν κανείς αφήνεται στον Θεό, ό Θεός δεν τον αφήνει. Καί πράγματι, αν χρειασθής αύριο στις δέκα ή ώρα κάτι, όταν δεν είναι παράλογο καί είναι ανάγκη πραγματική, εννιά καί σαράντα πέντε λεπτά ή εννιά καί μισή θά το έχη έτοιμο ό Θεός, για νά σου το δώση. Π.χ. σου χρειάζεται ένα κύπελλο στις εννιά ή ώρα. Στις εννιά παρά πέντε σου έρχεται το κύπελλο. Σου χρειάζονται πεντακόσιες δραχμές. Τήν ώρα πού τις θέλεις έρχονται ακριβώς πεντακόσιες δραχμές.

¹⁵⁶ Βλ. Γέροντος Παΐσιου Άγιορείτου, *Άγιορείται Πατέρες και Άγιορείτικα*, σ. 86.

¹⁵⁷ Ό Γέροντας μιας Καλύβης, στον όποιο ανατίθεται κάθε χρόνο ή διοίκηση της Σκήτης καί ή φροντίδα τού Κυριάκου (τού κυρίως Ναού της Σκήτης) καί των προσκυνητών.

¹⁵⁸ Βλ. Γέροντος Παΐσιου Άγιορείτου, *Άγιορείται Πατέρες καί Άγιορείτικα*, σ. 18-19.

ούτε πεντακόσιες δέκα ούτε τετρακόσιες ενενήντα. Έχω παρατηρήσει ότι, αν μου χρειασθώ λ.χ. κάτι άύριο, ό Θεός το έχει προνοήσει από σήμερα· πριν δηλαδή το σκεφθώ εγώ, το έχει σκεφθή ό Θεός πιο νωρίς και το παρουσιάζει τήν ώρα πού το χρειάζομαι. Γιατί από εκεί πού έρχεται, για νά φθάση σ' έμένα ακριβώς τήν ώρα πού τό χρειάζομαι, βλέπω πόσος χρόνος απαιτείται. Άρα ό Θεός τό φρόντισε νωρίτερα.

Όταν από φιλότιμο κάνουμε τον Θεό νά χαίρεται με τήν ζωή μας, τότε Εκείνος δίνει άφθονες τις ευλογίες Του στά φιλότιμα παιδιά Του, τήν ώρα πού τις χρειάζονται. Όλη ή ζωή μετά περνάει με ευλογίες της θείας πρόνοιας. Μπορώ ώρες νά σας λέω παραδείγματα από την θαυμαστή πρόνοια του Θεού.

Όταν ήμουν στον πόλεμο, στις επιχειρήσεις, είχα ένα Ευαγγέλιο και το έδωσα σε κάποιον. Μετά έλεγα: «Αχ, νά είχα ένα Ευαγγέλιο, πόσο θα με βοηθούσε!». Τα Χριστούγεννα μας είχαν στείλει πάνω στο βουνό διακόσια δέματα από το Μεσολόγγι. Από τά διακόσια δέματα, μόνο στο δικό μου δέμα υπήρχε ένα Ευαγγέλιο! Ήταν παλιό Ευαγγέλιο, είχε και χάρτη της Παλαιστίνης. Στο δέμα υπήρχε και ένα σημείωμα πού έγγραφε: «Αν χρειάζεσαι και άλλα βιβλία, γράψε μας νά σοϋ στείλουμε». Αργότερα, στην Μονή Στομίου, χρειάσθηκα μιά φορά ένα κανδήλι για τον Ναό. Ένα πρωί, χαράματα, κατέβηκα στην Κόνιτσα. Τήν ώρα πού περνούσα έξω από ένα σπίτι, ακούω μιά κοπέλα νά λήη στον πατέρα της: «Πατέρα, ό καλόγερος!». Τότε εκείνος ήρθε και μού είπε: «Πάτερ, έταξα ένα κανδήλι στην Παναγία· πάρε αυτά τά χρήματα νά το αγοράσης», και μού δίνει πεντακόσιες δραχμές, ακριβώς όσο έκανε το 1958 ένα κανδήλι. Άλλά και τώρα, όταν κάτι χρειάζωμαι, τά οικονομάει αμέσως ό Θεός. Θέλω λ.χ. νά κόψω ξύλα και δεν μπορώ. Τότε οικονομούνται τάκα-τάκα τά ξύλα. Πριν έρθω εδώ, έλαβα ένα δέμα πού είχε μέσα πενήντα χιλιάδες δραχμές, ακριβώς όσα χρειαζόμουν. Έδωσα μιά εικόνα τού «Αξιον έστιν» σε κάποιον ευλογία, τήν άλλη μέρα μού φέρνουν μιά τής «Πορταΐτισσας!». Φέτος¹⁵⁹ το καλοκαίρι, πριν βρέξη, δεν είχα καθόλου νερό. Τώρα πού έβρεξε λίγο, μαζεύω ενάμισι κουτί τήν ήμερα. Ή στέρνα έχει περσινό νερό, και αυτή είναι χάλια. Πώς τά οικονομάει όμως ό Θεός! Έχω ένα βαρέλι με νερό. Τόσοι άνθρωποι πού έρχονται κάθε μέρα πίνουν, πλένονται, γιατί είναι και ιδρωμένοι, και ή στάθμη κατεβαίνει μόνον τέσσερα-πέντε δάκτυλα! Εκατόν πενήντα-διακόσιοι άνθρωποι νά βολεύωνται και να μην άδειάζη το βαρέλι! Άλλοι ανοίγουν πολύ την κάννουλα της βρύσης, άλλοι την ξεχνούν ανοιχτή και τρέχει, και όμως το νερό δεν τελειώνει!

Νά αφευθούμε στην Θεία πρόνοια

---

¹⁵⁹ Ειπώθηκε το καλοκαίρι του 1990.

Όποιος παρακολουθεί τις ευεργεσίες του Θεού, μαθαίνει να εξαρτά τον εαυτό του από την θεία πρόνοια. Νιώθει μετά σαν το μωρό στην κούνια πού, αν το αφήσει για λίγο ή μητέρα του, αρχίζει να κλαίει, μέχρι να τρέξει πάλι κοντά του. Αν άφεθή κανείς στον Θεό, είναι μεγάλη υπόθεση. Όταν πρωτοπήγα στην Ιερά Μονή Στομίου, δεν είχα πού να μείνω. Όλο το μοναστήρι ήταν γεμάτο μπάζα. Βρήκα μιά γωνιά κοντά στην μάνδρα, έβαλα κάτι από πάνω, για να τήν σκεπάσω λίγο, και εκεί περνούσα τά βράδυα καθιστός, γιατί δεν χωρούσα να ξαπλώσω. Μιά μέρα ήρθε ένας γνωστός μου ιερομόναχος και μου λέει: «Καλά, πώς μένεις εδώ;». «Γιατί, του λέω, οι κοσμικοί είχαν περισσότερα από μας; Όταν είπαν στον Κανάρη, τότε πού ζήτησε δάνειο, "δεν έχεις Πατρίδα", εκείνος είπε: "Θά αποκτήσουμε Πατρίδα". Αν κοσμικός άνθρωπος είχε τέτοια πίστη, εμείς να μην έχουμε εμπιστοσύνη στον Θεό; Αφού ή Παναγία οικονόμησε να βρεθώ εδώ, δέν θά φροντίση για το μοναστήρι της, όταν ερθη ή ώρα;». Καί πράγματι, πώς τά οικονόμησε σιγά-σιγά όλα ή Παναγία! Θυμάμαι, όταν ερριχναν οί μάστορες το μπετόν, για να φτιάξουν τήν πλάκα στά κελλιά πού είχαν καή, δέν έφθασαν τά τσιμέντα. Υπολειπόταν το ένα τρίτο, για να τελείωση ή πλάκα. Έρχονται οί μάστορες και μου λένε: «Τά τσιμέντα τελειώνουν. Νά αραιώσουμε τό μπετόν, για να φθάση για όλη τήν πλάκα». «Όχι, τους λέω, συνεχίστε κανονικά». Νά φέρουμε άλλα δεν γινόταν, γιατί τά ζώα ήταν στον κάμπο. Έπρεπε να πάνε οι μάστορες δυο ώρες ως την Κόνιτσα και δυο ώρες ως τον κάμπο, στά χωράφια, για να βρουν ζώα. Πότε να πάνε, πότε να γυρίσουν. Ύστερα, οι άνθρωποι είχαν τις δουλιές τους· δεν μπορούσαν να έρθουν άλλη μέρα. Βλέπω, είχαν ρίξει τά δύο τρίτα της πλάκας. Μπήκα στο εκκλησάκι και λέω: «Τί θα γίνη τώρα, Παναγία μου; Σέ παρακαλώ, βοήθησε μας». Μετά βγήκα έξω...

- Καί τί έγινε, Γέροντα;
- Καί ή πλάκα τελείωσε και τά τσιμέντα περίσσεψαν!
- Οι μάστορες το κατάλαβαν;
- Πώς δέν τό κατάλαβαν. Είναι μερικές φορές πολύ μεγάλη ή βοήθεια του Θεού και της Παναγίας!

Ό Θεός αξιοποιεί τά πάντα για τό καλό

- Γέροντα, μερικές φορές ξεκινάμε να κάνουμε μιά δουλειά και παρουσιάζονται ένα σωρό εμπόδια. Πώς θα καταλάβουμε αν τά εμπόδια είναι από τον Θεό;

- Νά εξετάσουμε αν φταίμε έμεις. Αν δέν φταίμε, τό εμπόδιο θα είναι από τον Θεό για τό καλό μας. Γι' αυτό δέν πρέπει κανείς να στενοχωριέται, αν δέν έγινε ή δουλειά ή αν καθυστέρησε να τελείωση. Μιά φορά κατέβαινα βιαστικός από τήν Ιερά Μονή Στομίου, να πάω στην Κόνιτσα για μιά επείγουσα δουλειά. Σέ ένα δύσκολο σημείο του δρόμου - Γολγοθά τό έλεγα - συνάντησα έναν γνωστό του

μοναστηριού, τον μπαρμπα-Αναστάση, μέ τρία ζώα φορτωμένα. Από τήν πολλή ανηφόρα είχαν άναποδογουρισθή τά σαμάρια τους καί ένα ζώο ήταν κοντά στον γκρεμό καί κόντευε νά πέση κάτω. «Ο Θεός σ' έστειλε, Πάτερ», μοϋ είπε ό μπαρμπα-Αναστάσης. Τον βοήθησα νά τά ξεφορτώσουμε καί να τά ξαναφορτώσουμε, τά βάλουμε και στον δρόμο και τον άφησα. Όταν προχώρησα αρκετά, έφθασα σε ένα σημείο όπου μόλις πριν λίγο είχε γίνει κατολίσθηση σε μήκος τριακόσια μέτρα και είχε φαγωθη το μονοπάτι. Δένδρα καί πέτρες είχαν κατεβή στό ποτάμι. Αν δεν καθυστερούσα, θα βρισκόμουν εκεί την ώρα ακριβώς που έγινε ή κατολίσθηση. «Μπαρμπα-Αναστάση, είπα, μ' έσωσες. Ο Θεός σ' έστειλε».

Ο Χριστός από ψηλά βλέπει τον καθένα μας πώς ενεργεί καί ξέρει πώς και πότε θα ένεργήση για το καλό μας. Ξέρει πώς καί που θα μας οδήγηση, αρκεί εμείς να ζητούμε βοήθεια, νά του λέμε τις επιθυμίες μας καί νά αφήνουμε Εκείνον όλα νά τά κανονίζη. Έγώ, όταν ήμουν στην Ιερά Μονή Φιλόθεου, ήθελα νά πάω στην έρημο· σκεφτόμουν νά φύγω σέ ένα ερημονήσι. Είχα συμφωνήσει μάλιστα με έναν βαρκάρη νά ερθη νά με πάη, άλλα τελικά δεν ήρθε. Ήταν οικονομία Θεοϋ, γιατί ήμουν ακόμη άπειρος καί θα πάθαινα μεγάλη ζημιά στό ερημονήσι· θα με αφάνιζαν οί δαίμονες. Άφοϋ δεν μπόρεσα νά πάω εκεί, στράφηκα προς τά Κατουνάκια. Αγάπησα τήν έρημο τών Κατουνακίων καί προσευχόμεν καί ετοιμαζόμεν νά πάω εκεί. Ήθελα νά άσκητέψω κοντά στον Γερο-Πέτρο¹⁶⁰, έναν πολύ πνευματικό Πατέρα. Μου συνέβη όμως ένα γεγονός πού με ανάγκασε νά πάω στην Κόνιτσα καί όχι στά Κατουνάκια. Ένα βράδυ μετά το Απόδειπνο είχα άποσυρθή στό κελλί μου καί προσευχόμεν ως αργά. Κατά τις ένδεκα τήν νύχτα ξάπλωσα νά ησυχάσω λίγο. Μιάμιση ή ώρα ξύπνησα με το σήμαντρο της μονής πού μας καλούσε στον Ναό. Έκανα νά σηκωθώ, άλλα ήταν αδύνατο. Μιά άόρατη δύναμη μέ κρατούσε ακίνητο. Κατάλαβα ότι κάτι συμβαίνει. Έμεινα καθηλωμένος στο κρεβάτι μέχρι τις δώδεκα τό μεσημέρι. Μπορούσα να προσεύχωμαι, νά σκέφτωμαι, άλλα δεν μπορούσα νά κινηθώ καθόλου. Ένώ βρισκόμουν σ' αυτήν τήν κατάσταση, είδα σάν σέ τηλεόραση από τήν μιά μεριά τά Κατουνάκια και από τήν άλλη τήν Μονή Στομίου στην Κόνιτσα. Έγώ με λαχτάρα γύρισα τά μάτια μου προς τά Κατουνάκια. Μιά φωνή τότε - ήταν της Παναγίας - μοϋ είπε καθαρά: «Δεν θα πάς στά Κατουνάκια· θα πάς στην Μονή Στομίου». «Παναγία μου, έγώ έρημο Σοϋ ζητούσα και Έσύ με στέλνεις στον κόσμο;», είπα. Άκουσα ξανά τήν ίδια φωνή νά μοϋ λήη αυστηρά: «Θά πάς νά συνάντησης τό τάδε πρόσωπο, τό όποιο θα σέ βοηθήση πολύ». Αμέσως λύθηκα από εκείνο τό άόρατο δέσιμο και πλημμύρισε ή καρδιά μου από τήν θεία Χάρη. Μετά πήγα και τό είπα στον Πνευματικό. «Αυτό είναι τό θέλημα του Θεού, μοϋ είπε ό Πνευματικός. Μήν κάνης όμως λόγο για τό γεγονός. Πές πώς για λόγους

¹⁶⁰ Βλ. Γέροντος Παΐσιου Άγιορείτου, *Άγιορείται Πατέρες και Άγιορείτικα*, σ. 64-73.

υγείας -έβγαζα αίμα εκείνη τήν εποχή - θά χρειασθή νά βγής από τό Όρος και πήγαινε». Άλλο ήθελα έγώ, άλλα ό Θεός είχε τό σχέδιο Του. Σκέφθηκα ότι ήταν θέλημα Θεού νά ανακαινίσω αυτό τό μοναστήρι, και έτσι θά εκπληρωνόταν και ένα τάμα πού είχα κάνει στην Παναγία, όταν υπηρετούσα στον στρατό, τότε μέ τον πόλεμο. «Παναγία μου, είχα πει τότε, βοήθησε με νά γίνω καλόγερος και θά δουλέψω τρία χρόνια νά Σου φτιάξω πάλι τό καμένο Σου μοναστήρι». Όπως αποδείχθηκε όμως έκ των υστέρων, ό κύριος λόγος πού ή Παναγία μέ έστειλε εκεί ήταν, γιά νά βοηθηθούν οι ογδόντα οικογένειες πού είχαν γίνει προ-τεσταντικές νά επιστρέψουν στην Όρθοδοξία.

Ό Θεός συχνά επιτρέπει νά γίνη αυτό πού είναι γιά τό συμφέρον τών πολλών. Δέν κάνει ποτέ ένα καλό μόνο του, άλλα τρία-τέσσερα καλά μαζί. Ούτε ποτέ επιτρέπει νά γίνη ένα κακό, εάν δέν βγουν από αυτό πολλά καλά. Όλα τά αξιοποιεί γιά όφελος μας, και τά στραβά και τά επικίνδυνα. Τό καλό μέ τό κακό είναι ανακατεμένα· καλά θα ήταν νά είναι χωρισμένα, άλλα μπαίνουν τά προσωπικά συμφέροντα και ανακατεύονται. Ό Θεός όμως και αυτό τό μπερδεμένο τό αξιοποιεί. Γι' αυτό πρέπει νά πιστεύουμε ότι ό Θεός επιτρέπει νά γίνεται μόνον ο,τι μπορεί νά βγή σε καλό, γιατί αγαπά τό πλάσμα Του. Μπορεί λ.χ. νά έπιτρέψη έναν μικρό πειρασμό, γιά νά μας προ-στατέψη από έναν μεγαλύτερο. Μιά φορά στο Άγιον Όρος ένας λαϊκός πήγε σε κάποιο πανηγύρι σε ένα μοναστήρι. "Ήπια λίγο και μέθυσε. Όταν έφυγε από τό μοναστήρι, έπεσε κάτω, και καθώς χιόνιζε, τον σκέπασε τό χιόνι. Από την σπιρτάδα πού είχε ή αναπνοή του άνοιξε μιά τρύπα στό χιόνι. Κάποια στιγμή περνούσε ένας από εκεί καί είδε την τρύπα. «Τί είναι 'δώ, πηγή;», αναρωτήθηκε. Χτυπάει μέ τό μπασιτόνι, «ώχ!» φώναξε ό μεθυσμένος, καί έτσι οικονόμησε ό Θεός νά σωθή.

Οί ευεργεσίες του Θεού ραγίζουν τήν καρδιά

- Γέροντα, τί θέλει από εμάς ό Θεός;

- Ό Θεός από εμάς θέλει τήν προαίρεση μας, την αγαθή μας διάθεση, πού θά τήν εκδηλώνουμε μέ τον έστω καί λίγο φιλότιμο αγώνα μας, καί τήν συναίσθηση της άμαρτωλότητός μας. Όλα τά άλλα τά δίνει Εκείνος. Δεν χρειάζονται μπράτσα στην πνευματική ζωή. Νά αγωνιζώμαστε ταπεινά, νά ζητούμε τό έλεος τού Θεού καί νά Τον ευγνωμονούμε γιά όλα. Αυτός πού εγκαταλείπεται στά χέρια τού Θεού, χωρίς κανένα δικό του σχέδιο, περνά στό σχέδιο τού Θεού. Όσο ό άνθρωπος είναι γαντζωμένος στον εαυτό του, μένει πίσω· δεν προχωράει πνευματικά, γιατί εμποδίζει τό έλεος τού Θεού. Γιά νά προκόψη, χρειάζεται πολλή εμπιστοσύνη στον Θεό.

Ό Θεός κάθε στιγμή χαϊδεύει μέ τήν αγάπη Του τις καρδιές όλων των ανθρώπων, άλλα έμεϊς δέν το καταλαβαίνουμε, γιατί οι καρδιές μας έχουν πιάσει πουρί. Όταν καθάριση την καρδιά του ό άνθρωπος, συγκινείται, διαλύεται,

τρελλαίνεται, γιατί βλέπει τις ευεργεσίες, τις κα-λωσύνες του Θεού, πού όλους τους αγαπά το ίδιο. Γι' αυτούς πού ταλαιπωρούνται, πονάει· γι' αυτούς πού ζουν πνευματική ζωή, χαίρεται. Είναι αρκετό και μόνον οί ευεργεσίες του Θεού, εάν τις σκεφθη μιά φιλότιμη ψυχή, νά τήν τινάξουν στον αέρα· πόσο μάλλον, εάν σκεφθη και τις πολλές της αμαρτίες και τήν πολλή εύσπλαγχνία του Θεού! Όταν βλέπη ό άνθρωπος τήν φροντίδα του Θεού, αν έχουν καθαρίσει τά μάτια της ψυχής του, αισθάνεται και ζή όλη τήν θεία πρόνοια με τήν ξεφλουδισμένη ευαίσθητη καρδιά του και διαλύεται πιά από ευγνωμοσύνη· παλαβώνει με τήν καλή έννοια. Γιατί οί δωρεές του Θεού, όταν ό άνθρωπος τις αισθάνεται, δημιουργούν ρωγμή στην καρδιά του, τήν ραγίζουν. Έπειτα, καθώς το χέρι του Θεού χαϊδεύει τήν φιλότιμη καρδιά του και εγγίζει τήν ρωγμή, τινάζεται εσωτερικά ό άνθρωπος και μεγαλώνει ή ευγνωμοσύνη του προς τόν Θεό. Όσοι αγωνίζονται και συναισθάνονται τήν άμαρτωλότητά τους και τις ευεργεσίες του Θεού και εμπιστεύονται τόν εαυτό τους στην μεγάλη Του εύσπλαγχνία, ανεβάζουν τήν ψυχή τους στον Παράδεισο με πολλή σιγουριά και μέ λιγώτερο κόπο σωματικό.

Ευγνωμοσύνη προς τόν Θεό και για το λίγο και για το πολύ

Μερικοί λένε «πιστεύω ότι ό Θεός θά μέ βοηθήση», και από τήν άλλη προσπαθούν νά μαζεύουν χρήματα, γιά νά μή στερηθούν τίποτε. Αυτοί εμπαιζουν τόν Θεό, γιατί δέν εμπιστεύονται τόν εαυτό τους στον Θεό άλλα στά χρήματα. Αν δέν παύσουν νά αγαπούν τά χρήματα και νά στηρίζουν σ' αυτά την ελπίδα τους, δεν θά μπορέσουν νά στηρίξουν την ελπίδα τους στον Θεό. Δεν λέω νά μην έχουν οί άνθρωποι μιά οικονομία στην άκρη γιά ώρα ανάγκης, άλλα νά μη στηρίζουν την ελπίδα τους στά χρήματα και δίνουν σ' αυτά την καρδιά τους, γιατί έτσι ξεχνούν τον Θεό. Όποιος κάνει σχέδια δικά του, χωρίς νά εμπιστεύεται στον Θεό, και λέει μετά ότι έτσι θέλει ό Θεός, αυτός ευλογεί το έργο του ταγκαλακίστικα και συνέχεια βασανίζεται. Δεν έχουμε καταλάβει τήν δύναμη και τήν καλωσύνη του Θεού. Δεν Τον αφήνουμε νοικοκύρη νά μάς κυβερνά, γι' αυτό ταλαιπωρούμαστε.

Στο Σινά, εκεί στο άσκητήριο της ' Αγίας Επιστήμης όπου έμενα, το νερό ήταν ελάχιστο. Μιά-μιά σταγόνα έτρεχε από έναν βράχο μέσα σέ μιά σπηλιά, καμμιά εικοσαριά μέτρα μακριά από το άσκητήριο. Είχα κάνει μιά στερνίτσα και μάζευα τρία κιλά νερό το εικοσιτετράωρο. Όταν πήγαινα νά πάρω νερό, έβαζα το τενεκάκι νά γεμίση και έλεγα τους Χαιρετισμούς της Παναγίας. Έβρεχα με το χέρι μου λιγάκι μόνον το μέτωπο, γιατί αυτό με βοηθούσε - μου το είχε πει ένας γιατρός νά το κάνω - έπαιρνα λίγο νερό, γιά νά έχω νά πιω, μάζευα και λίγο σέ ένα τενεκάκι γιά τά πουλάκια και τά ποντικάκια πού είχε το άσκητήριο. Αυτό το νερό ήταν και γιά νά πλύνω ένα ρούχο κλπ. Τί χαρά, τί ευγνωμοσύνη ένιωθα γι' αυτό το λίγο νερό πού είχα! Δοξολογία, γιατί είχα νερό! Όταν ήρθα στο Αγιον

Όρος και έμεινα για λίγο καιρό στην Σκήτη των Ιβήρων, επειδή εκεί είναι προσήλιο το μέρος, είχε πολύ νερό. Είχε μιά στέρνα πού ξεχείλιζε και το νερό έτρεχε άπ' έξω. Ου, έπλενα και τά πόδια και τό κεφάλι..., άλλα είχα ξεχασθή. Στο Σινά βούρκωναν τά μάτια μου από ευγνωμοσύνη για τό λίγο νερό, ενώ στην Σκήτη ξεχάσθηκα από τήν αφθονία του νερού. Γι' αυτό έπειτα πήγα και έμεινα καμμιά όγδονταριά μέτρα πιό μακριά και είχα μιά στέρνα μικρή. Πώς χάνεται, πώς ξεχνιέται κανείς με τήν αφθονία!

Πρέπει να αφήσουμε εν λευκώ τον εαυτό μας στην θεία πρόνοια, στο θείο θέλημα, και ό Θεός θα μας φροντίσει. Ένας μοναχός πήγε ένα απόγευμα να διάβαση τον Εσπερινό σε μια κορυφή. Στον δρόμο βρήκε ένα άσπρο μανιτάρι και ευχαρίστησε τον Θεό για το σπάνιο εύρημα του. Στον γυρισμό θα τό έκοβε και θα περνούσε με αυτό το βράδυ. «Έάν με ρωτήσουν οι κοσμικοί αν τρώω κρέας, είπε με τον λογισμό του, μπορώ να τους πω πως τρώω κάθε φθινόπωρο»! Στην επιστροφή βρήκε μισό τό μανιτάρι - κάποιο ζώο θα τό είχε πατήσει - και είπε: «Φαίνεται, τόσο έπρεπε να φάω». Τό πήρε και ευχαρίστησε τον Θεό για τήν πρόνοια Του, για τό μισό μανιτάρι. Πιο κάτω βρήκε ένα άλλο μισό μανιτάρι και έσκυψε να τό πάρη, για να συμπλήρωση τό βραδινό του, άλλα, επειδή ήταν χαλασμένο - ίσως νά ήταν δηλητηριώδες -, τό άφησε και ευχαρίστησε πάλι τόν Θεό πού τον φύλαξε από δηλητηρίαση. Πήγε στην Καλύβη του και πέρασε τό βράδυ με τό μισό μανιτάρι. Τήν άλλη μέρα, όταν βγήκε από τήν Καλύβη του, αντίκρισε ένα θέαμα! Όλος ό τόπος ήταν γεμάτος από ώράϊια μανιτάρια, και ευχαρίστησε τόν Θεό. Βλέπετε, ευχαρίστησε τόν Θεό και για τό ολόκληρο και για τό μισό, και για τό καλό και για τό χαλασμένο, και για τό ένα και για τά πολλά. Ευχαριστία για όλα.

Ό Καλός Θεός μας δίνει άφθονες ευλογίες και ενεργεί πάντα για τό καλό μας. Όλα τά αγαθά πού έχουμε είναι δώρα του Θεού. Όλα τά έκανε, για νά εξυπηρετούν τό πλάσμα Του, τόν άνθρωπο, και νά θυσιάζονται γι' αυτόν, από ζώα και πτηνά, μικρά και μεγάλα, μέχρι φυτά, - ακόμη και ό ίδιος ό Θεός θυσιάσθηκε, για νά λύτρωση τόν άνθρωπο. Ας μήν αδιαφορούμε για όλα αυτά και Τόν πληγώνουμε με τήν μεγάλη μας αχαριστία και αναισθησία, άλλα νά Τόν ευχαριστούμε και νά Τόν δοξολογούμε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η πίστη και η εμπιστοσύνη στον Θεό

Νά πιστέψουμε φιλότιμα στον Θεό

- Γέροντα, στενοχωριέμαι για τους λογισμούς απιστίας που έχω.
- Τό ότι στενοχωριέσαι και δεν τους δέχεσαι, σημαίνει ότι αυτοί οι λογισμοί είναι από τόν πονηρό. Μερικές φορές ό Χριστός επιτρέπει νά έχουμε λογισμούς αμφιβολίας ή απιστίας, για νά δη την διάθεση και τό φιλότιμο μας. Ό δικός μας όμως Θεός δέν είναι μύθος όπως ό Δίας, ό Απόλλων κ.λπ. Ή θρησκεία μας είναι αληθινή, ζωντανή. Έχουμε νέφος Αγίων, όπως αναφέρει και ό Απόστολος Παύλος¹⁶¹, οι όποιοι γνώρισαν τόν Χριστό, Τόν έζησαν από κοντά και θυσιάσθηκαν γι' Αυτόν. Και στην εποχή μας υπάρχουν άνθρωποι αφιερωμένοι στον Θεό που ζουν ουράνιες καταστάσεις και έχουν επαφή με Αγγέλους, με Αγίους, ακόμη και με τόν Χριστό και την Παναγία. Και θά σου πω κάτι από τόν εαυτό μου, γιά νά σε βοηθήσω. Βλέπεις, γίνομαι και εγώ... αιμοδότης· φανερώνω ορισμένα γεγονότα, γιά νά βοηθήσω. Όπου βλέπω θησαυρισμένη γνώση και παραγκωνισμένη πίστη, την πίστη θέλω νά ένισχύσω, γι' αυτό και λέω μερικά γεγονότα πίστεως.

Όταν ήμουν μικρός, στην Κόνιτσα, διάβαζα πολλούς βίους -Αγίων και έδινα και στά άλλα παιδιά νά διαβάσουν ή τά μάζευα και διαβάζαμε μαζί. Θαύμαζα τήν μεγάλη άσκησι και τις νηστείες που έκαναν οι Άγιοι και προσπαθούσα νά κάνω και εγώ ό,τι έκαναν εκείνοι. Από τήν νηστεία ό λαϊμός μου είχε γίνει σαν το κοτσάνι από το κεράσι. Τά παιδιά με πείραζαν. «Θά πέση το κεφάλι σου!», μου έλεγαν. Τί τραβούσα! Τέλος πάντων. Από τήν άλλη, ό μεγάλος μου αδελφός, επειδή αρρώσταινα από τις νηστείες και φοβόταν μήπως δέν τελειώσω τό σχολείο, μου έπαιρνε τά Συναξαράκια των Αγίων που διάβαζα. Μετά τά έκρυβα στο δάσος, στο εξωκλήσι της Αγίας Βαρβάρας, και πήγαινα εκεί κρυφά και διάβαζα. Μιά μέρα κάποιος γείτονας, ονόματι Κώστας, είπε στον αδελφό μου: «Θά τόν κάνω εγώ νά αλλάξη μυαλό, νά πετάξη αυτά τά βιβλία που διαβάζει και νά αφήση και τις νηστείες και τις προσευχές». Μέ βρήκε λοιπόν - ήμουν περίπου δεκαπέντε χρονών τότε - και άρχισε νά μου λήη τήν θεωρία του Δαρβίνου. Έλεγε-έλεγε, ώσπου μέ ζάλισε. Έτσι όπως ήμουν ζαλισμένος, πήγα κάτ' ευθείαν στο δάσος, στο εξωκλήσι της Αγίας Βαρβάρας. Μπήκα μέσα και άρχισα νά παρακαλώ τόν Χριστό. «Χριστέ μου, άν ύπάρχης, νά μου παρουσιασθής», έλεγα και έκανα συνέχεια γιά πολλή ώρα μετάνοιες. Ήταν καλοκαίρι. Ό ιδρώτας έτρεχε, είχα γίνει μούσκεμα· είχα αποκάμει τελείως. Άλλα ούτε είδα ούτε άκουσα τίποτε. Ούτε ό Θεός νά μέ οικονομήση λίγο, έστω μέ ένα μικρό σημείο, κάποιον κρότο, κάποια σκιά· παιδί ήμουν στό κάτω-κάτω. Και άν τό έβλεπε κανείς ανθρωπίνως ή μέ τήν λογική, θά έλεγε: «Κρίμα, Θεέ μου, τό ταλαίπωρο! Από έντεκα χρονών ανέβαινε στά βράχια, έκανε τέτοια άσκησι, και τώρα περνάει μία κρίσι. Τό ζάλισε ό άλλος μέ κάτι ανόητες θεωρίες. Μέσα στό σπίτι έχει δυσκολίες από τόν αδελφό του. Έφυγε στο δάσος, για να Σου ζήτησι βοήθεια...». Όμως τίποτε-τίποτε-τίποτε! Αποκαμωμένος από τις πολλές μετάνοιες κάθησα λίγο κάτω. Τότε σκέφθηκα: «Καλά, όταν ρώτησα τον Κώστα τί γνώμη έχει εκείνος

---

¹⁶¹ βλ. Εβρ. 12, 1.

γιά τον Χριστό, τί μου είπε; "Ήταν ό πιο καλός, ό πιο δίκαιος άνθρωπος, μου είχε πει, καί, επειδή κήρυττε δικαιοσύνη, θίχτηκαν τά συμφέροντα τών Φαρισαίων καί Τον σταύρωσαν από φθόνο"». Τότε είπα: «Άφοϋ ό Χριστός ήταν τόσο καλός άνθρωπος, τόσο δίκαιος, καί δέν είχε παρουσιασθή ποτέ άλλος όμοιος Του, καί οί άλλοι από φθόνο καί κακία Τόν θανάτωσαν, αξίζει γι' Αυτόν τον άνθρωπο νά κάνω περισσότερα από όσα έκανα, ακόμη καί νά πεθάνω». Μόλις τό αντιμετώπισα έτσι, παρουσιάσθηκε ό Χριστός μέσα σέ πολύ φως - έλαμψε τό εκκλησάκι -καί μοϋ είπε: « Έγώ είμι ή Ανάστασις καί ή ζωή, ό πιστεύων εις έμέ, καν αποθάνη, ζήσεται»¹⁶². Τά λόγια αυτά διάβαζα καί στό ανοιχτό Ευαγγέλιο, τό όποιο κρατούσε στο ένα χέρι. Μοϋ έκανε τέτοια αλλοίωση εσωτερική, πού έλεγα συνέχεια: «Έλα τώρα έδώ, Κώστα, νά τά πούμε, άν ύπάρχη ή δέν ύπάρχη Θεός». Βλέπεις, ό Χριστός, γιά νά παρουσιασθή, περίμενε τήν δική μου φιλότιμη αντιμετώπιση. Καί άν από ένα παιδί ζητά τήν φιλότιμη αντιμετώπιση, πόσο μάλλον από έναν μεγάλο;

- Μερικοί, Γέροντα, αμφισβητούν όλη τήν θεία Οικονομία.

- Μά πώς μπορεί νά θεωρηθή παραμϋθι όλη αυτή ή ιστορία μέ τόν Χριστό; Τόσα πού διαβάζουμε στους Προφήτες πού έζησαν επτακόσια χρόνια προ Χριστού καί μιλούν μέ τόσες λεπτομέρειες γιά τόν Χριστό, αυτό δέν τους προβληματίζει; Ή Παλαιά Διαθήκη αναφέρει ακριβώς ακόμη καί γιά πόσα χρήματα θά προδώσουν τόν Χριστό¹⁶³. Ύστερα λέει ότι τά χρήματα αυτά δεν θά τά βάλουν οι Εβραίοι στό ταμείο τοϋ Ναοϋ, γιατί θά είναι αντίτιμο αίματος, αλλά θά αγοράσουν ένα χωράφι, γιά νά θάβουν τους ξένους¹⁶⁴. Εκπληρώθηκε ή προφητεία τοϋ Προφήτη Ζαχαρία κ.ά. Τόσο ξεκάθαρα πράγματα! Μέχρι τέτοιο σημείο λεπτομέρειες! Ακόμη και γιά τά ιμάτια Του αναφέρει τί θά γίνουν¹⁶⁵! Και όλα αυτά λέχθηκαν τόσα χρόνια πριν από την Γέννηση τοϋ Χρίστου. Πώς λοιπόν εγώ νά φέρω λογισμό απιστίας; Βλέπουμε υστέρα τον Απόστολο Παϋλο! Διώκτης ήταν. Πήγαινε στην Δαμασκό γιά άλλον σκοπό. Τοϋ παρουσιάζεται ό Χριστός καί τοϋ λέει: «Σαούλ, Σαούλ, τί με διώκεις;». «Ποιος είσαι, κύριε;», ρωτάει εκείνος. «Έγώ είμαι ό Χριστός, πού εσύ καταδιώκεις». Καί μετά πληροφορεί τον Άνανία ό Χριστός καί τον βαπτίζει¹⁶⁶! Καί στην συνέχεια πόσο ταλαιπωρήθηκε, πόσο αγωνίσθηκε ό Απόστολος Παϋλος, γιά νά κηρύξη σέ όλα τά έθνη! Ύστερα πόσοι Μάρτυρες! Έντεκα εκατομμύρια Μάρτυρες! Αυτοί όλοι χαμένο το είχαν; Πώς νά τά ξεχάση κανείς όλα αυτά; Αν διάβαση λίγο το Ευαγγέλιο, μπορεί νά μην πιστέψη; Καί αν υπήρχαν μερικές λεπτομέρειες ακόμη, αυτό πολύ θά βοηθούσε νά πιστέψουν όλοι οι άνθρωποι. Αλλά ό Θεός σκόπιμα δέν το επέτρεψε, γιά νά κοσκινισθοϋν οι άνθρωποι, γιά νά δη πόσοι Τον αγαποϋν, πόσοι θυσιάζονται γι' Αυτόν, χωρίς νά περιμένουν θαύματα κ.λπ. Έναν φιλότιμο άνθρωπο, νομίζω, δέν τον αγγίζουν, δέν τόν επηρεάζουν όσα βλάσφημα καί αν άκούση.

Πρέπει νά πιστέψη κανείς στον Θεό φιλότιμα, όχι νά θέλη θαύμα, γιά νά πιστέψη. Όταν βλέπω μεγάλους νά μοϋ ζητοϋν νά δουν κανένα θαύμα, γιά νά πιστέψουν, ξέρεις πώς γίνομαι; Να ήταν μικροί, θα είχαν κάποια δικαιολογία λόγω της ηλικίας· αλλά αυτοί νά μην έχουν κάνει τίποτε για τον Χριστό καί νά λένε «νά δούμε κάτι, γιά νά πιστέψουμε», αυτό είναι πολύ φθηνό πράγμα. Μή-

¹⁶² Γω. 11,25-26.

¹⁶³ Βλ. Ζαχ. 11,1-13.

¹⁶⁴ Πρβ. Ίερ. 18,2 καί 39, 9· Ματθ. 27, 7-9.

¹⁶⁵ Βλ. Ψαλμ. 21, 19.

¹⁶⁶ Βλ. Πράξ. 9, 1-18.

πως, καί θαύμα νά δουν, θά βοηθηθούν; Θά πουν ότι είναι μαγεία κ.λπ.

«Πρόσθετες ἡμῖν πίστιν»¹⁶⁷

- Γέροντα, τί διέκρινε μερικούς Αγίους, παλαιούς καί νέους, καί ἤξεραν πότε θά πεθάνουν, πότε θά γίνη το τάδε γεγονός κ.λπ.;

- Τό πολύ φιλότιμο, ἡ μεγάλη απλότητα, ἡ ταπείνωση καί ἡ πίστη. Δεν έβαζαν στην ζωή τους τήν λογική πού κλονίζει τήν πίστη. Μεγάλο πράγμα ἡ πίστη! Βλέπετε, καί ὁ Απόστολος Πέτρος με τήν πίστη βάρδισε πάνω στά κύματα. Μόλις ὅμως μπήκε ἡ λογική, ἄρχισε νά βουλιάζει¹⁶⁸. Σάς εχω πει γιά τόν πατέρα Χαράλαμπο⁹ πού ζούσε πρῖν ἀπό λίγα χρόνια στην Μονή Κουτλουμουσίου; Ἦταν πολύ απλός, εργατικός καί πνευματικός μοναχός. Ὅταν γέρασε, μιὰ βαρεία γρίπη τόν ερριξε στο κρεβάτι καί ὁ γιατρός εἶπε στους Πατέρες νά μήν απομακρυνθούν ἀπό κοντά του, γιατί σε λίγη ὥρα θά τελείωση ἡ ζωή του. Ὁ πατήρ Χαράλαμπος¹⁶⁹, ὅταν τό ἀκουσε κάτω ἀπό τις κουβέρτες, ἀπάντησε: «Τί λες; Ἐγώ δεν πεθαίνω, εάν δεν ερθη τό Πάσχα νά πώ τό "Χριστός Ανέστη"». Πράγματι, πέρασαν δύο μήνες σχεδόν, ἤρθε τό Πάσχα, εἶπε τό «Χριστός Ανέστη», κοινώνησε καί μετά αναπαύθηκε. Το φιλότιμο αὐτό ἀπλό γεροντάκι εἶχε γίνει πραγματικό παιδί τοῦ Θεοῦ καί μαζί μέ τόν Θεό καθόρισε την ημέρα τοῦ θανάτου του!

- Γέροντα, ἡ πίστη πώς δυναμώνει;

- Μέ τήν προσευχή δυναμώνει ἡ πίστη. Ἐνας ἄνθρωπος πού δέν καλλιέργησε τήν πίστη του ἀπό μικρός, ἀλλά ἔχει διάθεση, μπορεῖ νά τήν καλλιεργήση μέ τήν προσευχή, ζητώντας ἀπό τόν Χριστό νά τοῦ πρόσθεση πίστη. Νά παρακαλοῦμε τόν Χριστό νά μάς πρόσθεση πίστη καί νά μάς τήν αύξηση. Στον Χριστό τί εἶπαν οι Απόστολοι; *«Πρόσθετες ἡμῖν πίστιν»* δέν εἶπαν; Ὅταν λές *«πρόσθετες»*, σημαίνει ὅτι εμπιστεύεσαι τόν εαυτό σου στον Θεό. Γιατί, ἀν δέν εμπιστεύεται κανείς τόν εαυτό του στον Θεό, τί νά τοῦ πρόσθεση ὁ Θεός; Ζητάμε ἀπό τόν Θεό νά μάς πρόσθεση πίστη, ὄχι γιά νά κάνουμε θαύματα, ἀλλά γιά νά Τόν αγαπήσουμε περισσότερο.

Γιά νά αύξηθῆ ἡ πίστη στον Θεό, ὅλα βοηθούν καί τά λουλούδια καί οἱ ακρίδες καί τά αστέρια καί οἱ κεραυνοί ἀκόμη. Ὅλοι τά βλέπουμε αὐτά, ἀλλά ὅλοι δέν βοηθιόμαστε, γιατί δεχόμαστε τά «τηλεγραφήματα», τους λογισμούς πού μάς φέρνει ὁ εχθρός. Π.χ. ἀν δέν υπήρχε το αλάτι, θά βρωμούσε ἡ θάλασσα. Ὅποιος ὅμως το εξετάζει στο εργαστήρι του, χωρίς πίστη, δέν βοηθιέται, γιατί δέν καθάρισε τήν καρδιά του ἀπό τά ἄλατα. Ἀν ἐργασθῆ κανείς μέ φιλότιμο, μέ καλό λογισμό, ἀκόμη καί τά πιο ἀνάποδα τά βλέπει μέ ἄλλο μάτι, μέ θειο φωτισμό, καί δοξάζει τόν Θεό.

Ὅλα νά μάς ανεβάζουν στον Θεό

- Γέροντα, μάς ἔχετε πει ὅλα νά μάς ανεβάζουν προς τά πάνω, προς τόν Θεό. Πώς θά το πετύχουμε αὐτό;

- Ὅταν τά ἀξιοποιήτε ὅλα προς το καλό. Ὅλα ἀν τά στρέψη στα πνευματικά κανείς, ξέρετε τί πνευματικό κέρδος βγάζει καί τί πνευματική πείρα αποκτάει;

¹⁶⁷ Λουκ. 17,5.

¹⁶⁸ Βλ. Ματθ. 14, 30.

¹⁶⁹ Βλ. Γέροντος Παΐσιου Ἀγιορείτου, *Ἀγιορείται Πατέρες καί Ἀγιορείτικα*, σ. 10-11.

Πιάνεις λ.χ. τό τσιμέντο, μπορείς νά βρής τον Θεό! Πιάνεις το τούβλο, μπορείς νά πιάσης τον Θεό! Πιάνεις αυτό, νά πιάσης τον Θεό! Πιάνεις εκείνο, νά πιάσης τόν Θεό! Πιάνεις τό άλλο, νά πιάσης τόν Θεό! Ναί, με όλα νά πιάνετε τόν Θεό! Αν δεν δουλεύη κανείς έτσι, αν μέσα από όλα δεν βλέπη τόν Θεό, βάλ' τον μέσα στην Εκκλησία, θά είναι μακριά από τόν Θεό. Δώσ' του ψαλτικά νά ψάλη, θά είναι μακριά από τόν Θεό. Δώσ' του βιβλίο πνευματικό νά διάβαση, πάλι θά είναι μακριά από τόν Θεό. Ό,τι πνευματικό κι αν του δώσης νά κάνη, δέν τόν πάει στον Θεό.

Καθένας, οτιδήποτε βλέπει, οτιδήποτε φτιάχνει, είτε ράβει είτε κεντάει, όλα νά τά αξιοποιή πνευματικά. Λουλούδια βλέπει; Είδε τόν Θεό. Γουρούνια βλέπει; Ναί, βρε παιδί, πάλι είδε τόν Θεό! Θά πής: «Από τό γουρούνι μπορώ νά δώ τόν Θεό;». Ναί, από τό γουρούνι. Βλέπεις πώς τό έχει κάνει ό Καλός Θεός! Τοῦ έχει δώσει ένα ρύγχος, νά σκάβη στό χώμα και νά βρίσκη τους βολβούς μέσα στην γη, χωρίς νά βλέπη. Ή μύτη του νά είναι έτσι, πού νά μήν κόβεται, όταν συναντά ξυράφια, γυαλιά, αγκάθια κ.λπ.! Όχι μόνον όταν βλέπη κανείς ένα όμορφο καί εύωδιαστό λουλούδι, νά λή «με τί σοφία τό δημιούργησε ό Θεός!», άλλα καί όταν βλέπη τό γουρούνι, καί εκεί νά βλέπη τόν Θεό! Καί αν σκεφθώ ότι ό Θεός μπορούσε νά μέ κάνη γουρούνι καί με έκανε άνθρωπο! Σας φαίνεται παράξενο; Δέν μπορούσε νά μας είχε κάνει γουρούνια ό Θεός; Οι κυνηγοί τραυματίζουν τό αγριογούρουνο καί πολλές φορές δέν τό βρίσκουν. Πάνε μετά τά αγρίμια καί τό τρώνε τό καημένο ζωντανό! Ιατρική περίθαλψη δέν έχει καί βασανίζεται, παρόλο πού τόν Δημιουργό του δέν Τόν έχει πληγώσει. Ένώ ό άνθρωπος καί τόν Δημιουργό του Τόν έχει πληγώσει καί Τόν πληγώνει συνέχεια και έχει και αχαριστία πολλές φορές. Γι' αυτό λέω να δουλεύετε σωστά. Πόσο καλά τα έκανε όλα ό Θεός! Τί δύναμη δίνει ό Θεός καί στα ζώα! Λέει ό γιατρός: «Για να έχης γερούς μυς, νά τρως κρέας». Καί βλέπεις, οι ταύροι χόρτο τρώνε, οι καημένοι, καί όμως έχουν κάτι... μπράτσα! Εκεί δέν βλέπεις τον Θεό; Μόνο με χόρτο δηλαδή πού τρώνε τους δυναμώνει ό Θεός. Πόσο μάλλον τον άνθρωπο! Το καταλάβατε;

Όταν κανείς δουλεύη με αυτόν τον τρόπο, φθάνει σε μιά κατάσταση νά βοηθιέται όχι μόνον από τους Άγίους άλλα καί από τους αμαρτωλούς. Ό Άγιος μας ενισχύει μέ το άγιο παράδειγμα του. Ό αμαρτωλός μάς συγκρατεί με την πτώση του, μάς βάζει χαλινό· μάς φρενάρει, όχι για νά μήν ξεπέσουμε στά μάτια τών άλλων, άλλα για νά μή λυπήσουμε τον Θεό.

Ή δύναμη της πίστewς

- Γέροντα, ποιο είναι το σφράγισμα τού Άρνιου;
- Το Άρνίο ποιο είναι;
- Ό Χριστός.
- Το σφράγισμα Του ποιο είναι; Όταν ό Χριστιανός βαπτίζεται, τον σφραγίζει ό ιερεύς σταυρωτά στο μέτωπο μέ το άγιο Μύρο λέγοντας: «Σφραγίς δωρεάς Πνεύματος Αγίου». Ύστερα, κάθε φορά πού κάνει τόν σταυρό του ό Χριστιανός, προσκυνάει το σωτήριο Πάθος τού Κυρίου καί επικαλείται τήν δύναμη τού Σταυρού, πού είναι ή δύναμη τού σταυρικού θανάτου τού Χριστού μας. Όταν λέμε «Σταυρέ τον Χρίστου, σώσον ημάς τη δυνάμει σου», επικαλούμαστε τήν δύναμη της σταυρικής θυσίας τού Κυρίου. Γι' αυτό έχει μεγάλη δύναμη ό Σταυρός. Αν λ.χ. βρέχη καί πέφτουν κεραυνοί, μπορεί έναν μεγάλο σιδερένιο σταυρό σε ένα καμπαναριό να τον χτυπήση ό κεραυνός. Αν όμως είναι εκεί

κάτω ένας Χριστιανός πού έχει ένα τόσο μικρό σταυρουδάκι και πη «Σταυρέ τού Χριστού, σώσον με τη δύναμει σου», δεν τον χτυπάει ο κεραυνός. Εκεί λειτουργούν οι φυσικοί νόμοι και πέφτει ο κεραυνός πάνω στον σταυρό και τον ρίχνει κάτω. Έδώ φυλάει τον πιστό ένα τόσο δα σταυρουδάκι, γιατί επικαλέσθηκε την δύναμη του Σταυρού.

- Γέροντα, γιατί, ενώ ζητώ κάτι με πίστη, δεν το δίνει ο Θεός;

- Πιστεύεις, ζητάς, αλλά, αν δεν έχεις ταπείνωση ή έχεις προδιάθεση υπερηφάνειας, δεν δίνει ο Θεός. Μπορεί να έχει κανείς πίστη όχι μόνο σαν έναν «κόκκον σινάπεως»¹⁷⁰ αλλά και σαν ένα κιλό σινάπι. Εάν όμως δεν έχει και ανάλογη ταπείνωση, δεν ενεργεί ο Θεός, γιατί δεν θά τον ώφελήσει. Όταν ύπαρξη υπερηφάνεια, δεν ενεργεί ή πίστη.

Όταν κανείς πορεύεται στην ζωή του με πίστη, χωρίς αμφιβολία, και ζητά την βοήθεια τού Θεού, θά έχει σιγά-σιγά στην αρχή γεγονότα μικρά και ύστερα μεγαλύτερα, και θά γίνη πιο πιστός. Ζώντας τά θεια μυστήρια από κοντά, γίνεται θεολόγος, διότι δέν τά πιάνει με το μυαλό, αλλά τά ζή στην πραγματικότητα. Η πίστη του συνέχεια αυξάνει, γιατί κινείται σε άλλο χώρο, με θεια γεγονότα. Για νά ζήση όμως κανείς τά μυστήρια τού Θεού, πρέπει νά απέκδυθι τον παλαιό του άνθρωπο, νά επανέλθι κατά κάποιον τρόπο στην κατάσταση προ της πτώσεως. Νά έχει αθωότητα και απλότητα, για νά είναι ή πίστη του ακλόνητη και νά πιστεύη απόλυτα ότι δέν υπάρχει τίποτε πού νά μήν μπορή νά το κάνη ο Θεός. Τότε, όταν ακούη για έναν άνθρωπο πού δέν πιστεύει ή αμφιβόλλει για μερικά πράγματα πού έχουν σχέση με τήν βοήθεια του Θεού, ξέρετε πόσο υποφέρει;

- Γέροντα, όταν πιστεύη κανείς, μπορεί με την προσευχή του νά αλλάξει την πορεία μιας καταστάσεως;

- Αν εχη μεγάλη πίστη, πολλά πράγματα μπορεί νά αλλάξει. Ακόμη και μέσα σε χείμαρρο αν εχη χτίσει τό σπίτι του και ο χείμαρρος κατεβάση πολύ νερό, αν πιστεύη πολύ και παρακάλεση με θερμή τόν Θεό, ο χείμαρρος θά γυρίση ανάποδα. Πρέπει όμως νά εχη τέτοια πίστη πού, αν ακούση, ας υποθέσουμε, ότι έγινε θαύμα, άδειασε ή θάλασσα και την οργώνουν με τρακτέρ και κουβαλούν τά ψάρια με φορτηγά, νά τό πιστέψη. Ούτε καν θά πάη νά δη. Ακόμη και σε εκατό μέτρα απόσταση νά μένη από την θάλασσα και νά μην την βλέπη από 'κει πού βρίσκεται, δεν πάει νά διαπίστωση αν είναι αλήθεια, γιατί δέν αμφιβόλλει. Ξέρει ότι όλα είναι δυνατά για τόν Θεό, ότι ή θεία δύναμη δέν περιορίζεται, και γι' αυτό δέν ενδιαφέρεται παραπάνω. Τόση πίστη έχει. Μόνον ο αληθινά πιστός ζή αληθινά και είναι πραγματικά άνθρωπος τού Θεού.

Η εμπιστοσύνη στον Θεό έχει μητέρα την πίστη

- Γέροντα, νιώθω μιά ανασφάλεια, εχω άγχος.

- Ασφαλίσου, βρέ παιδάκι μου, στον Θεό. Μόνον την ασφάλεια τού αυτοκινήτου ξέρεις; Τήν ασφάλεια τού Θεού δέν τήν ξέρεις; Κάνε τόν σταυρό σου και, πριν κάνης οτιδήποτε, πές: «Χριστέ μου, Παναγία μου, βοήθησε με». Υπάρχει μεγαλύτερη ασφάλεια από τήν εμπιστοσύνη στον Θεό; Όταν ο άνθρωπος εμπιστεύεται τόν εαυτό του στον Θεό, δέχεται συνέχεια από τόν Θεό βενζίνη «σουπερ» και τό πνευματικό του όχημα δέν σταματάει ποτέ- τρέχει συνέχεια. Όσο μπορείς, νά προσεχής, νά προσεύχεσαι και νά εμπιστεύεσαι στον

¹⁷⁰ Ματθ. 17,20 και Λουκ. 17,6.

Θεό, καί Εκείνος θά σε βοηθήση σέ κάθε σου δυσκολία. Απλοποίησε την ζωή σου με την απόλυτη εμπιστοσύνη στον Θεό, για να έλευθερωθής από το άγχος και την αγωνία.

- Γέροντα, όταν μοῦ λένε νά κάνω κάτι, ξεκινώ πάντα με έναν φόβο και έναν δισταγμό, και τελικά μπορεί από τόν φόβο μου νά μην το κάνω όπως πρέπει.

- Νά κάνης τόν σταυρό σου, καλό μου παιδί, και νά το κάνης αυτό πού σου λένε. Άν πής «*Δι' ευχών των Αγίων Πατέρων ημών*», τόσοι Άγιοι είναι, ένας από αυτούς δεν θά σέ βοηθήση; Νά μη χάνης ποτέ την εμπιστοσύνη σου στον Θεό. Μη σφίγγεσαι μέ την στενή σου ανθρώπινη λογική και βασανίζεσαι και εμποδίζεις την θεία βοήθεια. Ή εμπιστοσύνη τοῦ εαυτοῦ σου και της εργασίας σου στον Θεό, μετά από την ανθρώπινη συνετή ενέργεια σου, πολύ θά σέ βοηθήση, άλλα θά βοηθήση και τους άλλους. Είναι μεγάλο πράγμα ή εμπιστοσύνη στον Θεό. Μιά φορά ήταν νά μοῦ πάρουν αίμα. Ήταν τέσσερις γιατρέσες. Έρχεται ή πρώτη, μέ παιδεψε· δέν μπόρεσε νά βρή φλέβα. Έρχεται ή δεύτερη, τά ίδια. Έρχεται ή τρίτη, πού ήταν καί ειδικευμένη σέ αυτό, τίποτε. Εκείνη τήν ώρα περνούσε καί ή τέταρτη γιατέσσα. Είδε πού μέ παιδευσαν καί ήρθε νά δοκιμάση καί αυτή. Έκανε πρώτα τόν σταυρό της καί αμέσως βρήκε φλέβα, γιατί ζήτησε τήν βοήθεια τοῦ Θεού. Οι άλλες κατά κάποιον τρόπο είχαν εμπιστοσύνη μόνο στον εαυτό τους.

Μεγάλη υπόθεση νά αφήνεται κανείς στά χέρια τοῦ Θεού! Οι άνθρωποι βάζουν στόχους καί προσπαθούν νά τους επιτύχουν, χωρίς νά άφουγκράζονται ποιο είναι το θέλημα τοῦ Θεού καί χωρίς νά συμμορφώνονται προς αυτό. Πρέπει νά αφεθούμε μέ εμπιστοσύνη στον Θεό νά κατευθύνη τά πράγματα καί έμεις νά κάνουμε το χρέος μας μέ φιλότιμο. Άν ό άνθρωπος δέν έμπιστευθή στον Θεό, ώστε νά εγκατάλειψη τελείως τόν εαυτό του στά χέρια Του, θά βασανίζεται. Οί άνθρωποι συνήθως κατά φεύγουν πρώτα στην ανθρώπινη παρηγοριά καί, όταν απογοητευθούν από τους ανθρώπους, τότε καταφεύγουν στον Θεό. Αν όμως θέλουμε να μη βασανιζώμαστε, να ζητούμε την θεία παρηγοριά, γιατί αυτή είναι καί ή μόνη αληθινή παρηγοριά. Δεν φθάνει ή πίστη¹⁷¹ στον Θεό· χρειάζεται καί ή εμπιστοσύνη στον Θεό. Ή εμπιστοσύνη στον Θεό ελκύει τήν βοήθεια Του. Ό Χριστιανός πιστεύει καί εμπιστεύεται τον εαυτό του στον Θεό μέχρι θανάτου, καί τότε βλέπει καθαρά το χέρι τοῦ Θεού πού τόν σώζει.

Ό Απόστολος Παύλος λέει ότι πίστη είναι νά πιστεύουμε στά μη βλεπόμενα, όχι απλώς στά βλεπόμενα¹⁷². Όταν αναθέτουμε τό μέλλον μας στον Θεό, Τόν υποχρεώνουμε νά μας βοηθήση. Ή απόλυτη εμπιστοσύνη στά χέρια τοῦ Θεού έχει μητέρα τήν πίστη, με τήν οποία προσεύχεται κανείς μυστικά καί απολαμβάνει τους καρπούς της ελπίδος. Είναι μία συνεχής προσευχή καί φέρνει θεία αποτελέσματα τήν ώρα πού πρέπει. Τότε φυσικά ο άνθρωπος ζή αγγελική ζωή καί ξεσπάει σε δοξολογία: «*Άγιος, Άγιος, Άγιος Κύριος Σαβαώθ*»¹⁷³. Γιατί ο άνθρωπος μπορεί νά κάνη τήν ζωή του παραδεισένια, εάν εχη εμπιστοσύνη στον Θεό, Τόν δοξάζη για όλα καί δέχεται νά τόν κυβερνάη σάν καλός Πατέρας. Διαφορετικά, κάνει τήν ζωή του κόλαση. Είναι μεγάλο πράγμα νά νιώθη ο άνθρωπος από τούτη τήν ζωή ένα μέρος της χαράς τοῦ Παραδείσου.

¹⁷¹ Στο σημείο αυτό ή πίστη έχει τήν έννοια της αποδοχής απλώς τής υπάρξεως τοῦ Θεοῦ, ή όποια δέν αρκεί για τήν έν Χριστώ ζωή.

¹⁷² Βλ. *Έβρ.* 11, 1.

¹⁷³ *Ήσ.* 6, 3.

- Γέροντα, όσον άφορα στην σωματική ή τήν ψυχική υγεία, μέχρι ποιο σημείο πρέπει νά αφήνη κανείς τόν εαυτό του στά χέρια τού Θεού;

- Εμπιστεύεται κανείς πρώτα τόν Θεό, καί μετά άπό τόν Θεό, θά έμπιστευθή καί τόν κατάλληλο άνθρωπο.

- Γέροντα, τί σχέση υπάρχει ανάμεσα στην πίστη και την αγάπη;

- Πρώτα είναι ή πίστη καί μετά έρχεται ή αγάπη. Πρέπει να πιστεύη κανείς, για νά αγαπάη. Δεν μπορεί νά αγαπήση κάτι πού δεν το πιστεύει. Γι' αυτό, για νά αγαπήσουμε τόν Θεό, πρέπει νά πιστέψουμε στον Θεό. Ανάλογη με την πίστη πού έχει κανείς είναι καί ή ελπίδα καί ή αγάπη καί ή θυσία για τόν Θεό καί τόν πλησίον. Η θερμή πίστη στον Θεό γεννάει τήν θερμή αγάπη προς τόν Θεό καί προς την εικόνα τού Θεού, τόν συνάνθρωπο μας. Καί άπό τήν υπερχειλίση της αγάπης μας - πού δεν χωράει στην καρδιά καί χύνεται έξω - ποτίζονται καί τα καημένα τά ζώα. Πιστεύουμε πολύ, αγαπάμε πολύ. Άν ή πίστη μας είναι χλιαρή, καί ή αγάπη μας θά είναι χλιαρή. Άν ή πίστη μας είναι θερμή, καί ή αγάπη μας θά είναι θερμή.

Η πίστη μας πρέπει νά εχη φιλότιμο καί άπό 'κει ξεκινάει ό φιλότιμος αγώνας. Καί όσο αγωνίζεται κανείς φιλότιμα, τόσο αυξάνει καί ή πίστη, αυξάνει καί ή αγάπη. Πολύ βοηθάει στον φιλότιμο αυτόν αγώνα νά σκέφτεται ό άνθρωπος τις ευεργεσίες τού Θεού. Ένας πού έχει φιλότιμο δεν σκέφτεται άν ύπάρχη ή δεν ύπάρχη Παράδεισος, άλλα αγωνίζεται, γιατί πιστεύει στον Θεό καί Τόν αγαπάει. Ένώ ένας πού δεν έχει φιλότιμο, θά άρχιση νά σκέφτεται: «Καί γιατί νά αγωνισθώ; Άραγε υπάρχει Παράδεισος; Υπάρχη Κρίση;». Καί όταν κανείς είναι αχάριστος, ό,τι καί νά τόν κάνης, αχάριστος θά είναι. Ο φιλότιμος καί στους πειρασμούς δοξολογεί τόν Θεό, καί σιγά-σιγά φθάνει νά εύγνωμονή συνέχεια τόν Θεό, οπότε έρχεται ή θεία αλλοίωση στην ψυχή του καί χαίρεται συνέχεια καί άγάλλεται. Άλλος καί πειρασμούς μπορεί νά μήν έχη, άλλα μόνον ευλογίες, καί ποτέ νά μήν είναι ευχαριστημένος.

Μετά τήν αγάπη προς τόν Θεό έρχεται ή θυσία. Καί όταν ύπάρχη θυσία χωρίς ιδιοτέλεια, τότε αρχίζει κανείς νά έχη καί θεια γεγονότα. Νά κάνω μιά θυσία όχι για τίποτε άλλο, άλλα για τόν Θεό πού έφτιαξε αυτό το σύμπαν καί μας δίνει τόσες ευλογίες. Βλέπεις, οι ειδωλολάτρες πού θεοποιούσαν τήν φύση, λάτρευαν τόν ήλιο, τά ποτάμια καί έφθαναν νά θυσιασθουν γι' αυτή τους τήν πίστη. Αν λοιπόν εκείνοι θυσιάζονταν για τήν δημιουργία, πόσο μάλλον εμείς πρέπει νά θυσιασθούμε για τόν Δημιουργό!

Οι άνθρωποι δεν πιστεύουν καί γι' αυτό δεν θυσιάζονται. Όλη ή αδιαφορία άπό 'κει ξεκινάει. Άλλος βρίζει τά θεία, άλλος μισοπιστεύει καί ταλαιπωρείται. Για νά χαίρεται πραγματικά κανείς, πνευματικά, πρέπει νά πιστεύη καί νά αγαπάη.

«Χωρίς έμοϋ ου δύνασθε ποιείν ουδέν»¹⁷⁴

Ο άνθρωπος, αν θέλη νά μή βασανίζεται, πρέπει νά πιστέψη στο «χωρίς έμοϋ ου δύνασθε ποιείν ουδέν», πού είπε ό Χριστός. Νά άπελπισθή δηλαδή άπό τόν εαυτό του με τήν καλή έννοια καί νά πιστέψη στην δύναμη τού Θεού. Όταν κανείς άπελπισθή με τήν καλή έννοια άπό τόν εαυτό του, τότε βρίσκει τόν Θεό. «Τήν πασαν ελπίδα μου εις σε ανατίθημι»¹⁷⁵. Ακόμη καί οι πιο πνευματικοί άνθρωποι δεν έχουν εξασφαλίσει τήν ζωή τους, γι' αυτό καί κρατούν συνέχεια

¹⁷⁴ Ιω. 15,5.

¹⁷⁵ Θεοτόκιο β' ήχου.

τόν εαυτό τους στην ασφάλεια τού Θεού, ελπίζουν στον Θεό και απελπίζονται μόνον από το «εγώ» τους, διότι το «εγώ» φέρνει στον άνθρωπο όλη τήν πνευματική δυστυχία.

Ἡ αυτοπεποίθηση είναι ὁ μεγαλύτερος και χειρότερος εχθρός μας, γιατί μας τινάζει ξαφνικά αλύπητα στον αέρα καί μας αφήνει δυστυχισμένους στους δρόμους. Ὄταν ὁ ἄνθρωπος ἔχη αυτοπεποίθηση, δένεται καί δέν μπορεί νά κάνη τίποτε ἢ παλεύει μόνος του. Τότε ἐπόμενο είναι νά νικηθῆ ἀπό τον εχθρό ἢ νά ἀποτύχη καί νά συντριβῆ τὸ «εγώ» του. Ὁ Καλός Θεός πολλές φορές οικονομᾷ πολύ σοφά νά δοῦμε καί τήν θεία Του επέμβαση καί τήν ἀποτυχία πού εἶχαμε μέ τήν αυτοπεποίθηση μας. Ὄταν κανείς παρακολουθῆ καί ἐξετάζη κάθε γεγονός πού συμβαίνει στην ζωή του, αποκτᾷ πείρα, προσέχει καί ἔτσι προοδεύει.

Ὁ Χριστός ζητοῦσε πρώτα τήν πίστη στην δύναμη τού Θεού καί ὕστερα ἔκανε τό θαῦμα. «Ἄν πιστεύης στην δύναμη τού Θεού, θά γιαιτρευθῆς»¹⁷⁶, ἔλεγε. Ὅχι ὅπως λένε λανθασμένα μερικοί σήμερα: «Ὁ ἄνθρωπος ἔχει δυνάμεις, καί ἂν πιστεύῃ στις δυνάμεις του, μπορεί νά κάνη τά πάντα. "Νά πιστεύης" δέν λέει καί τό Ευαγγέλιο; Συμφωνοῦμε επομένως». Ναί, ὁ Χριστός ἔλεγε «πιστεύεις;», ἀλλά ἐννοοῦσε: «Πιστεύεις στον Θεό; Πιστεύεις ὅτι μπορεί ὁ Θεός;». Ζητοῦσε τήν διαβεβαίωση τού ἀνθρώπου ὅτι πιστεύει στον Θεό, καί τότε βοηθοῦσε. Πουθενά τό Ευαγγέλιο δέν λέει νά πιστεύω στον ἐγωισμό μου, ἀλλά νά πιστεύω στον Θεό, ὅτι μπορεί ὁ Θεός νά μέ βοηθήσῃ, νά μέ θεραπεύσῃ. Αὐτοί ὅμως τά παίρνουν ἀνάποδα καί λένε: «Ὁ ἄνθρωπος ἔχει δυνάμεις καί πρέπει νά πιστεύῃ στον εαυτό του». Τό νά πιστεύῃ κανείς στον εαυτό του ἔχει ἢ ἐγωισμό ἢ δαιμονισμό.

- Γέροντα, αὐτοί οἱ ἄνθρωποι, ὅταν γίνεται ἓνα θαῦμα, λένε ὅτι αὐτό συνέβη, ἐπειδή πίστευε ὁ ἄνθρωπος ὅτι θά γίνῃ.

- Πίσω ἀπό αὐτήν τήν ἐγωιστική τοποθέτηση κρύβεται ἢ ἐνέργεια τού διαβόλου. Μπλέκουν αὐτό πού εἶπε ὁ Χριστός «πιστεύεις;» μέ τὸ δικό τους «πιστεύω». Ἀπό ἐκεῖ ξεκινάει καί ὅλος αὐτός ὁ δαιμονισμός πού ὑπάρχει στον κόσμος. Σοῦ λένε μετά «νά μή σέβεσαι οὔτε μεγάλο οὔτε μικρό, γιά νά ἀπόκτησης προσωπικότητα». Γι' αὐτό ἀκούς κάτι συνθήματα: «Πάτησε τους, σύντριψε τους, γιά νά πετύχῃς». Ὁ σεβασμός θεωρεῖται κατεστημένο καί ὁ διάβολος θριαμβεύει. Ἐδώ ἓνα παιδί, λίγο ἀν μιλήσῃ μέ ἀναίδεια στους γονεῖς ἢ στους μεγαλύτερους, τὸ εγκαταλείπει ἢ Χάρις τού Θεοῦ καί δέχεται ἐπιδράσεις δαιμονικές, πόσο μάλλον νά τὸ κάνῃ «τυπικό» αὐτό ὁ ἄνθρωπος!

- Γέροντα, ὅταν κάποιος λέῃ ὅτι πιστεύει στον Θεό, ἀλλά δὲν πιστεύῃ ὅτι ὁ Θεός μας προστατεύει;

- Τότε κάνει τόν εαυτό του θεό. Πῶς πιστεύει στον Θεό;

- Κάνει κάθε πρῶι τόν σταυρό του κ.λπ.

- Αὐτός λέει: «Πιστεύω στον Θεό, ἀλλά ὁ Θεός μας ἔδωσε μυαλό, γιά νά μπορούμε νά κάνουμε ὅ,τι θέλουμε». Ἡ λέει: «Εἶμαι θεός. Ἡ Γραφή δέν λέει "θεοὶ ἔστε καί υιοὶ Υψίστου πάντες";»¹⁷⁷. Δέν σκέφτεται ὅτι γιά νά εἶναι κανείς κατὰ χάριν θεός, πρέπει νά ἔχη Χάρη Θεοῦ· ἀλλά μέ τὸ μυαλό του κάνει τόν εαυτό του θεό. Ἄλλο νά ἔχη Χάρη Θεοῦ καί νά γίνῃ κατὰ χάριν θεός, καί ἄλλο νά κάνῃ τόν εαυτό του θεό. Αὐτό εἶναι τὸ μπερδεμα: Τόν εαυτό του τόν κάνει θεό καί τελικά καταλήγει νά εἶναι ἄθεος.

¹⁷⁶ βλ. Ματθ. 9,29 καί Μάρκ. 9,23

¹⁷⁷ Ψαλμ. 81,6

Θά έρθη καιρός πού όλοι θά πιστέψουν

- Γέροντα, πώς συμβαίνει άνθρωποι πιστοί νά φθάνουν στην αθεΐα;
- Στο θέμα αυτό μπορεί νά υπάρχουν δύο περιπτώσεις. Στην μία περίπτωση μπορεί νά ήταν κανείς πολύ πιστός, νά ενήργησε ή δύναμη τού Θεού στην ζωή του μέ πολλά χειροπιαστά γεγονότα, και ύστερα νά έφθασε σέ μιά θόλωση στο θέμα της πίστεως. Αυτό συμβαίνει, όταν λ.χ. κάνη κανείς άσκηση αδιάκριτη με εγωισμό, πιάνη δηλαδή ξερά την πνευματική ζωή. «Τί έκανε ό τάδε Άγιος; λέει, θά το κάνω καί έγώ», και αρχίζει νά κάνη μιά αδιάκριτη άσκηση. Σιγά-σιγά όμως, χωρίς νά το καταλάβη, δημιουργείται μέσα του μιά ψευδαίσθηση ότι, άν δεν έφθασε στά μέτρα τού τάδε Αγίου, κάπου εκεί κοντά πρέπει νά είναι. Έτσι συνεχίζει την άσκηση. Αλλά, ενώ πριν από αυτόν τον λογισμό τον βοηθούσε ή θεία Χάρις, τώρα αρχίζει νά τον εγκαταλείπη. Γιατί, τί δουλειά έχει μέ τήν υπερηφάνεια ή Χάρις τού Θεού; Όποτε δέν μπορεί πιά νά κάνη τήν άσκηση πού έκανε προηγουμένως καί ζορίζει τον εαυτό του. Μέ το ζόρισμα όμως δημιουργείται άγχος. Έρχεται καί ή υπερηφάνεια πού είναι μιά αντάρα καί τού δημιουργεί μιά θόλωση. Καί ενώ είχε κάνει τόσα καί είχε ενεργήσει ή θεία Χάρις καί είχε γεγονότα, αρχίζει σιγά-σιγά νά έχη λογισμούς απιστίας καί νά άμφιβάλλη γιά τήν ύπαρξη τού Θεού.

Η δεύτερη περίπτωση είναι, όταν θέληση ένας αγράμματος νά άσχοληθή μέ το δόγμα. Έ, αυτός δέν είναι καλά! Άλλο νά ρίξη μιά ματιά, γιά νά γνωρίση το δόγμα. Άλλα καί ένας μορφωμένος άν πάη υπερήφανα νά άσχοληθή μέ το δόγμα, καί αυτόν, επειδή έχει υπερηφάνεια, θά τον εγκατάλειψη ή Χάρις τού Θεού, καί θά άρχιση νά έχη αμφιβολίες. Δέν μιλάω φυσικά γιά έναν πού έχει ευλάβεια. Αυτός καί μορφωμένος νά μήν είναι, μπορεί νά ρίξη μιά ματιά μέ διάκριση, μέχρι εκεί πού μπορεί νά έξετάση, καί νά κατανόηση το δόγμα. Άλλα ένας πού δέν έχει πνευματικότητα καί πάει νά άσχοληθή μέ τά δογματικά, αυτός, καί άν πίστευε λίγο, μετά δέν θά πιστεύη καθόλου.

- Γέροντα, ή απιστία έχει έξαπλωθή πολύ στην εποχή μας.

- Ναι, άλλα συχνά βλέπει κανείς και σ' αυτούς ακόμη πού λένε ότι δέν πιστεύουν στον Θεό νά ύπάρχη μέσα τους κρυμμένη λίγη πίστη. Μιά φορά μου είπε ένα παλληκάρι: «Δέν πιστεύω ότι υπάρχει Θεός». «Έλα πιο κοντά, τού είπα. Άκούς το αηδόνι πού κελαηδάει; Ποιος τού έδωσε το χάρισμα αυτό;». Το καημένο ένα κι ένα συγκινήθηκε. Έφυγε εκείνη ή σκληράδα της απιστίας και άλλαξε τό προσωπάκι του. Άλλη φορά είχαν έρθει δύο επισκέπτες στό Καλύβι. Ήταν περίπου σαράντα πέντε χρονών και ζούσαν πολύ κοσμική ζωή. Όπως εμείς οι μοναχοί λέμε «αφού είναι μάταιη αύτη ή ζωή, τά αρνούμαστε όλα», έτσι και εκείνοι, από τήν αντίθετη πλευρά, είπαν «δέν υπάρχει άλλη ζωή» καί, όταν ήταν νέοι, άφησαν τίς σπουδές τους καί ρίχτηκαν στην κοσμική ζωή. Έφθασαν σέ σημείο νά γίνουν ψυχικά καί σωματικά ράκη. Ο πατέρας τού ενός πέθανε από τήν στενοχώρια. Ο άλλος κατέστρεψε τήν περιουσία τής μάνας του καί τήν έκανε καρδιακιά. Μετά από τήν συζήτηση πού κάναμε, είδαν τά πράγματα αλλιώς. «Εμείς αχρηστευθήκαμε», έλεγαν. Έδωσα στον έναν μιά εικόνα γιά τήν μάνα του. Πήγα νά δώσω καί στον άλλο μιά εικόνα, άλλα δέν τήν έπαιρνε. «Δώσε μου ένα σανιδάκι από αυτά πού πριονίζεις, μου λέει. Δέν πιστεύω στον Θεό· στους Άγιους πιστεύω». Τότε τού είπα: «Η καθρέφτης είναι κανείς ή καπάκι από κονσερβοκούτι, άν δέν πέσουν οι ακτίνες τού ήλιου επάνω του, δέν γυαλίζει. Οι Άγιοι έλαμψαν μέ τίς ακτίνες τής Χάριτος τού Θεού, όπως τά αστέρια παίρνουν φώς από τον ήλιο».

Τους καημένους τους νέους τους ζαλίζουν μέ διάφορες θεωρίες. Είχα προσέξει εκεί στό Καλύβι ότι συνήθως δύο μαρξιστές πενηντάρηδες έμπαιναν στό γκρουπ τών νέων, γιά νά τους ζαλίζουν. Οί μαρξιστές δέν πιστεύουν καί, όταν πάς νά τους απόδειξης τήν ύπαρξη του Θεού, κρίνουν τον Θεό καί είναι όλο ερωτήσεις: «γιατί αυτό, γιατί εκείνο κ.λπ.». Ο Προφήτης Ησαΐας λέει ότι αυτοί πού δεν θέλουν να σωθούν, δέν καταλαβαίνουν¹⁷⁸. Μια φορά τους είπα: «Βλέπετε τα αστέρια; Αυτά δέν είναι βιδωμένα· κάποιος τά κρατά στό στερέωμα. Γιά τον Χριστό, όσα είπαν οί Προφήτες εκπληρώθηκαν. Έχουμε τόσους Μάρτυρες, πού ήταν πριν πολύ άπιστοι, δήμιοι, ειδωλολάτρες, καί μετά πίστεψαν στον Χριστό καί μαρτύρησαν. Μερικούς τους έκοβαν την γλώσσα, γιά νά μή μιλάνε γιά τον Χριστό, καί με κομμένη γλώσσα μιλούσαν καλύτερα! Κάθε μέρα έχουμε τόσους Αγίους πού εορτάζουν! Είναι ζωντανή ή παρουσία των -Αγίων. Καί όταν ακόμη εμείς δέν τους βρίσκουμε, εκείνοι μας βρίσκουν! Πολλοί ασκητές στην έρημο, πού δέν έχουν ημερολόγιο καί δέν ξέρουν ποιος Άγιος γιορτάζει, λένε «Άγιοι της ημέρας, πρεσβεύσατε υπέρ ημών» καί παρουσιάζονται οί Άγιοι καί τους φανερώνουν καί το όνομα τους· καί μάλιστα είναι Άγιοι με δύσκολα ονόματα. Κοιτάνε ύστερα οί ασκητές το ημερολόγιο καί βλέπουν ότι γιορτάζουν εκείνη τήν ημέρα οί Άγιοι πού τους παρουσιάσθηκαν¹⁷⁹. Αυτό πώς το βλέπετε;». Μετά μου είπαν: «Γιατί πάνε οί Άγιοι στους καλογήρους καί δέν πάνε νά βοηθήσουν τον λαό πού έχει ανάγκη;». «Μέ τί ήρθατε εδώ, παλληκάρια; τά ρώτησα· μέ το αεροπλάνο;». «Όχι, μέ τό αυτοκίνητο», μου λένε. «Εντάξει· στον δρόμο πού ερχόσασταν, πόσα προσκυνητάρια είδατε; Αυτά δέν φύτρωσαν μέ τά πρωτοβρόχια. Βοηθήθηκαν οί άνθρωποι από τους Άγίους και από ευλάβεια τα έφτιαξαν, και ανάβουν και τα κανδήλια. Οί πνευματικοί άνθρωποι, όσο πετούν τά υλικά, τόσο ανεβαίνουν. Οί ύλιστές, και αυτοί κάτι απολαμβάνουν φτιάχνουν π.χ. τόσα κύπελλα, παίρνουν τόσα χρήματα· άμα φτιάξουν περισσότερα, παίρνουν περισσότερα. Έσεΐς μόνον την προπαγάνδα κάνετε καί σταματάτε εκεί· δεν έχετε τίποτε νά απολαύσετε. Είστε οί πιό ταλαίπωροι, διότι, όταν πετύχετε αυτό πού θέλετε, δεν θά έχετε κανένα άλλο ιδανικό, μόνον το βάσανο της μαρξιστικής σκλαβιάς». Στο τέλος μου είπαν: «Είσαι πολύ καλός άνθρωπος, δίκαιος, σοφός...».

Πάντως είτε το θέλουν οί άνθρωποι είτε δεν το θέλουν, θά ερθη καιρός πού όλοι θά πιστέψουν, γιατί θά φθάσουν σε αδιέξοδο καί θά επέμβη ό Χριστός.

---

¹⁷⁸ Πρβ. Ησ. 6, 9-10.

¹⁷⁹ Στις 3-6-1979, επειδή ό Γέροντας δέν θυμόταν ποιος Άγιος γιόρταζε εκείνη τήν ημέρα καί δέν έβρισκε τά γυαλιά του, γιά νά δή στό ημερολόγιο - μόλις τότε είχε έγκατασταθή στό Καλύβι «Παναγοΰδα» καί ακόμη δέν είχε τακτοποιηθή -, έκανε κομποσχοΐνι λέγοντας «Άγιοι της ημέρας, πρεσβεύσατε υπέρ ημών». Τότε τόν επισκέφθηκε ό Άγιος Λουκιλιανός πού γιορτάζει εκείνη τήν ημέρα καί του επανέλαβε τρεις φορές τό δύσκολο όνομα του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Όπου δέν φθάνει ό άνθρωπος, βοηθάει ό Θεός

Ό Θεός βοηθάει σε ό,τι δέν γίνεται ανθρωπίνως

- Τι καπνός είναι εκεί;
- Κάτι καΐμε, Γέροντα.
- Βάλατε φωτιά με τέτοιο αέρα;
- Γέροντα, έβρεξε το πρωί.

- Έστω και νά έβρεξε καί κατακλυσμό νά έκανε, αν ση-κωθή μετά ένας αέρας, γίνεται τέτοια ξηρασία, πού όλα γίνονται σαν μπαρούτι! «Έβρεξε», σου λέει ή άλλη! Παλιότερα είχε πιάσει φωτιά εκεί κάτω από χαζομάρα σας· το ξεχάσατε; Όταν κανείς ρεζιλευθή μιá φορά, πρέπει στην συνέχεια νά είναι πολύ προσεκτικός. Ό Θεός βοηθάει εκεί πού πρέπει, εκεί πού δέν μπορεί ό άνθρωπος νά ένεργήση ανθρωπίνως· δέν θά βοηθήση την χαζομάρα μας. Ρεζιλεύουμε έτσι καί τους Αγίους.

- Γέροντα, καταλαβαίνει κανείς πάντοτε μέχρι ποιο σημείο πρέπει νά ενεργή ανθρωπίνως;

- Κατ' αρχάς αυτό φαίνεται. Άλλα καί αν είχε διάθεση νά κάνη αυτό πού μπορούσε νά κάνη καί δέν το έκανε, γιατί κάτι τον εμπόδισε, ό Θεός θά τον βοηθήση σέ μιá δύσκολη στιγμή. Αν όμως δέν είχε διάθεση, ενώ είχε κουράγιο, ό Θεός δέν θά βοηθήση. Σού λένε λ.χ. νά βάζης τό βράδυ τον σύρτη στην πόρτα καί εσύ δέν τον βάζεις, γιατί βαριέσαι, και λες ότι θά φυλάξη ό Θεός. Δέν είναι ότι έχεις εμπιστοσύνη στον Θεό και δέν βάζεις τον σύρτη, αλλά δέν τον βάζεις, γιατί βαριέσαι. Πώς νά βοηθήση τότε ό Θεός; Νά βοηθήση δηλαδή τον τεμπέλη; Όταν λέω σε έναν νά βάλη τον σύρτη και δέν τον βάζη, και μόνο για τήν παρακοή του θέλει τιμωρία.

Ό,τι μπορεί νά κάνη κανείς ανθρωπίνως, πρέπει νά το κάνη και ό,τι δέν μπορεί, νά το αφήνη στον Θεό. Και αν κάνη λίγο περισσότερο από ό,τι μπορεί, όχι όμως από εγωισμό αλλά από φιλότιμο, γιατί νομίζει ότι δέν εξήντησε αυτό πού μπορεί νά κάνη ανθρωπίνως, πάλι το βλέπει ό Θεός και συγκινείται. Ό Θεός, για νά βοηθήση, θέλει και τήν δική μας προσπάθεια. Βλέπεις, ό Νώε εκατό χρόνια παιδευόταν νά φτιάξη τήν Κιβωτό. Πριόνιζαν τά ξύλα μέ ξύλινα πριόνια. Έβρισκαν άλλα ξύλα πιό σκληρά και τά έφτιαχναν πριόνια. Δέν μπορούσε τάχα νά κάνη κάτι ό Θεός, ώστε νά τελείωση γρήγορα ή Κιβωτός; Τους είπε όμως πώς νά τήν φτιάξουν και μετά τους έδινε δυνάμεις¹⁸⁰. Γι' αυτό νά κάνουμε ό,τι μπορούμε εμείς, για νά κάνη και ό Θεός ό,τι εμείς δέν μπορούμε.

Έρθε κάποιος στο Καλύβι και μού είπε: «Γιατί οι καλόγεροι κάθονται εδώ και δέν πάνε στον κόσμο, νά βοηθήσουν τόν λαό;». «Αν πήγαιναν έξω στον κόσμο, νά βοηθήσουν τόν λαό, τού είπα, θά έλεγες γιατί οί καλόγεροι γυρίζουν στον κόσμο. Τώρα πού δέν πάνε-, λές γιατί δέν πάνε». Ύστερα μού λέει: «Γιατί οί καλόγεροι πηγαίνουν στους γιατρούς και δέν τους βοηθάει ό Χριστός τους και ή Παναγία τους νά γίνουν καλά;». «Αυτήν τήν ερώτηση, τού λέω, μού τήν έκανε και ένας Εβραίος γιατρός». «Αυτός δέν είναι Εβραίος», μού λέει ένας πού ήταν μαζί του. «Δέν έχει σημασία πού δέν είναι Εβραίος, τού λέω. Αυτή ή ερώτηση Εβραίου είναι. Και

---

¹⁸⁰ Βλ. Γεν. 6,13 κ.έ.

θά σας πώ τήν απάντηση πού έδωσα στον Έβραϊο, άφοϋ είναι όμοια ή περίπτωση. Έσύ, σαν Εβραϊός πού είσαι, τοϋ είπα, έπρεπε να ξέρης άπ' έξω την Παλαιά Διαθήκη. Εκεί στον Προφήτη Ησαΐα αναφέρει ότι ο Θεός χάρισε στον βασιλιά Έζεκία, επειδή ήταν πολύ καλός, ακόμη δεκαπέντε χρόνια ζωής. Έστειλε τόν Προφήτη Ησαΐα και είπε στον βασιλιά: 'Ο Θεός σου χαρίζει ακόμη δεκαπέντε χρόνια ζωής, γιατί διέλυσες τά άλση των ειδωλολατρών. Και για τήν πληγή σου - ο βασιλιάς είχε και μιά πληγή - είπε ο Θεός νά βάλης επάνω μιά τσαπέλλα¹⁸¹ σύκα, καί θά γίνης καλά! Άφοϋ ο Θεός τοϋ χάρισε δεκαπέντε χρόνια ζωής, δέν μπορούσε νά θεραπεύση καί εκείνη τήν πληγή; Εκείνη όμως γιατρευόταν με μιά τσαπέλλα σύκα»¹⁸². Πράγματα πού γίνονται άπό τους ανθρώπους νά μήν τά ζητάμε άπό τόν Θεό. Νά ταπεινωμάστε στους ανθρώπους καί νά ζητάμε τήν βοήθεια τους.

Μέχρις ενός σημείου θά ένεργήση ο άνθρωπος ανθρωπίνως καί μετά θά άφεθή στον Θεό. Είναι εγωιστικό νά προσπαθή νά βοηθήση κανείς σε κάτι πού δέν γίνεται ανθρωπίνως. Σέ πολλές περιπτώσεις πού επιμένει ο άνθρωπος νά βοηθήση, βλέπω ότι είναι άπό ενέργεια τοϋ πειρασμού, για νά τόν άχρηστέψη. Έγώ, όταν βλέπω ότι δέν βοηθιέται μιά κατάσταση ανθρωπίνως - λίγο-πολύ καταλαβαίνω μέχρι ποιο σημείο μπορεί νά βοηθήση ο άνθρωπος καί άπό ποιο σημείο καί μετά πρέπει νά τ' άφήση στον Θεό -, τότε υψώνω τά χέρια στον Θεό, ανάβω καί δυο λαμπάδες, αφήνω το πρόβλημα στον Θεό καί αμέσως τακτοποιείται. Ο Θεός ξέρει ότι δέν το κάνω άπό τεμπελιά.

Γι' αυτό, όταν μας ζητούν βοήθεια, πρέπει νά διακρίνουμε καί νά βοηθούμε σέ όσα μπορούμε. Σέ όσα όμως δέν μπορούμε, νά βοηθούμε έστω με μιά ευχή ή μέ το νά τά αναθέτουμε μόνο στον Θεό· καί αυτό είναι μιά μυστική προσευχή.

Ο Θεός είναι φύσει αγαθός και για το καλό μας φροντίζει πάντα, και όταν του ζητήσουμε κάτι, θα μας το δώσει, εάν είναι για το καλό μας. Ό,τι είναι απαραίτητο για την σωτηρία της ψυχής μας καί για τήν σωματική μας συντήρηση, ο Θεός θά μας το δώσει πλουσιοπάροχα καί θά έχουμε τήν ευλογία Του. Ό,τι μας στερεί, είτε για νά μας δοκιμάση είτε για νά μας προφύλαξη, όλα νά τά δε-χώμαστε με χαρά, άλλα καί νά τά μελετούμε, για νά ωφελούμαστε. Ξέρει πότε καί πώς νά οίκονομάη το πλάσμα Του. Βοηθάει με τον τρόπο Του τήν ώρα πού χρειάζεται. Πολλές φορές όμως τό αδύνατο πλάσμα Του αδημονεί, γιατί τό θέλει εκείνη τήν ώρα πού τό ζητάει, σαν τό μικρό παιδί πού ζητάει τό κουλούρι από τήν μάνα του άψητο καί δέν κάνει υπομονή νά ψηθή. Έμείς θά ζητάμε, θά κάνουμε υπομονή καί ή Καλή μας Μητέρα ή Παναγία, όταν είναι έτοιμο, θά μάς τό δώσει.

- Γέροντα, οι Άγιοι πότε βοηθούν;

- Όποτε χρειάζεται νά βοηθήσουν, όχι όποτε νομίζουμε εμείς ότι χρειάζεται νά βοηθήσουν. Βοηθούν δηλαδή, όταν αυτό μάς ώφελή. Κατάλαβες; Ένα παιδί π.χ. ζητάει άπό τόν πατέρα του μοτοσακό, άλλα ο πατέρας του δέν τού παίρνει. Τό παιδί τού λέει: «Τό θέλω τό μοτοσακό, γιατί κουράζομαι νά πηγαίνω με τά πόδια, παιδεύομαι». Ο πατέρας του όμως δέν τού παίρνει μοτοσακό, γιατί φοβάται μή σκοτωθή. «Θά σου πάρω αργότερα αυτοκίνητο», τού λέει. Βάζει λοιπόν χρήματα στην Τράπεζα καί, όταν μαζευτούν, θά τού πάρη αυτοκίνητο. Έτσι καί οί Άγιοι ξέρουν πότε πρέπει νά μάς βοηθήσουν.

- Γέροντα, τό έλεος τού Θεού πώς τό νιώθουμε;

- Τό έλεος τού Θεού είναι ή θεία παρηγοριά πού νιώθουμε μέσα μας. Τά φέρνει

¹⁸¹ Άρμαθιά άπό ξερά σύκα περασμένα σέ νήμα ή βοϋρλο.

¹⁸² Βλ. Ήσ. 38,4 κ.έ.

έτσι ο Θεός, ώστε να μην αναπαυώμαστε στην ανθρώπινη παρηγοριά και να καταφεύγουμε στην θεία. Βλέπεις, οι Έλληνες λ.χ. της Αυστραλίας, επειδή βρέθηκαν τελείως μόνοι τους, πλησίασαν τόν Θεό περισσότερο από άλλους ξενιτεμένους, όπως της Γερμανίας, πού ήταν πιο κοντά στην πατρίδα και βρήκαν εκεί και άλλους Έλληνες. Ή δυσκολία πολύ τους βοήθησε να γαντζωθούν στον Θεό. Όλοι ξεκίνησαν με μια βαλίτσα, βρέθηκαν μακριά από τήν πατρίδα, μακριά από τους συγγενείς- έπρεπε να βρουν δουλειά, να βρουν δάσκαλο για τά παιδιά τους κ.λπ., χωρίς βοήθεια από πουθενά. Γι' αυτό στράφηκαν στον Θεό και κράτησαν τήν πίστη τους. Ένώ στην Ευρώπη οι Έλληνες πού δεν είχαν αυτές τις δυσκολίες, δέν έχουν αυτήν τήν σχέση με τόν Θεό.

«Αιτείτε και δοθήσεται ύμιν»¹⁸³

- Γέροντα, γιατί πρέπει να ζητάμε από τόν Θεό να μας βοηθή, αφού ξέρει τις ανάγκες μας;

- Γιατί υπάρχει ελευθερία. Και μάλιστα, όταν πονάμε για τόν πλησίον μας και Τόν παρακαλούμε να τόν βοηθήσει, πολύ συγκινείται ο Θεός, γιατί τότε επεμβαίνει, χωρίς να παραβιάζεται το αυτεξούσιο. Ο Θεός έχει όλη τήν καλή διάθεση να βοηθήσει τους ανθρώπους πού υποφέρουν. Για να τους βοηθήσει όμως, πρέπει κάποιος να Τόν παρακάλεση. Γιατί, αν βοηθήσει κάποιον, χωρίς κανείς να Τόν παρακάλεση, τότε ο διάβολος θα διαμαρτυρηθεί και θα πη: «Γιατί τόν βοηθάς και παραβιάζεις το αυτεξούσιο; Αφού είναι αμαρτωλός, ανήκει σ' έμένα». Έδώ βλέπει κανείς και τήν μεγάλη πνευματική αρχοντιά του Θεού, πού ούτε στον διάβολο δίνει το δικαίωμα να διαμαρτυρηθεί. Γι' αυτό θέλει να Τόν παρακαλούμε, για να έπεμβαινη -και θέλει ο Θεός να έπεμβαινη αμέσως, αν είναι για το καλό μας -, και να βοηθή τα πλάσματα Του ανάλογα με τις ανάγκες τους. Για τόν κάθε άνθρωπο ενεργεί ξεχωριστά, όπως συμφέρει στον καθέναν καλύτερα.

Ο Θεός λοιπόν άλλα και οι Άγιοι για να βοηθήσουν, πρέπει ο ίδιος ο άνθρωπος να το θέλη και να τό ζητά, αλλιώς δεν επεμβαίνουν. Ο Χριστός ρώτησε τόν παράλυτο: «Θέλεις υγιής γενέσθαι;»¹⁸⁴ Αν δέν θέλη ο άνθρωπος, τό σέβεται ο Θεός. Αν κάποιος δέν θέλη να πάη στον Παράδεισο, ο Θεός δέν τόν παίρνει. Έκτος αν ήταν αδικημένος και είχε άγνοια, οπότε δικαιούται τήν θεία βοήθεια. Διαφορετικά, δέν θέλει να επέμβη ο Θεός. Ζητά κανείς βοήθεια, και ο Θεός και οι Άγιοι τήν δίνουν. Μέχρι να άνοιγοκλείσης τά μάτια σου, έχουν κιόλας βοηθήσει. Μερικές φορές δέν προλαβαίνεις ούτε να τά άνοιγοκλείσης· τόσο γρήγορα βρίσκεται ο Θεός δίπλα σου.

«Αιτείτε και δοθήσεται», λέει ή Γραφή. Αν δέν ζητάμε βοήθεια από τόν Θεό, θα σπάζουμε τά μούτρα μας. Ένώ, όταν ζητάμε τήν θεία βοήθεια, ο Χριστός μάς δένει με ένα σχοινάκι με τήν Χάρη Του και μάς συγκρατεί. Φυσάει ο αέρας από έδώ-έκει, άλλα, επειδή είμαστε δεμένοι, δέν κινδυνεύουμε. Όταν όμως ο άνθρωπος δέν καταλαβαίνει ότι ο Χριστός είναι πού τόν κρατάει, λύνεται πλέον από τό σχοινάκι και τόν χτυπούν οι άνεμοι από 'δώ και από 'κει και ταλαιπωρείται.

Νά ξέρετε, μόνον τά πάθη και οι αμαρτίες είναι δικές μας. Ό,τι καλό κάνουμε είναι από τόν Θεό, ό,τι ανοησίες κάνουμε είναι δικές μας. Λίγο ή Χάρη του Θεού να μάς αφήσει, τίποτε δέν μπορούμε να κάνουμε. Όπως στην φυσική ζωή, λίγο τό

¹⁸³ Ματθ. 7, 7.

¹⁸⁴ Ίω. 5, 6.

οξυγόνο νά μάς πάρη ό Θεός, αμέσως θά πεθάνουμε, έτσι καί στην πνευματική ζωή, λίγο άν μάς αφαίρεση τήν θεία Χάρη, πάει, χαθήκαμε. Μιά φορά ένιωθα στην προσευχή μία αγαλλίαση. Ωρες στεκόμουν όρθιος καί δεν ένιωθα καθόλου κούραση. Όσο προσευχόμεν, ένιωθα μία γλυκεία ξεκούραση, κάτι πού δεν μπορώ νά το εκφράσω. Ύστερα μοϋ πέρασε ένας λογισμός ανθρώπινος: επειδή μοϋ λείπουν δυό πλευρά καί εύκολα κρυώνω, σκέφθηκα, για νά μη χάσω αυτήν τήν κατάσταση καί νά προχωρήσω όσο πάει, νά πάρω ένα σάλι, νά τυλιχθώ, μήπως αργότερα κρυώσω. Μόλις δέχθηκα αυτόν τον λογισμό, αμέσως σωριάσθηκα κάτω. Έμεινα πεσμένος κάτω μισή ώρα περίπου καί μετά μόρεσα νά σηκωθώ νά πάω στο κελλί νά ξαπλώσω. Προηγουμένως, όσο προχωρούσα στην προσευχή, ένιωθα σάν ένα πούπουλο, ένα ελάφρωμα, μία αγαλλίαση, πού δεν εκφράζεται. Μόλις όμως δέχθηκα αυτόν τον λογισμό, σωριάσθηκα κάτω. Άν έφερνα έναν υπερήφανο λογισμό καί έλεγα λ.χ. «ζήτημα είναι, άν υπάρχουν δύο-τρεις σέ τέτοια κατάσταση», τότε είναι πού θά πάθαινα ζημιά. Σκέφθηκα ανθρώπινα, όπως σκέφτεται ό κουτσός νά πάρη τά δεκανίκια του, όχι δαιμονικά. Ήταν ένας φυσικός λογισμός, άλλα καί πάλι είδες τί έπαθα. Τό μόνο πού έχει ό άνθρωπος είναι μία διάθεση καί ανάλογα μέ αυτήν τον βοηθάει ό Θεός. Γι' αυτό λέω, όσα αγαθά έχουμε είναι δώρα τού Θεού. Τά έργα μας είναι μηδέν καί οί αρετές μας είναι μία συνέχεια από μηδενικά. Έμεις θά προσπαθούμε νά προσθέτουμε συνέχεια μηδενικά καί νά παρακαλούμε τον Χριστό νά βάλη τήν μονάδα στην αρχή, για νά γίνουμε πλούσιοι. Εάν δέν βάλη τήν μονάδα ό Χριστός στην αρχή, χαμένος ό κόπος μας.

Ή Χάρη του Θεού προσελκύεται μέ τήν ταπεινώση

- Γέροντα, έχω δυσκολίες στον αγώνα μου.
- Ζητάς βοήθεια από τόν Χριστό ή παλεύεις μόνη σου; Τήν αδυναμία σου τήν είπες στον Χριστό; Έσύ δέν τα πεινώνεσαι, δεν ζητάς βοήθεια από τον Χριστό καί μετά λες: «Έχω δυσκολίες στον αγώνα μου». Άν ταπεινώνεται κανείς καί ζητά λίγη βοήθεια από τον Χριστό, Εκείνος βοηθάει. Πολλές φορές ό άνθρωπος καταβάλλει μια εγωιστική προσπάθεια, γι' αυτό δέν βοηθάει ο Χριστός. Πέταξε τόν εαυτό σου, μην τόν ύπολογίζης, καί ή Χάρη του Θεού θά κατοίκηση μέσα σου. Έμεις θέλουμε νά αποκτήσουμε αγιότητα με μαγικό τρόπο. Σέ λανθασμένη όμως κατάσταση δέν βοηθάει ό Θεός. Έστω καί λίγο άν μπαίνει ή ιδιοτέλεια, εμποδίζεται ή θεία βοήθεια.
- Όταν έχω διάθεση νά διορθωθώ, δέν θά μέ βοηθήση ό Θεός νά καταλάβω μία αδυναμία μου;
- Για νά βοηθήση ό Θεός, πρέπει νά ύπάρχη διάθεση για αγώνα. Καί όταν λέμε διάθεση για αγώνα, εννοούμε νά καταβάλλη κανείς λίγη προσπάθεια νά ξεπεράση τήν αδυναμία του. Λίγη καθαρή διάθεση άν δη ό Θεός, πλούσια βοηθάει τόν άνθρωπο, πλούσια στέλνει τήν Χάρη Του. Μπαίνει ό άνθρωπος μέσα στο κανάλι τού Θεού.
- Γέροντα, μέχρι ποιο σημείο μας βοηθάει ό Θεός στον πνευματικό αγώνα;
- Μέχρι εκεί πού βοηθάμε έμεις τόν Θεό νά μας βοηθήση. Όταν ζητάτε κάτι από τόν Θεό καί για πολύ καιρό δέν δίνη βοήθεια, νά ξέρετε ότι θά ύπάρχη υπερηφάνεια. Άν έχουμε πάθη, π.χ. γαστριμαργία, φλυαρία, θυμό, φθόνο κλπ., καί παράλληλα έχουμε καί υπερηφάνεια, ό Θεός δέν βοηθάει, γιατί εμποδίζουμε τήν θεία Χάρη. Καί μόνον προδιάθεση υπερηφάνειας νά έχουμε μέσα μας,

εμποδίζουμε τόν Θεό νά μας βοηθήση, έστω κι άν άγωνιζώμαστε και προσευχώμαστε ίσως και περισσότερο άπ' ό,τι χρειάζεται. Αδύνατο είναι νά μή βοηθήση ό Θεός, άν δέν ύπάρχη φόβος νά το πάρη επάνω του ό άνθρωπος. Μόλις φύγη ή προδιάθεση υπερηφάνειας και λάβη τήν ψυχική του υγεία ό άνθρωπος, τότε θά τόν άπαλλάξη αμέσως από το πάθος πού τόν βασανίζει, και θά τόν άνταμείψη και γιά τόν παραπανήσιο του αγώνα. Γι' αυτό, για νά βοηθηθούμε, πρέπει να βοηθήσουμε τον Θεό με το ταπεινό μας φρόνημα. Νά πούμε: «Τέτοιος άχρηστος είμαι, Θεέ μου, Σε παρακαλώ, συγχώρεσε με και βοήθησε με». Τότε βοηθάει ό Θεός, γιατί δικαιούται τήν βοήθεια ή ψυχή, επειδή αφέθηκε στα χέρια Του με καλή και ταπεινή διάθεση.

Πρέπει νά πιστεύουμε ότι ό Χριστός και ή Παναγία μας προστατεύουν και μας βοηθούν πάντοτε, αρκεί νά έχουμε ταπεινό φρόνημα. Ό Θεός μας δεν είναι κουφός, νά μή μάς άκούη, ούτε τυφλός, νά μή μάς βλέπη, όπως ό Βάαλ¹⁸⁵.

Βοήθεια στις αρχές τον πνευματικού αγώνα

- Γέροντα, ό Θεός βοηθάει τον άνθρωπο πιο πολύ στις αρχές τού πνευματικού του αγώνα;

- Ναι, στά πρώτα βήματα της πνευματικής ζωής ό Θεός βοηθάει πολύ τον άνθρωπο, όπως οι γονείς προστατεύουν τά παιδιά πιά πολύ, όταν είναι μικρά. Όσο μεγαλώνουν, δεν τά προστατεύουν τόσο, γιατί τά παιδιά αρχίζουν νά χρησιμοποιούν το μυαλό τους. Ό άνθρωπος στην αρχή τού αγώνα του νιώθει έντονα τήν Χάρη τού Θεού. Ύστερα ό Θεός τον αφήνει λίγο, γιά νά άγωνισθή και νά άνδρωθή. Έγώ φύτεψα λίγες ντοματιές. Στην αρχή τις πότιζα κάθε μέρα· μετά τις άφησα. Όταν έφθασαν νά κιτρινίζουν τά φύλλα τους, τότε τις πότισα. Όσο έμεναν άπότιστες, ζορίστηκαν και αναγκάστηκαν νά ρίξουν βαθιά τις ρίζες τους, γιά νά βρουν υγρασία, και έδεσαν και καρπό. Αν τις πότιζα συνέχεια, μόνο θά ψήλωναν και οι ρίζες τους θά έμεναν στην επιφάνεια.

- Είπατε, Γέροντα, ότι ό άνθρωπος στην αρχή τού αγώνα του αισθάνεται τήν Χάρη του Θεού και υστερά τον εγκαταλείπει λίγο ή θεία Χάρις.

- Ναι, παίρνει τήν Χάρη Του ό Θεός, γιά νά ταπεινωθή ό άνθρωπος και γιά νά καταλάβη τήν βοήθεια του Θεού.

- Αυτή ή αλλαγή δεν είναι λίγο οδυνηρή;

- Όχι, γιατί δέν τον εγκαταλείπει τελείως ό Θεός. Όταν αρχίζει ό άνθρωπος νά δουλεύη πνευματικά, τού δίνει ό Θεός π.χ. καμμιά... σοκολάτα. Αρχίζει έτσι σιγά-σιγά και μαθαίνει νά δουλεύη τρώγοντας και καμμιά... σοκολάτα. Αλλά, όταν δέν τού δίνη ό Θεός σοκολάτα και αυτός σταματάη νά δουλεύη και λήη «πρώτα έτρωγα σοκολάτες, τώρα δέν τρώω καμμιά, ώχ τί έπαθα!», δέν κάνει προκοπή. Πρέπει δηλαδή νά τό χαίρεται αυτό ό άνθρωπος. Νά μή θέλουμε εύκολα νά μάς βοηθήη ό Χριστός· νά μή ζητάμε οικονομίες, γιατί τότε θά είμαστε αδόκιμοι, ανεκπαίδευτοι. Και στον στρατό, όσοι εκπαιδεύονται καλά, αυτοί δέν σκοτώνονται. Όταν ό άνθρωπος βοηθιέται συνέχεια, τελικά δέν βοηθιέται. Έμενα μέ συγκινεί πού δέν βοηθάει συνέχεια ό Χριστός. Νιώθω σαν νά είμαι μαθητής και οι καθηγητές έχουν από τους μαθητές απαιτήσεις. Και γιά νά περάση κανείς στις πνευματικές εξετάσεις, είναι δύσκολο· χρειάζεται συνεχή παρακολούθηση τού εαυτού του και βία, άλλα έτσι προοδεύει πνευματικά. Μήπως ει ναι δύσκολο στον Θεό νά βοηθήη συνέχεια τον κάθε άνθρωπο; Αλλά

¹⁸⁵ βλ. Γ' Βασ. 18,26.

δέν βοηθιέται μέ αυτόν τον τρόπο ό άνθρωπος. Ένα παιδί κακομαθημένο, πού του δίνουν οι γονείς του συνέχεια σοκολάτες και θέλει όλο νά του δίνουν, θά γίνη τεμπέλικο, κακορρίζικο, κακομοίρικο. Τό ίδιο και ό άνθρωπος, άν δέχεται συνέχεια τήν βοήθεια του Θεού, χωρίς νά κοπιάζη ό ίδιος, δέν θά ωρίμαση ποτέ πνευματικά. Γι' αυτό, ενώ στην αρχή της πνευματικής ζωής ό Θεός βοηθάει τόν άνθρωπο, μετά σιγά-σιγά τραβιέται, για νά καταλάβη ό άνθρωπος ότι πρέπει και ό ίδιος νά κάνη ο,τι μπορεί. Νά, τό μικρό παιδάκι δεν το κρατούν συνέχεια οί γονείς από το χεράκι, για να περπατηση· το αφήνουν και λίγο να περπατηση μόνο του καί, μόλις πάη να πέση, τάκ, το πιάνουν. Μετά καταλαβαίνει το παιδί ότι οί δικές του δυνάμεις αρκούν μόνο για να περπατάη πιασμένο από την κουπαστή! Αν το παιδάκι περπατάη, μόνον όταν το κρατάνε από το χέρι, καί, όταν το αφήνουν, δεν πιάνεται από την κουπαστή, για νά περπατηση καί σιγά-σιγά νά δυναμώση, άλλα κάθεται κάτω, τότε δεν θά μάθη ποτέ νά περπατάη, γιατί δεν έκανε αυτό πού μπορούσε.

- Αισθάνεται ό άνθρωπος ότι πρώτα είχε την θεία βοήθεια καί υστέρα δέν τήν έχει;

- Αν δέν παρακολουθή ό άνθρωπος τον εαυτό του, τίποτε δέν αισθάνεται.

Οί θείες δυνάμεις είναι παντοδύναμες

- Γέροντα, πολλοί ανησυχούν τί θά γίνη μέ το ένα θέμα, τί θά γίνη μέ τό άλλο.

- Κοίταξε νά δής· τώρα ό Θεός, καί νά ήθελε νά μας αφήση, δέν μπορεί.

- Τί εννοείτε, Γέροντα;

- Νά, οί γονείς όταν φέρνουν ένα παιδάκι στον κόσμο, όσο αγωνίζονται νά τό μεγαλώσουν, τόσο περισσότερο τό αγαπούν καί τό πονούν. Έτσι καί ό Θεός, μας έφερε στον κόσμο, αγωνίσθηκε κατά κάποιον τρόπο, μας μεγάλωσε, κουράσθηκε νά μας κάνη ό,τι μας έκανε. Τώρα, καί νά θέλη νά μας αφήση, δέν μπορεί, γιατί μας πονάει, αρκεί εμείς νά έχουμε λίγο φιλότιμο. Αν έχουμε λίγο φιλότιμο, δέν θά χάσουμε τον Παράδεισο.

- Γέροντα, είπατε ότι ό Καλός Θεός δέν θά μας αφήση...

- Ναι, ό Θεός ποτέ δέν μάς αφήνει· εμείς Τον αφήνουμε. Όταν ό άνθρωπος δέν ζή πνευματικά, δέν δικαιούται την θεία βοήθεια. Όταν όμως ζή πνευματικά και είναι κοντά στον Θεό, την δικαιούται. Τότε, αν συμβή κάτι και πεθάνη, είναι έτοιμος για την άλλη ζωή, οπότε είναι κερδισμένος καί σ' αυτήν την ζωή καί στην άλλη.

Η βοήθεια του Θεού δεν εμποδίζεται ούτε από ανθρώπους ούτε από δαίμονες. Δεν είναι τίποτε δύσκολο για τον Θεό ούτε για έναν Άγιο. Τό εμπόδιο σ' εμάς τους ανθρώπους είναι ή όλιγοπιστία, με την οποία εμποδίζουμε τις μεγάλες θείες δυνάμεις νά μας πλησιάσουν. Καί ενώ υπάρχει τόσο μεγάλη δύναμη δίπλα μας, εμείς, επειδή υπάρχει μέσα μας σέ μεγάλο βαθμό τό ανθρώπινο στοιχείο, δεν μπορούμε νά καταλάβουμε τό θείο, πού ξεπερνάει όλου του κόσμου τις ανθρώπινες δυνάμεις, γιατί οί θείες δυνάμεις είναι παντοδύναμες.

Καθόμαστε πολλές φορές άδικα, ώρες ολόκληρες, για νά βρούμε μόνοι μας λύση σέ ένα θέμα, χρησιμοποιώντας όλη τήν απειρία μας. Τό κεφάλι μας γίνεται κουδούνι, τά μάτια μας τσούζουν, ό ύπνος δέν μας πιάνει, γιατί μας έχει πιάσει τό ταγκαλάκι μέ επίμονες σκέψεις. Τελικά βρίσκουμε μία λύση, άλλα μετά ό Θεός μας βρίσκει άλλη, καλύτερη λύση, πού δέν τήν είχαμε σκεφθή εμείς, καί μάς

μένουν ό πονοκέφαλος και τά ξενύχτια. Όσο και αν είναι σωστή ή δική μας σκέψη, όταν δέν είναι ό Θεός μπροστά, τό κεφάλι κουράζεται και έρχεται πονοκέφαλος, ενώ ή προσευχή μέ τήν εμπιστοσύνη στον Θεό ξεκουράζει. Γι' αυτό ας αφήνουμε μέ εμπιστοσύνη στον Θεό τά δυσκολοκατόρθωτα ανθρωπίνως και νά μή στηριζώμαστε στις δικές μας ανθρωπίνες προσπάθειες, και Εκείνος θά κάνη ο,τι είναι καλύτερο.

Και πάντα για καθετί πού σκέφτεσθε νά κάνετε, νά λέτε «αν θέλη ό Θεός», μήν πάθετε και έσεις ο,τι έπαθε κάποιος μιά φορά. Είχε αποφασίσει νά πάη στο αμπέλι του για δουλειά. «Αύριο πρωί-πρωί, λέει στην γυναίκα του, θά πάω στο αμπέλι». «Αν θέλη ό Θεός, θά πάς», του λέει εκείνη. «Θέλει-δέν θέλει ό Θεός, λέει εκείνος, εγώ θά πάω». Την άλλη μέρα ξεκίνησε νύχτα. Στον δρόμο εν τω μεταξύ πιάνει τέτοιος κατακλυσμός, πού αναγκάσθηκε νά γυρίση πίσω. Δεν είχε φέξει ακόμη. Χτυπάει την πόρτα. «Ποιος είναι;», ρωτάει ή γυναίκα του. «Αν θέλη ό Θεός, λέει εκείνος, ό άνδρας σου είμαι»!...

Αγαθή διάθεση

- Γέροντα, τί θά γίνουν οι άνθρωποι πού έχουν καλωσύνη, αλλά δέν πιστεύουν;

-Νομίζεις ότι δέν πιστεύουν; Άλλα άς πούμε ότι δέν πιστεύουν. Όταν ήταν μικροί, ή μάνα τους δέν τους κοινωνούσε; Άλλα και νά μην τους κοινωνούσε, δέν βαφτίσθηκαν, δέν μυρώθηκαν; Δέν είναι γεννημένοι από ορθόδοξες και βαφτισμένες μάνες; Έ, αυτούς τους ανθρώπους πού έχουν καλωσύνη, θά δης, ό Καλός Θεός θά τους βολέψη μέ κάποιο τρόπο, είτε μέ δοκιμασίες είτε με μιά αρρώστια είτε μέ ταλαιπωρίες είτε μέ έναν σεισμό είτε μέ έναν κεραυνό είτε μέ έναν κατακλυσμό είτε μέ έναν λόγο κ.λπ., και τελικά θά τους πάη στον Παράδεισο. Πολλές φορές ίσως παρουσιασθή και ένας Άγιος ή ένας Άγγελος σέ έναν τέτοιο άνθρωπο, παρόλο πού δέν δικαιούται αυτήν τήν μεγάλη ευλογία. Μπορεί όμως νά τό κάνη και αυτό ό Χριστός, αφού πρώτα χρησιμοποίηση όλα τά άλλα. Άλλα συχνά τί παθαίνουν οί άνθρωποι αυτοί; Πηγαίνει ό διάβολος και τους ξεγελάει και πολλοί, οί καημένοι, πλανιούνται, γιατί αρχίζει ό διάβολος νά τους λήη: «Α, εσένα ό Θεός σου έδειξε τέτοιο μεγάλο θαύμα, γιατί μπορείς νά σώσης τον κόσμο». Και ό ταλαίπωρος δέν λέει: «Θεέ μου, πώς νά Σέ ευχαριστήσω; εγώ δέν ήμουν άξιος για τέτοια χάρη». Αντί δηλαδή νά νιώση συντριβή, δέχεται τους λογισμούς πού τού φέρνει ό διάβολος και υπερηφανεύεται. Μετά ξαναπηγαίνει ό διάβολος και τού στήνει «τηλεόραση», του δείχνει Αγγέλους, Άγιους, και τού λέει: «Εσύ θα σώσης την οικουμένη». Αν αυτός ό άνθρωπος συνέλθη, πάλι ό Καλός ό Θεός θά τον βοηθήση.

Πάντως νά μήν ξεχνάμε ότι όλοι έχουμε κληρονομιά από τον Θεό, γι' αυτό σέ όλους τους ανθρώπους στο βάθος υπάρχει καλωσύνη. Ό διάβολος όμως Όλα τα μολύνει. Μερικοί τώρα έχουν διατηρήσει αυτήν τήν κληρονομιά, την καλωσύνη, έστω και αν δεν ζουν κοντά στην Εκκλησία. Έ, αυτούς θά τους βολέψη ό Θεός. Γι' αυτό, όταν βλέπετε έναν άνθρωπο νά εχη παρασυρθή και νά εχη αμαρτωλή ζωή, αλλά νά είναι πονόψυχος - βλέπει λ.χ. έναν άρρωστο και ραγίζει ή καρδιά του, έναν φτωχό και τόν βοηθάει - από 'κει νά καταλάβετε ότι αυτόν δεν θά τόν αφήση ό Θεός, θά τόν βοηθήση. Και όταν βλέπετε έναν άνθρωπο απομακρυσμένο από τόν Θεό νά είναι σκληρός, ασπλαγχνος κ.λπ., τότε πρέπει νά κάνετε μέρα-νύχτα προσευχή, νά κάνη «αποβίβαση» ό Θεός στην καρδιά του, για νά πάρη στροφή.

Τά κρίματα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀβυσσος. Ἐνα πράγμα ξέρω: ὅσοι ζουν κοσμική ζωή, γιατί δεν βοηθήθηκαν, ἀλλά παρασύρθηκαν ἢ καί σπρώχθηκαν στο κακό, ἐνῶ εἶχαν καλή διάθεση, αὐτοί συγκινούν τόν Θεό καί ὁ Θεός θά τους βοηθήσει. Θά χρησιμοποιήσει διάφορους τρόπους, νά βρουν τόν δρόμο τους· δεν θά τους ἀφήσει. Ἀκόμη καί τήν ὥρα τοῦ θανάτου θά τους οἰκονομήσει νά βρισκωνται σέ καλή κατάσταση.

ΠΕΜΠΤΟ ΜΕΡΟΣ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΟΠΛΑ

*«Όταν πονάη κάνεις
για την σημερινή κατάσταση
πού επικρατεί στον κόσμο
και προσεύχεται,
τότε βοηθιούνται οί άνθρωποι,
χωρίς να παραβιάζεται το αυτεξούσιο».*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η προσευχή, όπλο ισχυρό

Χρειάζεται πολλή προσευχή

Παλιά, για νά κάνη κάτι κανείς, αν ήταν κοσμικός άνθρωπος, θα σκεφτόταν. Αν ήταν πνευματικός άνθρωπος, θά σκεφτόταν και θά προσευχόταν. Στην εποχή μας ακόμη και «πνευματικοί» άνθρωποι όχι μόνο δέν προσεύχονται, αλλά οϋτε σκέφτονται. Καί μάλιστα, συχνά πρόκειται για σοβαρά θέματα, καί αυτοί κάνουν πρόβες μέ τον κόσμο. Σε όλες τις περιπτώσεις, πριν ενεργήσουμε, νά λέμε: «Σκέφθηκα γι' αυτό; Προσευχήθηκα γι' αυτό;». Όταν κανείς ενεργή, χωρίς νά σκεφθή καί χωρίς νά προσευχηθη, ενεργεί σατανικά. Καί βλέπεις, συχνά πολλοί Χριστιανοί μέ τον τρόπο πού ενεργούν, δέν αφήνουν τον Θεό νά επέμβη. Νομίζουν ότι αυτοί θά τά καταφέρουν όλα μόνοι τους. Ένω ακόμη καί ό άπιστος λέει «έχει ό Θεός», αυτοί δέν το λένε. Τά βάζει λ.χ. κάποιος μέ τον καρνάβαλο, ενώ μπορεί νά κάνη προσευχή καί νά ρίξη ό Θεός τέτοιο χαλάζι, πού νά σκορπίσουν όλοι καί νά ματαιωθη κάθε εκδήλωση. Ή, ας υποθέσουμε, μερικοί κατηγορούν έναν δεσπότη καί οι άλλοι καταφεύγουν στό Συμβούλιο Επικρατείας. Άλλα οϋτε εκεί σταματούν. Διαδηλώσεις, φασαρίες, άρθρα στις εφημερίδες... Συνέχεια ανθρώπινες προσπάθειες και δέν αφήνουν τόν Θεό νά ενεργήση. Δέν καταφεύγουν στην προσευχή, ώστε νά απάντηση ό Θεός δια της προσευχής. Με τήν ταπείνωση και την προσευχή διορθώνονται όλα τά αδιόρθωτα.

Σήμερα ζοϋμε σε χρόνια Αποκαλύψεως. Δέν χρειάζεται νά είναι κανείς Προφήτης για νά το καταλάβη. Τά πράγματα προχωρούν τάκ-τάκ. Τί μας περιμένει δέν ξέρουμε. Όλη αυτή ή κατάσταση πού επικρατεί, το δείχνει. Γι' αυτό, για έναν λόγο παραπάνω τώρα, πρέπει νά στηριχθούμε πιο πολύ στην προσευχή και νά πολεμήσουμε το κακό μέ τήν προσευχή. Ή μόνη λύση αυτή είναι. Νά παρακαλούμε τόν Θεό νά λυπηθή τά πλάσματα Του - αν και δέν είμαστε για νά μας λυπηθή. Δέν θά βρεθή άκρη. Καθένας ό,τι τού λέει ό λογισμός θά κάνη. Θά γίνη αυτό πού λέει ό Άγιος Κοσμάς: «Θά περπατάς ώρα, για νά βρής άνθρωπο-καί όσοι ζήσουν, θά τρώνε μέ χρυσά κουτάλια». Μερικοί βέβαια έχουν τόν λογισμό: «Αφού οι προφητείες θά εκπληρωθούν οπωσδήποτε, τί θά ώφελήση ή προσευχή;». Ό Θεός βλέπει ότι έτσι θά εξελιχθούν τά πράγματα, άλλα εμείς κάνουμε προσευχή, για νά είναι πιο ανώδυνο ένα κακό καί νά μήν πάρη έκταση. Γι' αυτό λέει καί στο Ευαγγέλιο ότι για τους εκλεκτούς θά κολοβωθούν οι ημέρες¹⁸⁶. Σέ έναν πόλεμο λ.χ. μέ τήν δύναμη τής προσευχής γίνεται ένα θαύμα, σώζονται περισσότεροι, υπάρχουν λιγώτερα θύματα, οπότε βοηθιούνται πνευματικά οι άνθρωποι, πιστεύουν καί αλλοιώνονται μέ τήν καλή έννοια.

Τά πράγματα είναι σοβαρά. Καί μέχρι τώρα πού δέν τινάχθηκε ό κόσμος στον αέρα, θαύμα είναι. Ό Θεός νά βάλη το χέρι Του, γιατί όλος ό κόσμος εξαρτάται από τρία-τέσσερα άτομα. Κρέμεται ή τύχη του κόσμου στά χέρια μερικών παλαβών. Λέει μιά παροιμία: «Τά άλογα κλωτσούν καί τά κοτόπουλα ψοφούν». Έτσι είναι. Τά μεγάλα κράτη σταν πιάνωνται, τα μικρά τα καημένα αδικούνται. Κλωτσιούνται τά μεγάλα και καταστρέφονται τά μικρά. Χρειάζεται

---

¹⁸⁶ Βλ. Ματθ. 24,22 καί Μάρκ. 13,20.

πολλή προσευχή, πολλή προσευχή, για να φωτίση ό Θεός τους μεγάλους, γιατί αν θέλουν, μπορούν να καταστρέψουν τον κόσμο. Ξέρει ό Θεός πολύ εύκολα και σ' αυτούς να δώση λίγη φώτιση. Αν ό Θεός φωτίση, βγάζει ένας μιά διαταγή και αλλάζουν όλα.

Αιτήματα στην προσευχή

- Γέροντα, αν είναι ευλογημένο, να μας λέγατε μερικά θέματα, για τά όποια ιδιαίτερα πρέπει να προσευχώμαστε.

- Να παρακαλούμε κατ' αρχάς ή προσευχή μας να εχη ως αποτέλεσμα να έρθουν σε θεοσέβεια όσοι ζουν και όσοι θά ζήσουν. Έγώ στην προσευχή μου λέω «*Παράτεινον το έλεος Σου τοις γινώσκουσί Σε*» και προσθέτω «*και τοις μή γινώσκουσί Σε*». Ακόμη λέω «*Κύριε, σωσον τους ασεβείς*». (Βέβαια ή Εκκλησία καλά κανόνισε να λήη «*Κύριε, σωσον τους ευσεβείς...*», γιατί μπορεί να βρίζουν οι ασεβείς, επειδή προσεύχονται γι' αυτούς). Όταν πάλι ό ιερεύς λήη «*Υπέρ των έντειλαμένων ήμίν τοις άναξιόις εϋχεσθαι υπέρ αυτών*», προσθέτω καί «*υπέρ των μή έντειλαμένων*». Γιατί πρέπει να προσευχώμαστε καί γι' αυτούς πού μας ζήτησαν να προσευχηθούμε, αλλά καί γι' αυτούς πού δεν μάς ζήτησαν, καί για τους γνωστούς καί για τους άγνωστους. Τόσες χιλιάδες άνθρωποι υπάρχουν πού έχουν μεγαλύτερη ανάγκη καί σοβαρώτερα προβλήματα από αυτούς πού μάς ζήτησαν να προσευχηθούμε. Να κάνουμε προσευχή καί για όσους έχουν άδικηθή, να φανή το δίκαιο· να δοθή χάρη στους φυλακισμένους, να πιάση τόπο ή ταλαιπωρία πού πέρασαν καί να βοηθηθούν.

Όταν βάζω ξύλα στην φωτιά, δοξολογώ τον Θεό και λέω: «*Ζέστανε, Θεέ μου, όσους δεν έχουν ζεστασιά*». Όταν πάλι καίω τα γράμματα πού μου στέλνουν - τα διαβάζω και μετά τά καίω, γιατί έχουν και θέματα απόρρητα και εξομολογήσεις -, λέω: «*Να τους κάψη ό Θεός όλα τά κουσούρια. Να τους βοηθήη να ζουν πνευματικά και να τους αγιάζη*». Ακόμη συνηθίζω να ζητώ από τους Αγίους να προστατεύουν τους ανθρώπους πού φέρουν το όνομα τους και από τους Αγίους Πάντες να προστατεύουν αυτούς πού δεν έχουν προστάτη Άγιο.

- Γέροντα, τί είναι καλύτερα, να ζητώ το έλεος του Θεού γενικά ή να αναφέρω και συγκεκριμένα αιτήματα σύμφωνα με το «*Αιτείτε καί δοθήσεται υμίν*»¹⁸⁷;

- Να προσεύχεσαι γενικά και να λες «*Κύριε Ίησοϋ Χριστέ, έλέησον τους πάσχοντας σωματικά καί ψυχικά*». Σ' αυτήν τήν ευχή περιλαμβάνονται καί οι κεκοιμημένοι. Αν σου έρχεται στον νοϋ ένα συγγενικό σου πρόσωπο, πες καί μιά ευχή γι' αυτό, «*... έλέησον τον δοϋλόν Σου τάδε*», καί πέρασε αμέσως στην γενική ευχή για όλον τον κόσμο, «*... έλέησον τόν κόσμον Σου άπαντα*». Μπορείς να φέρνης στον νοϋ σου έναν συγκεκριμένο άνθρωπο πού έχει ανάγκη, να προσεύχεσαι λίγο γι' αυτόν καί μετά να λες «*Κύριε Ίησοϋ Χριστέ, έλέησον ημάς*» καί να πονάς για όλους, για να μή φεύγη ή... αμαξοστοιχία με έναν επιβάτη. Να μή σκαλώνουμε σε ένα πρόσωπο καί μετά δεν μπορούμε να βοηθήσουμε μέ τήν προσευχή ούτε τόν εαυτό μας ούτε τους άλλους. Όταν προσεύχεσαι λ.χ. για έναν καρκινοπαθή, να προσεύχεσαι για όλους τους καρκινοπαθείς καί να λές καί μιά ευχή για τους κεκοιμημένους. Η βλέπεις έναν δυστυχισμένο· να πηγαίνη αμέσως ό

¹⁸⁷ *Ματθ. 7, 7.*

νους σου σε όλους τους δυστυχισμένους και νά προσεύχεσαι γι' αυτούς. Νά, θυμάμαι, μικρός είχα δει έναν ζητιάνο πού πέθανε έξω από ένα τούρκικο σπίτι, δέκα μέτρα μακριά από το δικό μας. Πέτρο τον έλεγαν. Τον βρήκε τό πρωί ή Τουρκάλα πεσμένον έξω από τό σπίτι της και τον σκουντούσε νά σηκωθή· τότε κατάλαβε ότι είχε πεθάνει. Ακόμη τόν μνημονεύω. Πόσοι τέτοιοι «Πέτροι» υπάρχουν στον κόσμο! Όταν πηγαίνει κανείς σέ ειδικά θέματα και σκέφτεται ότι υποφέρουν οί συνάνθρωποι μας, βοηθιέται, γιατί κεντιέται ή καρδιά. Έτσι, μέ πονεμένη καρδιά από τά ειδικά θέματα πηγαίνει και στά γενικά, και βοηθάει περισσότερο μέ τήν καρδιακή προσευχή.

Καλά είναι ό μοναχός νά μοιράζει τήν προσευχή του σέ τρία μέρη: γιά τόν εαυτό του, γιά όλο τόν κόσμο και γιά τους κεκοιμημένους. Αν και μέ αυτόν τόν τρόπο, παρόλο πού φαίνεται δίκαιη ή μοιρασιά, πάλι γιά τόν εαυτό του φροντίζει περισσότερο, γιατί ό εαυτός του είναι ένας, ενώ οί ζώντες και οί κεκοιμημένοι είναι δισεκατομμύρια.

- Γέροντα, στο διακόνημα εύχομαι συνήθως μόνο γιά τόν εαυτό μου.

- Δέν είναι σωστό αυτό. Όταν στό κελλί εύχεσαι γιά τόν εαυτό σου και έξω από τό κελλί πάλι γιά τόν εαυτό σου, τότε πώς θά κεντηθή ή καρδιά; Όταν μπή ή αγάπη, ό πόνος, ή θυσία, μπαίνει ένα ανώτερο ενδιαφέρον και ή καρδιά γλυκαίνεται. Έτσι δέν ξεχνάει κανείς τήν ευχή τήν ώρα τής εργασίας. Βοηθιέται τότε και ό κόσμος θετικά, βοηθιέται και ό ίδιος πού προσεύχεται και νιώθει πνευματική χαρά. Νά κάνης τό διακόνημα σου και νά λές «Κύριε Ίησοῦ Χριστέ, ἐλέησον ημάς», γιά νά βοηθιούνται όλοι οί άνθρωποι. Στο «ἐλέησον ημάς» συμπεριλαμβάνονται όλοι. Ακόμη και οί πέντε-έξι μεγάλοι - πόσοι είναι αυτοί - από τους οποίους κρέμεται ή τύχη όλου τού κόσμου. Νά δουλεύης και νά εύχεσαι γι' αυτούς πού δουλεύουν. Αυτή ή ευχή πιάνει και αυτούς πού εργάζονται σωματικά και αυτούς πού εργάζονται πνευματικά. Γιατί είναι πολλοί αυτοί πού δουλεύουν, και μάλιστα δουλεύουν πολύ. Άλλοι εργάζονται γιά τό καλό της Εκκλησίας και τής Πολιτείας. Άλλοι εργάζονται γιά τό κακό· ξενυχτούν μελετώντας πώς να καταστρέψουν τόν κόσμο. Άλλοι κάνουν συνέδρια και προσπαθούν νά βρουν τρόπο να εμποδίσουν τους προηγούμενους νά κάνουν κακό. Άλλοι πάλι δουλεύουν μερόνυχτα, ξενυχτούν, γιά νά βρουν λύσεις στά γενικά προβλήματα. Νά εύχεσαι ό Θεός νά φωτίση και τους κακούς νά κάνουν λιγώτερο κακό ή νά άποτρέψη τελείως τό κακό. Νά φωτίση και τους καλούς, γιά νά βοηθούν τόν κόσμο. Νά εύχεσαι και γιά εκείνους πού θέλουν νά δουλέψουν και δεν μπορούν νά δουλέψουν, γιατί είναι άρρωστοι. Και γιά τους υγιείς πού δεν βρίσκουν δουλειά, ενώ έχουν ανάγκη. Νά σκέφτεσαι διάφορες περιπτώσεις και νά προσεύχεσαι γι' αυτές. Όταν ό νους πάη σέ όλους αυτούς, κεντιέται ή καρδιά από τόν πόνο και ή ευχή γίνεται καρδιακή. Τόσοι άνθρωποι έχουν ανάγκη στην διάρκεια όλης τής ημέρας! Νά μή γίνεται σπατάλη στον χρόνο. Από εκείνον πού δεν έχει μεγάλη ανάγκη γιά προσευχή - άσχετα αν αυτός νομίζει ότι έχει - προχωρεί κανείς και σκέφτεται όλους εκείνους πού έχουν μεγαλύτερη ανάγκη. Τότε βοηθιέται και αυτός πού νόμιζε ότι έχει ανάγκη, γιατί έγινε αφορμή νά προ-σευχηθή ό άλλος γιά πολλούς.

Βοήθεια με την προσευχή

- Γέροντα, ό Άγιος Ιάκωβος λέει: «Πολύ ισχύει δέησις δικαίου

ενεργούμενη»¹⁸⁸. Πώς εννοείται τό «ενεργούμενη»;

- Νά θέλη καί αυτός πού ζητά τήν προσευχή νά βοηθηθή, νά σωθή, και να αγωνίζεται. Γιά νά βοηθηθή δηλαδή κανείς από την προσευχή «δικαίου» ανθρώπου, χρειάζεται νά εχη καλή διάθεση. Ἡ ευχή πού γίνεται μέ τήν καρδιά εισακούεται· πρέπει όμως και ὁ ἄλλος νά εἶναι δεκτικός. Αλλιώς, εκείνος πού προσεύχεται πρέπει νά εχη τήν αγιότητα τοῦ Μεγάλου Παΐσιου, γιά νά μπόρεση νά τον βγάλει από τήν κόλαση¹⁸⁹. Γι' αυτό κάνετε προσευχή πρώτα γι' αυτούς πού έχουν διάθεση νά σωθούν.

Ἐγώ, όταν παρακαλώ τον Θεό γιά διάφορες περιπτώσεις, λέω: «Θεέ μου, νά εἶναι αισθητή ἡ βοήθεια Σου, γιά νά βοηθηθούν οι ἄνθρωποι και πνευματικά· ἄν δεν εἶναι αισθητή, μή μας βοηθάς». Πολλοί οὔτε καν καταλαβαίνουν ἀπό τί μπόρες μας γλυτώνει ὁ Θεός και οὔτε καν το σκέφτονται, γιά νά δοξολογήσουν τον Θεό. Γι' αυτό νά ζητάμε νά βοηθάνε ὁ Χριστός, ἡ Παναγία, οι Ἅγιοι τον κόσμο, ἄλλα νά εἶναι και αισθητή ἡ βοήθεια Τους, γιά νά ωφελοῦνται οι ἄνθρωποι. Ἀς υποθέσουμε ὅτι κινδυνεύει κάποιος νά πέση ἀπό τήν σκαλωσιά και οικονομάει ὁ Θεός νά σκαλώση κάπου, πού δεν ἦταν νά σκαλώση, καί γλυτώνει. Ἡ πέφτει κάπου και δεν σακατεύεται. Ἡ τρακάρει καί γλυτώνει. Νά ευχηθούμε νά καταλάβη ὅτι ὁ Θεός τον βοήθησε καί σώθηκε, γιά νά βοηθηθή πνευματικά. Κάποιος ἔπεσε ἀπό ἕνα γεφύρι κάτω καί σώθηκε. «Κατέβηκες νά μέτρησης το βάθος;», τοῦ λέω. Στά χέρια μάς κρατοῦν οι Ἅγιοι. Ἐνα παιδί πού του εἶχα δώσει ἕνα σταυρουδάκι, καθώς ἔτρεχε μέ το μοτοσακό, πέρασε πάνω ἀπό ἕνα ταξί, ἔκανε μιά τούμπα και συνέχισε να τρέχη στον δρόμο, χωρίς να πάθη τίποτε. Πολλοί γλυτώνουν, ἄλλα λίγοι καταλαβαίνουν καί διορθώνονται.

- Ἀν κάνω προσευχή γιά κάποιον, ἄλλα εκείνος δέν ζητά βοήθεια, θά βοηθηθή;

- Θά ἔξαρτηθή ἀπό πολλά. Κατ' αρχάς, αν εκείνος εἶχε καλή διάθεση, ἄλλα δέν βοηθήθηκε, δικαιούται τήν θεία βοήθεια. Καί νά μήν προσευχηθούν οι ἄλλοι, θά οἰκονομήση ὁ Θεός αργότερα νά βοηθηθή. Ἄλλα, αν ὁ ἴδιος ζήτηση ἐξ αρχῆς βοήθεια, θά ἐπέμβη ὁ Θεός νωρίτερα καί θά βοηθηθή νωρίτερα· αλλιώς θά βοηθηθή αργότερα. Μέ τήν προσευχή δίνουμε δικαίωμα στον Θεό νά ἐπέμβη. Κανονικά, ἕνας ἄνθρωπος, αν ζητάη βοήθεια μέ τήν καρδιά του καί λέη ταπεινά «εὔχου, Πάτερ, καί γιά μένα», σου ραγίζει τήν καρδιά καί δέν μπορείς νά τον ξεχάσης. Ἐνώ, ἄν λέη τελείως επιπόλαια «εὔχου, εὔχου, τράβα κανέναν κόμπο», σάν νά λέη «για χαρά!», πώς νά τον θυμηθῆς;

Όταν γίνεται προσευχή καρδιακή, μέ πόνο, γιά τά προβλήματα τοῦ κόσμου, ὅσοι ἄνθρωποι ζητοῦν εκείνη τήν ὥρα βοήθεια ἀπό τον Θεό, λαμβάνουν ἀμέσως βοήθεια. Ἐχω πολλά χειροπιαστά παραδείγματα. Πριν ἀπό χρόνια, ἕνας ἄνθρωπος βαθιά ἀπελπισμένος πέρασε μέσα στην σκοτοδίνη του τά σύνορα καί βρέθηκε στο Παραπέτασμα. Εκεί τον πέρασαν γιά κατάσκοπο, τόν συνέλαβαν, τόν ταλαιπώρησαν καί τον φυλάκισαν. Μέσα στην φυλακή

¹⁸⁸ Ἰακ. 5, 16.

¹⁸⁹ Στον βίο του Ὁσίου Παΐσιου του Μεγάλου αναφέρεται τό ἑξῆς γεγονός: Ἐνας αμελής υποτακτικός ἔπεσε ἀπό παρακοή σέ κάποια αμαρτία καί πέθανε, χωρίς νά μετανοήση. Ὁ Θεός ἀποκάλυψε στον Γέροντα του μετά ἀπό τις ἐπίμονες δεήσεις του ὅτι ἡ ψυχή του υποτακτικοῦ του θά βασανίζεται στον Ἄδη μέχρι τήν ημέρα της Κρίσεως, ὁπότε θά λάβη τήν πρέπουσα ανταπόδοση. Ὁ Γέροντας τότε κατέφυγε στον Ὁσιο Πάϊσιο καί τόν παρακάλεσε νά δεηθῆ καί εκείνος στον Θεό γιά τήν σωτηρία του υποτακτικοῦ του. Μετά ἀπό τήν θερμή προσευχή του Ὁσίου, ὁ Χριστός ἐλευθέρωσε τήν ψυχή του αμετανόητου υποτακτικοῦ ἀπό τόν Ἄδη.

προσευχόταν. Ένας γνωστός μου μοναχός έμαθε για το κατόντημα του και προσευχήθηκε. «Θεέ μου, είπες, Σέ παρακαλώ, ελευθέρωσε τον. Για Σένα είναι εύκολο αυτό νά το κάνης». Μετά τήν φυλάκιση του τόν κάλεσαν σέ απολογία. Μετά τήν απολογία ό άνθρωπος αυτός βρέθηκε σέ ελληνικό έδαφος. Όταν οι Έλληνες τοῦ έκαναν ανακρίσεις, είπες: «Μέ έδειραν, μέ φυλάκισαν, μου ζήτησαν απολογία. Από 'κεῖ και πέρα δεν θυμάμαι τίποτε. Δεν ξέρω, οὔτε κατάλαβα πώς βρέθηκα στο ελληνικό φυλάκιο». Αύτη είναι ή δύναμη της προσευχής. Η προσευχή κάμπτε τόν Θεό.

Καλά είναι ό... ασύρματος μας να δουλεύη συνέχεια, για νά προλαβαίνη όλους τους ανθρώπους πού ζητούν βοήθεια. Στον στρατό, στις Διαβιβάσεις, παρακολουθούσαμε τους ξένους σταθμούς, αλλά και βοηθούσαμε τους δικούς μας. Κάναμε τόν ενδιάμεσο στους δικούς μας σταθμούς πού ήταν μακριά από το κέντρο και δέν ακούγονταν παίρναμε τά σήματα τους και τά διαβιβάσαμε. Ήμασταν πάντοτε δύο άτομα και κάναμε δύο βάρδιες. Γιατί, αν ήταν μόνον ένας, θά διέκοπτε και δέν θά μπορούσε νά βοηθηθή ο άλλος πού ζητούσε βοήθεια, και τά σήματα του δέν θά έφθαναν στον προορισμό τους. Ένας τέτοιος σταθμός, όταν δουλεύη συνέχεια, μπορεί νά βοηθήη αυτούς πού τά σήματα τους δέν φθάνουν στην μονάδα τους. Έτσι και αυτός πού έχει παρηρησία στον θεό και προσεύχεται για τόν άλλον κάνει τόν ενδιάμεσο στον άνθρωπο πού ζητά βοήθεια και στον Θεό. Αν ό ένας όμως ζητά βοήθεια, και ό άλλος εχη κλειστό τόν σταθμό του, δέν προσεύχεται, τί γίνεται;

Η ποιότητα της προσευχής μετράει

- Γέροντα, όταν έχουμε ένα αίτημα για κάποιο σοβαρό θέμα, μήπως πρέπει ή προσευχή νά συνοδεύεται μέ νηστεία;

- Αυτό δέν χρειάζεται συζήτηση· είναι κάτι το όποιο επιβάλλεται. Η νηστεία, ή άσκηση, είναι προϋποθέσεις. Αλλά για νά γίνη σωστή προσευχή, πρέπει νά πονάη κανείς για τους άλλους. Γιατί είναι και τυπικό πολλών Χριστιανών της εποχής μας νά μή θέλουν νά στενοχωρηθούν. Και συνταξιούχοι ακόμη πού όλη μέρα κάθονται, δεν πάνε νά πλησιάσουν ένα παιδί εγκαταλελειμμένο, γιατί αυτό έχει φασαρία. Θά φάνε, θά πιουν τον καφέ τους και θά κάνουν έναν περίπατο, θά πάνε σέ ένα νοσοκομείο πού έχει νοσοκόμους, σέ κάτι οργανωμένο, για νά δουν έναν άρρωστο, γιατί αυτό είναι πιο εύκολο. Πάλι δηλαδή για νά ευχαριστηθούν, οπότε αναπαύουν και τον λογισμό τους ότι έκαναν τό καθήκον τους. Πόσους έχω στριμώξει νά βοηθήσουν κάτι παιδάκια εγκαταλελειμμένα! Αυτοί τίποτε.

Στο Αγίον Όρος έκαναν κάπου Λιτανεία για τήν ανομβρία και, αντί νά βρέξη, έπιασε πυρκαγιά! Δέν γίνεται ή Λιτανεία σαν νά κάνουμε περίπατο. Θέλει νά πονέσουμε. Μπορεί νά παραμείνη πειρασμός ή μιά δύσκολη κατάσταση, αν κάνουν καρδιακή προσευχή οι καλόγεροι; Παρ' όλα τά δύσκολα χρόνια βλέπω στά μοναστήρια νά επικρατή ένα πνεύμα... Νά είμαστε χαρούμενοι! Έδώ καίγεται ό κόσμος! Μάς ζητούν νά κάνουμε μιά αγρυπνία, ας υποθέσουμε, για έναν άρρωστο, και ψάλλουμε «Ανοιξαντός Σου τήν χείρα» και χαιρόμαστε. Έμεις περνάμε ευχάριστα τήν ώρα μας και ό άλλος έν τω μεταξύ πεθαίνει. «Κάνουμε, λέει, αγρυπνία για τον άρρωστο». Τί αγρυπνία; Εσείς κάνετε διασκέδαση. Αυτό είναι πνευματική διασκέδαση. Μερικές φορές, ούτε όταν ό ιερέας λήη «Υπέρ των έν άσθενείαις κατακειμένων», προσευχόμαστε για τόν άρρωστο. Θά βοηθούσαμε πιο θετικά, αν κάναμε και λίγη ευχή μέ κομποσχοίνι. Δέν λέω νά

καταργήσουμε τις πανηγυρικές αγρυπνίες που προβλέπει τό τυπικό, άλλα σε τέτοιες περιπτώσεις να διαθέτουμε και λίγη ώρα, για να κάνουμε τουλάχιστον ένα-δύο κομποσχοίνια λέγοντας «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησον τόν δουλόν σου».

Ὅλη ἡ βάση είναι ἡ ποιότητα τῆς προσευχῆς. Ἡ προσευχή πρέπει να είναι καρδιακή, να γίνεται ἀπό πόνο. Για τον Θεό δεν μετράει τόσο ἡ ποσότητα τῆς προσευχῆς ὡς ἡ ποιότητα. Ἡ προσευχή που γίνεται στα μοναστήρια ἔχει ποσότητα, άλλα δεν φθάνει αυτό· πρέπει να εχη και ποιότητα. Τόσες ὥρες προσευχή που γίνεται ἀπό τόσα άτομα, ἀν ἦταν καρδιακή, θά εἶχε ἀλλάξει ὁ κόσμος. Γι' αυτό σκοπός είναι οἱ Ακολουθίες να γίνωνται ἀπό τήν καρδιά. Ἡ καρδιακή προσευχή βοηθάει ὄχι μόνον τους άλλους αλλά και τον ἴδιο τον εαυτό μας, γιατί βοηθάει να ερθη ἡ εσωτερική καλωσύνη. Όταν ἐρχώμαστε στην θέση τοῦ άλλου, ἐρχεται φυσιολογικά ἡ ἀγάπη, ὁ πόνος, ἡ ταπείνωση, ἡ ευγνωμοσύνη μας στον Θεό με τήν συνεχή δοξολογία, και τότε ἡ προσευχή για τον συνάνθρωπο μας γίνεται ευπρόσδεκτη ἀπό τον Θεό και τον βοηθάει.

«Και παρεβιάσαντο αυτόν»¹⁹⁰

- Γέροντα, μένει ψυχρή ἡ καρδιά μου στην προσευχή.

- Είναι γιατί ὁ νους δέν δίνει τηλεγράφημα στην καρδιά. Ὑστερα στην προσευχή χρειάζεται να ἐργασθῆ κανείς· δέν μπορεί ἀπό τήν μιά στιγμή στην άλλη να φθάση σε κατάσταση, ὡστε να μή φεύγη καθόλου ὁ νους του. Θέλει υπομονή. Βλέπεις, ὁ άλλος χτυπάει τήν πόρτα, ξαναχτυπάει, περιμένει, και μετά ανοίγει ἡ πόρτα. Ἐσύ θες να χτυπήσης μιά και να μπῆς μέσα. Δέν γίνεται ἔτσι. Όταν ξεκινάς να πῆς τήν ευχή, δέν ἔχεις ἐπιθυμία γι' αυτό;

- Αισθάνομαι τήν ἀνάγκη για βοήθεια, γιατί νιώθω ἀδύναμη.

- Ἐ, ἀπό 'κεῖ ξεκινάει κανείς. Στην προσευχή χρειάζεται ἐπιμονή. «Και παρεβιάσαντο αυτόν», λέει το Ευαγγέλιο για τους δύο Μαθητές που συνάντησαν τόν Χριστό στον δρόμο προς Εμμαούς. Ἐμεινε ὁ Χριστός μαζί τους, γιατί εἶχαν μιά συγγένεια με τόν Χριστό και το δικαιοῦνταν. Εἶχαν ταπείνωση, ἀπλότητα, καλωσύνη, θάρρος με την καλή ἐννοια, ὄλες τις προϋποθέσεις, γι' αυτό και ὁ Χριστός ἔμεινε μαζί τους.

Πρέπει να προσευχώμαστε με πίστη για κάθε ζήτημα και να κάνουμε υπομονή, και ὁ Θεός θά μιλήση. Γιατί, όταν ὁ ἄνθρωπος προσεύχεται με πίστη, υποχρεώνει τόν Θεό κατά κάποιον τρόπο για τήν πίστη του αυτή να του εκπλήρωση το αἴτημά του. Γι' αυτό, όταν ζητούμε κάτι ἀπό τόν Θεό, να μή «διακρινώμεθα» και θά εἰσακουσθούμε. «Νά ἔχετε πίστη χωρίς να διακριθῆτε»¹⁹¹, εἶπε ὁ Κύριος. Ὁ Θεός ξέρει πότε πρέπει να μας δώση αυτό που ζητούμε, ὡστε να μή βλαφθούμε πνευματικά. Μερικές φορές ζητούμε κάτι ἀπό τόν Θεό, άλλα δέν κάνουμε υπομονή και ἀνησυχούμε. Ἀν δέν εἶχαμε δυνατό Θεό, τότε να ἀνησυχούσαμε. Ἀλλά, αφού ἔχουμε Θεό Παντοδύναμο και ἔχει πάρα πολλή ἀγάπη, τόση που μας τρέφει και με τό Αἷμα Του, δέν δικαιολογούμε να ἀνησυχούμε. Μερικές φορές δέν αφήνουμε ἕνα δύσκολο θέμα μας στα χέρια τοῦ Θεού, άλλα ενεργούμε ἀνθρώπινα. Όταν ζητούμε κάτι ἀπό τόν Θεό και κλονίζεται ἡ πίστη μας και θέλουμε να ενεργήσουμε ἀνθρωπίνως στα δυσκολοκατόρθωτα, χωρίς να περιμένουμε τήν ἀπάντηση στο αἴτημά μας ἀπό τόν Θεό, είναι σαν να κάνουμε αἴτηση στον Βασιλέα Θεό και τήν παίρνουμε πίσω, τήν ὥρα που

¹⁹⁰ Λουκ. 24,29.

¹⁹¹ Βλ. Ματθ. 21,21.

Εκείνος απλώνει τό χέρι Του, γιά νά ένεργήση. Τόν παρακαλούμε πάλι, άλλα και πάλι κλονίζεται ή πίστη μας και ανησυχούμε και επαναλαμβάνουμε τό ίδιο. Έτσι δικαιωνίζεται ή τλαιπωρία μας. Κάνουμε δηλαδή σαν εκείνον πού κάνει μία αίτηση στο Υπουργείο και ύστερα από λίγο μετανοιώνει και τήν αποσύρει. Ξαναμετανοιώνει, τήν υποβάλλει- μετά από λίγο πάλι τήν αποσύρει. Η αίτηση όμως πρέπει νά μείνη, γιά νά παίρνη τήν σειρά της.

Προσευχή μέ πόνο

- Γέροντα, πώς κάνετε ευχή για ένα θέμα;

- Όλη ή βάση είναι νά πονάη ό άνθρωπος. Αν δεν πονάη, μπορεί νά κάθεται ώρες μέ το κομποσχοίνι και ή προσευχή του νά μην έχη κανένα αποτέλεσμα. Αν ύπαρχη πόνος γιά τό θέμα γιά το όποιο προσεύχεται, ακόμη και μέ έναν αναστεναγμό κάνει καρδιακή προσευχή. Πολλοί, όταν τήν στιγμή πού τους ζητούν οι άλλοι νά προσευχηθούν δεν έχουν χρόνο, προσεύχονται μέ έναν αναστεναγμό γιά τό πρόβλημα τους. Δεν λέω νά μην κάνη κανείς προσευχή, άλλα, αν τυχόν δεν ύπαρχη χρόνος, ένας αναστεναγμός γιά τον πόνο του άλλου είναι μία καρδιακή προσευχή· ισοδυναμεί δηλαδή μέ ώρες προσευχής. Διαβάζεις λ.χ. ένα γράμμα, βλέπεις ένα πρόβλημα, αναστενάζεις και μετά προσεύχεσαι. Ου, αυτό είναι μεγάλο πράγμα! Πριν πιάσης τό ακουστικό, πριν ακόμη καλέσης, σέ ακούει ό Θεός! Και πώς τό πληροφορείται ό άλλος! Νά δήτε πώς οι δαιμονισμένοι καταλαβαίνουν πότε κάνω προσευχή γι' αυτούς και φωνάζουν, όπου και αν βρίσκονται!

Η πραγματική προσευχή ξεκινάει από έναν πόνο· δεν είναι ευχαρίστηση, «νιρβάνα». Τί πόνος είναι; Βασανίζεται μέ τήν καλή έννοια ό άνθρωπος. Πονάει, βογγάει, υποφέρει, όταν κάνη προσευχή γιά στιδήποτε. Ξέρετε τί θά πή υποφέρει; Ναι, υποφέρει, γιατί συμμετέχει στον γενικό πόνο του κόσμου ή στον πόνο ενός συγκεκριμένου προσώπου. Αυτήν τήν συμμετοχή, αυτόν τον πόνο, τον ανταμείβει ό Θεός μέ τήν θεία αγαλλίαση. Δεν ζητάει βέβαια ό άνθρωπος τήν θεία αγαλλίαση, άλλα ή θεία αγαλλίαση έρχεται ως συνέπεια, επειδή συμμετέχει στον πόνο του άλλου.

- Πώς θά ξεκινήση;

- Μαθαίνει κάτι, λ.χ. ότι έγινε ένα δυστύχημα, «αχ!» αναστενάζει, και τακ ό Θεός του δίνει παρηγοριά θείκη για τόν λίγο αναστεναγμό. Βλέπει έναν να πονάη, και τάκ συμπάσχει μαζί του και παρηγορείται από τόν Θεό με θεία παρηγοριά· δεν μένει μέ τήν πίκρα εκείνη. Βοηθιέται τότε ό άλλος μέ τήν προσευχή του. Η σκέφτεται: «Ο Θεός μας έδωσε τόσα· εγώ τί έκανα για τόν Θεό;». Μου έκανε εντύπωση αυτό πού μου είπε μια ψυχή: «Οι Άγγελοι, λέει, καλύπτουν τά πρόσωπα, όταν τελήται το Μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας, και εμείς κοινωνούμε το Σώμα του Χριστού. Έγώ τί έκανα για τόν Χριστό;». Υποφέρει μέ τήν καλή έννοια.

- Γέροντα, πώς καταλαβαίνει κανείς ότι βοηθήθηκε μέ τήν προσευχή του ό άλλος;

- Το πληροφορείται από τήν θεία παρηγοριά πού νιώθει μέσα του μετά από τήν πονεμένη του καρδιακή προσευχή πού έκανε. Πρέπει όμως πρώτα τόν πόνο του άλλου νά τόν κάνη δικό σου πόνο και ύστερα νά κάνη και καρδιακή προσευχή. Η αγάπη είναι ιδιότητα θείκη και πληροφορεί τόν άλλον. Και στά νοσοκομεία, όταν οί γιατροί και οί νοσοκόμες πονούν πραγματικά για τους αρρώστους, αυτό είναι τό δραστικώτερο φάρμακο από όλα τά φάρμακα πού τους

δίνουν. Νιώθουν οί άρρωστοι ότι ενδιαφέρονται γι' αυτούς, καί αισθάνονται σιγουριά, ασφάλεια, παρηγοριά. Ούτε πολλές κουβέντες χρειάζεται να πής στον άλλον πού υποφέρει, ούτε να τού κάνης διδασκαλία. Καταλαβαίνει ότι τόν πονάς καί έτσι βοηθιέται. Ό πόνος είναι τό πάν. Αν πονέσουμε τους άλλους, ξεχνάμε τόν εαυτό μας, τά προβλήματα μας.

Ή θεία παρηγοριά

- Γέροντα, όταν πονώ γιά τους άλλους, μέ πιάνει άγχος καί δέν μπορώ να προσευχηθώ.

- Τό ότι έχεις άγχος είναι δείγμα ότι υπάρχει ανθρώπινο στοιχείο μέσα σου. Έγώ, όσο πιά πολύ πονώ τον κόσμο, τόσο περισσότερο προσεύχομαι και χαίρομαι πνευματικά, γιατί τά λέω όλα στον Χριστό και Εκείνος τα τακτοποιεί. Και βλέπω ότι όσο περνάει ό καιρός, ενώ τό σωματικό κουράγιο ελαττώνεται, τό ψυχικό αυξάνει, γιατί ή αγάπη, ή θυσία, ό πόνος για τόν άλλο δίνουν πολλή ψυχική δύναμη. Και να δής, απόψε πού είχατε αγρυπνία είχα λιγοστό κουράγιο· όμως από τόν πόνο τών άλλων πήρα δύναμη. Και ήμουν όρθιος όλη τήν νύχτα μέχρι τήν Θεία Λειτουργία πού έβλεπα τόν κόσμο¹⁹². Μετά και μέσα στην Εκκλησία πάλι όρθιος, αλλά δεν ένιωθα κούραση, γιατί πονούσα τόν κόσμο και αυτό μέ δυνάμωνε. Και εσύ να προσεύχεσαι και να χείρεσαι, γιατί ό Χριστός θά τά οίκοנוμήση όλα.

Στην πνευματική αντιμετώπιση δεν υπάρχει θλίψη. Μέ τόν κόσμο τώρα πόσο πόνο πέρασα! Δεν τά περνούσα έτσι τά θέματα τους. Πονούσα, αναστέναζα, αλλά σέ κάθε αναστεναγμό, άφηνα τό θέμα στον Θεό, και στον πόνο πού ένιωθα για τόν άλλον έδινε ό Θεός παρηγοριά. Δηλαδή μέ τήν πνευματική αντιμετώπιση ερχόταν θεία παρηγοριά, γιατί ό πόνος πού έχει μέσα τήν ελπίδα στον Θεό έχει θεία παρηγοριά. Αλλιώς πώς να άντέξη κανείς! Πώς θά μπορούσα διαφορετικά να τά βγάλω πέρα μέ τόσα πού ακούω; Πονάω, αλλά σκέφτομαι και τήν θεία ανταμοιβή στους πονεμένους. Είμαστε στά χέρια τού Θεού. Αφού υπάρχει θεία δικαιοσύνη, θεία ανταπόδοση, τίποτε δέν πάει χαμένο. Όσο βασανίζεται κανείς, άλλο τόσο θά άνταμειφθή. Ό Θεός, ενώ βλέπει τόσον πόνο πάνω στην γη, ακόμη και πράγματα πού εμείς δεν μπορούμε να τά συλλάβουμε, δεν τα χάνει. «Περισσότερο υποφέρεις; λέει, περισσότερο θά σε οίκοנוμήσω στην άλλη ζωή», και γι' αυτό χείρεται. Διαφορετικά πώς θά μπορούσε, ας πούμε, να άντέξη τόση αδικία, τόση κακία πού υπάρχει; Έχει όμως ύπ' οψιν Του τήν ανταμοιβή αυτών πού υποφέρουν και μπορεί, τρόπος τού λέγειν, να άντέξη αυτόν τον μεγάλο πόνο. Εμείς δεν βλέπουμε τί δόξα θά λαβή ό άλλος και πονούμε, γι' αυτό ό Θεός μας ανταμείβει με θεία παρηγοριά.

- Γέροντα, αυτή ή στενοχώρια δεν καταβάλλει τον άνθρωπο;

- Όχι. Ό άνθρωπος, όταν αντιμετωπίζει το κάθε πρόβλημα πνευματικά, δεν καταβάλλεται. Στην αρχή πικραίνεται, όταν ακούει ότι κάποιος υποφέρει, αλλά μετά έρχεται ως ανταμοιβή ή θεία παρηγοριά και δεν καταστρέφεται ό οργανισμός του. Ένώ ή πίκρα από τήν κοσμική στενοχώρια φέρνει γαστρορραγία κ.λπ., αυτή δεν βλάπτει τον οργανισμό, γιατί έχει το θείο βάλσαμο.

¹⁹² Ό Γέροντας εννοεί τήν αγρυπνία της 9ης προς 10η Νοεμβρίου τού 1993. Παρόλο πού ήταν πολύ ταλαιπωρημένος από τόν καρκίνο, όρθιος, στηριγμένος σέ μιά καρέκλα, έδωσε τήν ευχή του σέ τριάντα χιλιάδες περίπου ανθρώπους πού πέρασαν εκείνη τήν ημέρα.

Ο κίνδυνος της αναισθησίας

- Γέροντα, μερικές φορές μού ζητούν λαϊκοί νά προσευχηθώ για ένα πρόβλημα τους. Το κάνω, χωρίς όμως νά νιώσω πόνο.

- Έδώ υπάρχουν δύο περιπτώσεις: ή πρώτη είναι επικίνδυνη, ή δεύτερη έχει πνευματική αντιμετώπιση. Όταν ο μοναχός ξεχνά τους δικούς του και δεν σκέφτεται καί τους άλλους, δηλαδή δεν προσεύχεται για τον κόσμο, τότε αυτό είναι πολύ κακό. Ερχόμαστε δηλαδή στο μοναστήρι, εγκαταλείπουμε τους δικούς μας, καί φθάνουμε νά ξεχάσουμε τους δικούς μας, πόσο μάλλον τους άλλους. Αντιμετωπίζουμε τά πράγματα πνευματικά, άλλα δεν συμμετέχουμε στον πόνο των άλλων πνευματικά. Δεν προχωρούμε πνευματικά, για νά μπορέσουμε νά νιώσουμε τά προβλήματα τους, και υπάρχει κίνδυνος νά φθάσουμε σέ μιά αναισθησία. Αρχίζει σιγά-σιγά μία αδιαφορία καί γίνεται ή καρδιά πέτρα. Στην δεύτερη περίπτωση πονά κανείς για όλο τον κόσμο, άλλα νιώθει καί μιά παρηγοριά, γιατί σκέφτεται ότι ο άλλος πού υποφέρει θά εχη μισθό από τον Θεό, θά είναι μάρτυρας. Με αυτόν τον λογισμό νιώθει βαθειά σιγουριά καί έχει μιά εσωτερική χαρά. Σ' αυτήν τήν περίπτωση ή καρδιά δεν είναι πέτρινη άλλα θεϊκή.

Αν δεν προσέξουν οί καλόγεροι, μπορεί νά γίνη ή καρδιά τους πολύ σκληρή. Οί κοσμικοί βλέπουν ατυχήματα, τήν δυστυχία των άλλων, καί πονούν. Έμεις δεν τήν βλέπουμε καί μπορεί νά ζητάμε όλο για τόν εαυτό μας. Αν δεν κάνουμε δηλαδή λεπτή εργασία, για νά νιώσουμε τήν δυστυχία των άλλων καί νά κάνουμε γι' αυτούς καρδιακή προσευχή, θά γίνουμε σκληροκάρδιοι. Θά φθάσουμε σέ σημείο νά θέλουμε το βόλεμα μας καί θά γίνη ή καρδιά μας πέτρινη μέ τήν αδιαφορία, πράγμα πού είναι άντιευαγγελικό. Ο μοναχός πρέπει νά ενδιαφέρεται, νά πονά καί νά προσεύχεται γενικά για τόν κόσμο. Αυτό δέν τού φέρνει περισπασμό, άλλα αντιθέτως βοηθιέται καί ο ίδιος μέ τήν προσευχή, βοηθάει καί τους άλλους.

- Γέροντα, ενώ βλέπω τά χάλια μου, κάνω πió πολλή προσευχή για τους άλλους. Μήπως είναι καλύτερα νά μήν προσεύχωμαι για τους άλλους καί νά προσεύχωμαι μόνο για τόν εαυτό μου;

- Από ταπείνωση; Αν είναι από ταπείνωση, νά λές στον Θεό μέ πολλή ταπείνωση: «Θεέ μου, τέτοια πού είμαι, δέν πρέπει νά μέ ακούσης. Αλλά δέν είναι αδικία νά υποφέρουν οί άλλοι εξ αιτίας μου; Γιατί, εάν είχα πνευματική κατάσταση, παρηγορία, θά μέ άκουγες και θα τους βοηθούσες. Φταίω και εγώ, πού ο άλλος υποφέρει. Τώρα όμως τί φταίει νά ύποφέρη εξαιτίας μου; Σε παρακαλώ, βοήθησε τον». Εξαρτάται δηλαδή πώς τοποθετείσαι για τους άλλους. Νιώθεις ότι δέν είσαι άξια, αλλά τυχαίνει, βλέπεις έναν πονεμένο, στενοχωριέσαι, πονάς, προσεύχεσαι. Όταν λ.χ. βλέπω έναν τυφλό, αισθάνομαι τόν εαυτό μου ένοχο, γιατί, αν είχα πνευματική κατάσταση, θά μπορούσα νά τόν θεραπεύσω. Ο Θεός μάς έδωσε τήν δυνατότητα νά γίνουμε άγιοι, νά κάνουμε θαύματα, όπως έκανε και Εκείνος. Αναγνωρίζουμε τήν μεγάλη ή μικρή μας πνευματική αρρώστια και ταπεινά ζητούμε τήν σωματική υγεία για τόν συνάνθρωπο μας, ως ένοχοι για τήν αρρώστια του. Γιατί, εάν είχαμε πνευματική υγεία, θά είχε θεραπευθή προ καιρού και δέν θά παιδευόταν. Όταν τοποθετούμαστε σωστά, ότι είμαστε ένοχοι για όλη τήν κατάσταση τού κόσμου, και λέμε «Κύριε, Ίησοϋ Χριστέ, έλέησον ημάς», βοηθιέται καί ο κόσμος όλος. Καί για τά χάλια του πρέπει νά πόνεση κανείς καί νά ζήτηση το έλεος τού Θεού.

ούτε νά δουλεύη· αρκεί μόνο νά προσεύχεται. Ό μοναχός πρέπει νά προσπαθήση νά μὴν πονοκεφαλή για τὴν ἄλφα ἢ βήτα δυσκολία, εἴτε εἶναι ατομική εἴτε ενός συνανθρώπου του εἴτε ἄφορα στην γενική κατάσταση, ἄλλα νά καταφεύγη στην προσευχή και νά στέλνη διὰ τοῦ Θεοῦ πολλές θείες δυνάμεις. Ἄλλωστε και τὸ ἔργο τοῦ μοναχοῦ αὐτό εἶναι, και εἰάν αὐτό δέν τὸ ἔχη καταλάβει ὁ μοναχός, ἢ ζωὴ του δέν ἔχει κανένα νόημα. Γι' αὐτό, νά ξέρη ὅτι ἢ κάθε αγωνία του πού τον ωθεῖ νά αναζητᾶ ἀνθρώπινες λύσεις στὰ διάφορα προβλήματα, μέ ἓνα βασάνισμα και πονοκέφαλο, εἶναι τοῦ πειρασμοῦ. Όταν βλέπετε ὅτι σας απασχολοῦν πράγματα για τὰ ὅποια ἀνθρωπίνως δέν υπάρχει λύση και δέν τὰ ἐμπιστεύεστε στον Θεό, νά ξέρετε ὅτι αὐτό εἶναι τέχνασμα τοῦ πειρασμοῦ, για νά αφήσετε τὴν προσευχή, μέ τὴν ὁποία μπορεί ὁ Θεός νά στείλῃ ὄχι ἀπλῶς θεία δύναμη ἄλλα θείες δυνάμεις, και ἢ βοήθεια τότε δέν θά εἶναι ἀπλῶς θεία βοήθεια ἄλλα θαύμα Θεοῦ. Ἀπὸ τὴν στιγμή πού ἀρχίζουμε νά ἀγωνιούμε, ἐμποδίζουμε τον Θεό νά ἐπέμβῃ. Βάζουμε τὴν λογική μπροστὰ και ὄχι τόν Θεό, τὸ θείο θέλημα, ὡστε νά δικαιούμαστε τὴν θεία βοήθεια. Ὁ διάβολος προσπαθεῖ, κλέβοντας μέ τέχνη τὴν ἀγάπη του μοναχοῦ, νά τόν κρατᾶ σε μιά κοσμική ἀγάπη, σε μιά κοσμική ἀντιμετώπιση και κοσμική προσφορά στον συνάνθρωπο του, ἐνῶ ὡς μοναχός ἔχει τὴν δυνατότητα νά κινῆται στον δικό του χώρο, στην δική του ἐιδικότητα, του Ἀσυρματιστοῦ, γιατί αὐτό εἶναι και τὸ διακόνημα πού τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός. Ὅλα τὰ ἄλλα, ὅσα κάνουμε μέ τις ἀνθρώπινες προσπάθειες, εἶναι σε κατώτερη μοῖρα.

Ἐπίσης καλύτερα εἶναι ὁ μοναχός νά βοηθᾶ τους ἄλλους μέ τὴν προσευχή του παρά μέ τὰ λόγια του. Ἀν δέν ἔχη τὴν δύναμη νά συγκράτησῃ κάποιον πού κάνει κακό, ἀς τόν βοηθήσῃ ἀπὸ μακριὰ μέ τὴν προσευχή, γιατί διαφορετικά μπορεί και νά βλαφθῇ. Μιά εὐχή καλή, καρδιακή, ἔχει περισσότερη δύναμη ἀπὸ χιλιάδες λόγια, ὅταν οἱ ἄλλοι δέν παίρνουν ἀπὸ λόγια. Παρόλο πού λένε ὅτι βοηθῶ τόν κόσμο πού ἔρχεται και μέ βρίσκει, ὡς θετική προσφορά μου στον κόσμο βλέπω τὴν μιάμιση ὥρα πού διαβάζω τὸ Ψαλτήρι. Το ἄλλο τὸ θεωρῶ ψυχαγωγία· νά πουν οἱ καημένοι τόν πόνο τους, νά τους δώσω καμμιὰ συμβουλή. Γι' αὐτό τὴν βοήθεια δέν τὴν θεωρῶ προσφορά δική μου· ἢ προσευχή εἶναι πού βοηθᾶει. Ἀν εἶχα ὅλο τόν χρόνο μου για προσευχή, περισσότερο θά βοηθούσα τόν κόσμο. Ἀς πούμε ὅτι θά δώ τὴν ἡμέρα διακόσιους πονεμένους· μόνο διακόσιοι πονεμένοι υπάρχουν στον κόσμο; Ἀν δέν δώ κανέναν και προσευχηθῶ για ὅλον τόν κόσμο, τότε βλέπω ὅλον τόν κόσμο. Γι' αὐτό λέω στον κόσμο: «Ἐγὼ θέλω νά μιλῶ για σας στον Θεό, και ὄχι σ' ἐσάς για τόν Θεό. Αὐτό εἶναι καλύτερο για σας, ἄλλα δέν μέ καταλαβαίνετε».

Νά μὴν παραμελοῦμε τὸ θέμα τῆς προσευχῆς σ' αὐτὰ τὰ δύσκολα χρόνια. Εἶναι ἀσφάλεια ἢ προσευχή, εἶναι ἐπικοινωνία με τόν Θεό. Εἶδατε τί λέει ὁ Ἀββᾶς Ἰσαάκ; «Δέν θα μας ζήτησῃ λόγο ὁ Θεός, γιατί δέν κάναμε προσευχή, ἄλλα γιατί δέν εἶχαμε ἐπαφή με τόν Χριστό και μας ταλαιπώρησε ὁ διάβολος»¹⁹⁴.

¹⁹⁴ βλ. Ἀββᾶ Ἰσαάκ του Σύρου, *Οἱ Ἀσκητικοὶ Λόγοι*, Λόγος ΜΒ', σ. 153.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Τα μοναστήρια είναι τα οχυρά της Εκκλησίας¹⁹⁵

Ό μοναχός είναι φάρος πάνω στα βράχια

- Γέροντα, ποιο είναι το έργο του μονάχου;
- Έργο του μονάχου είναι να γίνη δοχείο του Αγίου Πνεύματος. Νά κάνη την καρδιά του ευαίσθητη σαν το φύλλο του χρυσού των αγιογράφων. Όλο τό έργο τού μοναχού είναι αγάπη, όπως και τό ξεκίνημα του γίνεται από αγάπη προς τόν Θεό, ή οποία έχει και την αγάπη προς τόν πλησίον. Ό μοναχός μελετάει την δυστυχία της κοινωνίας, πονάει ή καρδιά του και προσεύχεται συνεχώς καρδιακά για τόν κόσμο. Έτσι ελεεί τόν κόσμο με την προσευχή. Υπάρχουν μοναχοί πού βοηθούν τους ανθρώπους περισσότερο από όσο θά τους βοηθούσε όλος ό κόσμος μαζί. Ένας κοσμικός λ.χ. προσφέρει δύο πορτοκάλια ή ένα κιλό ρύζι σε κάποιον φτωχό, πολλές φορές μόνο για νά τόν δουν οί άλλοι, και κατακρίνει μάλιστα, γιατί οι άλλοι δέν έδωσαν. Ό μοναχός όμως βοηθάει με τόννους σιωπηλά μέ την προσευχή του.

Ό μοναχός δεν βάζει δικά του σχέδια και προγράμματα κοσμικά για ιεραποστολές, άλλα προχωρεί χωρίς κανένα δικό του σχέδιο και ό Καλός Θεός τόν περνάει στο σχέδιο το δικό Του, το θεϊκό, και, αν χρειασθή για ιεραποστολή, τόν στέλνει ό Θεός μέ θείο τρόπο. Δεν ζητάει ό Θεός από τους μοναχούς νά βγουν στον κόσμο, για νά κρατούν τους ανθρώπους νά περπατούν, άλλα ζητάει νά τους δώσουν τό φως μέ το βίωμά τους, για νά οδηγηθούν στην αιώνια ζωή. Ό μοναχός δηλαδή δεν έχει ως αποστολή νά βοηθήση τόν κόσμο μέ τό νά βρίσκεται μέσα στον κόσμο. Φεύγει μακριά από τόν κόσμο, όχι γιατί μισεί τόν κόσμο, άλλα γιατί αγαπάει τόν κόσμο, και ζώντας μακριά από τόν κόσμο, θά τόν βοηθήση μέ τήν προσευχή του σέ ο,τι δεν γίνεται ανθρωπίνως παρά μόνο μέ θεϊκή επέμβαση. Γι' αυτό ό μοναχός πρέπει νά βρίσκεται σέ διαρκή επικοινωνία μέ τόν Θεό, νά παίρνη σήματα και νά δείχνη στους ανθρώπους τόν δρόμο προς τόν Θεό.

Δέν μπορούσα νά καταλάβω πώς δικαιολογούν μερικά πράγματα οι Ρωμαιοκαθολικοί. Μού λύθηκε ή απορία πριν από λίγο καιρό, όταν πέρασαν από τό Καλύβι δύο Ρωμαιοκαθολικοί αρχιτέκτονες από τήν Ρώμη. Είχαν άγνοια αλλά καλή διάθεση. «Τί κάνουν οί μοναχοί, μού λένε, και κάθονται εδώ; Γιατί δέν πηγαίνουν στον κόσμο νά κάνουν κοινωνικό έργο;». «Οί φάροι, τους λέω, δέν πρέπει νά είναι πάντοτε πάνω στά βράχια; Τί, πρέπει νά πάνε στις πόλεις νά προστεθούν στά φανάρια; Άλλη αποστολή έχουν οί φάροι, άλλη τά φανάρια». Ό μοναχός δέν είναι φαναράκι, για νά τοποθετηθή στην πόλη σέ μιά άκρη τού δρόμου και νά φωτίζη τους διαβάτες, νά μή σκοντάφτουν.. Είναι φάρος απομακρυσμένος, στημένος ψηλά στά βράχια, πού μέ τις αναλαμπές του φωτίζει τά πελάγη και τους ωκεανούς, για νά κατευθύνωνται τά καράβια και νά φθάνουν στον προορισμό τους, στον Θεό.

Τό άθόρυβο κήρυγμα τον μοναχού

---

¹⁹⁵ Για την Προσευχή και τόν Μοναχισμό θά κυκλοφορήσουν ιδιαίτεροι τόμοι. Στον τόμο αυτόν έχει περιληφθή από αυτά τά θέματα μόνον ο,τι έχει σχέση μέ τήν πνευματική αφύπνιση.

Θα κάνω προσευχή εσείς οι τρεις δόκιμες να μή μεγαλώσετε, να μείνετε έτσι, με αυτά τὰ μπλε μαντήλια, σ' αυτό τό ύψος, σ' αυτήν τήν ηλικία! Ξέρετε πώς βοηθούνται αθόρυβα οι άνθρωποι, όταν σας βλέπουν; Γιατί σήμερα στον κόσμο δεν βρίσκουν εύκολα μιά σωστή κοπέλα. Οι περισσότερες είναι αγριεμένες, μέ τὰ τσιγάρα στο χέρι, κάνουν κάτι μορφασμούς... Και βλέπουν εδώ νέες αφιερωμένες, νά ψέλνουν, νά χαίρωνται... Σου λέει: «Τί γίνεται εδώ; κάτι συμβαίνει. Νά ποῦμε ότι είναι χαζές; δεν είναι. Νά ποῦμε ότι τους λείπει κάτι; δεν τους λείπει. Φαίνεται, κάτι ανώτερο υπάρχει». Πράγματι, ξέρετε πόσο βοηθάει αυτό;

Όταν πηγαίνουν κοσμικοί σε ένα μοναστήρι καί βλέπουν σωστούς μοναχούς, τότε καί άπιστοι νά είναι, αν έχουν καλή διάθεση, γίνονται πιστοί. Πολλοί άθεοι επιστήμονες πού ήρθαν μόνο για μιά επίσκεψη στο Άγιον Όρος, άλλαξαν ζωή. Προβληματίζονται μέ τήν καλή έννοια και βοηθούνται. Βλέπουν νέους ανθρώπους, χαρούμενους, πού είχαν όλες τις προϋποθέσεις νά αναδειχθούν στον κόσμο, νά αφήνουν πλούτη, θέσεις κ.λπ., καί νά ζουν ασκητικά, μέ προσευχή καί αγρυπνία, καί λένε: «Τί γίνεται; αν όντως ύπάρχη Θεός, αν ύπάρχη άλλη ζωή, αν ύπάρχη κόλαση, εγώ τί κάνω;». Έτσι φρενάρουν τήν αμαρτωλή ζωή τους ή καί τήν διορθώνουν. Ξέρω μιά περίπτωση· μιά κοπέλα είκοσι χρονών έκανε απόπειρα αυτοκτονίας, έκοψε τις φλέβες της, άλλα τήν πρόλαβαν. Βρέθηκε μετά ένας μοναχός, τήν πήρε καί τήν πήγε σε ένα γυναικείο μοναστήρι. Ήταν ή καημένη αγριεμένη. Όταν όμως είδε εκεί τις μοναχές, συνήλθε. «Βλέπω άλλον κόσμο εδώ, είπε. Μπορώ νά μείνω;».

Αυτό είναι τό αθόρυβο κήρυγμα του μοναχού. Πολλοί κηρύττουν, λίγοι εμπνέουν εμπιστοσύνη, γιατί ή ζωή τους δεν ανταποκρίνεται στά λόγια τους. Ό μοναχός δεν κάνει κηρύγματα δυνατά νά τον ακούσουν οι άλλοι, άλλα κηρύττει σιωπηλά μέ την ζωή του τον Χριστό και βοηθάει μέ την προσευχή του. Ζή τό Ευαγγέλιο και ή Χάρις του Θεού τον προδίδει. Έτσι κηρύττεται τό Ευαγγέλιο κατά τον θετικώτερο τρόπο, πράγμα πού διψάει ό κόσμος, ιδίως ό σημερινός. Και όταν μιλά ή μοναχή, δεν λέει απλώς μιά σκέψη· λέει μιά εμπειρία. Άλλα καί μιά σκέψη νά πή, και αύτη είναι φωτισμένη.

- Γέροντα, μερικοί λένε ότι οι νέοι ή οι νέες πηγαίνουν στο μοναστήρι άλλοτε από απογοήτευση καί άλλοτε επειδή έχουν κάποια αναπηρία ή επειδή είναι ελαφροί στο μυαλό.

- Οι άνθρωποι αυτοί είχαν φαίνεται ένα ή δύο τέτοια περιστατικά κατά νοῦ καί αδικούν στην συνέχεια ή από κακότητα ή από ζήλεια τό 90% των μοναχών. Έάν όμως εξετάσουν τὰ πράγματα καί δουν ότι δεν είναι έτσι, τότε λένε ότι εδώ υπάρχει κάτι ανώτερο, ύπάρχει Θεός.

Γι' αυτό ό μοναχός πρέπει νά είναι πάντοτε τό καλό παράδειγμα για τον κόσμο - «οὔτω λαμψάτω τό φως υμῶν έμπροσθεν των ανθρώπων»¹⁹⁶. Ό σωστός μοναχός είναι τό φώς του κόσμου. Τί λέει ό Άγιος Ιωάννης της Κλίμακος; «Οί Άγγελοι είναι φώς για τους μοναχούς καί οί μοναχοί είναι φώς για τους κοσμικούς»¹⁹⁷. Ό μοναχός, όταν διαφέρει από τους κοσμικούς, τότε βοηθάει θετικά. Γιατί αυτό πού βοηθάει τους κοσμικούς πού ταλαιπωρούνται για μάταια πράγματα είναι ή αγιότητα, ή οποία μέ τήν απλότητα της τους διδάσκει νά συλλάβουν τό βαθύτερο νόημα της ζωής, για νά τους φύγη τό πλάκωμα από τήν καρδιά.

¹⁹⁶ Ματθ. 5,16.

¹⁹⁷ Βλ. Ιωάννου του Σιναΐτου, *Κλιμαξ*, Λόγος ΚΣΤ', παρ. κγ', σ. 128.

Ο μοναχός και η αναγέννηση του κόσμου

Οί μοναχοί είναι ο τακτικός στρατός του Χριστού, γι' αυτό δεν πληρώνονται. Νά, βλέπεις πώς πολλοί δεν μπορούν να ξεχάσουν το Άγιον Όρος! Όπου άλλου να πάνε, θά τους ζητήσουν χρήματα κ.λπ., ενώ στο Άγιον Όρος θά βγάλουν μόνον το διαμονητήριο και από εκεί και πέρα μπορούν να πάνε όπου θέλουν, χωρίς να πληρώσουν, θά φάνε δωρεάν, θά κοιμηθούν δωρεάν. Βρίσκουν κάτι άλλο, και γι' αυτό βοηθούνται. Όταν ήμουν στο Καλύβι του Τιμίου Σταύρου¹⁹⁸, ήρθε κάποιος πού είχε προβλήματα. Συζητήσαμε μιάμιση ώρα. Μετά έβγαλε να μου δώσει ένα πεντακοσάριο. «Τί είναι αυτό;», του λέω. «Γιά μιά απλή επίσκεψη στον γιατρό πληρώνουμε τόσο, μου λέει. Μέ συγχωρή, μήπως είναι λίγα;».

Μερικοί μεγάλοι της Ε.Ο.Κ., όταν ήρθαν στο Άγιον Όρος υστέρη από την τελευταία πυρκαγιά, γιά να δουν τί χρειάζεται και να βοηθήσουν, πέρασαν και από το Καλύβι. Πάνω στην συζήτηση τους είπα: «Εμείς ήρθαμε εδώ, γιά να δώσουμε· δεν ήρθαμε, γιά να πάρουμε». «Πρώτη φορά το ακούσαμε αυτό», μου είπαν και το σημείωσαν αμέσως¹⁹⁹. Εμείς γίναμε μοναχοί, γιά να πάρουμε υλικά; Γίναμε μοναχοί, γιά να δίνουμε πνευματικά, χωρίς να παίρνουμε υλικά. Νά είμαστε απαλλαγμένοι από τά βιοτικά, γιά να μεριμνούμε γιά τά πνευματικά. Βγήκαμε στο κλαρί γιά την αγάπη του Χριστού, γιά να ελευθερωθούμε εμείς από τά πάθη και να ελευθερώσουμε και άλλους.

Ο σκοπός μας είναι μέ την προσευχή και το παράδειγμα μας να βοηθηθούν οί άνθρωποι, γιά να αναγεννηθούν πνευματικά. Όταν φεύγη από τον κόσμο κανείς και μπαίνει στο μοναστήρι, γίνεται Πατήρ ή Μητέρα, δηλαδή πνευματικός Πατέρας ή πνευματική Μητέρα. Μια κοπέλα, όταν γίνεται μοναχή, «νυμφεύεται» γίνεται νύμφη Χριστού, μητέρα πνευματική, και βοηθάει γιά την πνευματική αναγέννηση των ανθρώπων. Με την προσευχή βοηθάει να γίνουν λ.χ. σωστές οικογένειες. Άλλα εκτός από την προσευχή, υπάρχουν και περιπτώσεις πού πρέπει να προσφέρη στον άνθρωπο και ανθρώπινη βοήθεια. Κάθε σωστή μοναχή, έκτος από την προσευχή πού κάνει γιά τον κόσμο, πολύ βοηθάει με τον τρόπο της, με μια σωστή αντιμετώπιση, με δυο λόγια πνευματικά πού θα πή εκεί στο άρχονταρίκι σε έναν προσκυνητή, γιά να συλλαβή το βαθύτερο νόημα της ζωής, σε μια μητέρα, γιά να την στήριξη. Το να ζητάη όμως ή μοναχή επικοινωνίες κ.λπ., είναι χαμένα πράγματα, γιάτί οι προβολές οι κοσμικές έρχονται σέ σύγκρουση με τους πνευματικούς νόμους και ταλαιπωρούμαστε. Όσο μπορείτε, να κινήσθε στην αφάνεια. Κάνω μια σύγκριση και πονώ: Μερικοί μοναχοί επιδιώκουν πανηγύρια, επισκέψεις, φιλίες πνευματικές. Έγώ αναγκάζομαι να πάω κάπου γιά πνευματική εργασία και τό νιώθω σάν μαρτύριο, το βλέπω σπατάλη χρόνου.

- Γέροντα, όταν μιά μοναχή μεγάλη στην ηλικία είναι ανώριμη πνευματικά, τί φταίει;

- Δεν παρακολουθεί τον εαυτό της και δεν κάνει την πνευματική εργασία πού πρέπει. Τό κακό από εκεί ξεκινάει. Άς πούμε ότι μιά δεν την καλούσε γιά μοναχή ο Χριστός και έμενε στον κόσμο και γινόταν μητέρα. Τότε δεν θά είχε απαιτήσεις αυτή από τους άλλους, άλλα οί άλλοι θά είχαν απαιτήσεις από

¹⁹⁸ Ο Γέροντας έμεινε στο Καλύβι του Τιμίου Σταύρου τά χρόνια 1969-1978.

¹⁹⁹ Ειπώθηκαν τον Μάιο του 1991.

αυτή. Θά έδινε πολλά και θά έπαιρνε πολλά μέ τήν θυσία πού θά έκανε. Στο μοναστήρι πρέπει νά γίνη πνευματική μητέρα- ή αποστολή της είναι ανώτερη και άπό της μητέρας. Άλλα τώρα τί γίνεται; Έρχεται στό μοναστήρι μικρή και, αν δεν κάνη την πνευματική εργασία πού πρέπει, έχει τον λογισμό ότι είναι συνέχεια παιδί. Πρέπει όμως να καταλάβη ότι δεν είναι παιδί, για να έχη τον λογισμό: «Έχουμε τήν μάνα μας, έχουμε το σπίτι μας, έχουμε το αμέριμνο, και δεν με νοιάζει». Πρέπει νά δίνη, νά βοηθάη για τήν αναγέννηση τήν πνευματική τις μικρότερες αδελφές με τήν συμπεριφορά της, ή τους λαϊκούς πού έρχονται στό μοναστήρι εκεί πού διακονεί στο άρχονταρίκι, στην Εκκλησία κ.λπ., νά θυσιάζεται σέ όλα, και έτσι, χωρίς νά ζητάη, θά παίρνη. Αν ή μοναχή δεν τοποθετηθή έτσι, πάνε όλα χαμένα. Μένει σέ μιά υπανάπτυκτη κατάσταση και θέλει συνέχεια νά παίρνη και από μικρές και από μεγάλες, χωρίς εκείνη νά δίνη. Καλλιεργεί ένα βλαμμένο πνεύμα και δεν ωριμάζει, γιατί δεν προσφέρει τον εαυτό της στους άλλους.

Βλέπω σέ μερικούς μοναχούς ακριβώς τήν κατάσταση ενός Βεδουίνου πού είχα γνωρίσει στό Σινά. Ήταν εξήντα πέντε χρονών και έλεγε: «Και εγώ δεν έχω πατέρα· είμαι ορφανός!» Εξήντα πέντε χρονών έχουν εγγονάκια. Δυο γενιές και τρεις πέρασαν και νά λήη «και εγώ δεν έχω πατέρα», νά αναζητά δηλαδή τήν αγάπη του πατέρα! Και έμεις οι καλόγεροι, αν δεν προσέξουμε, παραμένουμε παιδιά· αυτό είναι το κακό. Αν όμως σκε-φθή ή μοναχή ή ό μοναχός τί θά έκανε στον κόσμο σ' αυτήν τήν ηλικία, θά πη: «Τώρα δεν πρέπει νά ζητώ ανθρώπινη παρηγοριά· εγώ πρέπει νά θυσιασθώ, και όχι νά έχω απαιτήσεις». Έρχονται στό μοναστήρι οί περισσότεροι μικροί, βρίσκουν πνευματικούς γονείς και μπορεί νά μείνουν σέ μιά παιδική κατάσταση, μέ παιδικές απαιτήσεις, ενώ, αν ήταν στον κόσμο, θά γίνονταν γονείς. Παραμένουν δηλαδή συνέχεια παιδιά όχι μέ τήν καλή έννοια άλλα μέ τήν μωρουδίστικη. Και βλέπεις, μπορεί νά γεράσουν άλλα, αν δεν δουλέψουν τό μυαλό, μπορεί νά χαρούν μέ μιά καραμέλλα ή μέ μιά φανέλλα. «Μου πήρε μάλλινά ό Γέροντας», έλεγε ένα γεροντάκι εκεί στο Άγιον Όρος και έδειχνε τήν φανέλλα πού του έδωσε ό Γέροντας του. Χαιρόταν σαν τό παιδάκι πού του πήρε ή μάνα του σακκάκι με σειρήτια!

Νά γίνουμε παιδιά στην ακακία, όχι στο μυαλό²⁰⁰. Γιατί αλλιώς, πώς θά μπή στην ζωή μας ή παλληκαριά; Πώς θα μπή ό ανδρισμός; Ένας μοναχός, για νά κάνη προκοπή, πρέπει νά μαλακώση αυτό τό σκληρό πού έχει, νά κάνη δηλαδή λίγο μητρική τήν καρδιά του. Και μιά μοναχή, για νά κάνη προκοπή, πρέπει νά απόκτηση λίγο ανδρισμό.

Ή πνευματική συστολή αλλοιώνει τους άλλους

- Γέροντα, μιά ψυχή, όταν έρχεται στο μοναστήρι και έχη ακόμη τό κοσμικό φρόνημα, έναν κοσμικό αέρα, πώς θά τό αποβάλη αυτό;

- Όταν μπαίνει στο μοναστήρι, πρέπει νά ξεχάση τον κόσμο και μετά νά μνή ξεχνάη ότι βρίσκεται σε μοναστήρι. Καλά, στό σπίτι της μπορεί νά μη βοηθήθηκε, νά μνή πήρε σωστή αγωγή· τώρα θέλει προσοχή τί αγωγή θά πάρη εδώ. Μοναχική αγωγή. Τό μοναστήρι είναι ένας ιερός χώρος. Ό κόσμος είναι άλλο. Όταν σκέφτεται κανείς ότι κινείται μέσα σε έναν ιερό χώρο, έρχεται μόνη της ή συστολή. Άλλα, όταν ξεχνιέται και νομίζει ότι είναι στον κόσμο, πώς θά έρθη ή συστολή; Νά κινήται φυσιολογικά ή μοναχή, μέ απλότητα, με ταπείνωση,

²⁰⁰ βλ. Α' Κορ. 14,20.

όχι νά πάη νά κάνη τήν κακομοίρα. Αυτό είναι αηδιαστικό, αποκρουστικό.

Βλέπω σε μερικές δόκιμες αδελφές πού περπατούν καμαρωτές-καμαρωτές ένα κοσμικό πράγμα. Σαν νύμφες κοσμικές περπατούν, όχι σαν νύμφες Χριστού. Ένώ σέ άλλες πού περπατούν μέ μια συστολή, βλέπω κάτι το Ιερό. Πόσο διαφέρει το ένα από το άλλο! Αμέσως καταλαβαίνει κανείς τί είναι ό Μοναχισμός. Έάν παρατηρήσετε τά στάχυα, θα δήτε ότι όποιο στέκεται ψηλά, όρθιο, δεν έχει τίποτε μέσα. Ένώ τό ψωμωμένο στάχυ γέρνει προς τά κάτω.

Ένας μοναχός μέ ευλάβεια αλλοιώνει τους άλλους πού τον βλέπουν. Νά, σήμερα ήρθε ένας ιερομόναχος πού τόν γνωρίζω από παλιά. Παρόλο πού είναι άσχημος, δηλαδή δέν έχει ομορφιά εξωτερική, πάντα όταν κοινωνούσε, τόν έβλεπα νά λάμπη. Αλλά και όταν δέν κοινωνούσε, έβλεπα μιά λάμψη, μιά πνευματική λάμψη στο πρόσωπο του. Όπως ή άσφαλτος, ενώ είναι πίσσα, όταν τήν βλέπη κανείς από μακριά τό καλοκαίρι, έχει πολλές φορές μιά γυαλάδα, έτσι και εδώ βλέπεις μιά λάμψη σέ έναν πού είναι άσχημος. (Δέν είναι φυσικά τόσο κατάλληλο τό παράδειγμα, αλλά τί νά φέρη κανείς σάν παράδειγμα;). Δηλαδή εκείνη ή πνευματική κατάσταση πού έχει, τού δίνει και εξωτερικά μιά λάμψη. Αυτή είναι ή ομορφιά ή πνευματική, ή χάρις, ή θεία Χάρις. Και άλλοι ιερωμένοι πού έχουν ομορφιά εξωτερική, άλλα έχουν κοσμικό πνεύμα και κινούνται μέ έναν κοσμικό αέρα, πόσο αποκρουστικό είναι! Βλέπεις έναν άνθρωπο τελείως κοσμικό. Δηλαδή έκτος από τήν ιερωσύνη, νά μή βλέπης τίποτε άλλο πνευματικό. Ό άνθρωπος καθρεφτίζεται στο πρόσωπο. Είναι αυτό πού είπε ό Χριστός: «Ό λύχνος τον σώματος έστιν ό οφθαλμός. Έάν ό οφθαλμός σου άπλοϋς η, όλον τό σώμα σον φωτεινόν εσται»²⁰¹. Αν έχη κανείς απλότητα, έχη ταπείνωση, υπάρχει θειος φωτισμός, λαμποκοπάει. Νά, αυτό πρέπει νά έπιτύχη ό μοναχός.

- Γέροντα, ό Άγιος Νείλος ό Καλαβρός λέει ότι από την στιγμή πού κάποιος γίνεται μοναχός, θα γίνη ή Άγγελος ή διάβολος²⁰². Δηλαδή δεν υπάρχει κάτι ενδιάμεσο;

- Θέλει να πή πώς ό μοναχός πρέπει να κάνη σωστή δουλειά. Γι' αυτό και όταν ένας μεγαλόσχημος μοναχός πέση σέ θανάσιμη αμαρτία, επιτρέπει ό Θεός να πέση ράβδος, για νά έξιλεωθή. Μερικές φορές νομίζουμε ότι θα πάρουμε τήν Χάρη μέ εξωτερικά πράγματα, με τεχνητό, με μαγικό τρόπο. Άλλα έτσι ούτε ό Θεός αναπαύεται ούτε ό ίδιος ό άνθρωπος αναπαύεται εσωτερικά ούτε και τους άλλους αναπαύει. Φτιάχνουν λ.χ. μερικοί μοναχοί σχήματα φαρδιά και μακριά μέχρι κάτω, μέ σταυρούς κόκκινους, μέ τριαντάφυλλα, μέ κόκκινα κλαδιά, μέ ένα σωρό γράμματα... Ανοίγουν εν τω μεταξύ και το ράσο, για νά φαίνωνται, σαν τους Φαρισαίους πού φάρδαιναν τα κράσπεδα²⁰³, για νά δείξουν ότι προσεύχονται πολύ! Και έβλεπες παλιά, μόνον όταν περπατούσε ό μοναχός φαινόταν λίγο τό σχήμα κάτω από το ράσο. Πολλοί μάλιστα έβαζαν ένα μικρό σχήμα από μέσα, για νά μή φαίνεται καθόλου. Τώρα κούφια πράγματα. Έτσι θα πάρουν Χάρη από τό σχήμα; Τους σιχαίνεται τό σχήμα και φεύγει ή Χάρις. Σκοπός είναι νά γίνη από μέσα ό μοναχός μεγαλόσχημος. Και όποιος γίνεται από μέσα μεγαλόσχημος, τό σχήμα τό κρύβει. Ένα εξωτερικό πράγμα δέν κάνει τήν αλλοίωση τήν εσωτερική. Έτσι μετά μένει κανείς εξωτερικός άνθρωπος, και τελικά θα μάς πή ό Χριστός: «Ουκ οΐδα

²⁰¹ Ματθ. 6,22.

²⁰² Βλ. Ό Όσιος Νείλος ό Καλαβρός, εκδ. Ίερου Μετοχίου Ευαγγελισμού της Θεοτόκου, Όρμύλια 1991, σ. 252.

²⁰³ Βλ. Ματθ. 23,5.

Ὁ σκοπός των μονών είναι πνευματικός

Ὁ μοναχός ενδιαφέρεται για τήν σωτηρία τήν δική του καί για τήν σωτηρία όλων των ζώντων και όλων των κεκοιμημένων. Για τον μοναχό ή πραγματική, ή θεϊκή αγάπη βρίσκεται μέσα στον πόνο για τήν σωτηρία της ψυχής του καί στον πόνο για τήν σωτηρία όλου του κόσμου. Ἡ αφιερωμένη ψυχή του μονάχου συντελεί να σωθούν όχι μόνον οι οικείοι του, άλλα ακόμη καί οι συγχωριανοί του. Γι' αυτό υπήρχε μία καλή παράδοση στην Μικρά Ασία, να υπάρχει έστω καί ένας μοναχός από κάθε συγγένεια, για να πρεσβεύη γιά όλους. Στά Φάρασα, όταν γινόταν κανείς μοναχός, πανηγύριζε όλο το χωριό. «Θά βοηθήση, έλεγαν, καί το χωριό ακόμη».

Ὁ μοναχός βέβαια δεν λέει ποτέ «νά σώσω τον κόσμο», άλλα προσεύχεται για τήν σωτηρία όλου τοῦ κόσμου, παράλληλα μέ τήν δική του. Καί όταν ό Καλός Θεός άκούση τήν προσευχή του καί βοηθήση τον κόσμο, πάλι ό μοναχός δεν λέει «εγώ έσωσα τον κόσμο», άλλα «ό Θεός έσωσε τον κόσμο». Ὁ μοναχός πρέπει να φθάση σε τέτοια κατάσταση πού να πη: «Θεέ μου, μή μέ κοιτάς, μή μέ έλέης εμένα, άλλα τον κόσμο». Ὁχι γιατί δεν έχει ανάγκη ό ίδιος τοῦ ελέους τοῦ Θεοῦ, άλλα γιατί έχει πολλή αγάπη για τον κόσμο.

- Γέροντα, μέχρι ποιο σημείο πρέπει ένας μοναχός να αφήνη τον εαυτό του, για να βοηθήση τον κόσμο;

- Μέχρι εκεί πού βλέπει ότι βοηθιούνται οι άνθρωποι. Αν αφήσω τον εαυτό μου τελείως στά χέρια των κοσμικών, θά γίνω καί εγώ κοσμικός. Όταν ένας μοναχός, δήθεν για να βοηθήση τους κοσμικούς, κάνη πράγματα πού δέν ταιριάζουν στον Μοναχισμό, τότε δεν βοηθιούνται οι κοσμικοί. Ένας καλόγερος μπορεί π.χ. να κάνη άριστα τον ταξιτζή. Δέν θά παίρνη χρήματα, θά λήη και πνευματικά στον κόσμο, άλλα αυτό δεν είναι μοναχικό. Βρίσκεις μερικές φορές μοναχούς να έχουν κοσμικό πνεύμα και κοσμικούς να έχουν μοναχικό πνεύμα. Γι' αυτό ό Χριστός στην άλλη ζωή θά πη: «Βγάλε το σχήμα εσύ και πάρ' το εσύ...». Ὁ κοσμικός, όταν έπιθυμήση τήν ζωή τού μοναχού, αγιάζεται· ενώ ό μοναχός, όταν έπιθυμήση τήν κοσμική ζωή, κολάζεται.

- Καταλαβαίνει κανείς αν δεν εχη σωστή τοποθέτηση;

- Και να μην καταλαβαίνη, αν είναι κάτι λανθασμένο, δέν θά εχη τήν πλήρη ειρήνη, τήν ανάπαυση μέσα του. Σέ ό,τι δέν ταιριάζει στον Μοναχισμό, δέν θά βρή ανάπαυση και ή ψυχή του. Και από τήν στιγμή πού δέν νιώθει ανάπαυση ή ψυχή του, πρέπει να ψάξη να βρή τί φταίει.

Πήγε ένας γνωστός μου σε ένα μοναστήρι και μετά μου είπε: «Εκεί βιοτεχνία είναι· ή δέ ηγουμένη καλή είναι, για να πάη στο Μοναστηράκι²⁰⁵, στην Αθήνα, καί να πουλάη κουμπιά· γι' αυτήν τήν δουλειά είναι ο,τι πρέπει!». Δηλαδή τό μοναστήρι είναι βιοτεχνία· μετά γίνεται μονάδα, μετά σούπερ-μάρκετ καί μετά Μάκρο! Οι καημένοι οι κοσμικοί θέλουν από εμάς τους μοναχούς κάτι τό ανώτερο καί, για να πετύχουμε τό ανώτερο, πρέπει να αποφυγουμε κάθε ανθρώπινη παρηγοριά.

Ὁ σκοπός τών μονών είναι πνευματικός καί δέν πρέπει να υπάρχει τό κοσμικό στοιχείο αλλά τό ουράνιο, για να πλημμυρίζουν οι ψυχές από

²⁰⁴ Ματθ. 25, 12.

²⁰⁵ Συνοικία των Αθηνών.

παραδεισένιες γλυκύτητες. Στά κοσμικά δέν μπορούμε νά συναγωνισθούμε τους κοσμικούς, διότι, όσο νάναι, οι κοσμικοί έχουν περισσότερα μέσα. Ένα μοναστήρι, όταν ζή πνευματικά, ξέρετε πώς προβληματίζει τον κόσμο; Όταν ύπαρξη ευλάβεια, φόβος Θεού, και δέν ύπαρξη ούτε κοσμική λογική ούτε εμπορικό πνεύμα, αυτό είναι πού συγκινεί τους λαϊκούς. Άλλα δυστυχώς τό εμπορικό πνεύμα μπαίνει σιγά σιγά στο μεδούλι του Μοναχισμού. Είχε έρθει ένας καλόγερος στό Καλύβι και έπλεκα κομποσχοίνι. «Έσύ, μου λέει, τά κομποσχοίνια τά δίνεις ευλογία. Έγώ αυτό το τριαντατριάρι κομποσχοίνι μπορώ νά το πουλήσω και πεντακόσιες δραχμές. Και δεν το φτιάχνω όπως έσύ. Έγώ μόλις τελειώσω τους κόμπους, το κόβω και το ράβω λίγο, γιά νά μη χάσω το νήμα. Χρησιμοποιώ και την κλωστή πού κόβω από τον σταυρό, τήν ενώνω, δέν βάζω και χάνδρες και κερδίζω πιο πολλά». «Βρέ, δέν ντρέπεσαι, τού λέω. Δέν καταλαβαίνεις ότι έχεις εμπορικό πνεύμα; Από το 1950 είμαι καλόγερος και πρώτη φορά είδα τέτοια αντιμετώπιση!».

- Γέροντα, λίγοι άνθρωποι υπάρχουν πού είναι ώριμοι πνευματικά, γιά νά μπορούν νά βοηθήσουν τον κόσμο!

- Ναι, δυστυχώς λίγοι υπάρχουν! Τί νά κάνη και ό κόσμος μετά; Ξέρεις πόσο παρακαλώ νά παρουσίαση ό Θεός ανθρώπους σωστούς, πού νά μπορούν νά βοηθούν τον κόσμο; Οί καημένοι οί άνθρωποι άρκει λίγο νά τους πονάς και νά μήν τους εκμεταλλεύεσαι· τίποτε άλλο δέν θέλουν. Στον κόσμο βρίσκονται σέ συνεχή πόλεμο και νιώθουν ανασφάλεια. Όταν πηγαίνουν σέ ένα μοναστήρι πού ζή σωστά, βοηθιούνται, γιατί νιώθουν ασφάλεια και αυτό τους δίνει κουράγιο, γιά νά συνεχίσουν τον αγώνα τους.

Αυτά τά δύσκολα χρόνια οί άνθρωποι δέν έχουν τόσο ανάγκη από υλική τροφή, όσο από πνευματική. Δέν έχει ανάγκη δηλαδή ό κόσμος από ψωμί - αν και αυτό δυστυχώς σέ λίγο δέν θά ύπαρξη δυνατότητα νά το προσφέρουν - άλλα από πνευματική βοήθεια. Νά κοιτάξουμε νά βοηθήσουμε μέ τήν προσευχή όλο τον κόσμο. Νά βοηθήσουμε μιά οικογένεια λ.χ. νά μή διαλυθή, μιά μάνα νά μεγαλώση σωστά τά καημένα τά παιδιά της. Νά συγκρατήσουμε λίγο αυτούς πού έχουν ευλάβεια.

Κατάσταση πνευματική, οχυρό πνευματικό

Σήμερα είναι καιρός νά ετοιμασθούν οι ψυχές, γιατί, αν συμβή κάτι, δέν ξέρω τί θά γίνη. Είθε νά μην έπιτρέψη ό Θεός νά έρθουν δύσκολες μέρες, αλλά αν έρθουν, μέ έναν μικρό σεισμό, μέ ένα τράνταγμα, θά σωριάσουν ολόκληρες αδελφότητες, ολόκληρα μοναστήρια, γιατί ό καθένας θά πάη νά σώση τον εαυτό του και θά τραβήξη τήν πορεία του.

Χρειάζεται πολλή προσοχή, γιά νά μη μας εγκατάλειψη ό Θεός. Οί ψυχές νά έχουν κάτι πνευματικό. Αυτό σας τιμάει. Θά γίνη μεγάλο τράνταγμα. Τόσα σας λέω, τόσο σκληρά έχω μιλήσει! Έμενα κάτι νά μου έλεγαν, θά προβληματιζόμουν, θά σκεφτόμουν γιατί μου το είπαν, τί ήθελαν. Γιά νά μην πω βράδυα, ένα βράδυ δέν θά κοιμόμουν. Αν δέν έβλεπα τά δύσκολα χρόνια πού έρχονται, δέν θά ανησυχούσα τόσο. Άλλα αυτό πού βλέπω είναι ότι αργότερα θά δυσκολευθήτε πολύ. Δέν μέ καταλαβαίνετε. Τότε θά μέ καταλάβετε.

- Αν βρεθή, Γέροντα, μόνος του κανείς σέ δύσκολα χρόνια, τί θά κάνη;

- Αρχισε τώρα νά κάνης πρώτα υπακοή, νά απόκτησης διάκριση, και τότε θά δούμε. Γι' αυτό είπαμε νά κόψουμε τά κουσούρια πρώτα. Αν έχη κανείς

κουσούρια, δέν θά τά βγάλη πέρα. Άν τώρα γκρινιάζη γιά όλα και νομίζη ότι αυτός είναι λεβεντόπαιδο και όλοι οί άλλοι είναι χάλια, τότε... Κοιτάξετε νά διορθωθήτε, γιά νά δικαιούσθε τήν θεία βοήθεια. Νά στηριχθήτε ακόμη περισσότερο στον Θεό. Θά έχουμε πιό δύσκολα χρόνια. Ακόμη είναι άγουρα τά... φρούτα· δέν ωρίμασαν. Όταν έσεεις θά είστε ώριμες πνευματικά, ξέρετε τί θά είστε; Όχυρό. Όχι μόνο γιά έδώ, αλλά θά μπορήτε νά βοηθάτε και πιό πέρα. Γιατί, διαφορετικά, θά έχετε και έσεεις ανάγκη από ανθρώπινη βοήθεια και προστασία. Και ξέρετε τί κακό είναι ένα μοναστήρι, με ένα σωρό αδελφές, νά έχη ανάγκη από λαϊκούς;

Σήμερα ό μοναχός πρέπει νά ζήση πνευματικά, γιά νά είναι έτοιμος νά ξεπεράση μιá δυσκολία. Νά έτοιμασθή, γιά νά μην τον στενοχωρήση ή στέρηση, γιατί μετά μπορεί νά φθάση στην άρνηση. Θά έρθη εποχή πού θά ξεραθούν τά ποτάμια, όλοι θά διψάσουν, όλοι θά υποφέρουν. Γιά μας τους μοναχούς δεν είναι τόσο φοβερό· εμείς και νά διψάσουμε, πρέπει νά διψάσουμε, γιατί έμεις ξεκινήσαμε γιά κακουχία. «Ό,τι δέν έκανα εκουσίως ως καλόγερος, θά πώ, το κάνω τώρα ακουσίως, γιά νά καταλάβω τί θά πή καλόγερος. Σ' ευχαριστώ, Θεέ μου». Αλλά ό καημένος ό κόσμος! Όταν φθάνουν οι άνθρωποι στο σημείο νά εφευρίσκουν βόμβες πού νά σκοτώνωνται οι άνθρωποι και νά μήν καταστρέφονται τά κτίρια, τί νά πώ; Όταν είπε ό Χριστός «μιá ψυχή αξίζει όσο ό κόσμος όλος»²⁰⁶, και αυτοί έχουν τά κτίρια πιο πολύ από όλο τον κόσμο, αυτό είναι φοβερό!

- Γέροντα, νιώθω αγωνία, φόβο, γιά ό,τι μας περιμένει.

- Αυτός ό φόβος μας βοηθάει νά γαντζωθούμε στον Χριστό. Όχι ότι πρέπει νά χαίρεται κανείς γι' αυτήν την κατάσταση πού περιμένουμε, άλλα νά χαίρεται, γιατί θά άγωνισθή γιά τον Χριστό. Δηλαδή δέν θά περάσουμε μιá κατοχή ενός Χίτλερ ή ενός Μουσολίνι, άλλα θά δώσουμε εξετάσεις γιά τον Χριστό. Δέν είναι ότι θά έχουμε εμείς πολυβόλα, ατομικές βόμβες ανώτερες, και θά νικήσουμε. Τώρα ό αγώνας θά είναι πνευματικός. Θά παλέψουμε μέ τον ίδιο τον διάβολο. Ο διάβολος όμως δέν έχει καμμιά εξουσία, αν δέν του δώσουμε εμείς εξουσία. Τί νά φοβηθούμε; Αν ήταν Χίτλερ ή Μουσολίνι, ήταν άλλο. Νά μήν ύπάρχη φόβος. Νά χαιρώμαστε πού ή μάχη είναι πνευματική.

Έάν ζήτε μοναχικά, πατερικά, και προσέχετε, θά δικαιούσθε την θεία επέμβαση σε κάθε επίθεση του έχθρου. Άν υπάρχουν άνθρωποι προσευχής, ταπεινοί, πού έχουν πόνο και αγάπη, είναι κεφάλαια πνευματικά, είναι «βάσεις» πνευματικές. Δυό-τρεις ψυχές νά υπάρχουν σε ένα μοναστήρι πού νά σκέφτονται τον πόνο των άλλων και νά προσεύχωνται, είναι πνευματικό οχυρό. Καθηλώνουν τά πάντα.

Προσευχή, όρθή ζωή, παράδειγμα

- Γέροντα, ποια είναι ή σωστή θέση πού πρέπει νά πάρη ό μοναχός στην σημερινή δύσκολη κατάσταση;

- Κατ' αρχάς, προσευχή, όρθή ζωή, παράδειγμα, και όταν χρειασθή και όπου χρειασθή, νά μιλήση.

- Δηλαδή, πρέπει ό μοναχός νά μιλήση, όταν δοθή αφορμή;

- Μά, φυσικά! Άν δέν μιλήση ό μοναχός, ποιος θά μιλήση; Ό μοναχός δέν έχη τί νά φοβηθη. Οι άλλοι φοβούνται, μήπως τους πετάξουν από τις θέσεις τους. Έμείς

²⁰⁶ βλ. Ματθ. 16,26.

οι αφιερωμένοι στον Θεό, αν δέν τραβήξουμε μπροστά, ποιος θά τραβήξει;

Ό λογισμός μου λέει πώς δέν θά αφήση ό Θεός· δέν θά αφήση! Θά ξεκαθαρίση αυτή ή κατάσταση. Τώρα είναι σάν νά ύπάρχη ένα μεγάλο δίχτυ πού έχει κλείσει μέσα τά ψάρια και είναι σάπιο. Πάει μιά από έδω-μιά από έκει και θά σπάση στο τέλος. Και δέν θά σπάση, γιατί τά ψάρια είναι μεγάλα, άλλα γιατί έχει σαπίσει το δίχτυ.

- Γέροντα, τά ψάρια είναι οι Χριστιανοί;

- Ναί, οι Χριστιανοί, και οι άλλοι είναι τά χέλια, τά φίδια. Αλλά και έμείς θά δώσουμε λόγο στον Θεό γι' αυτήν τήν κατάσταση. Έγώ τώρα τά λέω έξω από τά δόντια· δέν κρατιέμαι άλλο!

- Δηλαδή, Γέροντα, τί πρέπει να κάνουμε;

- Πρώτα να κάνουμε δουλειά στον εαυτό μας. Γιατί ως μοναχός σκοπό έχω να διαλύσω το ανθρώπινο δικό μου πνεύμα, να φτιάξω πρώτα τον εαυτό μου, για να γίνω άνθρωπος πνευματικός, γιατί αλλιώς δέν έχει νόημα ή ζωή μου ως μοναχού. Υστερα να μιλήσουμε με τρόπο, όταν χρειάζεται, και ό Θεός θά βοηθήση να φέρουμε θετικά αποτελέσματα.

- Γέροντα, μερικοί όμως λένε καλύτερα σιωπή και προσευχή.

- Δέν μπορείς να άδιαφορήσης, Όταν όλα καίγωνα γύρω σου. Πρέπει να σβήσης την φωτιά. Ό πόνος δέν σ' αφήνει να σιωπήσης. Βέβαια, το κυριώτερο είναι να προσπαθή κανείς να ζή πνευματικά, όσο μπορεί. Και αν χρειασθή να πάρη σε ένα σοβαρό ζήτημα κάποια θέση, θά πάρη την θέση πού θά έπιτρέψη ό Θεός.

Νά ζητε ταπεινά, απλά, πνευματικά, ώστε σε μιά δύσκολη στιγμή να μήν αναγκασθήτε να κάνετε συμβιβασμούς. Υστερα να κοιτάξετε να ερχονται για μοναχές νέες πού να έχουν προϋποθέσεις για τον Μοναχισμό, για να μπορούν να γίνουν σωστές μοναχές. Όταν γίνη κανείς καλός μοναχός, ξέρει μετά μέχρι πού χρειάζεται να άσχοληθή με ένα θέμα· τί πρέπει να κάνη και τί δέν πρέπει, πώς να ένεργήση. Αν δέν γίνη σωστός μοναχός, όλα στραβά πάνε. Τό καταλάβατε; Αν γίνετε σωστές μοναχές, θά ένεργήτε με σύνεση. Αν δέν γίνετε σωστές μοναχές, αν μιά τήν στείλης κάπου, θά πρέπη να της πής «να πής αυτό μέχρι εκεί, εκείνο μέχρι εκεί», γιατί αλλιώς μπορεί να πή ανοησίες. Άλλά αυτό είναι κατάσταση υπανάπτυκτη. Πού να τά βγάλης πέρα μετά;

Γι' αυτό όσες έχουν προϋποθέσεις για τον Μοναχισμό, να δουλευτούν, για να γίνουν σωστές μοναχές και να ξέρουν μέχρι πού πρέπει να πουν, τί πρέπει να πουν να ξέρουν τί πρέπει να κάνουν σε μιά δύσκολη στιγμή. Και θά κινούνται μέσα στην υπακοή, γιατί θά σύμφωνη τό δικό τους πνεύμα με το πνεύμα της Γερόντισσας. Σέ μιά ανάγκη, ένα νεύμα να τις κάνη ή Γερόντισσα, θά καταλαβαίνουν, γιατί θά έργάζωνται στην ίδια συχνότητα. Αλλιώς δεν γίνεται χωριό. Αν δεν μάθετε να κινήσθε έτσι, μπορεί να μπή και κάποιος άλλος στην ίδια συχνότητα, να λήη άλλα πράγματα, να μήν τό καταλάβετε και να κάνη μεγάλο κακό.

Κινδυνεύει ό Μοναχισμός

Ό κόσμος σήμερα καίγεται και ό Μοναχισμός αποδυναμώνεται, ξεφτάει, χάνει τήν αξία του. Αν φύγη τό πνευματικό από τον Μοναχισμό, δεν μένει τίποτε μετά. Στο Άγιον Όρος κάποιος προσκυνητής είπε σε έναν καλόγερο:

«Καλά, εδώ δέν υπάρχει ασκητικό πνεύμα;». «Τώρα, του είπε εκείνος, είναι νέα εποχή· πάνε αυτά τὰ πράγματα!»! Θά πή κανείς ότι βρέθηκε ένας παλαβός. Μπορεί νά υπάρχουν ακόμη πέντε-δέκα παλαβοί· άλλα, άν λένε τέτοιες ανοησίες, νά τους κλείσουν στον Πύργο! Δέν έχουν τό δικαίωμα νά λένε τέτοιες κουβέντες, πού βρίζουν τον Μοναχισμό στην εποχή μας και νά σκανδαλίζουν τον κόσμο. Αφορμή ζητάει ό άλλος.

Θά δήτε, σιγά-σιγά σέ μερικά μοναστήρια θά καταργήσουν τις πατερικές αναγνώσεις, γιά νά μήν έλέγχωνται. Θά διαβάζουν βιβλία κοινωνικά, γιατί δήθεν αυτά στην εποχή μας βοηθούν. Έκεί πάμε! Και έρχονται οί καημένοι οί λαϊκοί στά μοναστήρια, γιά νά βοηθηθούν... Όπως ό ευλαβής στον κόσμο περιφρονείται, έτσι και ό καλός μοναχός σέ λίγο θά περιφρονήται. Γιατί, άλλοίμονο, άν δέν προσέξουμε τό κοσμικό πνεύμα, σέ λίγο καιρό, άν κάποιος νέος πηγαίνη στό μοναστήρι και θέλη νά ζήση σωστά μοναχικά, θά τού λένε οί άλλοι: «Τί δουλειά έχεις εσύ εδώ;». Οι άνθρωποι, όταν βλέπουν μοναχούς να μη διαφέρουν από τους κοσμικούς, απογοητεύονται από τον Μοναχισμό. Πολλοί έρχονται και μού λένε πόσο σκανδαλίζονται από μερικά μοναστήρια, και πώς να διορθώνω λογισμούς τώρα; Μπήκε στον Μοναχισμό πολύ το κοσμικό πνεύμα και δεν σταματάει το κακό. Οι μοναχοί πρέπει νά σταθούν ως μοναχοί, όχι ως κοσμικοί. Έχουμε χάσει τήν απλότητα πού είχαν οι παλιές γενιές. Τώρα οί νέοι μοναχοί κινούνται με μιά λογική ανθρώπινη και μέ μιά κοσμική ευγένεια· κοιτούν πώς νά μή χάσουν τήν υπόληψη τους κ.λπ. Πριν από λίγα χρόνια έβλεπες στά Κοινόβια μιά κατάσταση Λαυσαϊκού²⁰⁷. Άλλοι πήγαιναν στά μοναστήρια από θείο ζήλο, άλλοι από μετάνοια. Καί ήταν διάφορες περιπτώσεις. Άλλου πέθαινε ή γυναίκα και εκείνος πήγαινε στό μοναστήρι. Άλλος χρόνια ζούσε μιά κοσμική ζωή και ύστερα μετανούσε και πήγαινε στό μοναστήρι. Έβρισκες και δαιμονισμένους στά μοναστήρια, πού κατέφευγαν εκεί και θεραπεύονταν μέ τις προσευχές των Πατέρων και έμεναν ύστερα και γίνονταν μοναχοί. Αν έπειτα έκαναν καμμία αταξία, δαιμονίζονταν πάλι, και έτσι υπήρχαν και δαιμονισμένοι στά μοναστήρια. Έβρισκες και πλανεμένους και δια Χριστόν σαλούς και μοναχούς μέ διορατικό χάρισμα και μέ ιαματικά χαρίσματα. Μεγάλη ποικιλία! Σήμερα ούτε μέ διορατικό χάρισμα βρίσκεις ούτε μέ ιαματικά χαρίσματα ούτε δαιμονισμένους ούτε διά Χριστόν σαλούς. Έμεις έχουμε τήν άλλη σαλάδα, την σαλάδα του κόσμου. Γίναμε εγκέφαλοι, γι' αυτό και παλαβώσαμε. Μπήκε πολλή κοσμική λογική και αυτή ή πολλή λογική κατέστρεψε τα πάντα. Και το κακό είναι πού δεν το καταλαβαίνουμε.

Σε μερικά μοναστήρια σήμερα έχουν γεμίσει εύκολιες-εύκολιες και κάνουν τήν ζωή τους δύσκολη. Πράγματα πού δεν χρειάζεται να ψειρίσουν, τά ψειρίζουν. Εκείνο πού είναι πνευματικό και μέ το όποιο πρέπει να ασχοληθούν, το αφήνουν. Αν οι νέοι πού έρχονται στα μοναστήρια μπαίνουν από το κοσμικό άγχος σέ ένα υπηρεσιακό πνεύμα, δεν θά αναπαυθούν. Μετά θά θέλουν νά κάνουν τουρισμό πνευματικό, εκδρομές, γιά νά ξεσκάσουν. «Θέλω τήν άδεια μου», θά σου λήη ό άλλος - ενώ ό μοναχός πρέπει νά ξεκολλάη μέ πόνο από το κελλί του.

Είμαι αγανακτισμένος από πολλές μεριές, γι' αυτό ξεσπάω. Πονάω, γιατί

---

²⁰⁷ Λαυσαϊκό ή Λαυσαϊκή ιστορία: Βιογραφίες Αγίων ασκητών της Αιγύπτου και της Παλαιστίνης. Το έργο συντάχθηκε πιθανόν κατά τά μέσα του 5ου αιώνα από τον επίσκοπο Έλενοπόλεως της Βιθυνίας Παλλάδιο και αφιερώθηκε από αυτόν στον Βυζαντινό Πατρίκιο Λαύσο, από τον όποιο πήρε και το όνομα.

παλιά οι μοναχοί ούτε πνευματικά βιβλία είχαν και οι καημένοι είχαν άγνοια από Μοναχισμό, και όμως έκαναν προκοπή. Το 30% ήταν γεννημένοι για μοναχοί· οι άλλοι που πήγαιναν στα μοναστήρια δεν ήταν καλλιεργημένοι· ήταν από πεντακόσιες καρυδιές καρύδια, και όμως έκαναν προκοπή. Πήγαινε στο μοναστήρι ο άλλος και δέν ήξερε τίποτε από πνευματικά. Μπορεί να καθόταν έναν-δυό μήνες, και ούτε ο ηγούμενος ήξερε ποιος είναι. Μετά, όταν έλεγε ότι θέλει να γίνη μοναχός, πήγαινε στον Πνευματικό, έξομολογείτο, και έμενε στο μοναστήρι. Και δέν ήξερε κανείς τί άνθρωπος ήταν, ποια πατρίδα είχε κ.λπ. Και αυτός, παρ' όλα τά προβλήματα που είχε, προχωρούσε και προόδευε. Και μερικοί ούτε γράμματα ήξεραν. Άκουγαν τήν ανάγνωση στην Τράπεζα, το Συναξάρι στην Εκκλησία και τίποτε άλλο. Και στην Τράπεζα καμιά φορά δέν καταλάβαιναν ούτε τήν ανάγνωση. Ούτε και από τά ψαλτικά καταλάβαιναν έλεγαν καμιά ευχή στην Ακολουθία, αλλά είχαν καλούς λογισμούς. Και όμως εκείνοι έφθαναν σε μέτρα, σε πνευματική κατάσταση, ενώ τώρα μέ Κατηχητικά, μέ πνευματικά βιβλία, μέ τόσες προϋποθέσεις να χαραμίζεται τέτοιο υλικό!... Δηλαδή οί ακαλλιεργητοι να έχουν τέτοια πνευματική καλλιέργεια και οί καλλιεργημένοι να μὴν έχουν τίποτε! Νά είναι ένα καλλιεργημένο χωράφι, κατά κάποιον τρόπο, και να μὴ βγάζη ούτε τον σπόρο που τοῦ σπέρνουν! Δέν είναι βαρὺ αυτό; Πώς το βλέπετε;

Πάντως, αν δέν προσέξουμε, δέν θά σταθῆ ὁ Μοναχισμός- θά τιναχθῆ στον αέρα. Βέβαια το μέλλον ανήκει στον Χριστό και στά χέρια της Καλής Νοικοκυράς, της Παναγίας, ἡ οποία θά πάρη τήν σκούπα και θά σάρωση και θά νοικοκυρέψῃ πάλι τά μοναστήρια της. Πρέπει να καταλάβουμε ὅτι ὅλα θά χαθούν και θά παρουσιασθούμε μπροστά στον Θεό χρεωμένοι, αν δέν ζήσουμε σωστά μοναχικά. Ξεκινήσαμε να γίνουμε καλόγεροι, για τήν σωτηρία της ψυχῆς μας και για να βοηθήσουμε τήν κοινωνία μέ τήν προσευχή. Γι' αυτό μὴν ξεχνάτε τί υποσχθήκατε στον Χριστό, ὅπως μὴν ξεχνάτε και τί τραβούν οί ἄνθρωποι στον κόσμο, οί ὅποιοι δέν είχαν αυτήν τήν εὐνοια να κληθούν στό Αγγελικό Τάγμα.

Νά αφήσουμε κληρονομιά

- Γέροντα, πολλοί στηρίζουν τις ελπίδες τους στα μοναστήρια. Νιώθω βαρειά αυτήν τήν ευθύνη.

- Ναι, το μόνο που μένει τώρα - ὅπως λένε πολλοί -είναι να βγουν μερικοί Άγιοι σαν τον Άγιο Κοσμά τον Αιτωλό, να σκορπίσουν σε διάφορα μέρη και να κηρύξουν, να διαφωτίσουν τον κόσμο. Τά μοναστήρια είναι τά πνευματικά κέντρα. Ἄν δέν ήταν τά μοναστήρια να βοηθήσουν τότε με τήν Επανάσταση του '21, πώς μπορούσε να γίνῆ ἡ Επανάσταση; Και στην Κατοχή πάλι τά μοναστήρια κράτησαν. Γι' αυτό και οι συμμορίτες τά κατέστρεψαν. Τά περισσότερα μοναστήρια δέν τά έκαψαν οι Γερμανοί· οι συμμορίτες τά κατέστρεψαν. Έλεγαν οι Γερμανοί: «Αν βρούμε πυρομαχικά σε μοναστήρι, θά τό κάψουμε». Οι συμμορίτες, για να φάνουν αυτοί καλοί και να δώσουν τήν εντύπωση ὅτι οι Γερμανοί τά έκαψαν, πήγαιναν και άφηναν στα μοναστήρια μερικές παλιές δεσμίδες, κανένα σπασμένο ντουφέκι. Ειδοποιούσαν εν τώ μεταξύ κάτω οι ίδιοι ὅτι επάνω στο μοναστήρι μένουν συμμορίτες, και πήγαιναν οί Γερμανοί στο μοναστήρι. Έβρισκαν πράγματι πολεμοφόδια και έβαζαν φωτιά στο μοναστήρι. Και τελικά οί συμμορίτες πολλά μοναστήρια έτσι τά έκαψαν, γιατί φοβούνταν τά μοναστήρια. «Και άθεο να είναι τό καθεστώς, έλεγαν, αν

υπάρχουν τὰ μοναστήρια, πάλι δέν θά κάνουμε τίποτε, οπότε ας τὰ κάψουμε». Καί τὰ έκαίγαν μέ αυτόν τον τρόπο.

Σήμερα μαγιά από τὰ μοναστήρια θά πάνε νά πάρουν. Αλλά, αν καί τὰ μοναστήρια είναι τραλαλά, τί θά πάρουν; Δέν θά βρουν προζύμι. Νά κοιτάξουμε νά κρατηθή λίγη μαγιά για τὰ δύσκολα χρόνια. Τώρα έρχονται στά μοναστήρια για βοήθεια αυτοί που πάνε στους μάγους κ.λπ. Αργότερα θά έχουμε ανθρώπους κουρασμένους από τήν αμαρτία. Καί νά τους στέλνης νά πιουν ή νά αμαρτήσουν, δέν θά πηγαίνουν.

Ό Θεός σ' αυτά τὰ δύσκολα χρόνια καλεί στον Μοναχισμό ανθρώπους μέ ατομικές προσκλήσεις. Αυτή ή γενιά ξεκινάει για τον Μοναχισμό μέ τις καλύτερες προϋποθέσεις, ξεκινάει μέ ιδανικά, καί ό διάβολος όλο αυτό τό υλικό τό αχρηστεύει. Η άλλη γενιά δέν θά είναι έτσι. Θά έρχονται στά μοναστήρια καί πολλοί που δέν θά είναι κατάλληλοι για τον Μοναχισμό. Θά είναι σέ τέτοια κατάσταση, που θά αναγκάζονται να γίνουν μοναχοί. Θά είναι κουρασμένοι και πληγωμένοι από τον κόσμο. Ανδρόγυνα θά χωρίζουν, είτε με την ευλογία είτε χωρίς την ευλογία της Εκκλησίας, και θά πηγαίνουν στα μοναστήρια. Νέοι που βαρέθηκαν την κοσμική ζωή θά πηγαίνουν στά μοναστήρια, άλλοι για νά σώσουν τήν ψυχή τους και άλλοι για νά βρουν λίγη ηρεμία. Άλλοι που θέλουν νά παντρευτούν, αλλά θά φοβούνται με τί άνθρωπο θά μπλέξουν, θά γίνονται μοναχοί. Δηλαδή στά επόμενα χρόνια μπορεί νά έρχονται καί ψυχοπαθείς ή άλλοι που θά διστάζουν νά δημιουργήσουν οικογένεια. «Τί θά βρω; τί θά κάνω; θά σκέφτωνα. Καλύτερα νά πάω νά γίνω μοναχός». Θά τον παίρνουν δηλαδή μερικοί σαν χουζούρι τον Μοναχισμό - τί προκοπή θά κάνουν, άλλο θέμα. Δεν θά έρχονται μετανιωμένοι άνθρωποι. Θά είναι οι άνθρωποι σε τέτοια κατάσταση, που θά αναγκάζονται νά γίνουν μοναχοί. Δεν θά είναι αγνά τὰ ελατήρια τους. Αυτός είναι ό κίνδυνος. Όταν ένας ξεκινή για τόν Μοναχισμό, είναι διαφορετικά. Αυτοί θά έχουν ανάγκη από πολλή βοήθεια, γιατί ό διάβολος, επειδή θά έχουν γευθή τις χαρές του κόσμου, θά τους πολεμήσει σκληρά· ενώ εμάς δεν μας πολεμάει τόσο. Εμάς κοιτάζει νά μας εμπόδιση από τήν πνευματική εργασία καί νά μάς ρίξει στην άκηδία, ώστε νά μή βρουν πνευματική ζύμη οι επόμενοι.

Θέλω νά πώ με όλα αυτά ότι εμείς πρέπει νά κάνουμε τώρα προκοπή, για νά μπορέσουμε νά βοηθήσουμε αυτούς τους ανθρώπους. Νά τους αφήσουμε κληρονομιά πατερική. Πνευματικές χαρές έχουμε· ουράνιες δεν έχουμε. Κάνουμε μιά χειροθεσία, μιά αγρυπνία, ψάλλουμε καί το «Δοϋλοι Κύριον...», κουνάμε καί τόν πολυέλαιο καί χαιρόμαστε. Αλλά αυτές δέν είναι ουράνιες χαρές· είναι χαρές σαρκικές της καρδιάς, με τήν καλή έννοια. Η ουράνια χαρά είναι κάτι το ανώτερο, που δεν εκφράζεται. Όταν αρχίσει κανείς νά γεύεται λιγάκι τὰ ουράνια, σκιρτάει ή καρδιά, παλαβώνει. Πρέπει νά ζήσουμε ουράνιες χαρές, για νά τις μεταδώσουμε στις επόμενες γενιές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Τό βαθύτερο νόημα της ζωής

Νά ετοιμασθούμε για την άλλη ζωή

- Γέροντα, ένας νέος εξαφανίσθηκε, αφού άφησε σημείωμα στους γονείς του ότι θά αυτοκτονήση, γιατί δεν είναι όμορφος και ότι γι' αυτό φταίνει εκείνοι.

- Δεν έχουν συλλάβει τό βαθύτερο νόημα της ζωής οί άνθρωποι. Δεν πιστεύουν στην άλλη ζωή. Όλο τό βάσανο από εκεί ξεκινάει. «Είμαι αδικημένος, σου λέει· οί άλλοι χαίρονται, εγώ δέν χαίρομαι». Δεν είναι ευχαριστημένοι με ό,τι έχουν, μπαίνει και ό εγωισμός, και βασανίζονται. Ο Θεός όλο τον κόσμο τον αγαπάει. Στον κάθε άνθρωπο έδωσε αυτά πού τον ωφελούν, είτε τό μπόι είτε την λεβεντιά είτε την ομορφιά κ.λπ., ό,τι θά τον βοηθήση, άν τό αξιοποίηση, νά σωθή. 'Αλλά ό κόσμος βασανίζεται. «Γιατί εγώ νά είμαι έτσι, ενώ εκείνος έτσι;». Μά εσύ έχεις αυτά, εκείνος έχει άλλα. Ένας διά Χριστόν σαλός Ρουμάνος πού άσκητεύει στο Άγιον Όρος είπε σε κάποιον πού είχε τέτοιους λογισμούς: «Ένας βάτραχος είδε τό βουβάλι και είπε: "Θέλω νά γίνω και εγώ βουβάλι". Φούσκωσε, φούσκωσε ό βάτραχος, και τελικά έσκασε. Ο Θεός αυτόν τόν έκανε βάτραχο, εκείνο βουβάλι. Πήγε ό βάτραχος νά γίνη βουβάλι και έσκασε!». Ο καθένας να χαίρεται, όπως ό Δημιουργός τον έφτιαξε.

Όταν ό άνθρωπος βοηθηθή να πιστέψη στον Θεό και στην μέλλουσα ζωή, την αιώνια, - συλλαβή δηλαδή το βαθύτερο νόημα της ζωής - και μετανοήση, άλλάξη ζωή, έρχεται αμέσως ή θεία παρηγοριά μέ τήν Χάρη του Θεού, ή οποία τον αλλοιώνει, διώχνοντας και όλα τά κληρονομικά του ελαττώματα. Πολλοί άνθρωποι πού μετανόησαν, αγωνίσθηκαν μέ φιλότιμο ταπεινά, χαριτώθηκαν, έγιναν και Άγιοι, και τους προσκυνάμε τώρα μέ ευλάβεια και ζητάμε και τις πρεσβείες τους, ενώ προηγουμένως είχαν πολλά πάθη και κληρονομικά. Ο Όσιος Μωυσής ό Αίθιοψ λ.χ., ενώ ήταν ό πιο αιμοβόρος ληστής, μέ κληρονομική κακία, μόλις πίστεψε στον θεό, μετανόησε, ασκήθηκε, έφυγαν όλα τά πάθη, τόν επισκέφθηκε ή Χάρις του Θεού, και αξιώθηκε νά λάβη και το προφητικό χάρισμα. Πέρασε στην ευαισθησία ακόμη και τόν Μέγα Αρσένιο²⁰⁸, ό όποιος ήταν από τήν μεγαλύτερη αρχοντική οικογένεια της Ρώμης, μέ κληρονομικές αρετές και μέ μεγάλη επιστημονική μόρφωση.

- Γέροντα, δηλαδή ποιο είναι ακριβώς το νόημα αυτής της ζωής;

- Ποιο είναι; Νά ετοιμασθούμε για τήν Πατρίδα μας, τόν Ουρανό, τόν Παράδεισο. Το πάν είναι νά συλλαβή ό άνθρωπος αυτό το βαθύτερο νόημα της ζωής, πού είναι ή σωτηρία τής ψυχής. Όταν ό άνθρωπος πιστεύη στον Θεό και στην μέλλουσα ζωή, τότε καταλαβαίνει ότι αυτή ή ζωή είναι μάταιη και ετοιμάζει το διαβατήριο του για τήν άλλη ζωή. Ξεχνούμε ότι όλοι θά φύγουμε. Δεν θα βγάλουμε ρίζες εδώ. Αυτή ή ζωή δεν είναι για να καλοπεράσουμε. Είναι να δίνουμε εξετάσεις, για να περάσουμε στην άλλη ζωή. Γι' αυτό ό σκοπός μας

---

²⁰⁸ Ο Αββάς Αρσένιος ό Μέγας (354-447) καταγόταν από τήν Ρώμη. Ήταν μέγας κατά τήν σοφία και τήν αρετή. Ονομαζόταν «πατήρ Βασιλέων», γιατί ό αυτοκράτορας Θεοδόσιος του ανέθεσε τήν μόρφωση των δύο παιδιών του. Τό 394 μετά από θεία πληροφορία αναχωρεί για τήν έρημο τής Αιγύπτου. Αν και είχε ζήσει στά ανάκτορα, διακρίθηκε ως μοναχός για τήν μεγάλη αυστηρότητα και τήν σκληραγωγία του.

πρέπει νά είναι νά ετοιμασθούμε, ώστε νά φύγουμε με αναπαυμένη συνείδηση, όταν μας καλέση ό Θεός, και νά πετάξουμε κοντά Του. Όταν ό Χριστός ευλόγησε τους πέντε άρτους και χόρτασε τόσες χιλιάδες ανθρώπους, ό κόσμος ένα κι ένα είπε: «Είναι ό,τι πρέπει για βασιλιάς!». Έφαγαν τους πέντε άρτους και τά δυο ψάρια και ένθουσιάσθηκαν. Ό Χριστός όμως τους είπε νά μήν ένδιαφέρωνται γι' αυτήν τήν τροφή, γιατί δεν θά μείνουμε εδώ²⁰⁹. Σ' αυτήν τήν ζωή δοκιμάζεται ό καθένας, άν ανταποκρίνεται σε όσα ζητάει ό Θεός.

- Γέροντα, τί πρέπει νά εχη κανείς πάντα στον νου του, για νά κάνη τό θέλημα του Θεού;

- Νά εχη τον νου του στον Θεό. Νά σκέφτεται γιατί ήρθαμε σ' αυτήν τήν ζωή. Έδώ δέν ήρθαμε για νά κάνουμε τά πάντα και νά βολευτούμε. Ηρθαμε για νά ετοιμασθούμε για τήν άλλη ζωή. Ό νους μας λοιπόν πρέπει νά είναι διαρκώς εκεί και σε ό,τι θά μάς βοηθήση νά πάμε εκεί. Με τήν φιλότιμη αντιμετώπιση, με τον ταπεινό και φιλότιμο αγώνα καταλαβαίνει κανείς τό νόημα της πνευματικής ζωής. Η πνευματική ζωή είναι λεβεντιά, γλέντι πνευματικό. Ξέρετε τί θά πή γλέντι! Νά πιάσετε τό βαθύτερο νόημα του Μοναχισμού, τήν πνευματική αρχοντιά, τήν ευαισθησία τήν πατερική. Τό βαθύτερο νόημα της ζωής - όχι του Μοναχισμού άλλα της ζωής - έχουν υποχρέωση όλοι οί άνθρωποι νά τό συλλάβουν. Αν τό έκαναν αυτό, δέν θά είχαν καθόλου μικροπρέπειες, γκρίνιες κ.λπ. Αφού υπάρχει θεία ανταπόδοση, νά κοιτάξουμε πώς θά βγάλουμε κανένα φράγκο για 'κει, και όχι πώς θά έχουμε εδώ τήν αξιοπρέπειά μας και πώς θα απολαμβάνουμε ανθρώπινες τιμές. Όταν ό άνθρωπος τοποθετή τον εαυτό του στην πραγματική ζωή, όλα τά χαίρεται. Χαίρεται πού ζή, χαίρεται πού θα πεθάνη. Όχι γιατί βαρέθηκε τήν ζωή του, άλλα χαίρεται πού θα πεθάνη και θά πάη κοντά στον Χριστό.

- Χαίρεται, Γέροντα, γιατί δέν αντιδρά σ' αυτό πού ό Θεός επιτρέπει;

- Χαίρεται, γιατί βλέπει ότι αυτή ή ζωή είναι πρόσκαιρη, ενώ ή άλλη αιώνια. Δέν βαρέθηκε τήν ζωή, άλλα σκέφτεται «τί θά κάνουμε, δέν θά φύγουμε;» και ετοιμάζεται για 'κει, γιατί καταλαβαίνει ότι αυτός είναι ό προορισμός του, το νόημα της ζωής.

Νά, οι κοινωνικοί λειτουργοί έχουν καλωσύνη, οί καημένες, τρέχουν, σκοτώνονται για τους άλλους. Σπουδάζουν ψυχολογία, άλλα μέ τον τρόπο πού πηγαίνουν νά βοηθήσουν, σε κάποιες περιπτώσεις σταματούν. Πάει λ.χ. μία νά παρηγόρηση έναν πού έχει ένα πόδι και αυτός της λέει: «Εσύ μού λές "καλημέρα" μέ δυό πόδια, άλλα εγώ μέ ένα». Τί νά του απάντηση; Πώς νά τον βοηθήση μέ τήν ψυχολογία; Αν δέν βοηθηθή αυτός ό άνθρωπος νά συλλαβή το βαθύτερο νόημα τής ζωής, δέν μπορεί νά βοηθηθή μέ τίποτε. Νά καταλάβη ότι γι' αυτήν τήν αναπηρία πού επέτρεψε ό Θεός, αν δέν γογγύζη, θά εχη νά λάβη στην άλλη ζωή αποταμιευμένο ουράνιο μισθό και νά χαίρεται. Και αν ακόμη οί άλλοι περπατούσαν μέ τέσσερα πόδια, νά έλεγε: «Σέ ευχαριστώ, Θεέ μου, πού περπατώ μέ ένα πόδι». Αλλά όσες δέν έχουν τήν πνευματική αντιμετώπιση, πάνε νά παρηγορήσουν τους άρρωστους και δέν ξέρουν τί νά τους πουν. Πάει ή κοινωνική λειτουργός νά παρηγόρηση λ.χ. μία γυναίκα τριάντα πέντε χρονών μέ καρκίνο, πού έχει και τρία παιδάκια. Τί νά τής πη; Αν δέν βοηθηθή αυτή ή μητέρα νά συλλαβή τό βαθύτερο νόημα τής ζωής, απελπίζεται, γιατί σκέφτεται τί θά γίνουν τά παιδιά. Τήν ίδια απελπισία πού έχει ή μητέρα έχει και ή κοινωνική λειτουργός, αν δεν έχη καταλάβει κάτι το ανώτερο, το βαθύτερα

²⁰⁹ Βλ. 1ω. 6,5 κ.έ.

πνευματικό. Άν δεν υπάρχει κατ' αρχάς βαθύτερη τοποθέτηση στον ίδιο τον εαυτό της, δεν μπορεί να βοηθήσει σωστά, για να ερθη ή θεία παρηγοριά στον άλλον. Έτσι οι καημένες κουράζονται και σωματικά, αλλά και στενοχωρούνται, γιατί δεν μπορούν να βοηθήσουν θετικά. Κουράζονται δηλαδή διπλά.

Νά αισθανθούμε τό καλό ως ανάγκη

Πρέπει ό άνθρωπος να αισθανθή το καλό ως ανάγκη, γιατί διαφορετικά θά είναι βασανισμένος. Και δεν είναι να πή κανείς ότι μερικοί δεν μπορούν να καταλάβουν το καλό ως ανάγκη. Έγώ δεν μπορώ να τό δικαιολογήσω αυτό. Ακόμη και ένα μικρό παιδάκι πέντε χρονών μπορεί να αισθανθή τό καλό ως ανάγκη. Άς πούμε ότι ένα παιδάκι έχει πυρετό. Φέρνουν οι γονείς τον γιατρό και εκείνος τους λέει «κρατήστε τό παιδί γερά» και τák-τάκ τού κάνει τήν ένεση. Μετά τό παιδί, μόλις ξαναδή τον γιατρό, βάζει τά κλάματα και φεύγει. Άν όμως εξ αρχής τού πουν «κοίταξε, είσαι άρρωστο, έχεις πυρετό και δεν θά μπορής ούτε στο σχολείο να πάς ούτε να παίξης, ενώ τά άλλα παιδιά παίζουν, άν όμως αφήσης τον γιατρό λίγο να σε τσιμπήση, θά πέση ό πυρετός και μετά θά μπορής κι εσύ να πάς να παίξης», τό παιδάκι αμέσως θά κλείση τά ματάκια του και θά τεντώση μόνο του τό χεράκι. Θέλω να πώ ότι, άν τό παιδάκι μπορή να αισθανθή τό καλό ως ανάγκη, πόσο μάλλον ό μεγάλος.

Άπό τήν στιγμή πού ό άνθρωπος καταλάβη τό σωστό, τελείωσε. Νά πούμε ότι σας λέω: «Θά σας πετάξω κάτω από τό παράθυρο». Καταλαβαίνετε τί θά πή αυτό. Και ένας λειψός στο μυαλό καταλαβαίνει ότι, άν πέση ψηλά από το παράθυρο, θα σπάση τά πόδια του. Καταλαβαίνει ποιος είναι ό γκρεμός και ποιο το ίσωμα· ποιο είναι το καλό και ποιο τό άσχημο. Ένας μεγάλος πού έχει διαβάσει Πατερικά, Ευαγγέλιο, ξέρει ποιο είναι τό σωστό. Από 'κει και πέρα θέλει τό κουμπί γύρισμα. Αλλά πολλές φορές λές σε μερικές ψυχές «γιατί τό κάνεις αυτό; δεν καταλαβαίνεις ότι δεν είναι σωστό;», και αρχίζουν: «Νά, δυστυχώς έγώ έτσι είμαι, γιατί να είμαι έτσι, έτσι ήμουν και πρώτα». «Άσε τί ήσουν πρώτα. Τώρα πού σου τό λέω, τί κάνεις, για να διορθωθείς;». Άλλο αν δεν τις κόβη. Άλλά μόνον τό μωρό παιδάκι θά πιάση τό κάρβουνο αντί για καραμέλλα, γιατί δεν τού κόβει.

- Γέροντα, πώς ή μητέρα σας πού ήταν τόσο ευαίσθητη και σας αγαπούσε, σας έδωσε από τά πρώτα παιδικά χρόνια αυστηρή αγωγή;

- Άπό μικρός μπορεί ό άνθρωπος να βοηθηθή, για να συλλαβή τό βαθύτερο νόημα τής ζωής και να χαίρεται σωστά. Όταν ήμουν μικρός, τά περνούσα τά παιδιά στο τρέξιμο. Εκείνα δεν μέ άφηναν να τρέξω, με έδιωχναν. «Γίροσφυγόπουλο» μέ έλεγαν. Πήγαινα μετά στην μάνα μου μέ κλάματα. «Τί έχεις και κλαις;», μου έλεγε εκείνη. «Δέν μ' αφήνουν τά παιδιά να τρέξω», τής έλεγα. «Θέλεις να τρέξης; Νά αυλή, τρέξε. Γιατί θέλεις να τρέχης εκεί, για να σε βλέπουν οι άλλοι και να σου λένε μπράβο; Αυτό έχει υπερηφάνεια». Άλλη φορά ήθελα να παίξω μέ τό τόπι και δεν μέ άφηναν τά παιδιά. Πήγαινα πάλι στην μάνα μου κλαίγοντας. «Τί έγινε, γιατί κλαις πάλι;», μέ ρωτούσε. «Δέν μ' αφήνουν τά παιδιά να παίξω μέ τό τόπι!», τής έλεγα. «Αυλή μεγάλη έχουμε, τόπι έχεις, παίξε εδώ. Τί θέλεις να σε βλέπουν οι άλλοι, για να σε καμαρώνουν; Αυτό έχει υπερηφάνεια». Τότε σκέφθηκα: «Δίκαιο έχει ή μητέρα». Έτσι σιγά-σιγά δεν ήθελα ούτε να τρέχω ούτε να παίξω τό τόπι μπροστά στον κόσμο, γιατί κατάλαβα ότι αυτό είχε μέσα υπερηφάνεια και έλεγα: «Πράγματι, τί χαμένα πράγματα! Δίκαιο έχει». Ύστερα τόσο πολύ δεν μέ πείραζε, πού, Όταν έβλεπα τα άλλα παιδιά να τρέχουν, να χτυπούν τό τόπι και να καμαρώνουν, γελούσα και έλεγα «τί κάνουν;», και ήμουν

μικρό παιδί· τρίτη Δημοτικού πήγαινα. Μετά ζούσα μιά φυσιολογική ζωή. Έτσι τώρα, αν μου πουν «τί προτιμάς, νά άνεβής Αύγουστο μήνα ξυπόλυτος στον Άθωνα μέσα στά πουρναρόφυλλα ή νά πάς σε μιά τελετή πού θά σου φορέσουν μανδύα κ.λπ.», θά πω ότι προτιμώ νά πάω ξυπόλυτος στον Άθωνα. Όχι από ταπείνωση, άλλα γιατί αυτό μέ αναπαύει.

Οι άνθρωποι πού έχουν υπερηφάνεια δεν βοηθήθηκαν μικροί από τό σπίτι. Τό κοσμικό φρόνημα βασανίζει τον άνθρωπο. Καί αν δεν προσεχθή αυτό και οι γονείς δεν βοηθήσουν τά παιδιά, όταν είναι μικρά, γίνεται μετά κατάσταση αυτό. Άλλο είναι ένα παιδί νά τό έπαινέσης λίγο, γιά νά μὴν άπογοητευθή, καί άλλο νά τοῦ φουσκώνης τόν εγωισμό. Π.χ. είπε ένα ποίημα καί δέν τό είπε καλά καί απογοητεύεται. Τότε θά τού πῆ ή μάνα: «Έ, καλά τό είπες». Αν τό πῆ όμως καλά τό ποίημα καί άρχίση ή μάνα μπροστά στους άλλους «μπράβο, εσύ τό είπες άπό όλα τά παιδιά καλύτερα! τό δικό μου παιδί είναι τό καλύτερο!», εκείνο είναι κακό. Καί έτσι οι γονείς καλλιεργούν πολλές φορές στά παιδιά τήν υπερηφάνεια. Η κάνει λ.χ. τό παιδί μιά αταξία στο σχολείο καί ό δάσκαλος τό μαλώνει. Πάει μετά τό παιδί στο σπίτι καί λέει στους γονείς του: «Ο δάσκαλος μέ μάλωσε άδίκα». Όταν ό πατέρας ή ή μάνα ύποστηρίζη τό παιδί καί λήη μάλιστα μπροστά του «θά τού δείξω εγώ, τό παιδί τό δικό μου είναι...», μετά εκείνο θεωρεί καλό αυτό πού έκανε, καί τελικά βασανίζεται άπό χαμένα πράγματα. Όλη ή βάση είναι νά καταλάβη τό παιδί μερικά πράγματα άπό τό σπίτι του. Αν ό άνθρωπος άπό μικρός συλλαβή τό βαθύτερο νόημα της ζωής, ύστερα πάνε όλα κανονικά. Αλλιώς ευχαριστιέται μέ τά γήινα, μέ τους έπαινους των ανθρώπων - πού στην πραγματικότητα δέν αναπαύουν - και παραμένει γήινος άνθρωπος.

Νά βοηθούμε τον κόσμο στην μετάνοια

- Γέροντα, τί μπορεί να βοηθήση σήμερα περισσότερο τον κόσμο;

- Σήμερα, αν διδασκόταν ή μετάνοια στον κόσμο, μόνον αυτή θά μπορούσε νά βοηθήση. Νά διαβάζουμε, όσο μπορούμε, βίους Αγίων πού τονίζουν τήν μετάνοια, γιά νά βοηθηθούμε. Το νά ζητούμε μετάνοια άπό τον Θεό σημαίνει ότι ζητούμε φωτισμό. Όταν ζητούμε μετάνοια και μετανοήσουμε περισσότερο, φυσικά θά ταπεινωθούμε περισσότερο καί υποχρεωτικά τότε θά ερθη περισσότερο ή θεία Χάρις, δ θειος φωτισμός. Όταν βρίσκεται ο άνθρωπος εν μετάνοια, διατηρεί τήν Χάρη τοῦ Θεού. Πάντως δ κόσμος είναι καλός. Βλέπεις, οι περισσότεροι ούτε εξομολογούνται ούτε εκκλησιάζονται, έχουν άγνοια μεγάλη, καί άπό τό άλλο μέρος έρχονται καί μού ζητούν βοήθεια. Αυτό κάτι έχει μέσα.

- Μήπως οι δοκιμασίες, Γέροντα, γίνονται αφορμή νά πλησιάσουν οί άνθρωποι στον Θεό;

- Όσοι έχουν καλή διάθεση βοηθιούνται άπό τις δοκιμασίες· όσοι δέν έχουν, τά βάζουν μέ τον Θεό, βρίζουν κ.λπ. Το κακό είναι ότι δέν λένε «ήμαρτον», άλλα βασανίζονται. Μεγάλη εξουσία έχει ο διάβολος στον κόσμο. Τού δώσαμε πολλά δικαιώματα. Πώς έγινε δ σημερινός άνθρωπος! Το κακό είναι ότι εμποδίζει τήν θεία επέμβαση, γιατί δέν έχει μετάνοια. Ά ν υπήρχε μετάνοια, τά πράγματα θά είχαν τακτοποιηθή. Μπόρες, μπόρες θά περνούμε! Ο Θεός νά βάλη το χέρι Του! Νά ζητούμε μετάνοια γιά όλον τον κόσμο καί γιά όσους έν ψυχρώ κάνουν κακό στην Εκκλησία καί δέν έχουν σκοπό νά διορθωθούν, να τους δίνη ό Θεός μετάνοια και έπειτα να τους παίρνη.

Νά βοηθούμε, όσο μπορούμε, τον κόσμο στην μετάνοια, γιά νά δεχθούμε

τις ευλογίες του Θεού. Μετάνοια και εξομολόγηση, αυτό χρειάζεται σήμερα. Έγώ συνέχεια συνιστώ μετάνοια και εξομολόγηση, για να χάσει τα δικαιώματα ο διάβολος, να κοπούν οι εξωτερικές δαιμονικές επιδράσεις. Θέλουν τράνταγμα οι άνθρωποι, να καταλάβουν, να μετανοήσουν. Π.χ. κάποιος εξομολογείται ότι έκανε μοιχεία. Του δίνει ο Πνευματικός άφεση, του δίνει και έναν κανόνα και δεν προχωράει περισσότερο. Πρέπει ο Πνευματικός να τον βοηθήσει να καταλάβει ότι το κακό δεν ήταν μόνον η μοιχεία· ότι με αυτό που έκανε, έκανε εγκλήματα, διέλυσε δύο οικογένειες. Αλλά μερικοί Πνευματικοί ούτε καν ερευνούν παραπέρα ούτε προβληματίζουν τους ανθρώπους.

- Γέροντα, υπάρχουν άνθρωποι που είναι καλοί, όμως δεν εκκλησιάζονται συχνά, δεν έχουν τακτική μυστηριακή ζωή.

- Μπορεί καμιά φορά κάποιος να μην εκκλησιάζεται συχνά, αλλά να υπάρχει μέσα του ευλάβεια, καλωσύνη, και έτσι βρίσκει τόπο και κατοικεί ο Θεός. Αυτοί οι άνθρωποι, αν είχαν και μυστηριακή ζωή, θα προχωρούσαν πολύ στην πνευματική ζωή. Και βλέπεις, υπάρχουν άλλοι που εκκλησιάζονται, εξομολογούνται, κοινωνούν, τα κάνουν όλα, και όμως ο Θεός δεν βρίσκει τόπο να κατοικήσει μέσα τους, γιατί δεν υπάρχει ταπείνωση, καλωσύνη, μετάνοια πραγματική. Δεν αρκεί μόνον η εξομολόγηση στον Πνευματικό, για να τακτοποιηθεί κανείς· χρειάζεται και μετάνοια. Και κάθε προσευχή που κάνει κανείς πρέπει να αρχίζει με εξομολόγηση στον Θεό. Όχι όμως να κλαίει και να λέει «είμαι τέτοιος, τέτοιος, τέτοιος», και μετά να κάνει πάλι τα ίδια. Αυτό δεν είναι συναίσθηση. Όταν υπάρχει συναίσθηση, υπάρχει και λίγη βελτίωση.

Είδατε οι Ισραηλίτες με τι απλότητα προσευχήθηκαν; «*Εξεγέρθητι, ἰνατί ὑπνοῖς, Κύριε;*»²¹⁰, είπαν. Δηλαδή, «ξύπνα, Κύριε, γιατί κοιμάσαι;». Και ύστερα ο Κύριος «*ἐξήγερθη ὡς δυνατός, κεκραϊπαληκῶς ἐξ οἴνου καὶ ἐπάταξε...*»²¹¹ Μέ τι απλότητα και τι ταπείνωση, αλλά και με τι παρρησία είπαν: «Τί θά πούμε τώρα, Κύριε, στα έθνη; Μάς έσωσες από την Ερυθρά Θάλασσα και τώρα να πεθάνουμε στην έρημο ή να μάς σφάξουν οι αλλόφυλοι; Να μή γίνουμε ρεζίλι»²¹². Μήν πούμε και εμείς καμιά κουβέντα, «γιατί κοιμάσαι, Θεέ, και δεν βλέπεις;», γιατί θά μάς δώσει σκαμπίλι εμάς. Είναι αναίδεια. Εκείνοι με ταπείνωση και απλότητα το είπαν. Δεν έδιναν ευθύνες στον Θεό, να πουν «γιατί τά έκανες έτσι;», αλλά έλεγαν «εμάς μάς χρειάζονταν πολύ μεγαλύτερα κακά, αλλά τώρα τί θά πούμε στα έθνη;». Και είδατε; Ένα και ένα έκαμψαν τον Θεό. Καταλάβατε; Υπήρχε αναγνώριση του σφάλματος, μετάνοια, και επενέβη ο Θεός και «*ἐπάταξε...*». Αν βρεθούμε και εμείς σε δυσκολία και δεν την αντιμετωπίσουμε πνευματικά, τότε θά πουν οι κοσμικοί για μάς: «Πού είναι η προσευχή σας; Λέτε ότι προσεύχεσθε, αλλά τί κάνετε;». Γινόμαστε ρεζίλι.

Ἡ μετάνοια βοηθάει να εξαφανισθή το κακό

Όταν ζητούμε μετάνοια από τον Θεό για τον κόσμο, να βάζουμε και τον εαυτό μας μέσα σ' αυτούς που έχουν φταίξει και να μή λέμε: «Βοήθησε τον κόσμο που είναι αμαρτωλός». Οί Τρεις Παίδες γεννήθηκαν στην αιχμαλωσία,

²¹⁰ Ψαλμ. 43,24.

²¹¹ βλ. Ψαλμ. 77, 65-66.

²¹² βλ. Εξ. 32, 12- Δευτ. 9,28 και Ψαλμ. 78, 10

και όμως δεν είπαν «τί φταίμε εμείς;», αλλά είπαν: «Δικαίως πάθαμε, έπρεπε και περισσότερα να πάθουμε». Μιλούσαν σαν να ήταν από αυτούς που παρέβησαν τις εντολές του Θεού πριν από την Βαβυλώνια αιχμαλωσία, σαν να ήταν και αυτοί συμμετοχοι στην αμαρτία, ενώ ήταν αμέτοχοι, αφού δεν είχαν ακόμη γεννηθη. Πόσο μέ συγκινεί ή προσευχή που έκαναν, όταν βρίσκονταν μέσα στο καμίνι! «*Δίκαιος ει, Κύριε, επί πασιν οίς έποίησας ημιν... Οτι ήμάρτομεν και ήνομήσαμεν... Και νυν ουκ έστιν ημίν ανοΐξαι τό στόμα ημών. Μη δη παραδφης ημάς εις τέλος... και μη αποστήσης τό έλεος σου αφ' ημών διά "Αβραάμ τον ήγαπημένον υπό σου*». Δηλαδή, «δικαία μας τιμωρείς, Κύριε, γιατί αμαρτήσαμε, αλλά μόνο για χατίρι του Αβραάμ που τον αγαπάς, γιατί δεν αμάρτησε, μή μας έγκαταλείπης». Έβαζαν και τον εαυτό τους μέσα στους αμαρτωλούς, και τό πίστευαν, γι' αυτό έγινε τό καμίνι δροσιά. Ένώ τον ειδωλολάτρη που πήγε να δη τό καμίνι, τον πήραν οι φλόγες²¹³. Ο άνθρωπος, αν δεν δουλεύη έτσι, αρχίζει συνέχεια να δικαιολογήται. «Ο διάβολος μέ έβαλε και αμάρτησα» ή «ο Αδάμ φταίει, ή Εύα φταίει· δεν φταίω έγώ». Ένας θεολόγος μου είπε μία φορά: «Και τί χρωστάμε έμείς τώρα να ταλαιπωρούμαστε έξ αιτίας της Εύας;». «Ευλογημένη άνθρωπε, του λέω, σε πειράζει αυτό για να σωθής;». Τί φταίει ο Αδάμ ο καημένος ή ή Εύα ή φουκαριάρα; Ένα σφάλμα έκαναν και πόσους αιώνες ήταν στον Αδη, ενώ εμάς ήρθε ο Χριστός και μας λύτρωσε. «Έβδομηκοντάκις επτά φορές αν αμαρτήσετε και μετανοήσετε, είπε, σάς συγχωρώ!»²¹⁴. Χιλιάδες φορές αμαρτάνουμε και ο Χριστός μάς συγχωράει - αρκεί να μετανοούμε ειλικρινά -, και να λέμε ότι φταίει ο Αδάμ και ή Εύα; Και να δήτε δεν βάζουν το όνομα Εύα - να δώσουμε το όνομα Εύα σε μια αδελφή, ή τουλάχιστον Ζωή, αν είναι δύσκολο Εύα! Μά είναι πολύ αδικημένη! Αυτή είναι ή μάνα μας, ή μητέρα όλου του κόσμου, και ούτε καν τό ονομά της δεν θέλουμε να ακούσουμε. Και την κατάρα, στην ουσία, στον διάβολο την έδωσε ο Θεός. «Και ο όφεις ήταν φρόνιμος»²¹⁵. Μπήκε ο διάβολος στο φίδι, για να ξεγελάση τον άνθρωπο. Και βλέπεις, όλοι τά βάζουν μέ την Εύα, ότι αυτή μας χαντάκωσε, ενώ θά ήμασταν μια χαρά στον Παράδεισο, αν δεν γινόταν ή παράβαση! Αν και εμάς μάς έλεγε ο Χριστός, «αφού σφάλατε μία φορά, θά πάτε τόσους αιώνες στον Αδη», ε, τότε να έλεγε κανείς κάτι!... Τί αχάριστος κόσμος!

Πάντως ή μετάνοια είναι μεγάλη υπόθεση. Δεν έχουμε καταλάβει ότι ο άνθρωπος μέ την μετάνοια μπορεί να αλλάξη την απόφαση του θεού. Δεν είναι μικρό πράγμα αυτό, να έχη τέτοια δύναμη ο άνθρωπος. Κάνεις κακό; Ο Θεός σου δίνει σκαμπιλάκι. Λές «*ήμαρτον*»; Σταματά και σου δίνει ευλογίες. Όταν δηλαδή συνέρχεται τό άτακτο παιδί, μετανοή και δέρεται από την συνείδηση του, τότε ο Πατέρας του τό χαϊδεύει μέ αγάπη και τό παρηγορεί. Οί Ισραηλίτες, επειδή

²¹³ βλ. Δαν. 3-11, Προσευχή Αζαρίον και Ύμνος των Τριών Παίδων.

²¹⁴ βλ. Ματθ. 18,22.

²¹⁵ βλ. Γεν. 3, 1.

είχαν ξεφύγει από τις εντολές του Θεού, έζησαν στην αιχμαλωσία εβδομήντα πέντε χρόνια. Και τελικά, όταν μετανόησαν, παρουσιάζεται ο βασιλιάς Κύρος, πού τολμά νά πη κανείς ότι φάνηκε καλύτερος από τους υιούς του Ισραήλ, οι όποιοι είχαν μολύνει τά ιερά πού είχαν για τίς θυσίες. Του άλλαξε τό μυαλό ό Θεός και τόν έκανε νά πιστεύη στον Θεό του Ούρανοϋ. Έτσι άφησε τους Ισραηλίτες ελεύθερους, τους έδωσε χρήματα, ξυλεία για τόν Ναό, τους έφτιαξε τό τείχος της Ιερουσαλήμ και έδειξε τέτοια καλωσύνη και τέτοια ευλάβεια, πού δέν έδειξαν κατά κάποιον τρόπο οϋτε οι Ισραηλίτες²¹⁶. Και όλα αυτά, γιατί μετανόησε και άλλαξε ό λαός²¹⁷. Πόσο βοηθάει ή μεάνοια, για νά έξαφανισθή τό κακό!

Τά βιβλία των Μακκαβαίων νά τά διαβάσετε όλα. Είναι πολύ δυνατά. Τί διαταγή είχε δώσει ό βασιλιάς! Νά καταπατήσουν οι ελέφαντες τους Ισραηλίτες! Πήγαν οι άλλοι, ετοίμασαν τήν τελετή, πότισαν πεντακόσιους ελέφαντες μέ δυνατό κρασί και λιβανωτό, για νά τους εξαγριώσουν, και περίμεναν τον βασιλιά νά παρουσιασθή, για νά αρχίσουν τήν τελετή. Αλλά ό βασιλιάς είχε ξεχάσει τήν διαταγή πού έδωσε. Πηγαίνει ό έλεφαντάρχης νά ειδοποίηση τον βασιλιά, γιατί δεν είχε παρουσιασθή ακόμη. «Βασιλιά, του λέει, σε περιμένουμε. Όλα τά έχουμε έτοιμα· τους ελέφαντες, τους Ιουδαίους, οι προσκαλεσμένοι περιμένουν». «Ποιος σας είπε νά κάνετε τέτοιο πράγμα;», του λέει! Φωνές, απειλές... Και αυτό δέν έγινε μιά φορά άλλα τρεις²¹⁸. Μικρό πράγμα ήταν νά ξεχάσει ό βασιλιάς τήν εντολή πού είχε δώσει ό ίδιος; Και όχι μόνον αυτό, αλλά τελικά άλλαξε όλη τήν στάση του προς τους Ιουδαίους. Όλη ή βάση εκεί είναι: Νά μετανόηση ό κόσμος.

- Γέροντα, οι σύλλογοι ειρήνης πού ιδρύονται από διάφορα κράτη βοηθούν για τήν ειρήνη στον κόσμο;

- Εξαρτάται. Είναι και μερικοί πού ξεκινούν μέ καλή διάθεση. Άλλα, όταν μαζεύονται τί μάγοι, τί πυρολάτρες, τί Προτεστάντες, ένα σωρό - άκρη δέν βρίσκεις -, για νά φέρουν τήν ειρήνη στον κόσμο, πώς νά βοηθήσουν; Ό Θεός νά μέ συγχώρηση, αυτά είναι κουρελούδες του διαβόλου. Γίνεται ειρήνη μέ αμαρτωλό συνεταιρισμό; Πώς μπορεί νά έρθη ή ειρήνη, όταν οι άνθρωποι δέν συμφιλιθούν μέ τον Θεό; Μόνον όταν συμφιλιωθι ό άνθρωπος μέ τον Θεό, έρχεται και ή εσωτερική ειρήνη και ή εξωτερική. Για νά συμφιλιωθι όμως ό άνθρωπος μέ τον Θεό, πρέπει νά έρθη σε συναίσθηση, νά μετανόηση, νά ζή σύμφωνα μέ τις εντολές του Θεού, και τότε έρχεται ή Χάρις και ή ειρήνη του Θεού μέσα του, οπότε μπορεί νά βοηθήσει και για τήν ειρήνη γύρω του.

---

²¹⁶ Βλ. Β' Έσδρ. 1,1 κ.έ.

²¹⁷ Βλ. Α' Έσδρ. 8, 88-92.

²¹⁸ Βλ. Γ' Μακ. 5, 1-35.